

Programmabegroting 2023

Meerjarenraming 2024-2026

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Begroting in 1 oogopslag	4
Kerngegevens	6
Leeswijzer	7
Programma 1. Bestuur en organisatie	8
Programma 2. Ruimte.....	17
Programma 3. Economie	37
Programma 4. Leefbaarheid en onderwijs	42
Programma 5. Sociaal domein	49
Paragraaf Lokale heffingen	59
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	68
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	75
Paragraaf Financiering	85
Paragraaf Bedrijfsvoering	89
Paragraaf Verbonden partijen	98
Paragraaf Grondbeleid	105
Paragraaf Subsidies.....	108
Financiële begroting	111
Gehonoreerde aanmeldingen	130
Niet gehonoreerde aanmeldingen	187
Bijlage 1 Kostendekkendheid tarieven	200
Bijlage 2 Beleidsindicatoren per programma	203

Voorwoord

In de door de gemeenteraad vastgestelde meerjarenvisie 'Brede Welvaart voor De Fryske Marren, visie tot voorbij 2030' wordt aangegeven welke gemeente we willen zijn, nu en in de toekomst. Deze meerjarenvisie biedt een goed fundament voor onze plannen. Deze hebben we uitgewerkt in het coalitieakkoord: 'Fûnemint foar moarn'. In dit document staat genoemd wat we in vier jaar willen bereiken.

Het opstellen van een begroting vraagt om een zorgvuldig proces. Tijdens de looptijd van dit proces vinden er op landelijk en lokaal niveau ontwikkelingen plaats die direct of indirect invloed hebben op de begroting. In onze gemeente was dat bijvoorbeeld de installatie van het nieuwe college en op landelijk niveau zijn dat de plannen van het Rijk. De financiële consequenties van Prinsjesdag zijn niet verwerkt in deze begroting.

Ravijnjaar

Met de bedragen die wij van het Rijk ontvangen, kan er tot en met 2025 geïnvesteerd worden. Daarna is er sprake van veel onzekerheid. Vanaf 2026 ontvangen gemeenten volgens de meicirculaire namelijk fors minder geld van het Rijk. Hierdoor wordt 2026 dan ook het 'ravijnjaar' genoemd. Dit treft niet alleen onze gemeente, maar alle gemeenten in het land.

Hoewel wij verwachten dat het Rijk ons niet in de steek zal laten, is er op dit moment veel onzekerheid over de structurele financiële dekking. Dit bemoeilijkt het maken van toekomstplannen. Het zijn onzekere tijden, maar wij kiezen er bewust voor om wel te investeren.

Vooraf in het fysieke domein zijn investeringen simpelweg noodzakelijk. Niets doen is in onze ogen geen optie. En daarom investeren we ondanks deze onzekerheid wel in bijvoorbeeld het onderhoud van wegen en bruggen.

Totstandkoming

Deze begroting is op een andere manier tot stand gekomen dan de laatste jaren het geval was. Dit komt vanwege de onduidelijkheid die er tijdens het opstellen van de perspectiefnota 2023 was over de algemene uitkering van het Rijk, de doorvertaling van het regeerakkoord en de loon- en prijscompensatie.

De algemene uitkering van het Rijk bedraagt ongeveer 85 procent van de inkomsten van onze totale gemeentelijke begroting en daarom is het belangrijk om hier voor de behandeling van nieuwe beleidsvoorstellen duidelijkheid over te hebben. Hierna is er gekeken naar de voorstellen gecombineerd met de financiële mogelijkheden. Dit resulteerde uiteindelijk in deze begroting.

Met de bedragen en berekeningen in deze begroting vallen we onder het gewenste repressieve toezichtregime van de Provinsje Fryslân. Bovendien voldoen we aan de voorwaarden van onze eigen financiële verordening, met uitzondering van het jaar 2026.

Risico's

De financiële gevolgen voor de inkoop van gas en elektra zijn bij het opstellen van deze begroting nog onduidelijk. Er is landelijk discussie over de uitvoering van het vijfde sanctiepakket, waarmee het gemeentelijke contract met Gazprom mogelijk tot 1 januari 2024 kan worden voortgezet. De OVEF onderzoekt wanneer het kan overgaan op de zelflevering van gas.

Ook andere onzekerheden zoals de inflatie, stijgende rente en het tekort op de arbeidsmarkt zijn ontwikkelingen die een risico met zich meebrengen.

College van burgemeester en wethouders

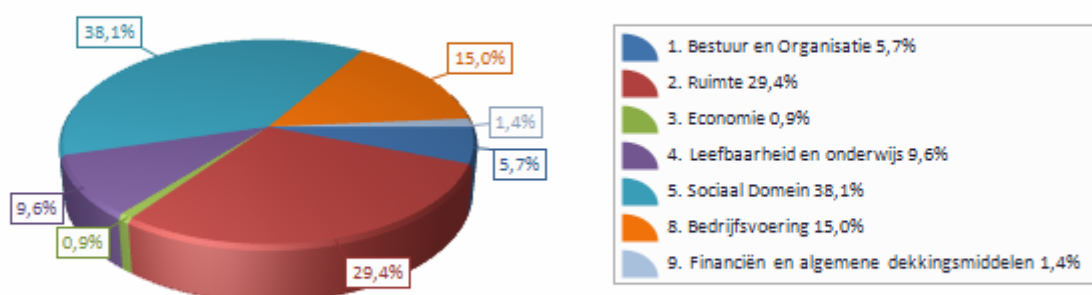
Begroting in 1 oogopslag

In dit hoofdstuk wordt getoond waar het geld van gemeente De Fryske Marren aan wordt besteed en waar het geld vandaan komt.

Waar wordt het geld in 2023 aan besteed?

De exploitatie uitgaven van de gemeente zijn verdeeld naar vijf programma's. Daarnaast is er een post financiën en algemene dekkingsmiddelen. Onderstaande tabel geeft een beeld van de totale uitgaven in 2023.

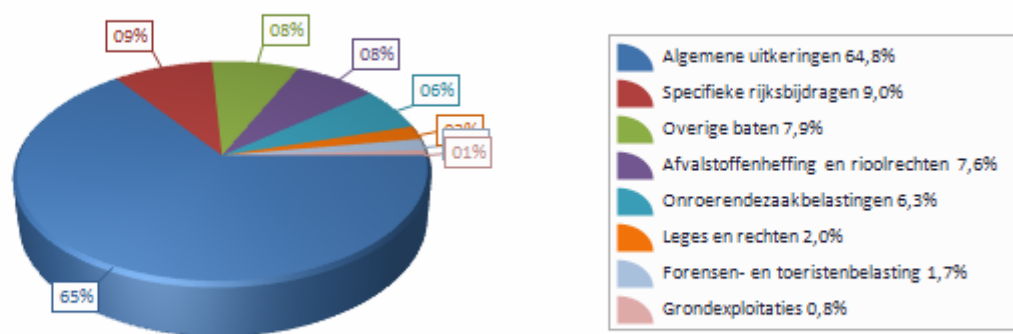
Lasten per programma	Bedrag (x € 1.000)	Percentage
1. Bestuur en Organisatie	8.713	5,7%
2. Ruimte	44.829	29,4%
3. Economie	1.388	0,9%
4. Leefbaarheid en onderwijs	14.612	9,6%
5. Sociaal Domein	57.988	38,1%
8. Bedrijfsvoering	22.780	15,0%
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	2.057	1,4%
Totaal	152.367	100,0%

Waar komt het geld vandaan in 2023?

De baten van gemeente De Fryske Marren kunnen op basis van een aantal categorieën worden ingedeeld. De baten zijn in de rest van deze programmabegroting onderverdeeld naar de verschillende programma's. Onderstaande tabel geeft een beeld van de baten per categorie van gemeente De Fryske Marren.

Soort baten	Bedrag	Percentage
Algemene uitkeringen	95.986	64,8%
Specifieke rijksbijdragen	13.293	9,0%
Overige baten	11.694	7,9%
Afvalstoffenheffing en rioolrechten	11.191	7,6%
Onroerendezaakbelastingen	9.405	6,3%
Leges en rechten	2.977	2,0%
Forensen- en toeristenbelasting	2.518	1,7%
Grondexploitaties	1.148	0,8%
Totaal	148.212	100,0%

Het verschil tussen de baten en lasten zijn de mutaties in de reserves en het begrotingssaldo (zie 1.3 opbouw financieel meerjarenperspectief).

Kerngegevens

Sociale structuur	Gegevens per 1-1-2022
Aantal inwoners (in aantallen)	
• 0 t/m 17 jaar	9.829
• 18 t/m 64 jaar	29.172
• 65 jaar en ouder	12.597
Totaal aantal inwoners	51.598
Uitkeringen	
• Bijstandsontvangers	746
• Uitkeringsontvangers	2.493
• Minderheden	775
Bedrijfsvestigingen	
• Aantal bedrijfsvestigingen	7.275

Fysieke structuur	Gegevens per 1-1-2022
Oppervlakte gemeente (in hectare)	
• Binnenwater	6.713
• Buitenwater	13.094
• Land	35.104
Totaal oppervlakte gemeente	54.911
Aantal wooneenheden	
• Woonruimten	25.594
Totaal aantal wooneenheden	25.594
Lengte wegen en watergangen (in kilometers)	
• Wegen	739 km
• Waterwegen	72 km
• Rioleringen	691 km
Oppervlakte groen (in m2)	
• Stedelijk groen	2,7 miljoen m2
• Landschappelijk groen	5,3 miljoen m2

Financiële structuur	per inwoner	Totaal (x € 1.000)
Exploitatie		
• Uitgaven	2.953	152.367
• Inkomsten	2.872	148.212
Opbrengst belastingen en heffingen		
• Onroerende zaakbelasting	232	11.971
• Afvalstoffenheffing	119	6.115
• Rioolrechten	98	5.076
Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	1.860	95.986
Balans		
• Eigen vermogen	652	33.659
• Voorzieningen	267	13.793
• Vaste schulden	1.401	72.266

Leeswijzer

In deze leeswijzer beschrijven we voor u de opbouw van de Programmabegroting 2023 (inclusief de meerjarenramingen 2024-2026). Het Besluit begroten en verantwoorden provincies en gemeenten (BBV) schrijft de gemeente een indeling van de programmabegroting voor.

Uitgangspunten begroting

De uitgangspunten van het coalitieakkoord 2022-2026 "Fûnemint foar moarn" worden leidend voor de beleidsdoelstellingen in de vijf programma's in de programmabegroting 2024. De financiële consequenties van de gehonoreerde aanmeldingen zijn meegenomen in de financiële begroting.

Opbouw begroting

De opbouw van de programma's 1 t/m 5 in deze begroting 2023 is conform voorgaande jaren:

- a. hoofddoelstelling programma (missie) en opbouw productgroepen
- b. actuele context en ontwikkelingen
- c. wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen (doelstellingen, korte toelichting, resultaten en concrete acties)
- d. verbonden partijen
- e. wat mag het kosten
- f. kaderstellende beleidsstukken

Het onderdeel beleidsindicatoren presenteren we in een afzonderlijke bijlage. De rubricering van de beleidsindicatoren is per programma. Deze informatie is ook te verkrijgen via de site waarstaatjegemeente.nl.

Een andere dwarsdoorsnede van de begroting 2023 is weergegeven in de (verplichte) paragrafen. In de financiële begroting wordt ingegaan op de financiële situatie van de gemeente en wordt de opbouw van het financieel meerjarenperspectief weergegeven. De opbouw van het hoofdstuk is gelijk aan andere jaren.

In deze begroting vindt ook de integrale afweging plaats van de beleidsvoorstellen voor 2023 en verdere jaren. Gewoonlijk vindt deze afweging plaats bij de perspectiefnota. Door onzekerheden over de hoogte van de algemene uitkering was het financieel meerjarenperspectief ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota 2023 nog onzeker. Daarom is gekozen voor het doorschuiven van het moment van besluitvorming over nieuwe voorstellen van de perspectiefnota naar de begroting.

De kerngegevens van onze gemeente, onderverdeeld in sociale, fysieke en financiële structuur zijn opgenomen voor in deze begroting.

Programma 1. Bestuur en organisatie

a. Hoofddoelstelling

Een voor ieder zichtbaar bestuur in een eigentijdse gemeente die samen met inwoners, bezoekers en bedrijven ambitieus verder bouwt aan een omgeving waar je goed en veilig kunt wonen, werken en recreëren.

Dit programma bestaat uit de volgende productgroepen:

- 1.1 Bestuur
- 1.2 Dienstverlening en communicatie
- 1.3 Openbare orde en veiligheid

b. Actuele context en ontwikkelingen

1.1 Een toegankelijk bestuur

Wij zijn toegankelijk en staan midden in de samenleving. We zetten, zowel individueel als collectief, in onze contacten een duidelijk profiel van onze gemeente neer. Daarbij vormen het Verhaal van onze organisatie en de toekomstvisie De Fryske Marren ons kader. Wij werken samen met onze inwoners, sociale partners en bedrijfsleven en ook met andere instanties en overheden (buurgemeenten, Provinsje Fryslân, Rijksoverheid en Wetterskip Fryslân) aan de ontwikkeling van onze gemeente. Precies volgens de uitgangspunten van het coalitieakkoord.

Relatie raad, college van B&W en organisatie

De raad stelt de beleidskaders vast. Wij voeren het vastgestelde beleid in nauwe samenwerking met de organisatie uit. Wij nemen de raad met het schrijven van een startnotitie aan de voorkant mee bij de meer complexe beleidsonderwerpen en wij informeren de raad proactief over relevante ontwikkelingen.

Bestuurlijke vernieuwing

Voor bestuurlijke vernieuwing staan een aantal acties op de raadsagenda. Daarnaast zijn de hierna genoemde punten van belang:

- **Inwonersparticipatie in de gemeentelijke democratie**

Voor inwoners- en overheidsparticipatie hebben we in 2021 beleid ontwikkeld

Het heet: Wikselwurk (zie ook pagina 3 communicatie). Dit beleid is samen met inwoners, ondernemers en organisaties tot stand gekomen. Op 1 juni 2022 is het vastgesteld in de raad. Het participatiebeleid is een voorwaarde in de Omgevingswet. Het bestaande raadstraject lokale democratie en de uitkomsten van het Democratie testlab worden hierbij aangehaakt.

De komende tijd implementeren we dit beleid

We gaan bij steeds meer thema's en projecten samenwerken met inwoners. De gemeente adviseert en ondersteunt bij initiatieven van dorpen en inwoners, die aantoonbaar op draagvlak kunnen rekenen.

Hiervoor zijn een participatiekompas en een toolbox in ontwikkeling en investeren we in een gesprekspool en in opleiding.

Jeugdparticipatie is ook onderdeel van het Wikselwurkbeleid

Inzet op lokale democratie betekent namelijk dat jongeren meer worden betrokken bij gemeentelijke thema's. De raads werkgroep Jeugd heeft als doel jongeren actief bij de lokale politiek te betrekken. Ze doet dit samen met scholen en maatschappelijke organisaties. Een actueel aandachtspunt van deze raads werkgroep is de actieve rol van jongeren te verbeteren in het meepraat- en meebeslisproces bij gemeentelijke thema's.

- **Jeugdketenbeleid: uitvoering in 2023**

De raad wordt binnenkort geïnformeerd over de uitkomsten van het participatietraject met jongeren, ouders en partners. Aansluitend daarop wordt het jeugdketenbeleid ter besluitvorming aan het college en de raad aangeboden, waarna in 2023 uitvoering kan plaatsvinden.

- **Rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening**

Door een (beoogde) wetswijziging is het college van B&W vanaf verslagjaar 2023 verantwoordelijk voor het opnemen van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Hiermee wordt verantwoording afgelegd in hoeverre zij financieel rechtmatig heeft gehandeld. Dat betekent niet dat er minder rechtmatigheidscontroles moeten worden uitgevoerd, maar dat het college deze zelfstandig/intern moet inrichten, uitvoeren, controleren en rapporteren. De accountant controleert dit vervolgens. De wetswijziging leidt tot een ontwikkeling van ons Intern Controleplan, die wij in nauwe samenwerking met de accountant vormgeven.

- **Centrale huisvesting**

Het voorlopig ontwerp wordt in het eerste kwartaal van 2023 voorgelegd aan de raad. Normaal gaat de bouw dan één jaar duren en wordt het gebouw in het eerste kwartaal van 2024 in gebruik genomen. Of deze datum haalbaar is, is door de schaarste van materialen en personele krapte moeilijk in te schatten.

- **Opvang vluchtelingen Oekraïne**

In 2022 zijn wij gestart met de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne. Dit wordt gedaan op basis van de Regeling opvang ontheemden Oekraïne. De Rijksoverheid heeft in eerste instantie ingezet op de opvang van ten minste 6 maanden. Op het moment dat de programmabegroting 2023 is opgesteld, is er nog geen duidelijkheid over mogelijke opvang voor langere termijn en dus ook niet over de mogelijke consequenties voor 2023 en verder. In de voorjaarsrapportage 2023 wordt een mogelijke verlenging van de opvang nader uitgewerkt.

1.2 Dienstverlening en communicatie

Onze gemeente heeft een professionele, betrouwbare en voor iedereen toegankelijke dienstverlening. De gemeente is zowel fysiek als digitaal goed bereikbaar.

Een nieuwe dienstverleningsvisie

Op 22 juni 2022 heeft de raad een nieuwe dienstverleningsvisie 2022-2026 vastgesteld. Luisteren naar inwoners is hierin het vertrekpunt. Daarmee is communicatie verweven als een rode draad door de hele visie. In 2022 - 2023 wordt de dienstverleningsvisie geïmplementeerd. In 2024 gaan we evalueren.

Samen met inwoners geven we dit vorm

We willen inwoners in de verschillende rollen die zij hebben (kiezer, klant, partner, belastingbetaler of gebruiker) goed bedienen. Daarom zoeken we de samenwerking op:

- We maken gezamenlijk afspraken over de dienstverlening en onze werkwijze. Deze leggen we vast in serviceformules.
- We sparren regelmatig over onze dienstverlening met de tien inwoners die lid zijn van het formuleberaad.

Onze dienstverlening verloopt maximaal digitaal

In de nieuwe dienstverleningsvisie is digitalisering één van de uitgangspunten. Hierbij kiezen wij voor iedere bewoner de juiste oplossing. Digitaal waar het kan en fysiek waar het moet.

Ook ons werkproces verloopt maximaal digitaal

Er wordt stevig ingezet op het digitaliseren van het werkproces binnen onze organisatie. Processen worden geheel gedigitaliseerd, van aanvraag tot en met archivering.

e-Dienstverlening

- eDiensten Burgerzaken
In het kader van het project digitale dienstverlening zijn vijftien producten benoemd. Hiervan zijn inmiddels tien producten live gegaan, zoals aangifte overlijden, doorgeven verhuizing en aanvraag volmacht stempas. De resterende vijf producten gaan in 2023 live.
- eDiensten Sociaal Domein
Door digitalisering binnen het sociaal domein regelen inwoners hun zaken snel en eenvoudig online, van uitkeringsaanvraag tot inkomensverklaring. Alle gegevens die bij de gemeente bekend zijn, worden bij een aanvraag vooraf ingevuld door koppeling van onze systemen. Daardoor worden aanvragen uniform afgehandeld, worden eventuele vragen direct toegelicht en komt een besluit sneller beschikbaar.

Communicatie

Voor de ontwikkeling van ons communicatiebeleid van de komende jaren zijn de ambities uit het coalitieakkoord leidend:

1. We maken het samen: participatie en interactie.
2. Externe gerichtheid (externe profilering).
3. De verdere ontwikkeling naar een communicatieve(re) organisatie.

ad 1. Participatie en interactie vragen om uitstekende communicatie

Met 'Wisselwerk' geven wij de komende jaren invulling aan ons beleid voor inwoners- en overheidsparticipatie. Hierbij is het cruciaal om ook vooraf goed te communiceren over verwachtingen en kaders. Participatie en het structureel in dialoog gaan met de samenleving, vraagt flexibiliteit en een hoge mate van omgevingsbewustzijn van de organisatie. Aandacht voor interne communicatie en cultuur zijn hierbij belangrijk, niet alleen binnen het ambtelijk apparaat, maar ook tussen medewerkers, college en raad. Het cultuurtraject 'Samen Vooruit' heeft hierin een belangrijke rol.

Het communicatieteam bekwaamt zich in advisering over participatievormen:

- De functie van communicatieadviseur 'verbreedt' naar communicatie- en participatieadviseur.
- Daarnaast investeren we organisatiebreed in een gesprekspool. Deze gespreksleiders zetten we in bij zowel interne als externe samenwerkingstrajecten.

ad 2. We versterken de externe profilering van de gemeente

We werken hard om onze gemeente een fijne plek te laten zijn om te wonen, werken en recreëren. Kleurrijk, actief, noflik en samen zijn de waarden waar we trots op zijn en dat dragen we dan ook uit. Deze gewenste profilering van onze gemeente - zowel voor het gebied als voor De Fryske Marren als lokale overheid - willen we verder versterken. Dat doen we:

- extern met advertenties, het sponsorbeleid (evenementen) en in de arbeidsmarktcampagne. Ook zijn deze waarden verweven in de nieuwe toekomstvisie De Fryske Marren;
- intern schenken we aandacht aan de gewenste profilering van de gemeentelijke organisatie in het 'Verhaal van onze organisatie'. Zodat we allemaal hetzelfde verhaal uitdragen.

ad 3. We ontwikkelen naar een communicatievere organisatie

Ons doel

We zetten in op een open, eerlijk en transparant contact met onze inwoners. Met als uitgangspunten informatiegeelijkheid, betrouwbaarheid en transparantie. Doel is om actief te communiceren over onze speerpunten, beleidsthema's en werkwijze.

Het middel

Communicatieve vaardigheden vragen structureel om aandacht. Het gaat dan niet alleen om investeren in kennis en vaardigheden door middel van trainingen (bijvoorbeeld schrijftrainingen). Het gaat hierbij ook om investering in houding en gedrag. Denk aan omgevingsbewustzijn, pro-activiteit, maatschappelijke betrokkenheid, samenwerken en verantwoordelijkheid nemen. Dit laatste is prominent meegenomen in het cultuurtraject 'Samen Vooruit' dat deel uitmaakt van de organisatieontwikkeling en in 2022-2024 verder wordt geïmplementeerd.

Het vertrekpunt

Communicatie, participatie en dienstverlening zijn drie communicerende vaten die nauw met elkaar verbonden zijn. Daarom zorgen we voor verbinding met de nieuwe dienstverleningsvisie en het Wikselwurkbeleid. En we voldoen aan de Wet Open Overheid en de Wet digitale toegankelijkheid.

1.3 Openbare orde en veiligheid

Ons doel

In onze gemeente kunnen inwoners, bedrijven en bezoekers zich veilig voelen en is er weinig overlast en criminaliteit. Wij zetten ons ervoor in om dit niveau van veiligheid en veiligheidsbeleving vast te houden en waar mogelijk te verbeteren. Daarbij hebben wij zowel oog voor de veiligheid van het individu als voor de openbare orde/veiligheid.

Het middel

Door te investeren in leefbaarheid, 'mienskip', laagdrempelige zorg, ondersteuning en voorzieningen voorkomen we veel problemen. Wanneer dat nodig is, zetten we zwaardere middelen in om de veiligheid van onze inwoners te beschermen en escalaties te voorkomen.

Het vertrekpunt

In de beleidsperiode 2023-2026 geven wij extra aandacht aan de veiligheidsthema's die in het Integraal veiligheidsplan 2023-2026 zijn vastgesteld. Op het moment van schrijven van de programmabegroting 2023 wordt nog aan het nieuwe veiligheidsplan gewerkt.

Informatieveiligheid

De Fryske Marren neemt de privacy van haar klanten en de informatieveiligheid zeer serieus. Burgers en bedrijven moeten erop kunnen vertrouwen dat de gemeente zorgvuldig en controleerbaar met informatie omgaat en deze goed beveiligd.

- *Baseline informatieveiligheid Overheid (BIO)*

Alle overheidsorganisaties zijn gehouden aan het normenkader voor informatieveiligheid: de BIO.

- Op basis van verschillende testen, analyses en onderzoeken is het BIO-informatiebeveiligingsbeleid en het bijhorende actieplan vastgesteld.
- De cyclus en het uitvoeren van het actieplan eindigen in 2022.
- In 2023 start De Fryske Marren met een nieuwe cyclus en wordt de gemeente door een onafhankelijke auditor getoetst op de BIO-normen.
- De uitkomst en bevindingen van deze audit zijn de basis voor het vernieuwde actieplan.

- *Verantwoordingsproces (ENSIA)*

In 2022 is gestart met de nieuwe (ENSIA, Eenduidige Normatiek Single Information Audit) verantwoordingscyclus die bepalend is voor 2023. Door digitalisering zal de auditlast in 2023 wederom stijgen. De verwachting is dat wij verantwoording moeten afleggen over 4 DigiD-lijnen en 3 SUWI-aansluitingen.

- *Aanpassen ICT- en informatiebeveiliging*
Digitalisering en digitaal (thuis)werken is nog steeds actueel en onze werkwijze en maatregelen worden verder aangepast om deze ontwikkeling te ondersteunen. Daarnaast zien we een toename in dreigingen en risico's op het gebied van ICT en informatieveiligheid. Daarom passen wij onze interne beveiligingsstructuur aan. Hierdoor kan de gemeente sneller en adequater handelen op meldingen van o.a. de Informatie Beveiliging Dienst (IBD).

APV en bijzondere wetten

We willen een gemeente blijven waar het nodige te beleven valt, zowel voor inwoners als bezoekers. We blijven doorlopend werken aan mooie evenementen, waarbij we de belangen van de omwonenden niet vergeten.

In de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en bijzondere wetten is dit wettelijk geregeld. De volgende ontwikkelingen zijn hierbij van invloed:

- *Invoering omgevingswet*

Wanneer de Omgevingswet ingevoerd wordt, wordt de APV geactualiseerd. Daarbij besteden we onder andere aandacht aan de verdere aanpak van ondermijning.

- *Maatschappelijke ontwikkelingen*

Doordat de maatschappij continue in beweging is, blijft ook de APV veranderen. Vooral, maar niet alleen, op het gebied van de openbare orde en veiligheid. Deze ontwikkelingen worden samen met de veiligheidspartners (o.a. politie en Veiligheids-regio) gevolgd.

- *Inwoners(initiatieven)*

Initiatieven van inwoners in de vorm van vragen, opmerkingen en suggesties worden bij de beoordeling van het beleid betrokken.

- *Uitbreiding Wet Bibob*

Vanwege de uitbreiding van de Wet Bibob vindt een evaluatie en een (mogelijke) herziening/uitbreiding van het Bibob-beleid plaats.

c. Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

1.1 Bestuur

Doelstelling:	
Naast de reguliere bestuurstaken en de correcte uitvoering van wet- en regelgeving zal het college doorgaan met het proactief ontwikkelen van visies op de toekomst van de diverse beleidsterreinen.	
Resultaat:	Actie:
Visie De Fryske Marren 2022-2030.	Uitwerking volgt in een actieplan.
Jongeren betrekken bij gemeentelijke thema's.	Formuleren aanbevelingen over de wijze waarop we jongeren betrekken bij bepaalde gemeentelijke thema's.

1.2 Dienstverlening en communicatie

Doelstelling:

Onze gemeente heeft een professionele, betrouwbare en voor ieder toegankelijke dienstverlening, die modern is en optimaal gebruikmaakt van de mogelijkheden van verdergaande digitalisering.

Wij blijven sterk inzetten op digitalisering. Dit betekent dat we doorgaan met het digitaliseren van gemeentelijke producten. Inmiddels hebben we ruim 100 producten gedigitaliseerd. Voor degenen die niet van deze ingang gebruik kunnen maken, blijft maatwerk via de andere kanalen (o.a. balie en telefoon) noodzakelijk. Aan de hand van serviceformules maken we concrete afspraken met elkaar over wat inwoners en ondernemers van onze dienstverlening kunnen verwachten. Hiermee borgen we kwaliteit.

Resultaat:	Actie:
Doorontwikkeling van het klanten contact centrum (KCC).	Digitaal waar het kan en face-to-face waar het moet.
	De uitkomsten van een aantal pilots zetten we in voor de doorontwikkeling van de toekomstige dienstverlening meer op locatie. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid om gemeentelijk producten onder te brengen bij maatschappelijke voorzieningen (bv. in bibliotheken en/of dorpshuizen).
Voldoen aan de normen die opgenomen zijn in het kwaliteitshandvest (beloften over de vier kanalen).	De organisatie meenemen en de inwoners informeren over onze 'beloften'
	Sturen op de resultaten/uitkomsten. Met name het tijdig afhandelen van terugbelverzoeken frequent monitoren. Ook op het tijdig afhandelen van de zaken wordt gestuurd.

Doelstelling:

Gemeente De Fryske Marren investeert in een communicatievere organisatie en bestuur, dat open, proactief, eerlijk en helder communiceert.

Communicatie is een wisselwerking en steeds minder eenrichtingsverkeer. We investeren op actieve communicatie bij participatietrajecten en op bewustwording, kennis en vaardigheden. Daarnaast op consistentie in onze profilering aan de hand van 'Het verhaal van De Fryske Marren'. Onze communicatie is efficiënt en resultaatgericht. Dit betekent een optimale benutting van communicatiecapaciteit en middelen en het stellen van prioriteiten.

Resultaat:	Actie:
Zichtbaar en herkenbaar "Ons" verhaal van de organisatie.	Uitvoering actieplan.
Zichtbaar en herkenbaar verhaal van het gebied De Fryske Marren.	Vervolg geven aan actieplan.
Een communicatieve(re) en participatieve(re) organisatie.	Beleid en actieplan ontwikkelen tot het versterken van de communicatiekracht van onze medewerkers, investeren in schrijftrainingen en in participatietrainingen.

1.3 Openbare orde en veiligheid

Doelstelling: De Fryske Marren is een gemeente waar je prettig en veilig kunt wonen, recreëren en werken.	
De wijze waarop we dit invullen, leggen we vierjaarlijks vast in het gemeentelijke veiligheidsplan en de daaraan verbonden uitvoeringsplannen.	
Resultaat:	Actie:
Het lokale veiligheidsbeleid is afgestemd op de lokale veiligheidssituatie en de veiligheidsgevoelens van de inwoners, bedrijven en recreanten in De Fryske Marren.	Na vaststelling, uitvoering geven aan actuele beleidsplan IVP 2023-2026 en uitvoeringsplan UVP 2023-2024.

Doelstelling: Gemeente De Fryske Marren is een gemeente waarin de leefbaarheid, veiligheid en openbare orde in het openbare gebied gewaarborgd worden. Dit met de juiste verhouding tussen horeca/evenementen en omwonenden.	
Om het bovenstaande te realiseren/vast te houden monitoren wij de actualiteit doorlopend en actualiseren we de APV en/of de diverse nadere regels, op gezette tijden.	
Resultaat:	Actie:
De APV en daaruit voortvloeiende nadere regels zijn altijd in overeenstemming met/voldoen aan de vereisten uit het dagelijks leven/de realiteit.	Implementeren gevolgen wijziging diverse wetten (Alcoholwet, Omgevingswet en Wet regulering prostitutie) in de APV.
	Nadere regels Bibob (mogelijke herziening).

d. Verbonden partijen

Veiligheidsregio Fryslân

Doelstelling

De Veiligheidsregio Fryslân draagt bij aan een veilig en gezond Fryslân. Het streven is het voorkomen en beperken van incidenten, of het nu gaat om branden, infectieziekten of crises.

Ontwikkelingen

- Uitvoeren opdracht project Bluswatervoorziening in Fryslân

In 2022 heeft de brandweer een inventarisatie gedaan naar de bluswatervoorziening in Friesland. De situatie is in kaart gebracht. In 2022/2023 wordt onderzocht welke maatregelen moeten worden ingezet om de moeilijk bereikbare plekken te bereiken.

Beleidsrisico's

De taken die de Veiligheidsregio uitvoert, worden afgestemd met de overige deelnemers aan de Veiligheidsregio. Dit betekent dat wij de uitvoering niet alleen (zelfstandig) bepalen en dat we in dat verband een beleidsrisico lopen.

e. Wat mag het kosten?

Bedragen € 1.000

1. Bestuur en Organisatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
1.1 Bestuur	-2.060	-2.424	-2.458	-2.458	-2.458	-2.458
1.2 Dienstverlening en communicatie	-1.578	-1.431	-1.354	-1.354	-1.354	-1.354
1.3 Openbare orde en veiligheid	-4.492	-6.075	-4.901	-4.937	-4.923	-4.923
Totaal Lasten	-8.130	-9.930	-8.713	-8.749	-8.735	-8.735
Baten						
1.1 Bestuur	377	-	-			
1.2 Dienstverlening en communicatie	636	567	478	478	478	478
1.3 Openbare orde en veiligheid	121	143	36	36	36	36
Totaal Baten	1.133	709	514	514	514	514
Saldo van baten en lasten	-6.997	-9.221	-8.199	-8.235	-8.221	-8.221
Stortingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	287	280	90	90	38	38
Mutatie reserves	287	280	90	90	38	38
Resultaat	-6.711	-8.941	-8.109	-8.145	-8.183	-8.183

De lasten van productgroep 1.1 Bestuur worden afzonderlijk door de raad geautoriseerd. Daarom geven we hieronder een meer gedetailleerde verdeling van de budgetten op deze productgroep.

Bedragen € 1.000

1.1.1 Bestuur	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
1.1.1 Gemeenteraad	-1.075	-1.114	-1.132	-1.132	-1.132	-1.132
1.1.2 Burgemeester en wethouders	-965	-1.277	-1.299	-1.299	-1.299	-1.299
1.1.3 Bestuurlijke samenwerking	-10	-16	-10	-10	-10	-10
1.1.4 Bezwaar en beroep	-10	-18	-18	-18	-18	-18
Totaal Lasten	-2.060	-2.424	-2.458	-2.458	-2.458	-2.458
Baten						
1.1.2 Burgemeester en wethouders	377	-	-			
Totaal Baten	377	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten	-1.683	-2.424	-2.458	-2.458	-2.458	-2.458

f. Kaderstellende beleidsstukken

Naam beleidsstuk	Korte inhoud	Vaststellingsjaar/looptijd
Wisselwerk, beleid inwoners- en overheidsparticipatie	Beleid op het gebied van zowel inwoners- als overheidsparticipatie, inclusief zowel een kompas (handvaten) voor medewerkers als een kompas voor de samenleving. Toolbox met werkvormen en inzet van een gesprekspool.	Vastgesteld op 1 juni 2022

Uitkomsten Democratie testlab De Fryske Marren, Ontwikkelingen Lokale Democratie	Samen met het ministerie van BZK, inwoners en dorpsbelangen is een traject ingezet om de lokale democratie in de Fryske Marren te versterken. De uitkomsten hiervan worden in de komende raadsperiode verder uitgewerkt vanuit het onlangs vastgestelde Wikselwurkbeleid.	Vaststelling 2017/2018
Visie dienstverlening 'Tsjinstferliening De Fryske Marren' 2022-2026	Hierin is een eigentijdse visie op dienstverlening beschreven voor De Fryske Marren, waarbij het inwonersperspectief centraal staat en we inspelen op de technologische ontwikkelingen. Uitwerking volgt in een actieplan.	Vastgesteld op 22 juni 2022
Toekomstvisie De Fryske Marren	Brede Welvaart voor De Fryske Marren, visie tot voorbij 2030. De 'sustainable development goals' zijn onderdeel van deze visie en het stuk geldt als leidraad voor toekomstige beleidsstukken.	Vastgesteld op 1 juni 2022
Meer Vitamine C: visie en strategie communicatie.	In deze notitie is de visie op de gemeentelijke communicatie verwoord. In de nieuwe dienstverleningsvisie 2022 is een hoofdstuk communicatie opgenomen. We zullen een verbinding leggen tussen het communicatiebeleid met de nieuwe dienstverleningsvisie en het Wikselwurkbeleid.	Vastgesteld in 2014. In 2022 starten we met een herijking.
Het Verhaal van De Fryske Marren	Profilingsstrategie voor De Fryske Marren, zowel voor het gemeentelijk gebied en samenleving, als voor de gemeente als overheid (organisatie). Ook de nieuwe toekomstvisie speelt in op 'ons verhaal'. Dit verhaal dragen we uit in diverse uitingen zoals advertenties, teksten, vacatures en blijft onze leidraad.	Verhaal van gebied en samenleving: vastgesteld in 2016. Verhaal van de organisatie: vastgesteld in 2017.
Veiligheidsplan De Fryske Marren 2019-2022	In deze notitie staat de visie op de gemeentelijke veiligheid. Op basis van het actuele gemeentelijke veiligheidsbeeld stellen we vast welke veiligheidsthema's bij de verdere ontwikkeling van het gemeentelijke veiligheidsbeleid extra aandacht krijgen en welke beleidskaders we daarbij meegeven.	Vastgesteld op 22 mei 2019. Looptijd 2019-2022
Algemene plaatselijke verordening 2023	De doorlopend binnenkomende tips/suggesties/voorstellen voor de APV worden uitgewerkt in een geactualiseerde versie 2023. We houden hierbij rekening met de gevolgen van de Omgevingswet, Alcoholwet en Wet regulering prostitutie.	Vaststelling medio 2023. Dit natuurlijk met de kanttekening dat de Omgevingswet inderdaad op 1 januari 2023 van kracht zal worden.

Programma 2. Ruimte

a. Hoofddoelstelling

Een dynamische, duurzame, ontwikkelingsgerichte en veilige woon-, werk- en recreatiegemeente met behoud en versterking van bestaande (omgevings-)kwaliteiten, een gemeente die bijdraagt aan het welzijn van onze inwoners en recreanten.

Dit programma bestaat uit de volgende productgroepen:

- 2.1 Wonen
- 2.2 Openbare Ruimte
- 2.3 Grondbedrijf

b. Actuele context en ontwikkelingen

Duurzaamheid en klimaat

We zien drie ontwikkelingen voor duurzaamheid en de energietransitie

1. De gasprijzen stijgen

Vanwege de situatie in Oost-Europa is de gasprijs gestegen. Hierdoor komen meer huishoudens in de problemen. Ten tijde van het opstellen van deze begroting is er landelijk discussie over de uitvoering van het vijfde sanctiepakket van de Europese unie. Er wordt ontheffing verleend voor dit sanctiepakket, het contract met Gasprom, initieel tot 1 januari 2023, indien mogelijk tot 1 januari 2024 kan worden voortgezet. Bij de Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF) speelt nu de vraag wanneer dan over te gaan op zelflevering van gas. Deze ontwikkeling nemen we ook mee als risico in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2. De netcapaciteit wordt uitgebreid

De komende jaren doen Liander en TenneT forse investeringen om de netcapaciteit uit te breiden. Hun elektriciteitsnetwerk is namelijk oorspronkelijk gebouwd voor de levering van elektriciteit. Maar door de opwek van duurzame energie wordt dit netwerk nu ook gebruikt voor terug levering. Dit zorgt voor overbelasting van het netwerk.

3. In de energiesector is gebrek aan personeel

Bij gemeenten, bij adviesbureaus, installateurs en andere partijen is er een tekort aan capaciteit. Dit heeft een vertragende werking op de energietransitie. De gevolgen hiervan worden zichtbaar in de uitvoering van de investeringen van Liander, bij de wijkuitvoeringsplannen van de gemeente en op andere plekken binnen duurzaamheid.

De Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging opnieuw uitgesteld

- De inwerkingtreding van deze twee wetten is uitgesteld naar 1 januari 2023.

Deze nieuwe datum is overigens nog niet zeker. De Eerste Kamer gaat uit van 1 januari 2023, dit gaf hij op 21 juni 2022 aan. Tenminste, als er geen onoverkomelijke problemen zijn met het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet). In laatste kwartaal 2022 verwachten we hier duidelijkheid over. De Unie van Waterschappen, het IPO en het Rijk staan achter de doelen van de Omgevingswet. Aan de hand van de hoofdroute 2022 wordt doorgewerkt aan een verantwoorde start op 1 januari 2023.

- Op 1 januari 2023 voldoen wij aan de minimale eisen zoals de VNG die heeft geformuleerd. Vervolgens geven we een vervolg aan het implementatietraject, onder andere via het vooral gebiedsgewijs opbouwen van ons omgevingsplan. Op 1 januari 2030 moeten alle werkzaamheden zijn afgerond. We geven jaarlijks aan wat er gedaan moet worden en wat daarvoor nodig is aan middelen en capaciteit.

Agrarisch gebied en landbouw: transformatie, verduurzaming en innovatie

- Kabinetsplan voor stikstof heeft grote gevolgen voor agrarische sector
Minister Van der Wal (Natuur en Stikstof) presenteerde het kabinetsplan voor stikstof. Als dit plan doorgaat, heeft het grote gevolgen. Ook voor de agrarische sector in onze gemeente.
- Ruimte voor transformatie, verduurzaming en innovatie van de agrarische sector
De agrarische sector is namelijk van groot belang in onze gemeente. Zowel voor de uitstraling in de omgeving, als voor de economische belangen. Vanuit Greidhoeke Plus geven we de agrarische sector ruimte voor transformatie, verduurzaming en innovatie. Wij nemen deel aan de daarbij behorende gebiedsprocessen. Vanuit de Friese veenweide gemeenten nemen we actief deel aan de uitvoering van het nieuwe veenweideprogramma 2020 – 2030 en ondersteunen we gebiedsprocessen in de veenweidegebieden.

Kwaliteit openbare ruimte

Het gebruik van de openbare ruimte is niet los te zien van de maatschappelijke ontwikkelingen. Dat betekent voor het beheer ervan in de praktijk het volgende:

- Wij passen duurzaamheid en innovaties toe bij het onderhoudsproces. Onder andere door het gebruik van duurzame materialen, het hergebruiken van grondstoffen en het klimaatbestendig maken van het watersysteem en de leefomgeving.
- Wij willen de leefomgeving slimmer beheren door het toepassen van risico gestuurd beheer (assetmanagement). Zodat wij bij het beheer de juiste maatregel op het juiste moment toepassen.
- Wij richten het beheer van de openbare ruimte zoveel mogelijk in op de behoeften van inwoners en ondernemers. Dat doen we door participatie, maatwerk en gebiedsgericht werken.

Vastgoed

- Het onderhoud is op minimaal niveau: niveau 4 (NEN-norm)
Wij onderhouden het gemeentelijk vastgoed, gebouwen, gebouwdelen en installatiecomponenten op minimaal niveau. Dat betekent dat we alleen onderhoud uitvoeren dat niet uit te stellen is. Zo voorkomen we dat de conditie van de panden (verder) achteruitgaat. We onderhouden minimaal vanuit budgettaire overwegingen en omdat de toekomst van een aantal gebouwen onzeker is. Als we veel investeren lopen we het risico dat achteraf blijkt dat dit niet had hoeven.
- Via de Nota levenscyclusbeheer willen we onze onderhoudsprocessen borgen
Het borgen is op het vlak van onder andere veiligheid, gezondheid en de gebruiks- en bedrijfsprocessen die in het vastgoed plaatsvinden.
- De verduurzamingsopgave voor het eigen vastgoed in onze gemeente is groot
Deze opgave komt niet alleen vanuit het Klimaatakkoord. Ook de stijgende energieprijzen maken deze opgave nog urgenter. Zo zullen bijvoorbeeld de exploitatiekosten van niet-verduurzaamde gebouwen sterk oplopen. In de 'Routekaart verduurzamen Vastgoed DFM' staat hoe we deze verduurzaming gaan aanpakken.

Verkeer en vervoer: 0 verkeersslachtoffers in 2050

Dat hebben Rijk en decentrale overheden afgesproken in het Strategisch Plan Veerkracht 2030 (SPV 2030) en met elkaar vastgelegd in het daarbij horende Startakkoord. De basis van het SPV 2030 is een 'risico-gestuurd' verkeersveiligheidsbeleid: ongevallen voorkomen door de belangrijkste risico's in het verkeerssysteem proactief aan te pakken. Dit is wat we in onze gemeente doen:

- Afgelopen jaar hebben we een risicoanalyse voor het gemeentelijk wegennet afgerond
Op basis van de verzamelde informatie formuleren we doelstellingen en stellen we een uitvoeringsprogramma op voor de wegen met de grootste verkeersveiligheidsrisico's.

- Wij nemen actief deel aan het Programma van Eisen voor de nieuwe busconcessie

De provincie heeft de aanbestedingsprocedure voor de busconcessie 2022-2032 stopgezet. Dat kwam door de gevolgen van de coronacrisis. Voor de periode 2022-2024 is een noodconcessie vastgesteld. Inmiddels is de provincie gestart met de voorbereidingen van de aanbesteding voor de busconcessie voor de periode 2024-2034.

- We actief deel aan het Regionaal Mobiliteitsprogramma.

Uitgangspunt hierbij is dat onze kernen goed ontsloten blijven en gezocht moet worden naar een vernieuwende vorm.

Wonen: een grote landelijke woningbouwopgave voor de komende jaren

In maart 2022 heeft de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, de Nationale Woon- en Bouwagenda gepresenteerd. Duidelijk is dat er meer woningen nodig zijn, woningen die betaalbaar zijn en woningen die duurzaam zijn. Dit vertaalt zich ook uitdrukkelijk in een Fryske en lokale opgave. De opstuwende vraag op langere termijn tot 2035 wordt vooral veroorzaakt door meer en kleinere huishoudens en meer groepen met een zorgvraag die huisvesting nodig hebben. Maar ook tot 2025 zijn er meer woningen nodig. Daarvoor gaan we het volgende doen:

- We stellen de raad voor om in te zetten op flexwoningen voor doelgroepen.
- We geven volop ruimte waar het kan aan het ontwikkelen van inbreidingsplannen.
- We hebben gezorgd dat de nieuwe Woonvisie aansluit aan op de vijf programma's uit de Nationale Woon- en Bouwagenda.
- We sluiten nauw aan op de door de gemeenteraad vastgestelde toekomstvisie voor De Fryske Marren: "Brede welvaart voor de Fryske Marren: visie tot voorbij 2030". Het zorgen voor brede welvaart staat centraal in de opgaves voor de komende jaren, ook bij de opgave rond het wonen.

De toekomstvisie hanteert de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen. Een aantal heeft een directe relatie met het woondomein. Deze doelen richten zich op het stimuleren van duurzame steden en gemeenschappen, goede gezondheid en welzijn, het verantwoord consumeren en produceren en de samenwerking tussen verschillende partijen om deze doelen te bereiken. De 17 duurzame ontwikkelingsdoelen bieden ons een goed kader om met externe partijen te werken aan een vitale en krachtige woongemeente.

Kwaliteit van bodem, water en lucht

Alles wat we doen in de fysieke omgeving belast de bodem, het water en de lucht. Tegelijkertijd is voor veel van onze activiteiten een goede kwaliteit van diezelfde bodem, water en lucht nodig. Het beschermen van de fysieke omgeving is dus belangrijk. Daarom willen we inzicht in de bestaande kwaliteit van bodem, water en lucht. Daarmee vinden we een goede balans tussen het beschermen en het benutten van de fysieke leefomgeving. En zo kunnen we:

- sturing geven aan nieuwe activiteiten en inrichting van de fysieke leefomgeving;
- bestaande overbelaste situaties aanpakken;
- onze beleidsruimte voor het toepassen van kwaliteitsnormen voor bodem, water en lucht zodanig invullen dat recht wordt gedaan aan de lokale situatie in onze gemeente. Ontwikkelingen op dat gebied zijn:
 - o Het verschuiven van het bevoegd gezag in de Wet Bodembescherming van provincie naar gemeenten.
 - o Het vastleggen en monitoren van de basisgeluidemissie van gemeentelijke wegen.
 - o Het omzetten van geluidzones van de gezoneerde industrieterreinen naar geluidproductieplafonds.
 - o Het onderzoeken van het omzetten van de luchtkwaliteit met betrekking tot zoönosen en endotoxinen naar normen/omgevingswaarden.
 - o Het vaststellen van waterkwaliteitsdoelen van stedelijk water.

c. Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

2.1 Wonen

Doelstelling:	
We implementeren de Omgevingswet met betrokkenheid van onze samenleving.	
De Omgevingswet treedt op 1 januari 2023 in werking, mits de problemen met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) in oktober 2022 zijn opgelost. De wet gaat uit van bundeling van regels voor de fysieke leefomgeving. Het omgevingsrecht moet: • Inzichtelijk zijn. • De leefomgeving centraal stellen. • Ruimte bieden voor maatwerk. • Tot snellere besluitvorming leiden. Implementatie vraagt niet alleen aandacht voor planologie, maar ook voor zaken als leefbaarheid, duurzaamheid, gezondheid, veiligheid, dienstverlening en participatie.	
Resultaat:	Actie:
Programma's op grond van de Omgevingswet	We geven uitvoering aan de vastgestelde Omgevingsvisie onder andere via het vaststellen van programma's.
Een goed functionerend DSO	We bouwen het pakket aan informatie dat wij aanbieden aan het DSO verder uit.
Een omgevingsplan met voor de burger bindende regels, dat: • kan rekenen op draagvlak; • dat digitaal raadpleegbaar is via het DSO; • en passend binnen de kaders van de Omgevingsvisie.	We werken vooral gebiedsgewijs verder aan het maken van een omgevingsplan voor de hele gemeente. In 2030 moet dit zijn gerealiseerd, maar we streven ernaar om dit eerder klaar te hebben.
Bestuurders en medewerkers die goed geoutilleerd zijn voor implementatie van en het werken met de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging	Het verzorgen van opleidingen over de Omgevingswet voor bestuur en medewerkers waarin aandacht is voor de cultuur, ook in het licht van de bestuurlijke vernieuwing.

Doelstelling:	
We werken aan een duurzame gemeente en nemen onze verantwoordelijkheid binnen de opgaven en taken van de energietransitie.	
Op een structurele en systematische wijze wordt uitvoering gegeven aan het vastgestelde beleid op het gebied van duurzaamheid.	
Resultaat:	Actie:
Een duurzame en toekomstbestendige gemeente die geen gebruikmaakt van fossiele brandstoffen	Vele projecten zijn gericht op het stapsgewijs terugbrengen van ons eigen fossiele brandstoffengebruik zodat: • wij het goede voorbeeld geven; • en het nieuwe kansen biedt voor (lokale) ondernemers om op in te spelen.
	Als uitvloeisel van het Klimaatakkoord en het Duurzaamheidsprogramma is een start gemaakt met de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Hiervoor is een Routekaart opgesteld. Bij de verduurzaming is onder meer aandacht voor circulariteit en klimaatadaptatie.

	We zijn onderdeel van de RES Regio Fryslân waarmee we regionaal invulling geven aan de landelijke doelstellingen voor duurzame opwek tot 2030. De komende periode intensiveren en professionaliseren we de samenwerking binnen de RES. Daarnaast werken we aan de RES 2.0 die in 2023 ter besluitvorming wordt voorgelegd.
	Samen met de bewonersinitiatieven zetten we de volgende stappen in het aardgasvrij maken van dorpen. Nieuwe initiatieven van bewonersgroepen pakken we op.
	We passen het herziene beleid voor Sinnefjilden toe.
	We stimuleren het ontstaan van lokale energiecoöperaties, waaraan burgers kunnen deelnemen.
	In het buitengebied staan we onder voorwaarden windturbines toe van maximaal 15 meter hoog op agrarische bouwpercelen. Hiervoor is een paraplubestemmingsplan vastgesteld.
	We zoeken naar nog duurzamere varianten voor brandstof van ons wagenpark. Momenteel rijdt ons wagenpark op blauwe diesel en elektriciteit.
	We brengen duurzaamheid in als belangrijk aandachtspunt bij ruimtelijke projecten en bij het opstellen van bestemmings- of omgevingsplannen.
	• Via het project Tûk Wenjen informeren we particuliere woningeigenaren over welke stappen zij kunnen nemen om de woning te verduurzamen. • Daarnaast kunnen zowel huurders als woningeigenaren die moeite hebben maandelijks rond te komen gebruikmaken van de energiecoach. De energiecoach geeft laagdrempelig advies over hoe energie te besparen en plaatst kleine besparende producten.
	We passen ook voor asfaltwerkzaamheden duurzaamheidseisen toe.
	We stimuleren initiatieven vanuit kernen en wijken die bijdragen aan de duurzaamheidsambities.
Minder gebruik van grondstoffen en minder afval	• We zetten in op het terugdringen van afvalstromen en het terugbrengen van de hoeveelheid huishoudelijk restafval naar 60 kg per inwoner per jaar. • In het eerste kwartaal van 2023 vindt een wedstrijd plaats op scholen om zoveel mogelijk elektronisch afval (smartphones, laptops, etc) gescheiden in te zamelen.
	We stimuleren hergebruik van grondstoffen (circulaire economie).
	We zetten grote hoeveelheden hekkelspecie, gras en bladeren om in compost en geven dat vervolgens een nuttige bestemming.
	We nemen deel in de betonketen Fryslân en passen de afgesproken duurzaamheidseisen toe in onze grond-, weg- en waterbouwprojecten.

	We brengen circulariteit in als belangrijk aandachtspunt bij ruimtelijke projecten.
Een klimaat-adaptieve gemeente die in 2050 klimaat-robust is ingericht	We houden bij het inrichten van kernen en wijken rekening met klimaatadaptatie en de bevordering van biodiversiteit.
	We stimuleren eigenaren van percelen: •het regenwater af te koppelen van het vuilwaterriool; •hun percelen te vergroenen; •en regenwater vast te houden of te bergen voor droge perioden.
	We voeren 6 klimaatadaptieve maatregelen uit volgens het door het college vastgestelde maatregelenpakket Klimaatadaptatie en Operatie Steenbreek.

Doelstelling:	
Een toekomstbestendige agrarische sector.	
De agrarische sector staat voor grote uitdagingen. Dat komt onder meer door regelgeving op het gebied van duurzaamheid en door het Rijksbeleid voor stikstof.	
De gemeente wil een economische rendabele sector behouden. Daarom ondersteunen we bij knelpunten en denken we mee over mogelijkheden en oplossingen. We pakken dit integraal op, waarbij stikstofproblematiek en CO2-uitstoot opgaven zijn. Ook kijken we daarbij naar de RES, biodiversiteit, circulaire economie en bodemdaling.	
We beschouwen nieuwe verdienmodellen voor de landbouw. Binnen onze gemeente hebben we landbouw op zandgronden en op veenweidegebieden. Voor de landbouw op zandgronden is het verduurzamen van de bollenteelt een aandachtspunt. Ook het behoud van veenweidegebied verdient extra aandacht en heeft een directe link met het veenweideprogramma. We vinden het belangrijk om in geval van bedrijfsbeëindiging karakteristieke boerderijen te behouden.	
Resultaat:	Actie:
Duurzame en innovatieve agrarische bedrijven	We ondersteunen pilotprojecten op het gebied van duurzaamheid en innovatie: •circulaire landbouw •biodiversiteit •stikstof- en CO2-problematiek •leefbaarheid •composteren bij de boer •deelnemen provinciaal programma Verduurzamen Bollenteelt samen met West- en Ooststellingwerf. Daarnaast bespreken we de zienswijzen op het voorontwerp paraplubestemmingsplan, spuitvrije zones en onderzoeken de mogelijkheid voor een convenant.
Behoud karakteristieke boerderijen	We werken onder het principe van 'ja mits' mee aan nieuwe functies voor vrijkomende boerderijen.

Doelstelling:	
Het behouden en versterken van de karakteristieken en kwaliteiten van het veenweidegebied.	
Provinsje Fryslân en Wetterskip Fryslân hebben in 2015 het eerste veenweideprogramma opgesteld. Momenteel is het nieuwe veenweideprogramma 2020/2030 door de verschillende overheden vastgesteld. De veenweidegemeenten, waaronder De Fryske Marren, nemen hier actief aan deel en zijn volwaardig partner in dit project. Extra aandacht gaat daarbij uit naar de funderingsproblematiek die mogelijk ook onze inwoners treft.	
Resultaat:	Actie:
Input van bewoners en gedupeerden van funderingsschade bij het Veenweideprogramma 2020/2030	Via de funderingstafel betrekken wij samen met Waterschap, provincie en de Veenweide-gemeenten bewoners en gedupeerden van funderingsschade bij het Veenweideprogramma.
Goed geïnformeerde bewoners in het veenweidegebied	We werken aan een funderingsviewer die begin 2023 online gaat.
	We houden het funderingsloket open. Woningeigenaren met funderingsproblemen kunnen terecht voor advies en ondersteuning bij het funderingsloket.
	We kijken naar het oprichten van een Fries funderingsfonds of het aansluiten op het landelijk funderingsfonds. Er loopt momenteel een pilot in de Grote Veenpolder in gemeente Weststellingwerf om te zien of een funderingsfonds haalbaar is in het Friese veenweidegebied.
Zicht op omvang funderingsproblematiek	Onderzoek naar mogelijkheden funderingsfonds en subsidie voor funderingsonderzoek.
Stoppen veenafbraak, bodemdaling, verbeteren kwaliteiten landschap en natuur. Stoppen aantasting funderingen. Verhogen peil leefbaarheid en vitaliteit. Duurzame landbouw met perspectief, verder ontwikkeld recreatie en toerisme, robuust en klimaatbestendig watersysteem Benutte koppelkansen me doelen als biodiversiteit, duurzame energie, vermindering stikstofdepositie en waterkwaliteit.	Via gebiedsprocessen gaan we in gesprek met betrokkenen over de veenweideproblematiek en zoeken we naar kansrijke oplossingen/veranderingen.
	In de Hoitepolder, de Brekkenpolder-Zuid en de Haskerveenpolder zijn er gebiedsprocessen gestart waarbij de gemeente faciliterend is.
Een werkbare Friese grondbank op basis waarvan agrarische gronden kunnen worden gekocht die later kunnen worden ingezet voor afwaardering ten behoeve van veenweide, landbouwtransitie, biodiversiteit	Als gemeente brengen we dit punt onder de aandacht bij provincie en Wetterskip en sturen we hier zelf actief in mee.
	Momenteel ligt er een concept-opzet voor een Friese grondbank klaar. De grondbank moet vanaf 2023 operationeel zijn.
Beperken CO2 uitstoot in veenweidegebieden	Onder andere via aankoop van certificaten valuta voor veen.

Doelstelling:	
We willen de gemeente ontwikkelen in samenhang en in evenwicht met de aanwezige (landschappelijke en cultuurhistorische) waarden.	
De Fryske Marren is een aantrekkelijke gemeente om te wonen, te werken en te recreëren. We zetten in op ontwikkeling door bij plannen in te zetten op versterking van deze waarden.	
Resultaat:	Actie:
Afgewogen besluiten over nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen of de totstandkoming van beleid	We wegen landschappelijke waarden mee bij besluiten over ruimtelijke ontwikkelingen.

	We dragen de kennis over landschapsbiografie actief uit en betrekken de inwoners bij het vervolg.
	We maken gebruik van de landschapsbiografie bij de op te nemen waarden in de Omgevingsvisie.
	We implementeren de landschapsbiografie verder.
	We geven inhoud aan het ruimtelijk kwaliteitskader voor Lemmer ('Lemmer, poort van Zuidwest Friesland').
	We zetten ons in voor een duurzame ontwikkeling van de IJsselmeerkust.
	We concentreren nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voor bebouwing zoveel mogelijk bij de grotere kernen.
	We ontwikkelen en faciliteren de ontwikkeling van nieuwe woningbouwlocaties, zoals: •Wyldehoarne 4 in Joure •en Oosterzee West en Hof van Holland in Lemmer.
	We ronden de lopende actualisatiebestemmingsplannen af. We starten geen nieuwe actualisaties van bestemmingsplannen meer in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2023.
Belangen van De Fryske Marren worden meegewogen in bovengemeentelijke plannen	We volgen proactief de plannen van hogere overheden voor zover van belang voor onze gemeente en geven zo nodig een reactie. Daarbij gaat het onder andere om de Nationale en provinciale omgevingsvisie.
	We volgen ontwikkelingen in het provinciale beleid. Als er nieuwe, interessante mogelijkheden ontstaan voor ons eigen beleid dan benutten we die.
	We benutten de wettelijke mogelijkheden om gaswinning tegen te gaan.

Doelstelling:

Het zorgen voor duurzame kernen en wijken waar inwoners van De Fryske Marren kunnen wonen.

Inclusieve, veilige, veerkrachtige en duurzame kernen en wijken: dat is waar wij aan werken voor alle inwoners van De Fryske Marren

Resultaat:

Een breed aanbod aan woningen voor verschillende doelgroepen

Actie:

De gemeente spant zich er voor in dat er per jaar minimaal gemiddeld 100 woningen per jaar worden opgeleverd in de periode 2020-2030, dit in overeenstemming met de regionale woningbouwafspraken. Hierbij is specifieke aandacht voor starters.

We sturen actief op een realisatietermijn van projecten en maken daartoe bindende afspraken met ontwikkelaars.

We zetten in op een krachtige ontwikkeling van onze hoofdkernen door het stimuleren van de bouw van nieuwe woningen.

	Voor de kleine kernen leveren we maatwerk op basis van aantoonbare en onderbouwde vraag (Built to order).
Betaalbare huisvesting voor mensen die daar niet op eigen kracht in kunnen voorzien	We maken jaarlijks prestatieafspraken met de corporaties over nieuwbouw, betaalbaarheid en investeringen in de bestaande huurwoningen. We zetten in op het vergroten van de slaagkans voor een sociale huurwoning van 10% tot 15%.
Meer woningaanbod voor specifieke aandachtsgroepen	We brengen de opgave voor de huisvesting van aandachtsgroepen in beeld.
Een lokale Woonzorgvisie en prestatieafspraken	We vertalen de landelijke bestuurlijke afspraken Wonen en Zorg met lokale zorgpartijen en stakeholders. We geven hiermee invulling aan de verplichting opgelegd door het Rijk en geven input aan Regiobeeld Friesland (op het gebied van ouderenzorg). We vertalen de Woonzorgvisie in de prestatieafspraken voor de jaarschijf 2023.
Een up-to-date inzicht in de plan-capaciteit voor woningbouw en inhoud van de plannen naar planstatus en doelgroep	We nemen deel aan het project Friese Woningmarkt/ Woonmonitor. We sluiten aan bij Planmonitor Wonen 2.0 op Arcgis Hub Platform en werken dit op gemeenteniveau uit.
Een eigen aanpak op Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen	De taakstelling huisvesting vergunninghouders vullen we samen met de corporaties in. We onderzoeken de wenselijkheid van een tussenvoorziening in het kader van de flexibele wendbare asielketen.
De raad is op de hoogte van de voortgang van de woningbouwprojecten en van relevante beleidsmatige ontwikkelingen op het gebied van wonen	We rapporteren twee keer per jaar via een voortgangsrapportage woningbouw.

Doelstelling:

De bebouwde leefomgeving en ruimtelijke ordening is leefbaar, veilig en bevordert de gezondheid.

Binnen De Fryske Marren wordt ruimte geboden aan tal van functies zoals wonen, werken, wegen, water, recreatie en natuur. We moeten goed nadenken over de manier en de voorwaarden waaronder we de ruimte invullen. Dit om te voorkomen dat belangen van verschillende functies onacceptabel met elkaar concurreren. Eén van de instrumenten die daarbij wordt ingezet, is een stelsel van wet- en regelgeving met bijbehorend vergunningen-, toezicht- en handhavingsregime. De Fryske Marren valt op omdat zij slim, maar vooral ook nuchter en herkenbaar met deze middelen omgaat.

Resultaat:	Actie:
Een veilige, leefbare bebouwde woonomgeving	We toetsen aanvragen, verzoeken en nieuwe ontwikkelingen aan wet- en regelgeving en nieuw beleid.
	We stellen VTH-beleid en uitvoeringsregels vast.
	We houden toezicht op: • de aanvragen • de naleving van de milieuregels • en de kwaliteit en het gebruik van de bestaande gebouwen en terreinen.
	We zorgen voor een goede integrale afstemming binnen de fysieke leefomgeving.

	We zorgen ervoor dat (potentiële) aanvragers op de hoogte worden gesteld van de planologische mogelijkheden en de mogelijkheden voor vergunningsvrij bouwen.
--	--

Doelstelling:

Behoud en herstel van gemeentelijke monumenten.

Monumentale panden hebben een positieve uitstraling in onze gemeente. Er is een erfgoedverordening vastgesteld en we voeren gemeentelijk monumentenbeleid uit, onder andere door het aanwijzen van monumenten. Ook is er subsidie mogelijk om monumenteneigenaren te stimuleren om zorg te dragen voor het behoud en herstel van deze panden.

Resultaat:	Actie:
Beschermen van waardige gemeentelijke monumenten	Wij gaan verder met het herijken van de gemeentelijke monumentenlijst.
	Op basis van de subsidieverordening kunnen we na een positieve beoordeling van een aanvraag subsidie verlenen.
	We houden toezicht op de uitvoering.
	We stellen een Kerkenvisie op.

Doelstelling:

We willen een doelmatig, veilig en duurzaam verkeers- en vervoerssysteem realiseren.

- We gaan door met Duurzaam Veilig. We behouden en werken verder aan een eenduidig, functioneel en verkeersveilig wegennet met speciale aandacht voor de kwetsbare verkeersdeelnemers. Aanpassingen aan het wegennet baseren we op de risicoanalyse wegennet, draagvlak en voldoende middelen. Hierbij spelen we in op verandering in verplaatsingsbehoefte en keuze van vervoerswijze.
- We stimuleren het fietsgebruik door te werken aan een veilige en 'vlotte' fietsinfrastructuur.
- We blijven aandringen op een goed openbaar vervoerssysteem. Hierbij hebben we aandacht voor klimaat en gezondheid.
- We blijven lobbyen voor een aquaduct in de Skarster Rien.
- We geven inhoud aan de nog vast te stellen visie 'Lemmer, poort van Zuidwest Friesland'. Dit doen we met het oog op een goede ontsluiting en doorstroming over land en water.
- We zetten ons in voor een veilig en functioneel vaarwegennet, zowel voor de beroeps- als de recreatievaart.

Resultaat:	Actie:
Een duurzaam veilig verkeerssysteem met een goed openbaar vervoer	We zorgen voor het uitvoeren van het Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan (GVVP).
	We stellen op basis van een risicoanalyse een uitvoeringsplan op.
	We voeren (herinrichtings)projecten uit. Bewoners en overige belanghebbenden betrekken we hierbij.
	Afhankelijk van de cofinanciering vanuit het Rijk zijn we voornemens om een doorfietsroute op het traject Sneek-Joure-Heerenveen te realiseren.
	We realiseren een doorfietsroute op het traject Sneek-Joure-Heerenveen.
	We bepalen op basis van het vastgestelde afwegingskader 'Fietsvoorzieningen op en langs verblijfswegen in het buitengebied' waar fietsvoorzieningen vanuit fietsveiligheid een meerwaarde hebben.
	We monitoren samen met Rijk en provincie het functioneren van het Knooppunt Joure.

	We stellen een Mobiliteitsplan/-programma op (actualisatie verkeersbeleid). Bewoners, ondernemers en overige belanghebbenden betrekken we hierbij.
	We nemen deel aan de Verkenning 3 Friese Bruggen (opdrachtgever Rijkswaterstaat) met speciale aandacht voor de brug Spannenburg.
	We nemen deel aan provinciale verkeer- en vervoeroverleggen en bijeenkomsten.
	We nemen deel aan het Regionaal Mobiliteitsprogramma.
Toegankelijk en goed openbaar vervoersysteem	We voeren overleg met de provincie (als regievoerder) en de vervoerder over het openbaar vervoer.
	We nemen deel aan het provinciaal proces ter voorbereiding van de aanbesteding concessie busvervoer 2024-2034.
	We dragen zorg voor een goede doorstroming van het openbaar vervoer en bij (her)inrichting van wegen houden we rekening met de bus.
	Niet toegankelijke bushaltes worden – indien mogelijk – aangepast in het kader van onderhouds- en of herinrichtingswerkzaamheden.
Continueren permanente verkeerseducatie	We stellen jaarlijks een Actieplan gedragsbeïnvloeding op en vervullen een coördinerende en faciliterende rol bij het uitvoeren daarvan. Hierbij richten we ons op de kwetsbare verkeersdeelnemers: beginnende bestuurders, ouderen en fietsers.

2.2 Openbare ruimte

Doelstelling: • Wij willen de gemeente beheren op een manier die aansluit bij de behoeften van bewoners. Het grondgebied van de gemeente moet een veilige, hele en plezierige omgeving zijn voor iedereen. • We willen de biodiversiteit in de gemeente vergroten en ziekten en plagen in het groen via natuurlijke vijanden bestrijden. Daarnaast werken wij mee aan het vergroten van de natuurwaarden in onze gemeente. • We geven ruimte aan mogelijkheden van participatie van inwoners in het beheer van de openbare ruimte. • We willen een toegankelijke, openbare ruimte waardoor iedereen zich gemakkelijk kan verplaatsen en er kan verblijven.	
Een veilige woonomgeving met voldoende diversiteit biedt een goede leefomgeving. Zelfbeheer van bewoners vergroot hun betrokkenheid bij hun woonomgeving.	
Resultaat:	Actie:
Inzicht in de staat van onderhoud van ons areaal en in de toekomstige verplichtingen om de staat van onderhoud op het gewenste peil te houden	We voeren cyclische inspecties uit op kunstwerken, wegareaal, gebouwen, vaarwegen, riolering en bomen en we verwerken de resultaten in de beschikbare beheerprogramma's.
	We voeren cyclische inspecties uit op kunstwerken, wegareaal, gebouwen, vaarwegen, riolering en bomen.

	We verwerken de resultaten van de cyclische inspecties in beheerprogramma's en onderhoudsplannen.
	We voeren het integraal onderhoud en de vervanging van riolering water en oevers uit in combinatie met andere programma's en projecten. We zetten in op zo veel mogelijk schaalvoordeel wat maximale efficiency oplevert.
Veilig en goed functionerend straatmeubilair en speelvoorzieningen op de juiste plekken, ruimte om te spelen in het openbaar gebied	We controleren en onderhouden het straatmeubilair op een sober maar veilig niveau.
	Bij het vervangen van het meubilair nemen we het duurzaamheidsaspect mee.
	Speeltoestellen worden jaarlijks geïnspecteerd op veiligheid.
	Bij het inrichten van de openbare ruimte is aandacht voor ruimte om te spelen. We passen het nieuwe beleid BOSS (Bewegen, Ontmoeten, Sporten en Spelen toe (vaststelling is eind 2022 voorzien).
Voorkomen van gladheid op onze hoofdwegen en hoofdfietspaden	We spelen adequaat in op de weersverwachtingen. Daarbij bestrijden wij de gladheid conform het Gladheidsbestrijdingsplan.
	We houden de inwoners van acties op de hoogte via de sociale media.
De technische staat van onze wegen zijn onderhouden op een gedifferentieerd onderhoudsniveau. Vanuit een goede informatievoorziening is het onderhoud meer planmatig vormgegeven met een meerjarig Beheerplan wegen	Op grond van het beleidsplan Wegbeheer onderhouden we asfaltverharding op basiskwaliteit om kapitaalvernietiging te voorkomen. De overige verhardingssoorten onderhouden we op lager niveau, maar alleen in gebieden waar de gebruiksintensiteit laag is. We hebben extra aandacht voor: -centra -de belangrijke voorzieningen in de kernen -groengebieden en parken -recreatieve (fiets)paden -toeristische gebieden
	We voeren integraal onderhoud en vervanging uit in combinatie met rioolwerkzaamheden en andere programma's en projecten.
Veilig en technisch voldoende onderhouden kunstwerken (bruggen, sluizen, tunnels, viaducten en pontvoorzieningen)	Op basis van het beleidsplan Kunstwerken 2020-2023, inclusief beheerplanning, en inspectieresultaten geven we uitvoering aan het onderhoudsprogramma kunstwerken. Eind 2022 is programma 2023-2026 vastgesteld.
	Naast groot onderhoud vervangen we ook kunstwerken wanneer deze aan het einde van de levensduur zijn of niet meer voldoen aan de veiligheidseisen.
Goed en duurzaam functionerende openbare verlichting	Op basis van het beleidsplan openbare verlichting 2016-2024 voeren we onderhoud uit aan de masten, armaturen en lampen. Dit is gepland onderhoud, maar ook incidentele lampuitval, aanrijshades en vandalisme. We vervangen oude armaturen door LED.

	We nemen deel in de Coöperatie Openbare Verlichting Fryslân (OVEF). Naast inkoop van elektra voor de openbare verlichting nemen we ook storings- en onderhoudscontracten af via de OVEF.
Op biodiversiteit en vastgestelde gedifferentieerde beeldkwaliteit-niveauset gericht onderhoud van openbaar groen	We geven invulling aan de nog vast te stellen Groenvisie.
	We vergroenen de openbare ruimte door meer aan te planten.
	We bestrijden de eikenprocessierups en daarbij zetten we ook natuurlijke middelen in. We gebruiken daarvoor een speciaal bloemenmengsel en zetten nematoden (aaltjes) in.
	We vergroten de biodiversiteit door meer variatie aan soorten aan te planten en bloemrijke mengsels in te zaaien.
	We voeren het beheer van de bermen zo uit dat deze bloemrijker en aantrekkelijker worden voor insecten.
Beheer van een aantal percelen in de openbare ruimte door plaatselijke belangen en omwonenden. Dit met het oog op het realiseren van bloemenweides, fruitboomgaarden, natuur en dergelijke.	We faciliteren zelfbeheer van openbaar groen door plaatselijke belangen en omwonenden. Plaatselijke belangen kunnen via dorpencoördinatoren verzoeken voor zelfbeheer indienen.
Een goed werkend water- en rioolsysteem dat: •klimaatadaptief is; •met een beperkt risico op wateroverlast; •en dat geleidelijk wordt omgebouwd tot een meer duurzaam water- en rioolsysteem. Een goede kwaliteit van het oppervlaktewater	We dragen bij aan ontwikkelingen die meerwaarde hebben voor onze leefomgeving. Daarbij stellen we ons omgevingsgericht op en kijken nadrukkelijk ook naar mogelijke bijdragen aan of effecten op o.a. gezondheid en omgevingskwaliteit.
	Voor een goede kwaliteit van ons water blijven we handelen in lijn met de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn (GWR). Daarbij hebben we oog voor: •de ecologie •de morfologie (beperken piekafvoeren) •de stoffen in het water •en het vermijden van (nieuwe) gezondheidsrisico's.
	We kijken zowel binnen als buiten de gemeentegrens of en hoe we, ontwikkelingen die gaande zijn, slim kunnen combineren. We pakken waterproblemen lokaal aan of regionaal als dat doelmatiger is. In ons eigen handelen kijken we bewust naar hoe klimaatproof en energie-efficiënt wij dit doen en leggen hierbij de nadruk op het bevorderen van duurzame initiatieven

Doelstelling:

Wij willen gemeente De Fryske Marren ontwikkelen door projecten te realiseren.

Gemeente De Fryske Marren is een ontwikkelingsgerichte gemeente. We willen ook in 2023 projecten voltooien en in gang zetten.

Resultaat:

Een verbeterde leefbaarheid

Actie:

We maken recreatieve delen van kernen verkeersluw.

Nieuwe woongebieden	We geven de voorkeur aan inbreiding boven uitbreiding.
	We ontwikkelen eigen plannen met bijbehorende grondexploitaties zoals: •Wyldehoarne 4 in Joure •een uitbreiding van Park Sevenwolden in Joure •en Tramdijk Oost in Lemmer.
Ontwikkeling van bedrijventerreinen	We ontwikkelen De Ekers 3.
Heringerichte dorpskernen en toegangswegen	We verbeteren de ruimtelijke kwaliteit van het openbaar gebied in onze kernen, zoals de kruising Huisterheide, de Haulsterweg in Haskerhorne en de Jachthavendyk in Balk.
Gerealiseerde plannen van derden	We faciliteren plannen van derden zoals het havenkwartier in Balk en Hof van Holland in Lemmer.
	We faciliteren de herontwikkeling van panden in het centrum van Balk.

Doelstelling:

Op iedere plek in onze gemeente voldoet de kwaliteit van bodem, water en lucht aan de daaraan gestelde normen en waarden.

Elke activiteit in of inrichting van onze fysieke leefomgeving stelt eisen aan de kwaliteit van de bodem, water en de lucht. Afhankelijk van de gevoeligheid van de activiteit, kunnen de eisen verschillen. Wij hebben inzicht in de heersende kwaliteit nodig om onze doelstelling te realiseren. Ook willen we dat de kwaliteitsnormen voor bodem, water en lucht recht doen aan onze lokale situatie.

Resultaat:	Actie:
Inzicht in de kwaliteit van bodem, water en lucht	We houden een bodeminformatiesysteem bij dat met een koppeling naar bodemloket.nl, zodat iedereen het kan inzien.
	We stellen waterkwaliteitsdoelen vast voor stedelijk water
Nieuw toetsingskader voor wegverkeerslawaaï en industrielawaaï.	We leggen de basisgeluidsemissie van gemeentelijke wegen vast en we starten met het transformeren van de geluidszones van gezoneerde industrieterreinen naar geluidproductieplafonds.

2.3 Grondbedrijf

Doelstelling:

Wij zetten ons in voor een commerciële exploitatie van gronden en het juridisch borgen van grond gerelateerde contracten.

Gemeente De Fryske Marren heeft - afgezien van haar ruime areaal openbare ruimte - ook grondposities op een aantal strategische locaties. Met de grondposities streeft de gemeente twee doelen na.

Resultaat:	Actie:
We benutten commerciële mogelijkheden in ons grondbedrijf.	We verkopen bouwkvavels en overhoeken.
We maken ontwikkelingen op het gebied van woningbouw en bedrijventerreinen mogelijk.	We faciliteren ontwikkelingen van derden en sluiten daartoe exploitatieovereenkomsten.

d. Verbonden partijen

Hûs en Hiem

Doelstelling

De doelstelling van Hûs en Hiem is het leveren van een bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van de gemeente. Dit doet Hûs en Hiem door te kijken of bouwplannen zowel op zichzelf als in verband met de omgeving voldoen aan redelijke eisen van welstand. Wij formuleren deze eisen in de Welstandsnota.

Ontwikkelingen:

Nadenken over de toekomst van Hûs en Hiem

Met de invoering van de Omgevingswet staat het de gemeente vrij om welstandsregels vast te stellen. Dat is dus straks niet meer verplicht. Voor zover de gemeente regels vast wil stellen moeten we deze opnemen in het omgevingsplan.

Voor Rijksmonumenten is het verplicht een commissie in te stellen

Die ziet toe op de ruimtelijke kwaliteit. Als wij een besluit nemen voor een bredere taak van een dergelijke commissie, kunnen wij Hûs en Hiem aanwijzen voor die taak.

Beleidsrisico's

Als we besluiten geen regels voor welstand op te nemen kan dat effect hebben op de ruimtelijke kwaliteit van onze gemeente.

FUMO

Doelstelling

- Het uitvoeren van het wettelijke VTH-basistakenpakket;
- en – voor zover een deelnemer daartoe heeft besloten – het uitvoeren van aanvullende taken op het terrein van de overheidszorg voor de fysieke leefomgeving;
- en – voor zover een deelnemer daarom heeft verzocht en de FUMO daarin kan voorzien – het uitvoeren van incidentele taken.

Ontwikkelingen

- Met de invoering van de Omgevingswet vindt er een verschuiving plaats in het wettelijk basistakenpakket. De totale omvang van het basistakenpakket wijzigt en ook worden bevoegd gezag-taken van bepaalde basistaken overgeheveld van provincie naar gemeenten.
- De te betalen bijdrage van de gemeenten voor het uitvoeren van de basistaken door de FUMO gaat daardoor omhoog.
- Daarnaast heeft de Omgevingswet impact op de wijze waarop de (basis)taken worden uitgevoerd. Dit geldt zowel voor de FUMO als voor de gemeenten.

Beleidsrisico's

De taken die de FUMO uitvoert, worden afgestemd met de overige deelnemers aan de FUMO. Dit betekent dat wij de uitvoering niet alleen (zelfstandig) bepalen en dat we in dat verband een beleidsrisico lopen.

Afvalsturing NV (Omrin)

Doelstelling

Afvalsturing NV (Omrin) wil inzetten op het maximaal terugwinnen van grondstoffen en duurzame energie uit afval door:

- innovatie
- verbetering van voor- en nascheiding
- en door het aangaan van nieuwe samenwerkingen.

Zij gaan voor een circulaire bedrijfsvoering en zij willen een optimale benutting van de installaties.

Ontwikkelingen

Omrin wil inzetten op het verder reduceren van reststoffen en het recyclen van grondstoffen. In het 'Rijksbrede programma circulaire economie' wordt de transitie geschetst naar een voor 2050 te realiseren circulaire economie in Nederland. De tussendoelstelling is 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030.

Beleidsrisico's

Door oplopende kosten van verbrandingstoelagen en CO2-heffing voor afval zullen de kosten voor de gehele afvalinzameling toenemen.

Coöperatieve Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

Doelstelling

De inkoop van gas en elektriciteit voor gemeente De Fryske Marren is ondergebracht in de Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF). Dit samenwerkingsverband onderhandelt namens onder andere de Friese gemeenten en de provincie met energieleveranciers en maakt de uiteindelijke prijsafspraken. Daarnaast is het gezamenlijk beheer en onderhoud van de openbare verlichting in Fryslân ondergebracht bij de coöperatie.

Ontwikkelingen

- Er wordt geleidelijk overgestapt op LED-verlichting.
- Er wordt een slag gemaakt in het inkopen van duurzaam opgewekte energie. Omdat overheden sinds 1 januari 2015 verplicht zijn om duurzaam en maatschappelijk verantwoord in te kopen, wordt de verbruikte energie (achteraf) verduurzaamd door middel van het kopen van Garanties Van Oorsprong (GVO's) en Verified Emission Reduction (VER)-certificaten. Gemeente De Fryske Marren heeft dat tot op heden gedaan met GVO's afkomstig van Omrin (Biomassa en Groengas) en VER's uit Europa. Echter, in 2021 zijn er groenere en meer lokale alternatieven dan voornoemde soorten GVO's en VER's. De gemeente verduurzaamt haar gasgebruik ten dele met GVO's afkomstig van het Valuta voor Veen-model. Ook in 2023 kan Gemeente de Fryske Marren binnen de gemeentegrenzen haar gasverbruik door Valuta voor Veen-initiatieven compenseren.
- In provinciaal verband zijn we momenteel bezig met de voorbereiding van een aanbesteding. Dit kan ertoe leiden dat er een concessiehouder komt die laadpalen mag plaatsen en moet exploiteren. OVEF speelt daarbij een belangrijke rol.
- Voor 2023 zijn de financiële gevolgen voor de inkoop van gas en elektra ongewis. Ten tijde van het opstellen van deze begroting is er landelijk discussie over de uitvoering van het vijfde sanctiepakket van de Europese unie. Als er ontheffing wordt verleend voor dit sanctiepakket kan het contract met Gasprom, initieel tot 1 januari 2023, indien mogelijk tot 1 januari 2024 worden voortgezet. Bij de OVEF speelt nu de vraag wanneer dan over te gaan op zelflevering van gas. Deze ontwikkeling nemen we ook mee als risico in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Beleidsrisico's

- LED-verlichting heeft een andere lichtstraalbundel dan de oude armaturen. Het geeft een ander lichtbeeld in de straat. Dit kan bij te grote onderlinge afstanden leiden tot te donkere locaties, zodat daar een mast bij geplaatst moet worden.
- Lokaal opgewekte duurzame energie en initiatieven zoals Valuta voor Veen zijn vaak duurder dan energie uit het buitenland.

e. Wat mag het kosten?

Bedragen € 1.000

2. Ruimte	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
2.1 Wonen	-10.429	-10.844	-10.573	-10.677	-10.339	-10.151
2.2 Openbare ruimte	-28.693	-30.570	-33.221	-32.015	-31.140	-30.822
2.3 Grondbedrijf	-2.388	-1.785	-1.004	-1.004	-1.004	-1.004
2.9 Algemeen	-	-184	-32	-39	-39	-39
Totaal Lasten	-41.511	-43.383	-44.829	-43.735	-42.521	-42.016
Baten						
2.1 Wonen	3.827	3.776	3.508	3.541	3.583	3.602
2.2 Openbare ruimte	14.689	13.907	14.116	13.691	13.691	13.691
2.3 Grondbedrijf	4.794	1.687	1.437	1.437	1.437	1.437
Totaal Baten	23.310	19.370	19.061	18.668	18.710	18.729
Saldo van baten en lasten	-18.201	-24.013	-25.769	-25.066	-23.811	-23.287
Stortingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	1.615	7.626	2.734	1.645	809	694
Mutatie reserves	1.615	7.626	2.734	1.645	809	694
Resultaat	-16.585	-16.387	-23.035	-23.421	-23.002	-22.593

f. Kaderstellende beleidsstukken

Naam beleidsstuk	Korte inhoud	Vaststellingsjaar/looptijd
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan De Fryske Marren, mei 2016	Dit plan omschrijft een samenhangend beleid op het gebied van verkeer en vervoer, gericht op een verkeersveilige, leefbare en goed bereikbare gemeente	Vastgesteld 2016
Visiedocument duurzaamheid	Als je iets wilt bereiken, is het van belang om een beeld van de gewenste toekomst te vormen. In de duurzaamheidsvisie is dat beeld in de vorm van ambities weergegeven. Deze ambities geven een heldere richting aan voor de gemeente op het gebied van duurzaamheid.	Vastgesteld 2016
Uitvoeringsprogramma duurzaamheid	Op een gestructureerde en systematische manier uitvoering geven binnen onze gemeente aan duurzaamheid via 5 pijlers (energietransitie & duurzame mobiliteit, warmtetransitie, toekomstbestendige omgeving, circulaire economie, sociale duurzaamheid).	Vastgesteld in 2021
Warmtevisie, De Fryske Marren aardgasvrij	Vanuit het landelijke Klimaatakkoord hebben gemeenten de regie gekregen over het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Hiervoor moest elke gemeente uiterlijk in 2021 een Transitievisie Warmte vaststellen.	Vastgesteld in 2021, moet elke 5 jaar worden geactualiseerd.

RES 1.0	Binnen het klimaatakkoord zijn er afspraken gemaakt over de hoeveelheid duurzame energie-opwek. Om dit te realiseren is Nederland opgedeeld in 30 RES Regio's (Regionale Energiestrategie). Alle Friese gemeenten, het Wetterskip en de provincie vormen samen de RES Regio Fryslân. Binnen de RES 1.0 hebben we aangegeven hoeveel duurzame energie we opwekken in 2030 als regio. De komende tijd werken we aan intensivering en professionalisering van de samenwerking binnen de RES Fryslân. Elke twee jaar vindt er een herijking plaats van de RES.	RES 2.0 wordt in 2023 ter vaststelling aan de Raad aangeboden.
10 klimaatmaatregelen	In dit rapport staan 10 klimaatadaptieve maatregelen waarmee De Fryske Marren haar grondgebied weerbaar(der) kan maken voor dreigingen als: droogte, hitte en (overmatige) regenval.	Vastgesteld in 2020, looptijd tot met 2025.
CO2-prestatieladder	Managementstool om CO2-reductie in kaart te brengen. Tot niveau 3 alleen inzicht in eigen reductie maar op niveau 4 en 5 (hoogste) wordt ook ingezet op CO2-reductie van ketenpartners.	Vastgesteld in 2019
Valuta voor Veen	Door certificaten uit Valuta voor Veen – initiatieven af te nemen, wordt bijgedragen aan het vermijden van CO2-uitstoot en heeft de landeigenaar een alternatieve vorm van inkomsten voor zijn of haar land.	Vastgesteld in 2021
Notitie Sinnefjilden	Beleidskader bieden voor het realiseren van zonnevelden.	Vastgesteld in 2020
Woonvisie 2019-2023	In de woonvisie 2019-2023 legt gemeente De Fryske Marren de koers vast op het gebied van wonen voor de komende jaren.	Vastgesteld in 2019
Afwegingskader woningbouw en het Uitvoeringsprogramma Woningbouw De Fryske Marren 2019 tot 2026	Dit document is een kader voor het afwegen van woningbouwprojecten.	Vastgesteld 2019, looptijd tot 2026.
Beleidsplan wegbeheer 2020-2024	In dit stuk zijn de uitgangspunten voor het onderhoud van de wegen vastgelegd. Daarnaast is de financiële doorrekening opgenomen.	Vastgesteld 2020, looptijd 2020 tot en met 2024. Herijking financiële doorrekening heeft in 2022 plaatsgevonden.
Nota Grondbeleid 2020-2024	De Nota Grondbeleid is gericht op het gebruikmaken van eigen gronden voor exploitatie en op het faciliteren van derden om gewenste ontwikkelingen mogelijk te maken. Voor niet commerciële gronden streven we naar een kostenneutrale aanpak.	Vastgesteld 2019, looptijd 2020 tot en met 2023.
Nota Vastgoedbeleid De Fryske Marren	In deze nota is vastgelegd hoe het gemeentelijk vastgoed doelmatig en doeltreffend ingezet kan worden, zodat het een bijdrage levert aan de beleidsdoelen en strategische doelen van de gemeente De Fryske Marren.	Vastgesteld in 2019, looptijd 2019 tot en met 2023.

Nota Levenscyclusbeheer (ervan uitgaande dat deze nota in 2022 wordt vastgesteld)	In deze nota is vastgelegd hoe de gemeentelijke gebouwen op een sobere en doelmatige wijze worden onderhouden. De gebruiks- en bedrijfsprocessen en de veiligheid en gezondheid van de medewerkers zijn hierbij gewaarborgd.	Vastgesteld in 2022, looptijd tot en met 2025.
Routekaart verduurzamen gemeentelijk vastgoed DFM (ervan uitgaande dat deze routekaart in 2022 wordt vastgesteld).	Deze Routekaart geeft weer hoe gemeente De Fryske Marren haar vastgoedportefeuille gaat verduurzamen om daarmee te voldoen aan de afspraken uit het Klimaatakkoord, zonder daarbij op technische details in te gaan. Wij gaan in op de planning, de kosten en de resultaten in milieuwinst van de verduurzaming.	Vastgesteld 2022, looptijd tot en met 2036.
Notitie Stimulering Woningmarkt De Fryske Marren	In de notitie zijn de instrumenten beschreven die we kunnen inzetten voor het stimuleren van de woningmarkt.	Vastgesteld in 2015.
vGRP (verbreed gemeentelijk rioleringsplan) 2020-2024	In dit beleidsplan zijn de zorgplichten voor de inzameling van stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater geregeld. In verband met de klimaatverandering en de daarmee gepaard gaande toename van regenval is in het vGRP ingegaan op het aspect klimaatadaptie.	Vastgesteld 2019, looptijd 2020 tot en met 2024.
Bermbeheerplan 2018-2027	In dit beleidsplan is het beheren van de bermen omschreven, waarbij het beheer gericht is op het vergroten van de biodiversiteit.	Vastgesteld in 2017, looptijd van 2018 tot en met 2027.
Groenvisie 2023-2027	Dit betreft een nieuwe “groenvisie”, die gericht is op de klimaatmaatregelen, vergroenen, biodiversiteit en participatie.	Looptijd 2023 t/m 2027.
Beleidsplan kunstwerken 2020-2023	In dit beleidsplan wordt het beheer en onderhoud van de kunstwerken omschreven en de daarvoor benodigde middelen.	Vastgesteld in 2020, looptijd t/m 2023. Herijking financiële doorrekening staat voor september geagendeerd in de Raad.
Grondstoffenbeleidsplan	Met het Grondstoffenbeleidsplan willen we in 2025 nog maximaal 60 kg afval per persoon per jaar verbranden.	Vastgesteld in 2022, looptijd t/m 2025.
Nota beleidsregels Parkeren De Fryske Marren	Toetsingskader voor het bepalen van de parkeerbehoefte bij ruimtelijke ontwikkelingen.	Vastgesteld 2018, looptijd onbepaald.
Meerjarenplan Oeverconstructies Vaarwegen 2023-2026	In dit beleidsplan wordt het beheer en onderhoud van de oeverconstructies vaarwegen omschreven en de daarvoor benodigde middelen.	Vastgesteld in 2018, looptijd 2023 t/m 2026.
Beleidsregels ontheffing gebruik parkeerschijf in parkeerschijfzone(s) Joure/Lemmer	Toetsingskader voor de beoordeling van aanvragen om ontheffing van het gebruik van de parkeerschijf in de parkeerschijf-zones Joure en Lemmer.	Vastgesteld in 2016.
Beleidsplan Openbare Verlichting 2016-2024	In dit beleidsplan wordt het beheer en onderhoud van de openbare verlichting omschreven en de daarvoor benodigde middelen.	Vastgesteld in 2016, looptijd 2016 t/m 2024.

Plan van aanpak omgevingsplan	In dit plan van aanpak zijn de keuzes voor het instrument beschreven, bijvoorbeeld voor de te hanteren uitgangspunten en de planning.	Vastgesteld in 2020, looptijd tot gemeente beschikt over omgevingsplan voor hele gemeente.
Notitie overgangsfase omgevingsplan	Deze notitie beschrijft keuzes voor opzet en structuur van het omgevingsplan, over toepasbare regels, over hoe om te gaan met initiatieven die niet in het omgevingsplan passen et cetera.	Vastgesteld in 2021, looptijd tot het moment dat de gemeente beschikt over een omgevingsplan voor de hele gemeente.

Programma 3. Economie

a. Hoofddoelstelling

De Fryske Marren streeft naar een krachtige, innovatieve en toekomstbestendige economie, die een bijdrage levert aan een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en een duurzame economie, waarbij sprake is van efficiënt gebruik van (hernieuwbare) grondstoffen.

Dit programma bestaat uit de volgende productgroepen:

3.1 Economische zaken, recreatie en toerisme

3.2 Bedrijvencontacten

b. Actuele context en ontwikkelingen

Economische zaken, recreatie en toerisme

Wij zetten in op een dynamische economie

Met voldoende gedifferentieerde werkgelegenheid voor onze eigen inwoners en een goed ondernemersklimaat. Samen met de ondernemers en relevante partijen werken wij daarom aan een nieuw Sociaal-economisch beleid.

De landbouw is een belangrijke economische pijler

De agrarische sector moet de ruimte krijgen voor verdere transformatie, verduurzaming en innovatie. Voor het behouden van een gezonde economie is het vooral belangrijk dat de melkveehouderij in stand blijft. De landbouw – en dan met name de melkveehouderij – is namelijk het meest vertegenwoordigd in het buitengebied. Daarnaast komen in beperkte mate tuinbouw, akkerbouw en intensieve veehouderij voor in De Fryske Marren.

De Fryske Marren heeft de recreant en toerist veel te bieden – het hele jaar

De recreanten en toeristen moeten nog meer het jaar rond hun weg vinden voor cultuur, natuur, water en landschap. Wij streven naar slimme groei van de sector en een vitaal aanbod van logiesaccommodaties. Er is ruimte voor nieuwe initiatieven die het assortiment vergroten en passen bij de landschappelijke kwaliteiten van de gemeente.

We zijn betrokken bij twee maatschappelijke initiatieven: Tsjûkemar en Nannewiid

Samen met de Provinsje Fryslân, Wetterskip Fryslân en de Club van aanjagers Tsjûkemar werken we aan “gebiedspilot Tsjûkemar” (intentieverklaring 2019). De Club van aanjagers neemt hierin het voortouw. Dit gebied moet aantrekkelijker worden voor meerdere doelgroepen. Voorlopig ligt de focus op twee projecten, namelijk: Ôlesprong en de Kitesurfzone. Naast het maatschappelijk initiatief Tsjûkemar onderzoeken we ook voor het Nannewiid hoe we met de verschillende overheden dit gebiedsproces verder kunnen helpen en wat ieders rol hier in is.

Kwantitatief en kwalitatief voldoende aanbod van bedrijventerreinen

Wij zetten ons in voor het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen. De focus ligt hierbij in eerste instantie op klimaatadaptatie en verduurzaming.

Wij hebben nieuwe regionale afspraken gemaakt voor de uitbreiding van bestaande en de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen in de periode tot 2026 en de periode van 2026-2035.

Wij blijven de mogelijkheden voor regionale bedrijventerreinen zoveel mogelijk concentreren langs de A6-A7.

Voor bestaande bedrijven bij kleine(re) kernen gaan wij voor maatwerkoplossingen.

Midden- en kleinbedrijf (mkb) vormen de kern van onze economische kracht

Het mkb, waaronder recreatie & toerisme en de detailhandel geeft onze economie als geheel een robuuste en veerkrachtige samenstelling. Dynamiek, enthousiasme, durf en groei zijn voor ons belangrijke begrippen die samenkomen in onze aanpak en het perspectief dat we graag aan al onze partners willen bieden.

De positie van onze gemeente bepalen voor Lelylijn-Deltaplan

Het Rijk en Noordelijk Nederland werken samen aan een Deltaplan voor Noordelijk Nederland. Het doel is om de sociaaleconomische situatie en leefbaarheid in Noordelijk Nederland te versterken. Het middel is een betere bereikbaarheid met het OV. Het Regeerakkoord benoemt het internationale perspectief van de Lelylijn voor een betere verbinding met het noorden van Duitsland. Rijk en regio werken toe naar afspraken voor het vervolg. Wij gaan de kansen en bedreigingen van het Deltaplan en de Lelylijn voor onze gemeente vanuit een integraal perspectief in beeld brengen. Zo kunnen we de inzet van De Fryske Marren en de positie in het verdere proces zo goed mogelijk bepalen.

Bedrijvencontacten

We willen duurzaam overleg met het bedrijfsleven

Wij streven wij naar een positief ondernemersklimaat, stevige verbindingen tussen belanghebbende partijen en een oplossingsgerichte aanpak in overleggen met ondernemers. Dat doen we door:

- De contacten met het bedrijfsleven op structurele wijze vorm te geven. Onder andere door het inzetten op duurzame overlegvormen met ondernemers.
- Onze bedrijfscontactfunctionarissen een makel- en schakelfunctie te laten vervullen tussen gemeente en ondernemers, ondernemers onderling en ondernemers en andere maatschappelijke partijen.

De focus ligt op het behouden van en de groei van bestaande werkgelegenheid, met aanvullend aandacht voor het creëren van nieuwe werkgelegenheid. Hierbij ligt ook nadrukkelijk een link met onze verantwoordelijkheid op het gebied van Werk en Inkomen.

c. Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

3.1 Economische zaken, recreatie en toerisme

Doelstelling: Groei werkgelegenheid realiseren	
Resultaat:	Actie:
Een optimale ontwikkeling van het ondernemersklimaat	We gaan samen met onze ondernemers en andere partijen uit het maatschappelijk veld een nieuw sociaaleconomisch plan opstellen. Samen met de winkeliers en horeca gaan we voor Joure, Lemmer en Balk een detailhandelsvisie opstellen.
Platform sociaal-economische vraagstukken	Binnen de bestaande overlegstructuren met het bedrijfsleven, onderwijs en andere maatschappelijke partijen bespreken wij de sociaal-economische vraagstukken en waar nodig zoeken wij de verbinding tussen de verschillende initiatieven. We pakken een regierol in de verbinding tussen onderwijs, ondernemers en overheid.
Toename vestigingen	Wij gaan voor een gunstig vestigingsklimaat. Wij stellen ons proactief op richting potentiële vestigers, met als doel de nog beschikbare bedrijfsgrond te verkopen, maar ook om de beschikbare bedrijfspanden te vullen.

Een jaarrond aantrekkelijke recreatiegemeente te zijn	We willen helderheid en begeleiding bieden aan ondernemers door r&t plannen te toetsen volgens de 'Ontwikkeldaders'. We versterken onze gemeenschappelijke dienstverlening door het verbeteren van de samenwerking en gastvrijheid. We zorgen voor goede bekendheid van ons gebied door aan te sluiten op slimme regiomarketing en we maken gebruik van kansrijke ontwikkelingen door in te spelen op koppelkansen vanuit relevante sectoren.
---	---

3.2 Bedrijvencontacten

Doelstelling: Versterken ondernemersklimaat	
Resultaat:	Actie:
Wij willen de bestaande bedrijventerreinen op orde houden/brengen	Wij doen, samen met de provincie en de andere regio's, mee in pilots om bedrijventerreinen toekomstbestendig en duurzaam te maken. Wij gaan concreet aan de slag met klimaatadaptieve maatregelen op een paar bedrijventerreinen in Balk en Lemmer.
Toename circulaire economie bij MKB-bedrijven	Wij gaan onze bedrijven helpen om aan te sluiten bij de circulaire economie door in te zetten op slimme samenwerking in een gesloten keten, minder afval, meer hergebruik, minder energieverbruik en meer duurzame opwekking
Verbetering verbindingen met de Randstad	Ambtelijk en bestuurlijk actief betrokken bij een samenwerking van betrokken gemeenten en provincies om onderzoek te doen naar haalbare maatregelen.

d. Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Ontwikkelingsmaatschappij bedrijvenparken A7 Heerenveen-Joure

Doelstelling

De gemeenschappelijke regeling heeft betrekking op de exploitatie van de bedrijventerreinen Businesspark Friesland-West en Haskerveen. Dit past bij onze ambities op het gebied van een aantrekkelijk en stevig ondernemersklimaat, economische ontwikkeling en de uitgifte van bedrijventerreinen.

Ontwikkelingen

In het exploitatiegebied Haskerveen is per 1 augustus 2022 nog ongeveer 96.000 m2 bedrijventerrein te verkopen. De gronduitgifte vindt plaats tegen commerciële marktconforme prijzen. Bij de uitgifte van de nog beschikbare gronden op Haskerveen ligt de focus op bedrijven die passen binnen het concept van Circulair Valley. Bij voorkeur bedrijven die een toegevoegde waarde leveren aan de circulaire keten van de reeds gevestigde bedrijven.

Als gevolg van de gerealiseerde verkopen van de afgelopen jaren heeft de GR weer een eigen vermogen en een positieve solvabiliteitsratio. De looptijd is geraamd tot en met 2031.

Beleidsrisico's

Aan het opstellen, vaststellen en actualiseren van grondexploitaties zijn voorwaarden verbonden. Dit is geregeld in het BBV en nader uitgewerkt in begroting en jaarstukken. De exploitatie overschrijdt dan wel niet meer de 10-jaars termijn, een aantal beheersmaatregelen worden nog toegepast:

- Voor het onderhanden werk wordt jaarlijks een nieuwe kostprijsberekening of een actualisatie van de exploitatie — verwachtingen gemaakt. Bij een actualisatie wordt onderzoek gedaan in hoeverre de veronderstellingen en ramingen in overeenstemming met de door het bestuur vastgestelde kostprijsberekening nog van toepassing zijn.
- Er wordt jaarlijks een risico-/Monte Carlo analyse uitgevoerd om de meest waarschijnlijke risico's financieel op te kunnen vangen.
- Tot slot worden de resultaten van deze grondexploitatie nauwkeurig en frequent gemonitord door middel van een 'monitor grondbedrijf'.

Gemeenschappelijke regeling Marrekrite

Doelstelling

De Marrekrite onderhoudt en beheert voor ons belangrijke toeristische voorzieningen: ligplaatsen in het buitengebied (steigers, kades, marboeien, afvalinzameling, toiletvoorziening), fiets- en wandelroutes. In de komende jaren worden op diverse locaties in onze gemeente Toeristische Overstap Punten (TOPs) gecreëerd.

Ontwikkelingen

Naast het dagelijks beheer en onderhoud van zowel de aanlegplaatsen als het wandel- en fietsnetwerk zijn er onder andere vorderingen gemaakt in de realisatie van de TOP's (Toeristische Overstap Punten) in Friesland en wordt er ingezet op het aanjagen van campertoerisme. De realisatie van de drie eerste TOP's in ons gemeente (naast de al bestaande in Delfstrahuizen) zijn voorzien in het voorjaar van 2023.

Beleidsrisico's

Geen.

e. Wat mag het kosten?

Bedragen € 1.000						
3. Economie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
3.1 Economische Zaken, recreatie en toerisme	-901	-1.645	-1.167	-1.000	-912	-943
3.2 Bedrijvencontacten	-284	-292	-221	-221	-221	-221
3.9 Algemeen	-	15	-	-	-	-
Totaal Lasten	-1.184	-1.922	-1.388	-1.220	-1.133	-1.164
Baten						
3.1 Economische Zaken, recreatie en toerisme	34	91	94	97	97	97
Totaal Baten	34	91	94	97	97	97
Saldo van baten en lasten	-1.150	-1.831	-1.294	-1.123	-1.036	-1.067
Stortingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	357	1.727	233	58	-34	-7
Mutatie reserves	357	1.727	233	58	-34	-7
Resultaat	-793	-103	-1.061	-1.065	-1.070	-1.074

f. Kaderstellende beleidsstukken

Naam beleidsstuk	Korte inhoud	Vaststellingsjaar/looptijd
Sociaal Economisch Beleidsplan	Beschrijft de ambities en visie ten aanzien van de ontwikkeling van de economie in De Fryske Marren.	2015-2020
Regionale afspraak Bedrijventerreinen Zuidwest Fryslân	De afspraken in dit programmeringsdocument zijn gericht op: •Het in balans brengen van vraag en aanbod van bedrijventerreinen voor de periode tot 2025, met een doorkijk tot 2030. •Het leveren van een bijdrage aan de onderbouwing voor de zachte plannen die in de periode 2021-2025 hard worden gemaakt. •Het agenderen van nader uit te werken maatregelen en eventuele nadere afspraken.	2021-2030

Programma 4. Leefbaarheid en onderwijs

a. Hoofddoelstelling

Een sterke, dragende, levendige samenleving met goede en toegankelijke (basis)voorzieningen.

Wat inwoners en organisaties zelf kunnen doen, dat doen ze ook zelf. Dat betekent dat onze inwoners en instellingen eigen verantwoordelijkheid en zelforganiserend en probleemoplossend vermogen hebben. Onze rol als gemeente is vooral faciliterend en ondersteunend.

Dit programma bestaat uit de volgende productgroepen:

- 4.1 Sociale zaken en maatschappelijke ondersteuning
- 4.2 Voorzieningen
- 4.3 Onderwijs

b. Actuele context en ontwikkelingen

Onderwijs, voorschoolse voorzieningen en leerlingenvervoer

We willen in onze gemeente een aantrekkelijk, goed gespreid en kwalitatief goed onderwijsaanbod houden met oog voor bevolkingsontwikkelingen.

Komende jaren zijn er veel ontwikkelingen op gebied van onderwijshuisvesting

Per 2024 loopt het huidige Integraal Huisvestingsplan (IHP) af. In 2022/2023 werken we aan het opstellen van een nieuw IHP waarin scenario's en verwachte uitgaven uitgesplitst over de 10 gemeentelijke regio's zijn opgenomen.

De kwaliteit van Voorschoolse Educatie (VE) verbeteren

Het rijk heeft verschillende maatregelen doorgevoerd om de kwaliteit te verbeteren:

- Vanaf 1-8-2020 krijgen de peuters een aanbod van 16 uur per week in plaats van 10 uur.
- Per 1 januari 2022 werd het inzetten van een HBO-gekwalficeerde beroepskracht verplicht.
- Gemeenten moeten zich inspannen om een zo hoog mogelijk bereik te realiseren.

Voor de bekostiging van VE krijgt de gemeente een geoormerkt budget van het rijk. De peuteropvang-organisaties ontvangen via de gemeente een subsidie voor het aanbieden van VE.

We verwachten hogere kosten voor het leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer is opnieuw aanbesteed en gegund aan Taxi Witteveen. Wij verwachten een toename in kosten door een stijging van het aantal kinderen. Dit willen wij komende jaar goed monitoren door onder andere:

- een stevige controle op de facturen
- een nauwere samenwerking met Taxi Witteveen
- stimuleren dat ouders gebruikmaken van de app en/of portal van de vervoerder

We gaan de Verordening en beleidsregels aanpassen. Samen met Taxi Witteveen, Arriva en de nieuw op te zetten klankbordgroep willen we de zelfredzaamheid van kinderen vergroten door hen waar mogelijk gebruik te laten maken van het OV.

Sport en bewegen

Met de sport- en beweegaanbieders, maatschappelijke organisaties, onderwijs en het sportbedrijf De Fryske Marren voeren wij ons nieuwe sport- en beweegbeleid en het Lokaal Sport- en Beweegakkoord uit.

Dorpen-, stads- en wijkenbeleid

- De dorpencoördinatoren blijven projecten stimuleren die de leefbaarheid bevorderen. Dit gebeurt vanuit het kernenbudget en het Iepen Mienskipsfûns.
- We geven meer bekendheid aan inwonersinitiatieven en we houden goed contact met Plaatselijke Belangen en de dorpshuizen.
- In 2023 wordt een nieuw accommodatiebeleid vastgesteld. Hiervoor wordt in 2022 onderzoek gedaan en samengewerkt met inwoners.

Cultuur

- We geven samen met onze partners uitvoering aan het beleidsplan 'Kunst stroomt!'.
- We stellen een Kerkenvisie op waarin staat hoe we in de toekomst omgaan met herbestemming van leegstaande kerkgebouwen.
- Wy sette mei faasje troch mei de útfiering fan us Frysk taalbelied; 'Frysk as it heal kin' en it aksjeprogramma dat hjir by heart. Mei de provinsje hawwe wy lange termyn doelen stelt yn in LTA, yn it earste plak foar 2025. Der wurdt sjoen nei oparbeidsjen mei oare gemeenten. Dizze binne yn lijn mei ús belied. Fanôf 2023 wolle wy de Fryske Kultuerpriis op in oare wize foarmjaan.

Bibliotheek

Openbare bibliotheken dragen bij aan maatschappelijke opgaven over participatie, zelfredzaamheid, individuele ontwikkelingsmogelijkheden, digitale vaardigheid en de aanpak tegen laaggeletterdheid. Wij blijven deze instellingen daarom financieel ondersteunen. De drie bibliotheken hebben de intentie om elkaar te versterken. Zij ontwikkelen zelf hiervoor nieuw beleid. De gemeente actualiseert in 2023 haar eigen beleid.

c. Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

4.1 Leerlingenvervoer

Doelstelling: Passend leerlingenvervoer	
Het taxivervoer is voor 2022 opnieuw aanbesteed en gegund.	
Resultaat:	Actie:
Goed, veilig, tijdig en passend vervoer naar en van school op basis van de verordening Leerlingenvervoer.	Aanpassen en uitvoeren van de verordening Leerlingenvervoer
	Het nieuwe contract wordt geïmplementeerd. Toezicht en controle op de uitvoering en naleving van de afspraken Factuurcontrole
Meer leerlingen in het OV in plaats van de taxi	Pilot zelfredzaamheid van de kinderen vergroten

4.2 Voorzieningen

Doelstelling: Streven naar "een vitale en gezonde samenleving waarin sporten en bewegen het nieuwe normaal zijn".	
In ons beleid worden twee kanten van de medaille verwoord: • Aan de ene kant: hoe meer inwoners sporten en bewegen, hoe groter de positieve effecten. • Aan de andere kant: hoe beter de infrastructuur, hoe meer bewegende inwoners er zijn.	
Resultaat:	Actie:
Vergroten van de maatschappelijke impact van sport en bewegen	Sport- en beweegstimulering organiseren
	Motorische vaardigheden van kinderen van jongst af aan vergroten

	Sport- en beweegevenementen faciliteren vanwege de positieve effecten
Versterking van de sport- en beweegaanbieder	Richten op duurzame en toekomstbestendige sport- en beweegaccommodaties
	Richten op toekomstbestendige sport- en beweegaanbieders

Doelstelling: Vitale dorpsgemeenschappen, waar inwoners naar elkaar omkijken en initiatieven nemen om de leefbaarheid in stand te houden dan wel te verbeteren en ontmoetingsplaatsen als voorziening in een dorp, stad of wijk in stand houden en waar mogelijk en waar nodig verbeteren.	
In ons dorp-, stads- en wijkenbeleid is leefbaarheid de rode draad. En daarbij gaat het niet alleen om fysieke en economische zaken zoals fietspaden, wegen, winkels, dorpshuizen, sportaccommodaties en scholen. Het gaat ook om de inwoners en de manier waarop zij in staat zijn deel te nemen aan de samenleving. Dorpen en wijken hebben een eigen identiteit. Zij zijn als het ware het kloppend hart waar het verenigingsleven bloeit en waar men elkaar ontmoet. De gemeente voelt zich daarbij betrokken en wil samen met de inwoners de fysieke, de economische en de sociale leefbaarheid in stand houden en daar waar nodig verbeteren. Daarbij is de inzet van vrijwilligers cruciaal. We werken aan het opstellen van een nieuw accommodatiebeleid. Het uitgangspunt is dat veel dorpen beschikken over een dorpshuis, buurthuis of multifunctioneel centrum dat onderdak biedt aan verschillende organisaties waar jong en oud elkaar dicht bij huis ontmoeten en kunnen deelnemen aan allerlei sociale en culturele activiteiten.	
Resultaat:	Actie:
In stand houden en daar waar nodig verbeteren vitale dorpsgemeenschappen	Het faciliteren van de eigenkracht door de inzet van dorpencoördinatoren
	Contact onderhouden met plaatselijke belangorganisaties
Vergroten van het gebruik van inwonersinitiatieven	Vermindering en vereenvoudiging van regels, koesteren van vrijwilligers en beschikbaar stellen van middelen via de regeling inwonersinitiatieven en het kernenbudget
	Het zichtbaar maken van bewonersinitiatieven en successen delen
Versterken van sociale cohesie	Stimuleren van leefbaarheidsinitiatieven via kernenbudget
	Inzet van welzijnsorganisatie De Kear
Een activiteitenaanbod dat aansluit bij de doelstellingen van de Wmo	Het Wmo convenant de komende jaren in stand houden

Doelstelling: Wij zetten cultuur in om een aantrekkelijke gemeente te zijn en te blijven voor zowel inwoners als bezoekers en wij willen de positie van het Fries versterken en wij voeren, zoals vastgelegd in de wet Gebruik Friese taal, Fries taalbeleid uit.	
Wij faciliteren dat iedere inwoner van De Fryske Marren toegang heeft tot kunst en cultuur.	
Resultaat:	Actie:
1. Het welbevinden van onze inwoners versterkt: ze kunnen participeren en ze kunnen zich ontwikkelen	Uitvoering geven aan beleidsplan 'Kunst stroomt 2022-2028'
	Subsidiëren van de culturele basisvoorzieningen in de gemeente en toezicht houden op de realisatie van de overeengekomen KPI's
2. Wij zetten ons cultureel erfgoed,	

culturele activiteiten en voorzieningen in om het welzijn en welbevinden van inwoners in de gemeente te vergroten en het toerisme te versterken	Via subsidieregeling ondersteunen van culturele projecten die aanvullend zijn op het aanbod en bijdragen aan de levendigheid en uitstraling van De Fryske Marren: - faciliteren culturele uitdaging; - inzet op programma cultuureducatie en kultuuredukasje mei kwaliteit; - inzet op grotere culturele activiteiten
	Samenwerking stimuleren in het culturele veld
	Stimuleren en ondersteunen van culturele activiteiten die bijdragen aan bereiken en betrekken van kwetsbare inwoners
	Revitaliseren van het cultuuraanbod en de deelname daaraan (na de Corona-impasse)
3. Taname fan it brûken fan de Fryske taal troch ynwenners en yn ús gemeentlike organisaasje	Ynformearjen fan âlders fia it konsultaasjeburo oer meartaligens en taalûntwikkeling
	Ofstemming mei biblioteek oer beskikberheid Fryske kolleksje
	Oanbieden kursus Frysk oan meiwurkers

Doelstelling: Alle inwoners beschikken over voldoende (digi-) taalvaardigheden.	
De bibliotheek werkt aan de uitvoering van het gemeentelijk beleid vanuit haar vijf wettelijke kernfuncties (Wet stelsel openbare bibliotheken): 1. Het toegankelijk maken van kennis en informatie (informeren). 2. Mogelijkheden bieden voor ontwikkeling en educatie (leren). 3. Het bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur (lezen). 4. Organiseren van ontmoeting en debat. 5. Laten kennis maken met kunst en cultuur (daarbij speelt ook de Friese taal een rol). De rol van de bibliotheek in de samenleving verandert en krijgt steeds bredere sociaal-maatschappelijke betekenis. Daarmee is er samenhang met de programmaonderdelen onderwijs en cultuur én met het programma sociaal domein.	
Resultaat:	Actie:
Het in stand houden van drie kwalitatieve bibliotheekvestigingen in Balk, Joure en Lemmer waar uitvoering wordt gegeven aan de vijf wettelijke kernfuncties van de bibliotheek in relatie met het gemeentelijk beleid	Het mogelijk maken van een bibliotheekvoorziening in de gemeente door subsidieverstrekking
	Samen met de bibliotheek en inwoners maken we een nieuw beleidsplan waarin we de rol van de bibliotheek in het sociaal domein en de uitgangspunten voor de komende periode verder uitwerken
	De (vernieuwde) functies van de bibliotheek en de verbinding met samenwerkingspartners maken dat aanbod en activiteiten minder locatie afhankelijk zijn
Laaggeletterdheid bestrijden en (digi-) taalvaardigheden van inwoners versterken	Inwoners kunnen in de bibliotheek terecht om hun (digi-) taalvaardigheden te vergroten en versterken
	Het organiseren van en deelnemen aan het lokale taalnetwerk De Fryske Marren met ketenpartners waarbij gezamenlijk ingezet wordt op de bestrijding van laaggeletterdheid
Jeugd in een vroeg stadium een positieve leeservaring meegeven en inzetten op een doorgaande leeslijn, waardoor de geletterdheid van kinderen wordt versterkt	De bibliotheek biedt vanuit haar vakkundigheid professionele ondersteuning aan het onderwijs door middel van een dienstverleningsabonnement of het programma de Bibliotheek op school (dBos)
	Extra inzet van een leesconsulent om de geletterdheid van jeugd te versterken vanuit de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (Rijksregeling)

4.3 Onderwijs

Doelstelling: • Toekomstbestendige en duurzame huisvesting voor alle scholen in onze gemeente; • Aanbod van onderwijsvoorzieningen dat minimaal voldoet aan de wettelijke eisen; • Passend onderwijs voor elk leerplichtig kind; • Passend leerlingenvervoer; • Elk kind verlaat de school met een startkwalificatie of een arbeidsplek; • Het voorkomen van achterstanden met opgroeien en ontwikkelen.	
Dit onderdeel kent een sterke samenhang met de uitvoering van de Jeugdwet en Participatiewet. Onderwijshuisvesting is sterk verbonden aan de leefbaarheid van dorpen en kernen.	
Resultaat:	Actie:
Er is een nieuw Integraal Huisvestingsplan onderwijs opgesteld	Voeren van gesprekken met onder andere alle schoolbesturen en schooldirecteuren over duurzaam en toekomstbestendig onderwijs in onze gemeente
	Afspraken maken over onderwerpen als duurzaamheid, gezondheid en toekomstbestendigheid
	Per school en regio worden scenario's voor de te verwachten huisvestingsvraagstukken uitgewerkt
	Een planning en financieel overzicht van de te verwachten investeringen is uitgewerkt
Er is gestart met de nieuwbouw van het Zuyderzee Lyceum Lemmer Er is een aanbesteding gereed bouwplan voor de twee scholen in Sint Nicolaasga. Basisschool de Toekomst in Bakhuizen is gerenoveerd	Deelname aan overleggen over proces, omvang, locatie, bouwkundige kwaliteit
	Beoordelen bouwplannen op basis van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs ten behoeve van de aanbesteding
Uitvoering onderwijshuisvestingsprogramma 2023	Deelname aan overleggen over proces, omvang, locatie, financiën en bouwkundige kwaliteit met betrekking tot de goedgekeurde aanvragen voor programma 2021
	Bewaken uitvoering volgens voorwaarden van de beschikking en vereisten vanuit de wet- en regelgeving
Overeenstemming met schoolbesturen over aanvragen onderwijshuisvesting voor programma 2023	Gezamenlijk gesprek met schoolbesturen over de voor 2024 ingediende aanvragen onderwijshuisvesting (beoordelingscriteria, noodzaak, alternatieve oplossingsrichtingen, samenwerking, prioritering)
	Overeenstemming met de schoolbesturen over beoordelen huisvestingsaanvragen op basis van wet- en regelgeving en IHP
Geactualiseerde meerjarenraming 2024 en verder voor onderwijshuisvesting in een uitvoeringsplan IHP	In gesprek met de schoolbesturen blijven over toekomstige plannen voor samenwerking en onderwijshuisvesting
	Monitoren en verantwoorden financiële consequenties onderwijshuisvesting ten opzichte van budget
Samenwerking tussen onderwijs, peuterspeelzalen, kinderopvang, leerplicht en zorg (sociaal wijkteam), zoveel mogelijk passend aanbod voor alle leerlingen en voldoende peuteropvang handhaven. Goed, veilig en tijdig vervoer naar en van school op basis van de verordening Leerlingenvervoer. Meer leerlingen in het OV in plaats van de taxi	Faciliteren, ondersteunen en initiëren van de samenwerking
	Het faciliteren van peuteropvang in de gemeente door middel van subsidieverstrekking
	Uitvoeren van de verordening Leerlingenvervoer
	Inkopen leerlingenvervoer, toezicht en controle op de uitvoering en de naleving van de afspraken
Een dekkend aanbod van voor- en vroegschoolse	Pilot zelfredzaamheid van de kinderen vergroten
	Inzicht verkrijgen in bereik en redenen van niet bereiken

educatie voor peuters met een taalachterstand met een zo groot mogelijk bereik	Bereik vergroten in samenwerking Jeugdgezondheidszorg, sociale wijkteams en peuterspeelzalen
	Vergroten ouderbetrokkenheid
	Verbeteren doorgaande lijn kinderopvang-basisschool
Voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Iedere leerling verlaat de school met een startkwalificatie of passende arbeidsplek	Vroegtijdige signalering van leerlingen die dreigen uit te vallen
	Nauwe samenwerking met scholen, sociaal wijkteam en andere betrokkenen

d. Verbonden partijen

Sportbedrijf De Fryske Marren BV

Doelstelling

In de statuten staat als doel van de organisatie beschreven:

‘Het stimuleren en faciliteren van sportbeoefening en lichaamsbeweging, zulks in het bijzonder door het beheer en exploitatie van gemeentelijke sport- en zwemvoorzieningen in de gemeente de Fryske Marren, zulks alles in het kader van en met inachtneming van de toepasselijke wet- en regelgeving, alsmede al datgene dat met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.’

Ontwikkelingen

We hebben uitvoering gegeven aan de afspraken die zijn gemaakt in het Lokaal Sport en Beweeg akkoord in samenwerking met de Kear en ons Sportbedrijf.

Beleidsrisico's

Geen.

e. Wat mag het kosten?

Bedragen € 1.000						
4. Leefbaarheid en onderwijs	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
4.1 Sociale zaken en maatschappelijke ondersteuning	-1.244	-1.815	-1.472	-1.462	-1.462	-1.462
4.2 Voorzieningen	-8.485	-8.703	-8.044	-7.816	-7.681	-7.648
4.3 Onderwijs	-3.687	-5.455	-4.777	-4.896	-4.623	-4.718
4.9 Algemeen	-	-112	-318	-411	-411	-411
Totaal Lasten	-13.415	-16.085	-14.612	-14.585	-14.177	-14.239
Baten						
4.1 Sociale zaken en maatschappelijke ondersteuning	51	44	44	44	44	44
4.2 Voorzieningen	1.804	466	474	474	474	474
4.3 Onderwijs	710	1.341	1.147	1.147	1.147	1.147
Totaal Baten	2.566	1.852	1.665	1.665	1.665	1.665
Saldo van baten en lasten	-10.850	-14.234	-12.946	-12.920	-12.512	-12.574
Stortingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	947	3.161	783	599	252	252
Mutatie reserves	947	3.161	783	599	252	252
Resultaat	-9.903	-11.073	-12.164	-12.321	-12.261	-12.322

f. Kaderstellende beleidsstukken

Naam beleidsstuk	Korte inhoud	Vaststellingsjaar/looptijd
Wmo beleidsplan	Beschrijft de ontwikkelingen m.b.t. de Wet maatschappelijke ondersteuning en de uitgangspunten voor de periode 2021-2025	Vastgesteld juni 2021. Looptijd 2021-2025
Beleidsnotitie sport en bewegen "Scoren door samenspel"	De notitie bestaat uit zes inhoudelijke opgaven die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn: In het 1e deel wordt beschreven op welke wijze de maatschappelijke impact van sporten en bewegen als doel en als middel nog verder vergroot kan worden. In het 2e deel wordt beschreven wat nodig is om sport- en beweegsector te versterken zodat de positieve effecten nog verder vergroot kunnen worden	Vastgesteld op 27 oktober 2021
Beleidsplan Kunst Stroomt	Beleidsplan voor de jaren 2022-2028.	Vastgesteld in januari 2022
Uitvoeringsplan Voor- en Vroegschoolse Educatie Gemeente De Fryske Marren 2022/2023	Beschrijving van de doelstellingen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie voor de komende jaren. Het gaat onder meer om resultaatafspraken met de uitvoerende organisaties, het vergroten van het bereik, ouderbetrokkenheid, kwaliteitsverbetering en het monitoren van de resultaten	Vastgesteld in januari 2022
Notitie onderwijsvoorzieningen De Fryske Marren 2018-2021 "Versterking door verbinding"	Bevat een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen op de belangrijkste beleidsterreinen rondom het onderwijs en geeft per beleidsterrein weer wat de gemeentelijke rol is	2018-2021
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)	Een op de toekomst gericht integraal huisvestingsplan van alle schoolgebouwen in de gemeente. In 2022/2023 wordt gewerkt aan het opstellen van een nieuw IHP	2016-2024
Notitie "Dorpen-, stads- en wijkenbeleid, Mééér dan stenen"	Beschrijft de wijze waarop wij leefbaarheid in onze dorpen, stad en wijken willen behouden en zo nodig verbeteren	2015 vastgesteld
Dorpshuizenbeleid	Dorpshuizenbeleid	2015 vastgesteld
Bibliotheekbeleid gemeente De Friese Meren 2015-2020	Beschrijft de ontwikkelingen in de bibliotheeksector en de uitgangspunten voor de periode 2015-2020	2015-2020
Nota: Frysk as it heal kin - Fries als het even kan	Jout kaders foar it taalbelied fan De Fryske Marren foar it Frysk yn de organisaasje en yn de mienskip	Fêststeld op 23 novimber 2016
Notitie leerplichtbeleid	Gericht op het terugdringen en zoveel mogelijk voorkomen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Speerpunten zijn het borgen van het leerrecht en het optimaliseren van de onderwijskansen	November 2014 vastgesteld

Programma 5. Sociaal domein

a. Hoofddoelstelling

Alle inwoners van De Fryske Marren doen mee en kunnen zich maximaal ontplooiën.

Als gemeente spelen we een sleutelrol in het leven van vooral kwetsbare inwoners. Ons doel is om inwoners te steunen, de leefbaarheid te vergroten en het meedoen in de maatschappij te bevorderen. Dit programma richt zich daarbij op organisaties, diensten en voorzieningen die zich inzetten op het gebied van:

- welzijn
- preventie
- zorg
- (jeugd)gezondheidszorg
- opvoeding
- werk
- re-integratie
- ondersteuning
- inburgering
- de reguliere en bijzondere bijstand
- schuldhulpverlening
- het sociaal activeren van inwoners

Het wettelijke kader

De inspanningen van de gemeente zijn op basis van:

- de Wet Publieke Gezondheid
- de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
- de Participatiewet
- de Jeugdwet
- de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening
- de Wet Inburgering
- en aanpalende wet- en regelgeving in het sociaal domein.

Samenhang met programma 4

Het programma sociaal domein heeft een nadrukkelijke verbinding met onderwijs, leerplicht, het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer, sport en cultuur. Dit is ondergebracht in programma 4.

Programma 5 bestaat uit de volgende onderdelen:

- 5.1 Samenleving
- 5.2 Maatwerkvoorzieningen
- 5.3 Inkomensregelingen en participatie
- 5.4 Conflictzorg
- 5.5 Gezondheidszorg
- 5.6 Sociaal domein algemeen

b. Actuele context en ontwikkelingen

We zien dat de vraag naar ondersteuning en zorg toeneemt. We krijgen te maken met de dubbele vergrijzing. Er is onduidelijkheid vanuit het rijk hoe we om gaan met de afschaffing van het abonnementstarief. De financiering van het jeugdbeleid is onduidelijk. Daarnaast hebben we ook te maken met een energiecrisis en inflatie waardoor meer mensen te maken krijgen met armoede.

Samenleving

We versterken de sociale basis in onze gemeente. Het welzijnswerk door De Kear is de kern hiervan.

- We werken samen met De Kear aan de ontwikkelagenda voor het welzijnswerk.
- We evalueren en actualiseren de welzijnsopdracht in de eerste helft van 2023. Dit in aanloop naar de mogelijke tweede verlenging van het contract met De Kear (2024-2025).
- Sinds medio 2022 doen we samen met huisartsen in Lemmer en omgeving mee aan een pilot 'Welzijn op recept'.
- Samen met De Kear en de GGD voeren we het project 'gezonde wijkaanpak' op twee plaatsen uit.
- In 2023 werken we aan mogelijkheden om mantelzorgers te ontlasten en voeren we het mantelzorgbeleid en het daaraan gekoppelde uitvoeringsplan uit.

Maatwerkvoorzieningen

Wmo

- Vanaf 1 januari 2023 gaan de nieuwe contracten voor de voorziening Begeleiding in. Het inkoopproces hiervoor is in 2022 uitgevoerd. We gaan resultaatgericht werken waarmee we willen bereiken dat er een goede afstemming is tussen de vraag van de inwoner en het aanbod van de zorgaanbieder.
- We onderzoeken hoe we de voorziening Hulp bij het Huishouden verder kunnen ontwikkelen. Dit kan leiden tot een nieuw inkoopproces.
- We gaan de kwaliteit van Beschermd Wonen verbeteren doordat we:
 - de kwaliteitseisen in de aanbesteding hebben aangescherpt;
 - voor de intramurale voorzieningen minder aanbieders hebben gecontracteerd;
 - de transformatiedoelstellingen vormgeven via partnerschap aan fysieke overlegtafels;
 - vernieuwing stimuleren door het beschikbaar stellen van een innovatiebudget.
- Woningbouwcorporaties, zorgaanbieders en gemeenten hebben afspraken gemaakt over de uitstroom van mensen vanuit een woonvoorziening voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Het uitgangspunt is dat de mensen gaan wonen in de gemeente van herkomst. Alle afspraken staan in het convenant 'Weer thuis'.

Jeugd

We werken aan inhoudelijke vernieuwing en verhoging van de kwaliteit van zorg. In 2022 startten we met de aanpassingen van het stelsel. Deze staan in het beleidsplan "Jeugdhulp 2022 en verder". Zo gaan we onder andere:

- de pedagogische visie verbreden onder professionals;
- in gesprek met inwoners en professionals over de vraag: 'hoe willen we onze kinderen laten opgroeien en wat betekent dat voor de inzet van jeugdhulp?'

De implementatie hiervan start na afronding van de provinciale inkoop voor de volgende vormen van jeugdhulp: wonen, pleegzorg en dyslexie. De nieuwe contracten starten per 1 januari 2023.

Inkomensregelingen en participatie

- De uitvoering van het nieuwe beleidsplan Participatiewet en de invoering van de nieuwe Wet Inburgering is in 2022 gestart.
- De businesscase Werkleerbedrijf met de doorontwikkeling van Empatec, Pastiel en de Werkjouwver richting Werkleerbedrijf is opgepakt. Dit gebeurt samen met de gemeenten in de Gemeenschappelijke Regeling Fryslân-West. Parallel aan en na de bestuurlijke besluitvorming over de businesscase wordt het implementatieplan van het Werkleerbedrijf opgesteld.
- Jongeren die dat nodig hebben, krijgen persoonlijke coaching. Het RMC (Regionaal Meld- en Coördinatiecentrum) verzorgt de monitoring. De sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren krijgt hiermee een opvolging in 2023.

Conflictzorg

- We voeren het lokale en regionale actieplan huiselijk geweld en kindermishandeling verder uit.
- We maken beleid om de aanpak van mensenhandel te borgen in de uitvoering.
- We onderzoeken de mogelijkheden om mee te doen aan een proeftuin om de ketensamenwerking met Veilig Thuis te verbeteren.

Gezondheidszorg

Waar wordt de grootste ziektelast verwacht? En waar bereiken we de grootste gezondheidswinst voor kwetsbare inwoners? Het gezondheidsbeleid richt zich op die twee vraagstukken. We werken op basis van vijf ambities:

- Ambitie 1. Een gezonde fysieke en sociale leefomgeving: omgevingsvisie, omgevingsplan
- Ambitie 2. Levensverwachting van kwetsbare inwoners verhogen: Kansrijke Start, Gezonde Wijkaanpak
- Ambitie 3. De druk op het dagelijkse leven: mentale weerbaarheid, preventie- en handavingsplan, Jeugdketenbeleid
- Ambitie 4. Vitaal ouder worden: Preventief netwerk ouderen, valpreventie
- Ambitie 5. Gezonde leefstijl stimuleren en behouden: Rookvrije generatie, Kind naar Gezonder gewicht

Op alle vijf ambities lopen diverse projecten. Vaak in nauwe samenwerking tussen ons sociaal wijkteam en De Kear, GGD, huisartsen, onderwijs en andere maatschappelijke partners.

c. Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

5.1 Samenleving

Doelstelling:

Een sterke, dragende samenleving met goede en toegankelijke basisvoorzieningen, waarin iedereen (naar vermogen) meedoet: de inclusieve samenleving. Daartoe richten we ons op het bevorderen van zelfredzaamheid, participatie en mantelzorg en het versterken van inwonersinitiatieven, verenigingen en vrijwilligersorganisaties.

De opdracht voor welzijnsorganisatie De Kear is:

- Stimuleer, versterk en verbind inwoners(initiatieven), verenigingen, (vrijwilligers)organisaties die zich inzetten voor kwetsbare inwoners. Dat zijn inwoners die beperkingen ervaren in de mate waarin ze kunnen deelnemen aan de samenleving, die onvoldoende betekenisvolle contacten hebben, die geen werk hebben en/of die belemmeringen ervaren door het geven van zorg aan een hulpbehoevende naaste.
- Zorg voor een beweging van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. Dus verklein jaarlijks de rechtstreekse inzet van medewerkers, middelen en activiteiten op kwetsbare inwoners (zorgen voor) en vergroot jaarlijks de inzet van medewerkers, middelen en activiteiten op inwoners(initiatieven), verenigingen en (vrijwilligers)organisaties die zich richten op kwetsbare inwoners.

Resultaat:

Mantelzorgers voelen zich ondersteund en gewaardeerd, raken niet overbelast en voelen zich niet belemmerd om deel te nemen aan de samenleving

Actie:

Het ondersteunen van mantelzorgers via het Mantelzorg Informatie Punt (MIP), waar mantelzorgers terecht kunnen voor informatie, voorlichting, ondersteuning, waardering, advies en respijtzorg

	Mantelzorgbeleid uitvoeren door te werken aan zes ambities: 1.De mantelzorger in beeld. 2.Versterken en verlichten 3.Waarderen 4.De jonge mantelzorger 5.Deskundigheidsbevordering 6.Netwerkversterking
Inwoners zetten zich in voor de samenleving en elkaar	Inwoners stimuleren en ondersteunen om meer initiatieven te nemen in hun eigen buurt of dorp
	Stimuleren van het gebruik van de subsidieregeling inwonersinitiatieven

5.2 Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling:	
Voldoende en kwalitatief goede maatwerkvoorzieningen voor inwoners die dat nodig hebben.	
De maatwerkvoorzieningen van de Wmo richten zich op inwoners die hulp nodig hebben om thuis te kunnen wonen. Bijvoorbeeld chronisch zieken, gehandicapten of inwoners met een psychische aandoening. De ondersteuning is op maat en sluit aan op de mogelijkheden van de inwoner zelf en de eigen omgeving. De zorg en ondersteuning worden uitgevoerd door gecontracteerde zorgaanbieders. Het gaat om voorzieningen als:	
• verstrekken van voorzieningen (huishoudelijke hulp, rolstoel-, vervoers- en woonvoorzieningen); • individuele begeleiding van inwoners; • dagbesteding voor inwoners; • kortdurend verblijf elders, respijtzorg of logeeropvang; • persoonlijke verzorging gericht op zelfredzaamheid van inwoners; • het bieden van (ambulant) beschermd wonen en maatschappelijke opvang.	
Resultaat:	Actie:
Maatwerkvoorzieningen zijn op maat beschikbaar voor wie het nodig heeft en de inwoner kiest zelf de aanbieder die de ondersteuning kan bieden	Inkoop, contractbeheer en contractmanagement is op orde met aandacht voor de geboden kwaliteit en er is voldoende aanbod beschikbaar
Invoering resultaatgericht werken	De begeleidende taken kopen we opnieuw in met inhoudelijk vernieuwde aanpak.

Doelstelling:	
Voldoende en kwalitatief goede maatwerkvoorzieningen voor wie dat nodig hebben, kinderen, jongeren én hun ouders.	
Deze maatwerkvoorzieningen richten zich op het bieden van Jeugdhulp en bestaat uit de volgende activiteiten:	
• het inschakelen, herstellen en versterken van het probleemoplossend vermogen van kinderen en jongeren, hun ouders en sociale omgeving; • het vergroten van de opvoedcapaciteiten van de ouders en de sociale omgeving; • het tijdig bieden van de juiste Jeugdhulp op maat (gericht op herstel of op het bieden van duurzame ondersteuning); • effectieve en efficiënte samenwerking rond gezinnen.	
Resultaat:	Actie:
De specialistische voorzieningen zijn zowel kwantitatief als kwalitatief voor de inwoners beschikbaar	In samenwerking met de aanbieders wordt gewerkt aan het optimaliseren van het antwoord op de ondersteuningsvragen

Indien aanvullende (specialistische) ondersteuning nodig is ontvangt de inwoner een oplossing op maat	Er is voldoende aanbod beschikbaar
Jongeren blijven zo lang mogelijk thuis in het eigen gezin	Inzet op ambulante ondersteuning

5.3 Inkomensregelingen en participatie

Doelstelling: Inwoners die de mogelijkheid hebben om te werken, kunnen onafhankelijk in het bestaan voorzien. Financiële hulp en ondersteuning bieden aan inwoners voor wie dit noodzakelijk is. Nieuwe inwoners kennen de Nederlandse taal en burgeren succesvol in. Inwoners met problematische schulden of financiële problemen ontvangen schuldhelpverlening of ondersteuning. Inwoners met een minimuminkomen kunnen meedoen in de maatschappij.	
Resultaat:	Actie:
Verstrekken van inkomen (reguliere bijstand en IOAW en IOAZ)	We verstrekken een uitkering aan iedereen die hier recht op heeft
Begeleiding van inwoners naar duurzaam, betaald werk	Zorgen voor een breed aanbod van re-integratie voorzieningen
Het sociaal activeren van inwoners	Zorgen voor een breed aanbod van activeringstrajecten
Bieden van inkomensondersteuning	Jaarlijks verstrekken van kindpakketten door het Jeugdfonds Sport en Cultuur en Stichting Leergeld Zuidwest- Friesland
Zorgen dat medische zorg toegankelijk blijft voor alle inwoners.	Het jaarlijks verstrekken van collectieve ziektekostenverzekering en bijbehorende premiebijdragen
Verstrekken van bijzondere bijstand	Het verstrekken van individuele en collectieve bijzondere bijstand
Zorgen voor inburgering en integratie	Regie bij huisvesting, brede intake en ontzorgen van nieuwe inwoners bij inburgering en integratie
Huisvesten van statushouders	Uitvoering geven aan vroegsignalering van schulden
Uitvoering geven aan vroegsignalering van schulden	Zorgen voor een aanbod voor dienstverlening bij schuldenproblematiek. Het ondersteunen van inwoners met financiële problemen door het bieden van inkomensbeheer en schuldhelpverlening
Inwoners met een langdurige arbeidshandicap hebben een passende werkplek	Zorgen voor voldoende werkplekken met ondersteuning. Opdracht aan GR Fryslân-West om passend werk te bieden aan inwoners met een indicatie WSW en Beschut Werk

5.4 Conflictzorg

Doelstelling: Zorgen voor voldoende aanbod van voorzieningen voor Jeugdbescherming en Jeugdreclassering, waarmee specialistische ondersteuning kan worden gegeven aan kwetsbare kinderen en jongeren. Voorkomen van Huiselijk geweld en kindermishandeling.
--

Binnen dit programmaonderdeel richten we ons op 3 onderdelen. De uitvoering wordt vooral gedaan door externe partijen: • Jeugdbescherming: de uitvoering van een door de rechter opgelegde maatregel. Een maatregel wordt opgelegd wanneer een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. • Jeugdreclassering: de uitvoering van de door de rechter opgelegde jeugdreclassering. Het belangrijkste doel is om herhaling te voorkomen en het bieden van een beter toekomstperspectief aan jeugdigen. • Huiselijk geweld en kindermishandeling: met een centraal advies- en meldpunt willen we huiselijk geweld en kindermishandeling terugdringen. De uitvoering wordt vooral gedaan door externe partijen. • Veilig Thuis Friesland is de organisatie waar meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen komen. Zij adviseren over meldingen, doen onderzoek en ondernemen actie. • Het Regie Centrum Bescherming en Veiligheid voert de jeugdbeschermingsmaatregelen en de jeugdreclassering uit. • Het sociaal wijkteam heeft een advies- en ondersteuningsfunctie voor inwoners en professionals. Medewerkers zijn getraind in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en weten wat zij daar mee moeten doen.	
Resultaat:	Actie:
Voldoende aanbod van voorzieningen voor Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	Subsidiëren van betreffende instellingen met provinciale contracten
Meldpunt Huiselijk geweld en kindermishandeling	Subsidiëren van Veilig Thuis Friesland
Opvoedprofessionals voelen zich mede verantwoordelijk voor het terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling	Lokale uitvoering van provinciaal actieplan

5.5 Gezondheidszorg

Doelstelling:	
Alle inwoners van de Fryske Marren hebben gelijke kansen op een goede gezondheid.	
Het hebben van een goede gezondheid is een belangrijk middel om andere doelen te bereiken, zoals: 'meer regie op het eigen leven', 'kwaliteit van leven', 'meedoen in de maatschappij' en 'het gebruikmaken van sociale netwerken'. Ons beleid Het gezondheidsbeleid is gericht op het bevorderen van een gezonde leefstijl van inwoners. We willen gezondheidsverschillen verkleinen. We doen dat via een integrale en duurzame aanpak, waarbij we de verschillende domeinen (onderwijs, leefomgeving, werk, en zorg) en beleidsvelden (o.a. sociaal domein, sport, minimabeleid, ruimte, handhaving) met elkaar verbinden. Het betrekken en bereiken van inwoners in deze aanpak is een belangrijke basisvoorwaarde. In de beleidsnota hebben we 5 ambities benoemd: 1. Gezondheid in de fysieke leefomgeving. 2. Levensverwachting kwetsbare inwoners verhogen. 3. Aan de slag met druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen. 4. Vitaal ouder worden. 5. Gezonde leefstijl (op het gebied van roken, alcohol, drugs en overgewicht).	
Resultaat:	Actie:
Bij totstandkoming van gemeentelijk	We dragen bij aan het vormen van de omgevingsvisie

beleid vindt verbinding plaats tussen het fysieke- en sociale beleidsdomein. (ambitie 1 gezondheidsbeleid)	We creëren een leefomgeving met voldoende prikkels om een gezonde leefstijl te stimuleren
In 2024 is de gezondheidskloof tussen mensen met een lage- en hoge SES verkleind, door de levensverwachting van kwetsbaren te verhogen. In 2024 worden meer kinderen in een kansrijke situatie geboren. (ambitie 2 gezondheidsbeleid)	Gezonde wijkaanpak
	Welzijn op Recept
	Ontwikkelen Zorgpad Kwetsbare Zwangeren
	Interventies zoals 'Voorzorg' inzetten
In 2024 ervaren jongeren en jongvolwassenen minder prestatiedruk in hun leven, doordat mentale gezondheidsvaardigheden worden gestimuleerd en er voor hen voldoende plaatsen zijn om te kunnen ontspannen (ambitie 3 gezondheidsbeleid)	Weerbaarheid van jongeren vergroten
	Campagne uitrollen mentale gezondheid
	Lokale coalities met én rondom jongeren ontwikkelen
In 2024 voelen meer ouderen zich vitaal zodat én omdat zij participeren in de samenleving. (ambitie 4 gezondheidsbeleid)	In gesprek met jongeren over het 'mentaal welbevinden'
	Bewustwordingscampagne over de waarde van ouderen
	We stimuleren het participeren van ouderen
	Deelname RIVM-pilot voor samenwerking rondom ouderen in relatie tot 'valpreventie'. Gebiedsgericht preventief netwerk ouderen
Wij richten ons op drie leefstijlthema's: • roken; • problematisch alcohol- en drugsgebruik en • overgewicht. Hiermee zetten wij veel initiatieven van de afgelopen jaren voort. Daarnaast geven wij zo lokaal invulling het Nationaal Preventieakkoord. (ambitie 5 gezondheidsbeleid)	Aanpak rookvrije generatie: Kinderen groeien op in een rook-en tabak vrije omgeving zodat ze niet langer blootstaan aan meeroken en niet verleid worden om te gaan roken
	Terugdringen aantal rokers
	Ontwikkelen en uitvoeren preventie- en handhavingsplan, incl. NIX18. (alcohol en drugs)
	Kind naar gezond(er) gewicht
	OKO: opgroeien in een kansrijke omgeving
De gezondheid, groei en ontwikkeling van 0-19 jarigen bevorderen, bewaken en beschermen (Jeugdgezondheidszorg)	Afspraken maken met de jeugdgezondheidszorg over het aanbod 2022 ev

d. Verbonden partijen

Werkvoorzieningsschap Fryslân-West

Doelstelling

Werkvoorzieningsschap Fryslân-West biedt via Empatec een passende werkplek voor inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Bij Pastiel worden inwoners zo snel mogelijk begeleid naar werk. Door als gemeenten de krachten te bundelen kan er invulling worden gegeven aan een krachtige werkgeversbenadering. Samen met werkgevers realiseren we zo een inclusieve arbeidsmarkt.

Ontwikkelingen

Er is een plan van aanpak voor het implementatieplan van de businesscase opgesteld. Daarna gaan we aan de slag met het implementatieplan in nauwe samenwerking met Empatec en de deelnemende gemeenten. Naast dit traject loopt de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Fryslân-West.

Beleidsrisico's

Geen.

Sociaal Domein Fryslân

Doelstelling

Door Friese gemeenten worden samen activiteiten voor het sociaal domein uitgevoerd. Dit gebeurt binnen de centrumregeling Sociaal Domein Fryslân. Het gaat hierbij om de volgende activiteiten:

- Jeugdhulp: inkoop en contractmanagement.
- Wet maatschappelijke ondersteuning: inkoop beschermd wonen en maatschappelijke opvang en contractmanagement.

Ontwikkelingen

Er zijn diverse inkooptrajecten uitgevoerd en deze worden in 2023 geïmplementeerd.

Beleidsrisico's

Geen.

Veiligheidsregio Fryslân (gezondheid)

Doelstelling

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) neemt een belangrijke plaats in binnen de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor het gezond en veilig opgroeien van alle kinderen. De JGZ volgt via het consultatiebureau en school de ontwikkeling van kinderen. Ze hebben daarin een belangrijke signalerende functie en zijn een vraagbaak voor ouders. Samen met ouders kunnen ze hetzij via het sociale wijkteam, via de eigen jeugdarts of huisarts indien nodig aanvullende ondersteuning initiëren.

Ontwikkelingen

Geen bijzonderheden.

Beleidsrisico's

Geen.

e. Wat mag het kosten?

Bedragen € 1.000

5. Sociaal Domein	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
5.1 Samenleving en sociaal wijkteam	-3.113	-3.319	-5.535	-5.535	-5.535	-5.535
5.2 Maatwerkvoorzieningen	-22.100	-22.096	-23.270	-23.270	-23.270	-23.270
5.3 Inkomenregelingen en participatie	-24.651	-26.220	-24.610	-24.374	-24.282	-24.186
5.4 Conflictzorg	-1.144	-1.222	-1.191	-1.191	-1.191	-1.191
5.5 Gezondheidszorg	-2.352	-2.464	-2.686	-2.645	-2.645	-2.645
5.6 Sociaal domein algemeen	-837	-743	-710	-710	-710	-710
5.9 Algemeen	-	-28	15	6	7	7
Totaal Lasten	-54.197	-56.092	-57.988	-57.721	-57.627	-57.532
Baten						
5.1 Samenleving en sociaal wijkteam	4	7	7	7	7	7
5.2 Maatwerkvoorzieningen	381	520	320	320	320	320
5.3 Inkomenregelingen en participatie	17.311	15.292	15.296	15.299	15.305	15.305
5.5 Gezondheidszorg	-59	-	-	-	-	-
5.6 Sociaal domein algemeen	158	-	-	-	-	-
Totaal Baten	17.795	15.819	15.623	15.626	15.632	15.632
Saldo van baten en lasten	-36.401	-40.273	-42.365	-42.095	-41.995	-41.900
Stortingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	522	1.287	238	25	25	25
Mutatie reserves	522	1.287	238	25	25	25
Resultaat	-35.880	-38.987	-42.127	-42.070	-41.970	-41.875

5. Sociaal Domein	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
5.1 Samenleving en sociaal wijkteam						
5.1.1 Samenleving en sociaal wijkteam	-273	-350	-350	-350	-350	-350
5.1.2 Basisvoorziening	-2.839	-2.968	-5.185	-5.185	-5.185	-5.185
5.2 Maatwerkvoorzieningen						
5.2.1 Maatwerkvoorzieningen	-10.026	-10.996	-11.849	-11.849	-11.849	-11.849
5.2.2 Jeugd maatwerkvoorzieningen	-12.074	-11.100	-11.421	-11.421	-11.421	-11.421
5.3 Inkomensregelingen en participatie						
5.3.1 Inkomensregelingen en participatie	-13.114	-14.682	-14.432	-14.432	-14.432	-14.432
5.3.2 Inkomensvoorzieningen zelfstandigen	-2.450	-484	-459	-434	-434	-434
5.3.3 Re-integratie	-2.435	-2.608	-2.716	-2.716	-2.716	-2.716
5.3.4 Inburgering	-314	-499	-181	-181	-181	-181
5.3.5 Sociale werkvoorziening	-3.656	-3.618	-3.514	-3.303	-3.211	-3.115
5.3.6 Bijzondere bijstand	-2.447	-4.099	-2.914	-2.914	-2.914	-2.914
5.3.7 Schuldhulpverlening	-236	-231	-394	-394	-394	-394
5.4 Conflictzorg						
5.4.1 Conflictzorg	-414	-473	-484	-484	-484	-484
5.4.2 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	-730	-749	-708	-708	-708	-708
5.5 Gezondheidszorg						
5.5.1 Gezondheidszorg	-2.352	-2.464	-2.686	-2.645	-2.645	-2.645
5.6 Sociaal domein algemeen						
5.6.1 Sociaal domein algemeen	-32	-42	-42	-42	-42	-42
5.6.2 Sociaal domein algemeen	-805	-700	-668	-668	-668	-668
5.9 Algemeen						
5.9.1 Algemeen	-	-28	15	6	7	7
Totaal Lasten	-54.197	-56.092	-57.988	-57.721	-57.627	-57.532
Baten						
5.1 Samenleving en sociaal wijkteam						
5.1.2 Basisvoorziening	4	7	7	7	7	7
5.2 Maatwerkvoorzieningen						
5.2.1 Maatwerkvoorzieningen	381	520	320	320	320	320
5.3 Inkomensregelingen en participatie						
5.3.1 Inkomensregelingen en participatie	15.128	14.854	14.854	14.854	14.854	14.854
5.3.2 Inkomensvoorzieningen zelfstandigen	2.123	389	389	389	389	389
5.3.3 Re-integratie	1	2	2	2	2	2
5.3.5 Sociale werkvoorziening	-	8	12	15	21	21
5.3.6 Bijzondere bijstand	59	40	40	40	40	40
5.5 Gezondheidszorg						
5.5.1 Gezondheidszorg	-59	-	-			
5.6 Sociaal domein algemeen						
5.6.2 Sociaal domein algemeen	158	-	-			
Totaal Baten	17.795	15.819	15.623	15.626	15.632	15.632
Saldo van baten en lasten	-36.401	-40.273	-42.365	-42.095	-41.995	-41.900

f. Kaderstellende beleidsstukken

Naam beleidsstuk	Korte inhoud	Vaststellingsjaar/looptijd
Wmo beleidsplan	In dit plan zijn de (vervolg) beleidskaders voor 4 jaar vastgelegd. Inzet op het verder ontwikkelen en versterken van het sociaal domein en er wordt een relatie gelegd met de transformatie	Vastgesteld juni 2021. 2021 t/m 2025
Ontwikkeldocument inkoop Wmo 2020	Visiedocument gericht op de inkoop Wmo Begeleiding naar resultaatgericht werken en bekostigen	2018
Beleidsplan Mantelzorg 2021 - 2025	Beleidsplan met zes ambities om te bereiken dat mantelzorgers zich ondersteund en gewaardeerd voelen, niet overbelast raken en niet belemmerd voelen om deel te nemen aan de samenleving	2021 t/m 2025
Notitie Iedereen doet mee: de inclusieve samenleving	Notitie gericht op hoe vorm en inhoud geven aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen, ongeacht afkomst, huidskleur, beperking, gender, seksuele voorkeur, religie of leeftijd. Omvat o.a. het jaarlijks hijsen van de regenboogvlag, de wettelijk verplichte implementatie van het VN-verdrag Handicap en het besluit een Actieplan Inclusie op te stellen	Vanaf 2020
Actieplan Inclusie	Breed door inwoners gedragen plan om te komen tot een inclusieve(re) samenleving, o.a. door een aandachtsfunctionaris te belasten met de uitwerking in 2021-2022	Vanaf 2021
Beleidsplan Jeugdhulp actualisatie 2018	Actualisatie verdere uitwerking en concretisering van de kaders beleidsplan 2015 – 2018	2014/voortdurend met bijstelling
Beleidsplan Participatie en Re-integratie	Met dit integrale beleidsplan geven we uitvoering aan de wettelijke kaders van de Participatiewet en de beleidsvrijheid die we als gemeente hebben. Dit doen we in samenwerking met onze netwerkpartners	Vastgesteld 2021. 2021 t/m 2025
Beleidsplan Wet Inburgering 'Welkom in De Fryske Marren 2022-2025'	Beleidsplan waarin we aangeven hoe we onze verantwoordelijkheid voor de begeleiding en ondersteuning van inburgeringsplichtigen vorm geeft in het kader van de Nieuwe Wet Inburgering	2022-2025
Armoede en schulddienstverlening van preventie tot nazorg	Integrale beleidsnota waarin we het armoedebeleid, minima en bijzonder bijstand en schuldhulpverlening beschrijven.	2020 t/m 2025
Nota Gezondheidsbeleid.	Beleidsnota waarin we aangeven welke ambities we hebben op het terrein van gezondheid. Is ook de basis voor uitvoering van wettelijke taken WPG	Vastgesteld voorjaar 2020 Looptijd 2020 t/m 2024

Paragraaf Lokale heffingen

Korte omschrijving

De paragraaf bevat de volgende onderdelen:

- Transparantie bij de tariefstelling
- De geraamde inkomsten (kosten)
- Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen en de Wet WOZ
- Woonlastenontwikkeling
- Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid
- Een overzicht van de tarieven 2023

Transparantie bij de tariefstelling

Er is een maatschappelijke wens tot transparantie bij het bepalen van de belastingtarieven. Daarnaast zien we een trend dat rechterlijke instanties burgers in toenemende mate beschermen tegen het maken van 'winst' bij dienstverlening die betaald worden via heffingen. De rechter toetst de baten-kosten verhouding bij vastgestelde tarieven en kan een verordening deels of in z'n geheel onverbindend verklaren. De kostenramingen worden om die reden ieder jaar herijkt. Alleen kosten die wettelijk toerekenbaar zijn, worden doorbelast aan de belastingbetaler.

Transparantie van de tarieven draagt ook bij aan draagvlak voor het kunnen heffen van belastingen. Informatie over de kostentoerekening wordt inzichtelijk gemaakt in de begroting en is op deze wijze openbaar en toegankelijk voor een ieder die geïnteresseerd is. Onze burgers kunnen uit de begroting (bijlage) gemakkelijk herleiden waarvoor ze betalen. Als de tarieven stijgen dan is ook de oorzaak daarvan duidelijk. We verwachten dat deze werkwijze bijdraagt aan het draagvlak voor het betalen van belastingen.

Via overzichten opgenomen in de bijlage bieden wij inzage op kostensoortniveau per belastingverordening of deelgebied binnen een verordening. De legesverordening is opgebouwd in het deelgebied diensten burgerzaken, omgevingsdiensten en diensten die vallen onder de Europese dienstenrichtlijn.

De geraamde inkomsten (kosten)

De raming van de heffingen (rechten) heeft een directe relatie met de raming van de kosten. De activiteiten waarvan de kosten via een heffing of recht worden verhaald, staan grotendeels op een taakveld. Een verschil tussen de kosten genoemd bij een taakveld en opgenomen in deze paragraaf is dat niet alle kosten wettelijk toerekenbaar zijn en daarmee niet verhaalbaar zijn op de belastingbetaler. Ook worden de kosten van overhead, rente en btw separaat toegerekend. Ook zijn de heffingskosten toegerekend. Deze paragraaf is daarmee een fiscale verbijzondering van de geraamde kosten en inkomsten. De tabel 'meerjarenperspectief 2023 – 2026' geeft per heffingssoort snel inzage in de mate van kostendekkendheid.

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen en de Wet WOZ

In deze paragraaf wordt weergegeven op welke wijze wij invulling geven aan de uitgangspunten genoemd in het coalitieakkoord en aanverwante beleidsnotities. In bepaalde gevallen wijken wij daarvan af in verband met nieuwe ontwikkelingen die van invloed zijn op de kosten- en de inkomstenramingen. In dat geval benoemen wij de afwijkingen.

Op basis van de huidige inzichten is er geen directe aanleiding om nog te verwachten dat de belastingopbrengsten negatief worden beïnvloed door de nawerking van de corona crisis. De oplopende inflatie en energieprijzen hebben daarentegen wel invloed op de ruimte in de betalingsverplichting van de inwoners. Er is op dit moment nog geen directe aanleiding om gevolgen te kunnen verbinden aan openstaande vorderingen. Uit de belastingverordeningen volgt overigens of er belasting is verschuldigd.

Een crisissituatie is daarop niet van invloed. Wel kan er een groter deel van de belastingen oninbaar worden en kan het totaalbedrag aan kwijschelding hoger uitvallen dan in de afgelopen jaren.

De invoering van de omgevingswet is meermaals uitgesteld. Het kabinet neemt een definitief besluit tot invoering in november 2022. Welke uitwerking de wet zal hebben op de inkomsten bij het verlenen van omgevingsdiensten is nog onzeker.

In het coalitieakkoord is besloten tot verruiming van de termijnen automatische incasso. Het akkoord houdt in dat vanaf 2023 de geldende termijnen van acht naar twaalf worden verlengd. De uitwerking van het coalitieakkoord wordt meegenomen in de vaststelling van de belastingverordeningen.

Meerjarenraming inkomsten 2021-2024 met percentage kostendeckking:

Bedragen x € 1.000

Heffingssoort	2022	2023	%	2024	2025	2026
Onroerende zaakbelastingen	11.679	11.971	n.v.t.	12.250	12.558	12.558
BIZ-heffing	70	70	n.v.t.	-	-	-
Forensenbelasting	1.528	1.558	n.v.t.	1.589	1.589	1.589
Toeristenbelasting	960	960	n.v.t.	960	1.000	1.000
Precariobelasting	77	77	n.v.t.	77	77	77
Precariorecht	11	11	91,7%	11	11	11
Rioolheffing	5.188	5.268	100,0%	5.076	5.076	5.076
Afvalstoffenheffing	5.781	5.774	100,0%	5.529	5.529	5.529
Reinigingsrechten	147	149	100,0%	145	145	145
Leges	-	-	74,7%	-	-	-
Titel 1: Diensten burgerzaken	789	700	67,0%	700	700	700
Titel 2: Omgevingsdiensten	1.157	1.180	93,3%	1.203	1.203	1.203
Titel 3: Overige diensten EDR	36	36	15,8%	36	36	36
Lijkbezorgingsrechten	371	397	69,8%	424	424	424
Marktgelden	51	51	65,4%	51	51	51
Liggelden afbouwsteiger[1]	-	-	n.v.t.	-	-	-
Havengelden	239	239	32,6%	239	239	239
Brug- en sluisgelden	387	387	31,8%	387	387	387
Veergelden	83	83	23,1%	83	83	83
Totalen	28.554	28.911		28.760	29.108	29.108

[1] De steiger is verhuurd de verordening geldt als vangnet

Belastingen

De inkomsten uit een belasting (onroerende zaakbelastingen, precario-, toeristen- en forensenbelasting) zijn vrij besteedbaar. Voor uw raad zijn deze belastingen een instrument om middelen aan te wenden voor bestuurlijke ambities. Erg geldt geen wettelijke restrictie met betrekking tot de tariefstelling enkel een morele en maatschappelijke norm. Deze paragraaf geeft ook inzicht in de kostentoerekeningen (heffingen en rechten) van onze diensten die via belastingen worden betaald. Deze diensten kunnen slechts tegen de kostprijs worden aangeboden. Winst maken op onze diensten is wettelijk niet geoorloofd.

- Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De gemeente is bevoegd de OZB vrij te verhogen of te verlagen. De in het verleden bestaande landelijke macronorm is afgeschaft. De toename in de opbrengst OZB bestaat voor € 222.000 uit inflatie- en loonontwikkeling en € 70.000 voor uitbreiding van het vastgoed-areaal (nieuwbouw minus sloop). De OZB-opbrengst stijgt na correctie van het areaal met circa 1,9% en bedraagt in totaal € 292.000,- ten opzichte van het jaar 2022.

Maatstaaf WOZ-waarde

Voor het bepalen van de tarieven van de OZB is de totale heffingsgrondslag bepalend. De grondslag is de totale waarde van alle onroerende zaken gelegen in de gemeente naar de waardepeildatum 1 januari 2022. De waardebepaling van het totale onroerend goed voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) vindt plaats in oktober. Uit een eerder door het CBS gepubliceerd bericht blijkt dat een koopwoning in januari 2022 15,2% duurder was dan een koopwoning in januari 2021. Uit voorlopige prognoses met betrekking tot de waardebepaling voor belastjaar 2023 verwachten wij een gemiddelde stijging van de WOZ-waarde van 15,5%. Bij de in deze paragraaf opgenomen tarieven is uitgegaan van een gemiddelde stijging van de woningprijzen van 15,5%.

De grafiek geeft de waarde-ontwikkeling van het onroerend goed in onze gemeente over de afgelopen periode sinds 2014 weer. De OZB-tarieven worden verlaagd met het gemiddelde stijgingspercentage van de woningen respectievelijk de niet-woningen of verhoogd bij een gemiddelde daling van het onroerend goed. Dit principe is gebaseerd op het uitgangspunt van communicerende vaten uitgezonderd de doorrekening van het inflatiecijfer.

De verwachte heffingsgrondslag bedraagt voor het belastingjaar 2023 bijna 9,8 miljard. Het onroerend goed dat bestemd is om in te wonen stijgt ongeveer met 15,5%. De heffingsgrondslag van het bedrijfsonroerend goed stijgt op basis van voorlopige prognoses ongeveer met ongeveer 0,5%. Op een deel van het bedrijfs onroerendgoed wordt jaarlijks afgeschreven. Wij verwijzen u naar de grafiek. Het merendeel van de totale opbrengst OZB wordt opgebracht door de eigenaren van de woningen.

Wet Waardering onroerende zaken (Wet WOZ)

De WOZ-waarde wordt gebruikt bij het kunnen innen van de onroerende zaakbelastingen (OZB), de forensenbelasting en de BIZ-heffing. De Belastingdienst en de waterschappen gebruiken de WOZ-waarde voor de inkomsten- vermogensbelasting en waterschapheffingen. Voor de naleving van de wet- en regelgeving is het toezicht op gemeenten belegd bij de Waarderingskamer. De Waarderingskamer heeft continue contact met gemeenten over de voortgang en kwaliteit van de werkzaamheden en verricht hiertoe onderzoek. De resultaten worden gepubliceerd op het internet. In 2020 heeft de gemeente De Fryske Marren het predicaat zeer goed mogen ontvangen. Wel is er een inspanningsverplichting om dit ook voor de toekomst te waarborgen.

Steeds vaker maken woningeigenaren bezwaar tegen de WOZ-waarde via no-cure-no-pay bureaus. Dat is voor de eigenaren gratis. Is een bezwaar gegrond dan kan er in bepaalde gevallen zelfs € 700 onkostenvergoeding per bezwaar uitbetaald worden. Het aantal bureaus neemt in Nederland toe. Er zijn bezwaarmakers die ieder jaar via een ander bureau opnieuw de juistheid van de WOZ-waarde bestrijden. Daarmee is het bestrijden van de juistheid van de WOZ-waarde een jaarlijkse gratis terugkerende bezigheid geworden onder het motto van 'wie niet waagt wie niet wint'. De totale kosten in Nederland van de uitbetaalde proceskosten stijgt jaarlijks. Via direct contact met de burger wordt in een groot aantal situaties een bezwaar via een no-cure-no-pay bureau voorkomen. Dit levert een aanzienlijke kostenbesparing op in tijd.

- BIZ-heffing

Op verzoek van de winkeliers Joure is er een bedrijveninvesteringszone in het leven geroepen. Via een BIZ-heffing betalen enkele winkeliers een extra belasting. Via een subsidie keren wij deze belastingopbrengst uit aan de winkeliersvereniging. De BIZ-heffing is in 2018 voor een periode van vijf jaren in het leven geroepen. In 2022 is deze heffing voor een laatste keer opgelegd. De vereniging van winkeliers wil de BIZ-heffing graag voortzetten. Er wordt een afzonderlijk voorstel uitgewerkt waarin het belang van de voortzetting wordt uitgewerkt. De aangesloten winkeliers betalen een extra heffing op de onroerende-zaakbelastingen die wordt uitgekeerd aan de vereniging van winkeliers. Begrotingstechnisch heeft dit geen invloed op het resultaat van de vast te stellen begroting 2023. De opbrengst wordt geraamd op € 70.000,-.

- **Forensenbelasting**

De tarieven forensenbelasting worden vanaf 2021, op basis van het aangenomen amendement, verhoogd met het inflatiecijfer. In 2023 verhogen we de opbrengst met 1,9%. Met de beschikbare middelen kan het ingezette recreatievriendelijk beleid worden doorgezet en nader worden versterkt. Overeenkomstig het ingezet beleid zijn de tarieven 2023 aangepast. Om het effect van stijgende woningprijzen te compenseren kan het variabele tarief van de forensenbelasting met het gemiddelde percentage van 13,9% worden verlaagd.

- **Toeristenbelasting**

De ondernemers die tegen een geldelijke vergoeding verblijf aanbieden aan niet-ingezetenen van de gemeente dragen de ontvangen toeristenbelasting af aan de gemeente. Zij zijn gerechtigd de belasting te verhalen op de toeristen. Naast het verblijf van toeristen voor recreatieve doeleinden betalen ook arbeidsmigranten toeristenbelasting als ze geen ingezetene zijn van de gemeente en hier wel verblijf houden.

Het tarief is in 2021 met 20% verhoogd naar € 1,20 en voor de komende planperiode bevroren. In enkele buurgemeenten is het 5 eurocent hoger. Om binnen de regio min of meer gelijke tarieven te voeren voor het verblijf door niet-ingezetenen en de ondernemers die deze belasting voor de gemeente incasseren, ramen we voor 2025 een extra verhoging van de opbrengst. Het effect wordt weergegeven in het meerjarenperspectief.

De opbrengst kan opgedeeld worden in een vast en een variabel deel. Het vaste deel van de toeristenbelasting wordt opgebracht door forfaitaire bedragen bij de vaste stand- en ligplaatsen bij recreatieterreinen of schiphuizen. Het variabele deel ($\frac{2}{3}$ deel) van de opbrengst is afhankelijk van het daadwerkelijke verblijf van toeristen.

- **Precariobelasting**

Het tarief voor het innemen van gemeentegrond voor het stallen van terrassen blijft gelijk. Een terrashouder is vrijgesteld van heffing als in een huurovereenkomst met de gemeente de ondergrond van het terras onderdeel is van de huursom. Het tarief bedraagt € 27,50 per m² ingenomen ruimte. Verder heffen wij een belasting op tijdelijk grondgebruik (standplaatsen) voor verkoop van marktwaren.

Heffingen en rechten

De activiteiten waarvan de kosten via een heffing of een recht worden verhaald, staan op een taakveld. Alle toerekenbare (directe) verhaalbare kosten worden toegerekend. Daarbovenop is het toegestaan om volgens de kostenplaatsmethode een deel van de overheadkosten toe te rekenen. Het meerjarenperspectief geeft per heffing of vergunningstelsel (legesverordening) inzage in de mate van kostendeckendheid. In de bijlage zijn de kosten van de activiteiten meer gedetailleerd onderverdeeld naar kostensoorten.

Algemene beleidsuitgangspunten:

Onderwerp	Beleid
Beleid, bezwaar en handhaving	De kosten van deze werkzaamheden zijn wettelijk niet verhaalbaar en daarom niet toegerekend
Batig saldo	De boven de raming ontvangen inkomsten vloeien terug naar de belastingplichtige

- **Rioolheffing**

De kostenraming is gebaseerd op het verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) voor de planperiode 2020 – 2024. In het plan is geen rekening gehouden met stijgende loonkosten. De toegerekende loonkosten zijn voor de planperiode geraamd op € 812.000 per jaar. Ieder jaar worden deze kosten geïndexeerd en worden loonstijging en inflatie wel doorbelast via de rioolheffing om te kunnen voldoen aan het uitgangspunt van kostendekkende tarieven.

De kosten van onze watertaken lopen gedurende de planperiode op van € 4,7 miljoen in 2020 tot € 5,7 miljoen in 2024. De stijging is voornamelijk het gevolg van stijgende kapitaallasten (afschrijvingen + rente). De kosten berekenen we niet door aan de belastingbetalers. De in het verleden opgebouwde bestemmingsvoorziening zetten we daarvoor in. In 2023 onttrekken we € 520.000 aan deze voorziening.

Onderwerp	Beleid
Veegkosten	Een deel van de veegkosten zijn toegerekend aan het taakveld riolering omdat waterafvoer in de straten in het stedelijke gebied is geborgd bij zware regenbuien. Het overige deel van de kosten betalen we via de afvalstoffenheffing en uit de algemene middelen
Heffingskosten	15% van de heffingskosten (urenraming) is toe te rekenen
Baggeren en hekkelen	Overeenkomstig het vGRP (zie ook bij lig- en havengelden)
Uitbreidingsinvesteringen	Niet toegerekend, de kosten kunnen via activering en afschrijving worden bekostigd

- **Afvalstoffenheffing**

Bijna alle kosten van het taakveld afval(inzameling) zijn toe te rekenen. Slechts een klein deel zijn wettelijk niet toerekenbaar. Dit zijn kosten van beleid, bezwaar en handhaving. De kosten voor 2023 nemen toe als gevolg doorrekening van de inflatie en inhuur personeel. Om de norm van kostendekkende tarieven na te leven worden de tarieven met gemiddeld 3% verhoogd.

Beleidsuitgangspunten afvalstoffenheffing:

Onderwerp	Beleid
Veegkosten	Een deel van de veegkosten zijn toegerekend aan het taakveld afval omdat een deel van het zwerfafval is toe te rekenen tot de taak van afvalinzameling.
	Het overige deel van de kosten betalen we via de rioolheffing en uit de algemene middelen
Heffingskosten	20% van de heffingskosten (urenraming) is toe te rekenen
Containers voor medicijnen	Correctie door kosten van gratis beschikbaar gestelde containers voor medicinale doeleinden

- **Reinigingsrechten**

We bieden bedrijven de mogelijkheid om hun afval via onze afvalvoorzieningen af te voeren. Dit is geen wettelijke taak en een dienst die we aanbieden. Uit de Wet Markt en Overheid volgt dat de tarieven kostendekkend moeten zijn. We concurreren met onze dienstverlening met andere private bedrijven die ook bedrijfsafval inzamelen.

Het tarief dient te worden verhoogd op basis van de doorrekening personeelslast. Over de reinigingsrechten wordt btw in rekening gebracht omdat de gemeente voor het ophalen van bedrijfsafval als ondernemer wordt beschouwd. De in rekening gebrachte btw dragen we af. Het btw-compensatiefonds is niet van toepassing zodat we het verschil van € 16.000 tussen de af te dragen btw van € 30.000 en de te betalen btw van € 14.000, moeten doorberekenen om geen concurrentievervalsing met private partijen teweeg te brengen en de kostendekkendheid op de juiste voet te berekenen.

Beleidsuitgangspunten reinigingsrechten:

Onderwerp	Beleid
Btw	De omzetbelasting zijn volgens de belastingrechter kosten die zijn toe te rekenen. De vuilnisauto wordt gebruikt voor de inzameling van bedrijfsafval. Een deel van de btw wordt naar verhouding doorberekend
Milieuterreinen	Bedrijfsafval wordt niet geaccepteerd op de milieuterreinen, daarom zijn er geen kosten van het milieuterrein toegerekend
Heffingskosten	1% van de heffingskosten (urenraming) is toe te rekenen

- Lijkbezorgingsrechten

Ons beleid om tot meer kostendekkende tarieven te komen is gebaseerd op de notitie '15 Locaties om te gedenken'. De tarieven op basis hiervan in 2022 voor de laatste keer verhoogd en worden in 2023 met het inflatiecijfer verhoogd. Bijna 70% van de kosten worden nu verhaald op de aanvragers van deze diensten. Het grafrecht wordt in de regel afgekocht voor een bepaalde periode. De ontvangen afkoopsom is voor de gemeente een verplichting om het graf gedurende de periode ter beschikking te stellen. Aangezien de inkomsten en de kosten van onderhoud niet in hetzelfde (belasting)jaar vallen volgt uit de BBV dat de kosten- en de inkomstenraming volgens het matchingprincipe moet worden verwerkt. Dit zou via een voorziening moeten gebeuren. In de praktijk is deze werkwijze zeer bewerkelijk zodat deze door ons en andere gemeentes niet wordt toegepast.

- Precariorechten

Is een terras op eigen grond gelegen en is deze grond een openbaar gebied waarvoor de gemeente kosten maakt dan worden deze kosten verhaald via de precariorechten. Alleen de verhaalbare kosten zijn toegerekend. De kosten van deze activiteit zijn ondergebracht bij het taakveld overige baten en lasten. Het tarief is gelijk aan het tarief van de precariobelasting.

- Leges

De inwerkingtreding van de omgevingswet is met een half jaar uitgesteld. Het kabinet heeft de invoeringsdatum uitgesteld tot 1 januari 2023. Definitieve besluitvorming zal nog volgen. Gemeenten krijgen hierdoor te maken met grote verandering in onze dienstverlening en in de tarievenstructuur van onze leges. Ook is het in de huidige tijd lastig om voorspellingen te doen over de omvang van de bouwactiviteiten in 2023. In 2021/2022 vielen de inkomsten hoger uit dan geraamd. Vanaf 2023 worden de inkomsten getemperd als gevolg van de Wet Kwaliteitsborging. Daar staat tegenover dat milieu- en vooroverlegkosten als leges geheven kunnen worden. Nadere voorstellen tot uitwerking van de dienstverlening als mede kostendekkendheid worden in november aangeboden. Tot nadere besluitvorming volgt wordt de huidige begroting aangehouden.

De activiteiten voor het verrichten van diensten die vallen onder de Europese dienstenverlening (titel 3) zijn per vergunningstelsel niet volledig kostendekkend.

Beleidsuitgangspunten legesheffing:

Onderwerp	Beleid
Naturalisatiekosten (titel 1)	Niet toegerekend, kosten zijn wettelijk niet verhaalbaar. De gemeente vervult een kasfunctie. De baten zijn apart in de bijlage benoemd
Ambtshalve vergunning (titel 2)	Niet toegerekend, er is geen sprake van een dienst omdat het algemene en niet het individuele belang wordt gediend bij deze vergunningen
Milieubeheer (titel 2)	Niet toegerekend, kosten zijn vooralsnog wettelijk niet verhaalbaar
Legalisatie (titel 2)	Niet toegerekend, kosten van legaliseringswerkzaamheden zijn niet verhaalbaar omdat een handhavingstaak niet is te herleiden naar een individueel verleende dienst

- **Marktgelden**

Een deel van de kosten worden verhaald op kooplieden die een standplaats innemen voor de verkoop van hun waren. De tarieven zijn ongewijzigd in samenhang met de relatie tot de precariobelasting.

- **Haven, brug-, sluis en veergelden**

We streven er niet naar om alle kosten te verhalen op de gebruikers van haven-, brug-, sluis- en de veergelden (HBSV-gelden). Ook andere (niet betalende) gebruikers hebben profijt van deze infrastructurele voorzieningen. De kosten die we jaarlijks maken ten behoeve van ons watergebied zien we terug bij de HBSV-gelden. Ongeveer een derde van de kosten verhalen we op de gebruikers van voorzieningen die we treffen om ons watergebied te onderhouden en zo aantrekkelijk te maken voor het (vaar)toerisme. Het overige deel betalen we uit de algemene middelen of wordt op indirecte wijze gefinancierd uit de vrije belastingen.

Beleidsuitgangspunten havengelden:

Onderwerp	Beleid
Bagger- en oeverkosten	De oeverkosten worden op basis van werkelijke inkoopcondities doorberekend. De baggerkosten zijn toebedeeld aan de taakvelden (verordeningen): riolering en economische havens & waterwegen. Een deel van de kosten betalen we via de algemene middelen

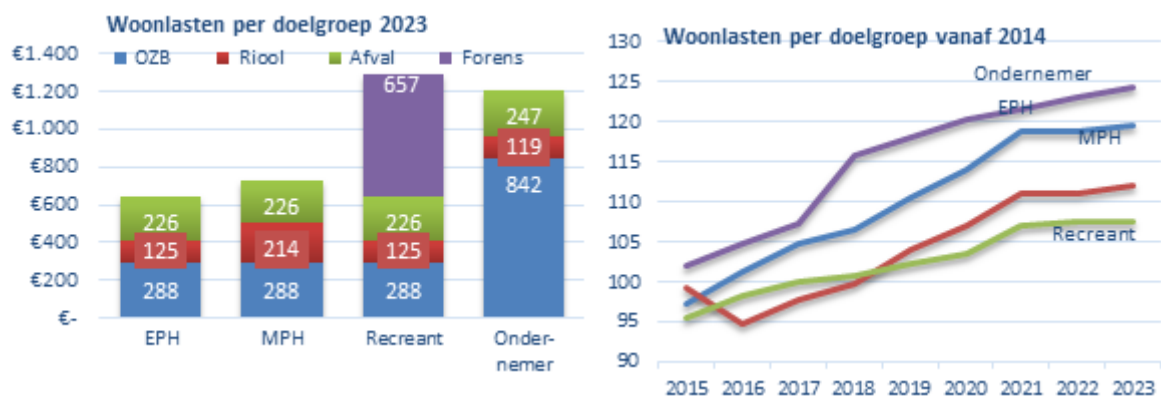
Woonlastenontwikkeling

De macronorm als instrument van de regering om een landelijke OZB-stijging te controleren is afgeschaft. Daarvoor in de plaats biedt het COELO een lokale lasten calculator om gemeentes met elkaar te vergelijken. De getoonde informatie is openbaar toegankelijk. Wij vergelijken ons bij voorkeur met de (buur)gemeentes Súdwest-Fryslân, Heerenveen en de Noordoostpolder. Al jaren achtereen liggen de gemeentelijke lasten voor onze inwoners lager dan deze buurgemeentes.

De hoogte van de verschuldigde gemeentelijke belastingen maken we inzichtelijk middels doelgroepen. We onderscheiden de volgende doelgroepen belastingbetalers:

- Eenpersoonshuishouden;
- Meerpersoonshuishouden;
- een recreant (niet ingezetene van de gemeente) met een woning;
- een ondernemer met een pand in eigendom en gebruik.

Voor het bepalen van de hoogte van de OZB-aanslag is uitgegaan van een gemiddelde woningwaarde van € 314.000 en van een gemiddelde waarde van € 179.000 voor een bedrijfsgebouw. De gemeentelijke lasten voor de inwoners neemt met minder dan 1% toe voor zowel een eenpersoons- en een meerpersoonshuishouding. Voor een recreant is dit bijna 2%. De lasten voor een ondernemer stijgen met ruim 1%. De grafiek toont de lastenontwikkeling over de periode 2014 – 2023.

Een huishouden die een woning huurt betaalt geen OZB. Een ondernemer heeft de keuze om zijn bedrijfsafval via de gemeente of via een private inzamelaar af te voeren. In het laatste geval betaalt de ondernemer geen reinigingsrechten.

Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

De gemeente verleent kwijtschelding als de belastingsschuldige onvoldoende vermogen en/of betalingscapaciteit heeft om de belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen. De Gemeentewet en de Uitvoeringsregeling Invorderingswet geven ruimte om een aantal beleidskeuzes te maken voor het voeren van een ruimer kwijtscheldingsbeleid. Een belastingplichtige komt in aanmerking voor volledige kwijtschelding van de onroerende zaakbelastingen, rioolheffing en de afvalstoffenheffing. We hanteren als kwijtscheldingsnorm (de kosten van bestaan) de netto AOW-normbedragen in plaats van de bijstandsnormuitkeringen. Daardoor komen belastingplichtigen eerder in aanmerking voor kwijtschelding. Ook merken we voor het bepalen van de betalingscapaciteit de te betalen kosten van kinderopvang aan als uitgaven.

De hoogte van het kwijt te schelden bedrag is stabiel en beweegt de laatste jaren binnen een bandbreedte van € 300.000 – € 330.000. Voor 2023 verwachten wij een bedrag van € 320.000 aan gemeentelijke heffingen kwijt te schelden. Een bedrag van € 290.000 rekenen we toe aan de afvalstoffen- en de rioolheffing. Het overige deel van € 30.000 heeft betrekking op de OZB.

Een overzicht van de tarieven 2023

Het onderstaande overzicht bevat een inzicht van een deel van de tarieven 2023 ten opzichte van 2022.

Overzicht tarieven gemeentelijke heffingen	2022	2023	Percentage stijging
WOZ-waarde			
Woning (gemiddelde waarde)	€ 272.000	€ 314.000	15,5%
Bedrijfsobject (voorbeeldwaarde)	€ 179.000	€ 180.000	0,5%
Onroerende zaakbelastingen (OZB)[2]			
Eigenaar: woning	0,1075%	0,0918%	-14,7%
Eigenaar: niet-woning	0,2673%	0,2686%	0,5%
Gebruiker: niet-woning	0,2010%	0,2020%	0,5%
Forensenbelasting			
Percentage van de WOZ-waarde	0,2428%	0,2091%	-13,9%
Minimum	€ 168,50	€ 171,50	1,9%
Maximum	€ 748,00	€ 762,00	1,9%
(Water)toeristenbelasting			
Variabel tarief	€ 1,20	€ 1,20	0,0%
Verhuur standplaats (stacaravan) 7,5 maanden of langer (maximum)	€ 169,00	€ 169,00	0,0%
Rioolheffing (tot 200 m3 waterafvoer)			
Gebruik door één persoon	€ 123,00	€ 125,00	1,6%
Gebruik door meerdere personen	€ 210,00	€ 214,00	1,9%
Recreatief gebruik (woningen)	€ 123,00	€ 125,00	1,6%
Recreatief gebruik (roerende zaken)	€ 57,00	€ 58,00	1,8%
Bedrijfsmatig gebruik	€ 117,00	€ 119,00	1,7%
Gebruik voorziening voor afvoer hemelwater	€ 57,00	€ 58,00	1,8%
100 m3 (extra eenheid) waterafvoer	€ 90,00	€ 92,00	2,2%
Afvalstoffenheffing			
Container 180 liter voor restafval + 240 liter GFT-afval	€ 219,00	€ 226,00	3,1%
Container 240 liter voor restafval + 240 liter GFT-afval	€ 282,00	€ 290,00	2,8%
Ondergrondse afvalvoorziening of collectief gebruik containers	€ 219,00	€ 226,00	3,1%
Extra container 240 liter GFT-afval	€ 66,00	€ 68,00	3,0%
Extra container 180 liter restafval	€ 129,00	€ 133,00	3,1%
Extra container 240 liter restafval	€ 186,00	€ 192,00	3,2%
Reinigingsrechten (exclusief btw)	€ 240,00	€ 247,00	3,0%
Precariorecht/belasting			
Terras per m2 ingenomen gemeentegrond	€ 27,50	€ 27,50	0,0%
Leges			
Voltrekken van een huwelijk, vanaf	€ 135,00	€ 137,00	1,5%
Afgifte paspoort, vanaf	€ 76,25	€ 77,50	1,6%
Afgifte Nederlands identiteitskaart, vanaf	€ 37,00	€ 37,50	1,3%
Afgifte rijbewijs, vanaf	€ 41,50	€ 42,00	1,2%
Omgevingsvergunning, vooroverleg	€ 156,10	€ 159,00	1,8%
Omgevingsvergunning, bouwsom van € 170.000 (excl. welstand)	€ 3.471,00	€ 3.536,00	1,8%
Lijkbezorgingsrechten			
Recht op een graf voor 40 jaar	€ 2.365,00	€ 2.409,00	1,8%
Begraven van een persoon van 12 jaar of ouder	€ 1.167,50	€ 1.189,00	1,8%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Korte omschrijving

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om niet begrote, onverwachte en substantiële tegenvallers op te vangen zonder het beleid te veranderen. Een sluitende begroting zonder weerstandscapaciteit betekent dat iedere tegenvaller een probleem oplevert en dwingt tot het nemen van maatregelen. Een buffer is daarom wenselijk. Hoe groot die buffer precies moet zijn is afhankelijk van veel factoren. In deze paragraaf wordt enerzijds de relatie benoemd tussen weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risicomanagement, anderzijds wordt de huidige stand van zaken beschreven. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat volgens BBV (Besluit begroten en verantwoorden) voorschriften ten minste:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Context en achtergrond

Gemeente de Fryske Marren acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is er een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de risico-inventarisatie op basis van de 20 risico onderwerpen uit de perspectiefnota 2022-2025. Deze is op 7 juli 2021 vastgesteld door de raad. Op basis van de geïnventariseerde risico's is tevens het weerstandsvermogen berekend.

Op 18 december 2019 is de nota risicomanagement en weerstandsvermogen 2019-2022 door de raad vastgesteld. De nieuwe nota verbetert de kwaliteit van het risicomanagement. Dit heeft ook zijn doorwerking op een meer betrouwbare berekening van het weerstandsvermogen. Om blijvend een geschikt beleidskader te waarborgen wordt deze nota risicomanagement eens in de vier jaar geactualiseerd.

Kaderstellende beleidsnota's

- Financiële verordening De Fryske Marren: in de Financiële verordening (art. 212 Gemeentewet) zijn geen nadere eisen, anders dan reeds in de BBV (Besluit begroting en verantwoording) genoemde eisen, met betrekking tot de paragraaf Weerstandsvermogen opgenomen.
- Nota Risicomanagement 2020-2023 (vastgesteld in de raadsvergadering van 18 december 2019).

Wat willen we bereiken?

Als gemeente streven wij ernaar om de impact van de risico's te minimaliseren. Dit betekent dat we een weerstandsvermogen nastreven dat op z'n minst voldoende is. Hiervoor houden we een factor aan tussen de 1,0 en 1,4 ("voldoende" volgens de nota risicomanagement) ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De nu voorliggende begroting 2023 baseren we op de actualisatie van risico's, opgenomen in de jaarrekening 2021. Dit op basis van de uitgangspunten van de nota risicomanagement die is vastgesteld in de raad van december 2019.

Hieronder lichten we dit toe met een opsomming van de onderwerpen en vervolgens per onderwerp een uitgebreide toelichting:

- A. Actualisatie van risico's opgenomen in de jaarrekening 2021
- B. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Actualisatie van risico's opgenomen in de jaarrekening 2020

Om de risico's van Gemeente de Fryske Marren in kaart te brengen is in samenwerking met de teams een risicoprofiel opgesteld. In het onderstaande overzicht wordt echter alleen het aantal risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit met een maximum van 20.

bedrag x € 1.000

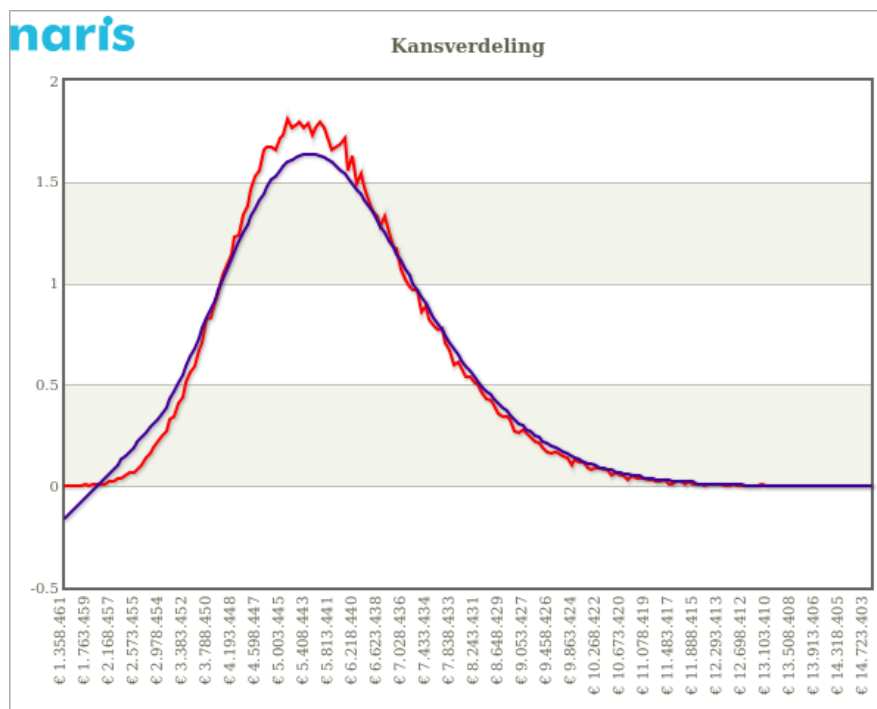
Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's					
Risico-nummer	Risico	Kans	Maximaal financieel gevolg	Invloed	Beheersmaatregelen
R137	Afsluiten gaslevering Gazprom	90%	1.250	9.17%	OVEF stuurt op zelflevering
R104	Rampen en crisis (GRIP 4).	20%	3.500	5.65%	Actualiseren crisisplan, opleiden en trainen van betrokken crisismedewerkers
R112	Integrale Veiligheid	50%	1.000	4.06%	Beroep op tijdelijke handhavers en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Bij pieken specifiek extra inhuren.
R98	Geen stroomlevering	50%	1.000	4.06%	Proactieve communicatie richting kopers, meedoen in politiek bestuurlijke lobby
R135	Extreme inflatie	50%	1.000	4.06%	Reserveringen t.a.v. prijsstijgingen
R76	Onvoldoende budget om bestaande ondersteuningsvragen te realiseren. Ambitieniveau sluit niet aan bij financiële mogelijkheden.	50%	1.000	4.05%	Adviseren gelden te bestemmen voor uitvoering, aanvragen middels reguliere P&C proces
R136	Krappe arbeidsmarkt	50%	750	3.05%	Actualiseren strategische personeelsplanning, specifiek inhuren
R114	Omgevingswet	50%	700	2.83%	Beroep doen op rijksmiddelen en subsidies.
R117	Empatec	50%	600	2.45%	Kwartaalrapportages van GR. Verder ontwikkelen business case.
R96	Onvoldoende kavels verkopen (bedrijventerreinen)	30%	1.000	2.43%	Bestaand aanbod nadrukkelijk onder aandacht brengen, locaties aantrekkelijk maken
R25	Rentelast stijgt mogelijk fors	70%	400	2.27%	
R125	Onrechtmatig inkopen	25%	1.000	2.05%	Structureel bewustwording creeëren middels inkoopstartformulier, inkoopkalender en periodieke gesprekken.
R131	Continuïteit digitale Infrastructuur	50%	500	2.04%	Structureel bewustwording creeëren. Introductieprogramma nieuwe medewerkers, handboek informatieveiligheid. Audit op information security
R130	Inbraak IT-systemen	50%	500	2.04%	Periodiek actualiseren Actieplan Informatieveiligheid. Nulmeting uitvoeren voor BIO-cyclus
R75	Toename en toekennen van dure maatwerkvoorzieningen	50%	500	2.15%	Lobby in nieuwe kabinet voor inkomensafhankelijke toetsing (eigen bijdrage aanvrager)

R74	Transformatie (nieuwe inkoop 2018) loopt, onzekerheid met betrekking tot de budgetten blijven. Invoering van resultaatsfinanciering	50%	500	2.15%	Herstel jeugd bekostigen, actueel beeld van prognoses ontwikkelen
R115	Verzakking wegen, bermen en kunstwerken	75%	300	1.83%	Aanvragen middelen bij aanmelding, meerjarenplannen actualiseren, communicatie met inwoners
R105	Rampen en crisis (GRIP 3) (gemeentegrens overschrijdend)	10%	2.000	1.61%	Actualiseren crisisplan, opleiden en trainen van betrokken crisismedewerkers
R82	Onvoldoende afzet van kavels (marktconforme prijsstelling)	10%	2.000	1.61%	Actualiseren marktconsultatie

Bovenstaande risico's zijn benoemd rekening houdend met de aanmeldingen.

De totale maximale financiële omvang van de TOP 20 aan risico's is ongeveer € 18,5 miljoen. De TOP 20 aan risico's bepaalt voor ongeveer 42% het totale benodigde weerstandsvermogen.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Onderstaande figuur en de bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages	
Percentage	Bedrag
5%	€ 3.887.251
10%	€ 4.306.843
15%	€ 4.597.077
20%	€ 4.845.478
25%	€ 5.060.329
30%	€ 5.256.706
35%	€ 5.447.763
40%	€ 5.634.242

45%	€ 5.814.124
50%	€ 6.000.276
55%	€ 6.186.979
60%	€ 6.381.652
65%	€ 6.592.591
70%	€ 6.825.901
75%	€ 7.078.530
80%	€ 7.372.437
85%	€ 7.729.122
90%	€ 8.199.685
95%	€ 8.945.953

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond € 8.200.000 (benodigde weerstandscapaciteit).

Nieuwe ontwikkelingen

Afsluiten gaslevering Gazprom

Voor 2023 zijn de financiële gevolgen voor de inkoop van gas en elektra ongewis. Ten tijde van het opstellen van deze begroting is er landelijk discussie over de uitvoering van het vijfde sanctiepakket van de Europese unie. Als er ontheffing wordt verleend voor dit sanctiepakket kan het contract met Gaszprom, initieel tot 1 januari 2023, indien mogelijk tot 1 januari 2024 worden voortgezet. Bij de OVEF speelt nu de vraag wanneer dan over te gaan op zelflevering van gas.

Extreme inflatie

De extra financiële middelen die gemeenten via de meicirculaire 2022 ontvangen van het Rijk betreffen grotendeels een financiële compensatie voor de hogere inflatie. Dit is van toepassing op onze reguliere uitgaven en de lopende investeringen. Het prijspeil in de programmabegroting 2023 stemmen we, conform de systematiek in de afgelopen jaren, af op de genoemde inflatiecijfers in deze circulaire. Deze percentages zijn fors toegenomen.

We lopen het risico dat projecten en werkzaamheden stil komen te vallen of aanzienlijke vertraging oplopen. Inkoop wordt duurder, aanbestedingstrajecten komen soms ver boven de beschikbare budgetten uit en nieuwe contracten worden prijziger. Tegelijkertijd ziet de gemeente een schaarste op verschillende markten, die naast prijsopdrijvend effect ook effect hebben op de plannings. Daarbij stellen we ons op het standpunt dat grote investeringen, waar al besluitvorming over heeft plaatsgevonden, doorgang moet blijven vinden.

Krapte op arbeidsmarkt

Al geruime tijd wordt onderkend dat gemeenten in de nabije toekomst wellicht te maken zullen krijgen met een lastig bedrijfsvoeringsvraagstuk, namelijk een tekort aan personeel. Dit is ook een landelijke trend. Veel gemeenteambtenaren gaan komende jaren met pensioen. Vanwege de krappe arbeidsmarkt zal het lastig zijn om voldoende nieuwe medewerkers aan te trekken. Om hier op voorbereid te zijn, werken we aan een strategische personeelsplanning.

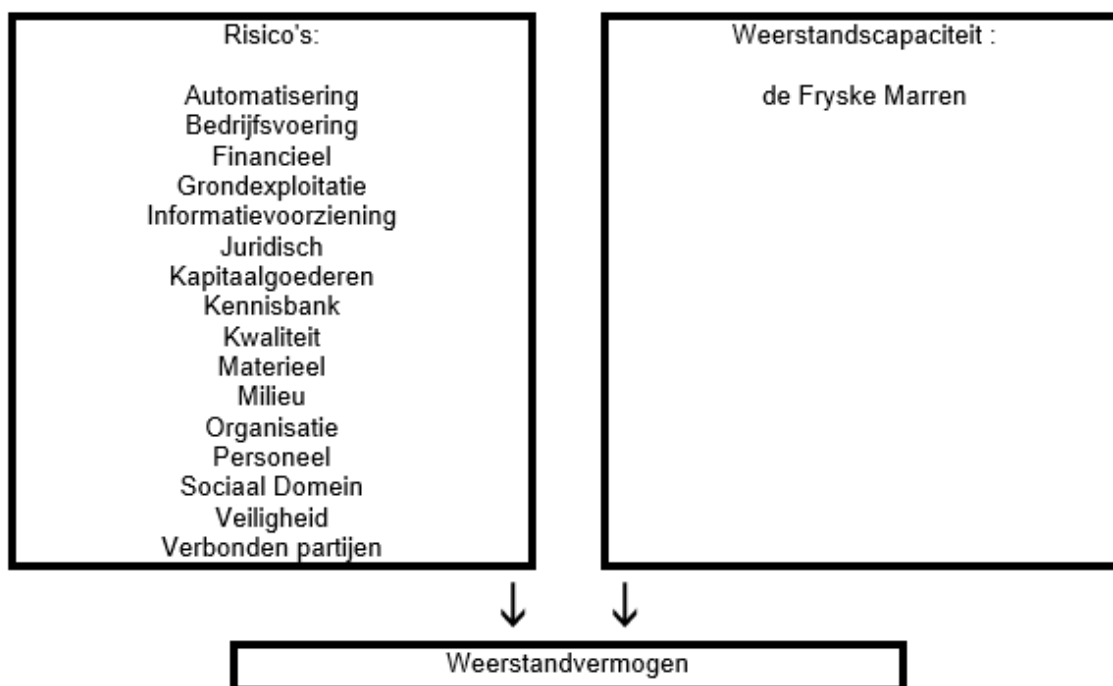
Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

De weerstandsparagraaf biedt een overzicht van die risico's waarvoor geen dekking is gegeven, bijvoorbeeld via een verzekering of in de begroting. Van deze risico's wordt via kansberekening (hoe vaak zal de gebeurtenis zich voordoen) en de ingeschatte schade (indien de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet) de benodigde weerstandscapaciteit gepresenteerd.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de vrije financiële middelen (incl. mogelijke maatregelen om het vermogen te vergroten) waarover de gemeente beschikt om de risico's af te dekken. De verhouding tussen beide waarden geeft de weerstandsratio weer.

Beschikbare weerstandsvermogen	
De Fryske Marren	€ 11.648.000

De relatie tussen beide waarden wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen het beschikbare weerstandsvermogen. De uitkomst van die berekening is het ratio getal voor het weerstandsvermogen van dit moment.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandsvermogen}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 11.648.000}{€ 8.200.000} = 1,42$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente en het geeft een waardering in categorieën of klassen van de berekende ratio.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Als gemeente streven we na om de impact van de risico's te minimaliseren. Dit betekent dat we een weerstandsvermogen nastreven dat op z'n minst voldoende is. Dat komt conform bovenstaande tabel neer op een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en de 1,4 met waarderingscijfer C (zie ook nota risicomanagement 2020-2023 vastgesteld in de raad van 18 december 2019). De ratio van onze organisatie valt in klasse B. Dit duidt op een ruim voldoende weerstandsvermogen.

Kengetallen

Per 2016 is een basis set van vijf financiële kengetallen ingevoerd. Deze kengetallen geven op eenvoudige wijze inzicht aan raadsleden over de financiële positie van de gemeente. In deze paragraaf worden de kengetallen opgenomen en toegelicht.

Het betreft de volgende 5 kengetallen:

		Rekening ultimo 2021	Begroting ultimo 2022	Begroting ultimo 2023	Begroting ultimo 2024	Begroting ultimo 2025	Begroting ultimo 2026
1A	Netto schuldquote	48,08	64,82	54,15	49,66	47,78	47,77
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	43,85	59,94	50,34	46,34	44,59	44,77
2	Solvabiliteitsratio	26,98	19,91	21,88	22,72	26,36	18,25
3	Kengetal grondexploitatie	4,75	16,48	3,22	3,09	2,97	3,09
4	Structurele exploitatieruimte	2,32	1,51	0,11	3,58	6,09	-7,30
5	Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden	94,89	87,27	80,53	79,58	78,64	77,72

De gezamenlijke toezichthouders (de 12 provincies en het ministerie van BZK) hebben geconstateerd dat het financiële beeld dat uit de kengetallen naar voren komt, belangrijk is voor het inzicht in de financiële positie van de gemeenten. Er is door de toezichthouders besloten om voor het verkrijgen van een goed beeld, aan te sluiten bij de zogeheten 'signaleringswaarden' die afkomstig zijn van de stresstest voor 100.000+ gemeenten. In de tabel hieronder is te zien welke waarden bij welke categorie (A, B of C) behoren. De signaleringswaarden zijn bij de begroting 2017 voor het eerst gebruikt. Mocht er aanleiding toe zijn dan kunnen de signaleringswaarden in het vervolgtraject worden aangepast.

Aan deze categorieën is geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf plaats dient te vinden. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Specificering kengetal naar categorie		Categorie A	Categorie B	Categorie C
1a.	Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130%
1b.	Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130%
2.	Solvabiliteitsratio	> 50%	van 20% t/m 50%	< 20%
3.	Grondexploitatie	< 20%	van 20% t/m 35%	> 35%
4.	Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5.	Belastingcapaciteit	< 95%	van 95% t/m 105%	> 105%

1. Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenten ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De netto schuldquote van onze gemeente bedraagt op 31 december 2023 naar verwachting 54,15%. Dat is een daling ten opzichte van de stand op 1 januari. De schulden zijn afgenomen.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het rekeningresultaat of begrotingssaldo. De solvabiliteitsratio beweegt zich tegenovergesteld aan de netto schuldquote. Als de schulden stijgen, stijgt de netto schuldquote en daalt de solvabiliteitsratio.

De geraamde solvabiliteitsquote van onze gemeente bedraagt per ultimo 2023 21,88%. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar. In het meerjarenperspectief daalt dit kengetal tot onder de 20% en komt daarmee in categorie C. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door de daling van het eigen vermogen. Echter, gezien de lage schuldquote zal de gemeente geen problemen hebben aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

3. Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage.

Het kengetal grondexploitatie bedraagt per ultimo 2023 3,22%. Dit is fors lager ten opzichte van vorig jaar. Dit wordt veroorzaakt door een forse daling van de boekwaarden van de grondexploitaties. Dit kengetal valt in de meest veilige categorie.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. In de begroting 2023 is dit positief. In de laatste jaarschijf is deze negatief. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de lagere algemene uitkering in dat jaar.

5. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het jaar ervoor en dit uit te drukken in een percentage.

De woonlasten voor een meerpersoonshuishouden bedragen in 2023 in De Fryske Marren 80,53% van het landelijke gemiddelde van het jaar ervoor. We zitten dus ruim onder het landelijk gemiddelde. Meerjarig zijn we uitgegaan van een 2% stijging van de OZB en gelijk blijvende tarieven voor de afvalstoffen heffing en rioolrechten. Het landelijk gemiddelde hebben wij jaarlijks met 2% verhoogd. Hier hebben zij een onderscheid gemaakt tussen OZB enerzijds en afstoffen heffing en rioolrechten anderzijds.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Korte omschrijving

Gemeente De Fryske Marren heeft een aanzienlijk vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, openbare verlichting, riolering, openbaar groen, oevers en kaden, vaarwegen, kunstwerken en gebouwen. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. Deze paragraaf geeft inzicht in het onderhoudsprogramma van de gemeentelijke kapitaalgoederen.

Per soort kapitaalgoed is een opzet gemaakt waarin de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- context en achtergrond
- kaderstellende beleidsstukken
- financiële structuur
- wat willen wij bereiken
- wat willen wij ervoor doen
- trends en ontwikkelingen

1. Openbaar groen

Context en achtergrond

Het totale areaal is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
Totaal openbaar groen	Ca. 8 miljoen m2
Landschappelijk groen (berm, bosplantsoen, riet)	Ca. 5,3 miljoen m2
Stedelijk groen (gazon, heesters, sier)	Ca. 2,7 miljoen m2
Bomen	Ca. 53.282 st.
Sportvelden	51 stuks
Begraafplaatsen	15 stuks

Kaderstellende beleidsnota's

- Groenvisie 2023-2027

In de loop van 2023 wordt de nieuwe groenvisie voorgelegd aan de Raad.

- Bermbeheersplan 2018-2027

De bermen in het buitengebied voeren we sinds 2018 uit conform het bermbeheersplan 2018-2027. Dit beleidsplan is gericht op vergroting van de biodiversiteit in de gemeente. De komende jaren zal vooral gelet worden op de beschermde soorten.

- Waardevolle en Monumentale bomenlijst

Het college heeft een lijst vastgesteld met waardevolle en monumentale bomen. Voor deze bomen is een kapvergunning nodig. Deze bomen worden 1x in de drie jaar geïnspecteerd en beoordeeld op de criteria voor waardevolle en monumentale bomen

- Visie begraafplaatsen

De visie voor de begraafplaatsen "Notitie 15 Locaties om te gedenken, visie begraafplaatsen 2018-2022" is inmiddels verouderd. In 2023 zal een nieuwe visie opgesteld worden met een bredere blik op de toekomst qua exploitatie en duurzaamheid.

Financiële structuur

Het dagelijks onderhoud van het openbaar groen dekken we uit de exploitatiebudgetten.

Wat willen we bereiken?

- Vanaf 2018 beheren we de bermen volgens het nieuwe Bermenbeheersplan. We willen de biodiversiteit van de bermen met 20% binnen 3 jaar vergroten.
- Het verduurzamen van onze groene afvalstromen.
- Het landschap van De Fryske Marren versterken door het beheer op de landschapstypen per streek aan te passen.
- Overlast van ziekten en plagen in het groen zoveel mogelijk beperken.
- Het openbaar groen op B kwaliteit onderhouden.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We gaan contact met boeren en inwoners zoeken voor een samenwerking in het beheer van de bermen.
- We gaan de compostering van het bermgras en hekkelspecie in eigen beheer door ontwikkelen.
- De ziekten en plagen monitoren en bestrijden we actief.
- Voor de vergroting van de biodiversiteit volgen we de ontwikkeling van de bermen nauwlettend en het passen het beheer er waar nodig is op aan.
- Om de droogte te bestrijden zijn er extra waterzakken aangeschaft, deze gaan we inzetten bij jonge bomen ter voorkomen van sterfte door droogte.
- Wij kijken naar meer berging van water in de openbare ruimte.
- We gaan hittestress in de openbare ruimte beoordelen en we gaan actief bezig met oplossingen hiervoor.

Trends en ontwikkelingen

- Er is een toename van ziekten en plagen in het groen. Zo zien we een enorme groei in de eikenprocessierupsen, de Reuzenberenklauw en de Japanse Duizendknoop. De wetgeving ten aanzien van invasieve soorten is sinds 2 augustus 2017 gewijzigd. Hierdoor is de gemeente verplicht om soorten, zoals de Reuzenberenklauw en de Japanse Duizendknoop actief te bestrijden. Sinds 2018 zijn deze soorten in kaart gebracht en bestrijden we actief. We verwachten dat dit de komende jaren ook intensief zal plaatsvinden.
- Klimaatadaptatie is en gaat een grote rol spelen in de openbare ruimte. Droogte en grote wateroverlast zijn grote impacts in de openbare ruimte. In de groenvisie zal rekening gehouden worden met effecten van de klimaatveranderingen.

2. Gebouwen

Context en achtergrond

De totale vastgoedportefeuille is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
Kernportefeuille	164
1a. Beleidsondersteunend (maatschappelijk) vastgoed 102 objecten	
1b. Vastgoed gemeentelijke diensten 53 objecten	
1c. Monumentaal erfgoed 14 objecten	
Strategische portefeuille	14
Overig vastgoed (op termijn) afstoten	20
Totaal	198

Naast bovengenoemde vastgoedobjecten beheert en onderhoudt ruimtelijk beheer circa 85 beeldende kunstwerken in de openbare ruimte.

Kaderstellende beleidsnota's

- Vastgoedbeleid

Op 29 mei 2019 is de Nota Vastgoedbeleid De Fryske Marren unaniem en zonder opmerkingen door de raad vastgesteld. In de nota zijn kaders opgenomen voor de eigenaarsrol die de gemeente heeft voor haar vastgoed. Helder is hoe wij omgaan met beheer, onderhoud, verhuur, verkoop, aankoop, verduurzaming en leegstand van ons vastgoed. Ook is duidelijk aangegeven hoe wij de prestaties van afzonderlijke vastgoedobjecten gaan meten en transparant gaan maken.

- **Levenscyclusbeheer**

Met de uitvoering van het beheerplan, opgenomen in de nota Levenscyclusbeheer gemeentelijk vastgoed DFM, vast te stellen in 2022, wordt het vastgoed sober en doelmatig (niveau 4 volgens NEN2767 normering) onderhouden. Deze onderhoudssystematiek is in lijn met de op 28 januari 2015 vastgestelde nota Onderhoud gemeentelijk vastgoed De Friese Meren.

- **Routekaart Verduurzaming**

Deze Routekaart geeft weer hoe gemeente De Fryske Marren haar Vastgoed portefeuille gaat verduurzamen om daarmee te voldoen aan de afspraken uit het Klimaatakkoord, zonder daarbij op technische details in te gaan. De planning, de kosten en de resultaten in milieuwinst van de verduurzaming worden beschreven.

- **Monumentenbeleid**

In 2016 heeft de voorgenomen uitwisseling van rijksmonumenten tussen de stichting Behoud Rijksmonumenten-De Fryske Marren en de gemeente plaatsgevonden. De stichting ontvangt vanaf 2017 € 125.000 subsidie voor de nieuwe monumentenportefeuille. Voor de jaren 2023 en 2024 is deze subsidie door de raad verhoogd met €25.000.

Financiële structuur

Bij vastgoed is sprake van calamiteiten- en dagelijks onderhoud en meerjarig planmatig onderhoud. De kosten voor het calamiteiten- en dagelijks onderhoud zijn opgenomen in de begroting. De kosten voor het meerjarig planmatig onderhoud dekken we vanwege de jaarlijkse schommelingen vanuit een voorziening. Vanaf 2019 is de gemeente, in ruil voor een hogere huurprijs, weer verantwoordelijk voor het onderhoud van Swimfun (=afkorting voor subtropisch zwembad Swimfun, sporthal Sportfun, de gemeenschappelijke horeca en het bijbehorende terrein). De onderhoudskosten van Swimfun Joure maken onderdeel uit van de voorziening vastgoed, maar zijn administratief afzonderlijk inzichtelijk.

Voorziening vastgoed

De totale voorziening Vastgoed bestaat uit een optelsom van deelvoorzieningen voor de Brede School Joure Zuid, Swimfun-Sportfun en het overig vastgoed (+ beeldende kunst in de openbare ruimte). Het MJOP voor het overig vastgoed is gebaseerd op onderhouds-technische werkzaamheden met een cyclus van maximaal 24 jaar. Werkzaamheden met een cyclus groter dan 25 jaar vragen wij aan via de perspectiefnota. De jaarlijkse storting is vanaf 2022 € 1.381.057. Het geactualiseerde levenscyclusbeleid (nu onderhoudsbeleid) is in 2022 aangeboden aan de raad. In 2026 staat de eerstvolgende actualisatie van de jaarlijkse dotatie, het levenscyclusbeleid en het MeerJaren Onderhoudsprogramma (MJOP) gepland.

Daarnaast is in de begroting van 2023 een verhoging van de dotatie aangevraagd om aan de verduurzamingsverplichtingen uit het klimaatakkoord te voldoen, zoals omschreven in de 'Routekaart Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed'. Dit betreft een verhoging van € 664.868 per jaar over de periode van 2023 t/m 2036 met daarbij een aanvullend voorbereidingskrediet van € 116.667 per jaar voor de periode 2023 t/m 2025.

Wat willen we bereiken?

Ook in 2023 werken we verder aan het verbeteren van het maatschappelijk en financieel rendement van ons vastgoed. Het uiteindelijke doel is een compacte, flexibele en duurzame vastgoedportefeuille die de beleidsdoelen van de gemeente optimaal ondersteunt.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2020 zijn we gestart met de uitvoeringsagenda van de vastgestelde Nota Vastgoedbeleid De Fryske Marren. Daar gaan we in 2023 mee door. Enkele highlights hieruit:

- Bepaling prestaties afzonderlijke vastgoedobjecten;
- Nieuwe huurcontracten op basis van kostprijs dekkende of marktconforme huur;
- Bepaling onrendabele top van bestaande huurcontracten;
- Afstoten van vastgoed zonder beleidsondersteunend of strategisch doel;
- Opstellen Vastgoedmemo voor de gemeenteraad.

Trends en ontwikkelingen

De verduurzaming van het vastgoed is de komende 10 tot 30 jaar de grootste opgave voor ons als vastgoedbeheerder. Het is zowel qua planning alsook financieel en technisch een enorme uitdaging om onze vastgoedportefeuille te laten voldoen aan de eisen in het Klimaatakkoord. Daarnaast is er nieuwe Europese regelgeving op komst voor wat betreft het binnenklimaat in gebouwen. Ook dit kan grote impact hebben op onze gebouwen. Ook verwachten wij dat schaarste, prijsstijgingen en circulaire ambities invloed gaan hebben op de wijze waarop gebouwonderhoud uitgevoerd kan worden. Ten slotte heeft onze gemeente te maken met vergrijzing en ontgroening van de bevolking. Dit heeft gevolgen voor het gebruik, rendement en het toekomstperspectief van onze accommodaties. Ook zullen er de komende jaren wederom scholen sluiten en mogelijk nieuwe fusiescholen ontstaan.

3. Wegen

Context en achtergrond

Het totale areaal wegen is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
Asfalt en beton verharding	2.684.248 m ²
Klinkerverharding	2.148.417 m ²
Onverhard en half verharding	220.641 m ²
Bermen	447 ha.
Wegen	739 km.
Fietspaden	110 km.

Bij wegen is, zoals bij alle kapitaalgoederen in het openbare gebied, sprake van een levensduur. Bij het onderhoud maken we onderscheid in dagelijks, klein en groot onderhoud. Met een rationeel beheer streven we naar het verlengen van de levensduur met passende onderhoudsmaatregelen. Dagelijks en klein onderhoud is ondergebracht bij de buitendienst, en voeren we uit via de begrotingsbudgetten. Het onderhoud wordt ingepland op basis van meldingen en werkzaamheden voortkomende uit het jaarplan wegen. Het grootschalig onderhoud voeren we middels een jaarplan uit, waarbij maatregelen zijn gericht op het verlengen van de levensduur. Daarnaast worden wegen vervangen (rehabilitatie) of wordt het type verharding gewijzigd. Dit wanneer groot onderhoud niet meer mogelijk is of bij functiewijziging van de weg.

De onderhoudstoestand wordt periodiek (om het jaar) bepaald aan de hand van een visuele inspectie volgens de CROW methode (landelijk kennisplatform voor infrastructuur, verkeer en vervoer en openbare ruimte). Eventueel worden deze inspecties uitgebreid met nadere inspecties en onderzoeken.

Groot onderhoud en rehabilitaties worden uitgevoerd door derden waarbij de voorbereiding door de eigen dienst of onder regie plaatsvindt. Toezicht op de werken wordt door de eigen dienst gedaan. De jaarplannen stellen we tweejaarlijks bij aan de hand van de uitgevoerde inspecties.

Onkruidbestrijding op verharding

De onderhoudsniveaus voor onkruidbestrijding op verharding is vastgesteld op B-kwaliteit voor de openbare ruimte en A-Kwaliteit voor de begraafplaatsen.

Kaderstellende beleidsnota's

- Wegenbeleidsplan 2020-2024

In 2020 is het wegenbeleidsplan 2020-2024 vastgesteld in de raad. Het nieuwe wegenbeleidsplan gaat in op de nieuwe ontwikkelingen op het beheer en onderhoud van wegen. Hierbij valt te denken aan de droogteproblematiek, daling van de bodem door de inklinken van het veenpakket in de ondergrond en risico gestuurd onderhoud. Dit samen met de meerjarenplanning geeft richting aan het beheer en onderhoud van de wegen. Op basis van het vastgestelde beleid, meerjarenplanning en de inspectieresultaten stellen we vervolgens het jaarplan 2023 op.

Financiële structuur

Het dagelijks onderhoud van wegen vindt plaats vanuit de reguliere budgetten. Voor rehabilitatie van wegen vragen we jaarlijks geld aan bij de perspectiefnota. Het groot onderhoud betalen we vanuit een voorziening.

Omdat het beheerplan wegen niet meer actueel was moest bij de jaarrekening 2020 de voorziening voor groot onderhoud wegen vrijvallen. De beschikbare middelen zijn overgeheveld naar de reserve Onderhanden werk. In het najaar van 2022 leggen we de raad een nieuw beheerplan voor zodat in de jaarrekening 2022 de voorziening weer opgenomen kan worden in de begroting 2023. Het college stelt vervolgens jaarlijks een jaarplan vast wat gebaseerd is op het beheerplan. De lasten opgenomen in het jaarplan worden ten laste van de voorziening gebracht.

Wat willen we bereiken?

Wij investeren in technisch sterke wegen (CROW niveau B) en een gemiddelde verzorgende staat CROW niveau B. Het hierbij passende beeld van de weg is, dat wegen in sommige gevallen minder mooi mogen zijn, maar technisch in orde zijn. Dit vertaald zich in gedifferentieerd onderhoud volgens onderstaand schema waarbij de centra en parken een hoger niveau krijgen.

Gedifferentieerd scenario						
	Bedrijven- terrein	Buitengebied	Centra	Groengebied/ park	Hoofdweg	Woongebied
Asfalt	B	B	H	H	B	B
Elementen	L	L	H	H	B	B
Beton	L	L	H	H	B	B

Wat gaan we daarvoor doen?

Met de uitvoering van het jaarplan wegen, opgenomen in het in 2022 vastgestelde nieuwe meerjaren onderhoudsprogramma wegbeheer, worden de wegen onderhouden conform het vastgestelde beleidsplan wegbeheer. Ook blijven wij ons inzetten op het verduurzamen van het areaal. Met name door te investeren in de vervanging van fietspaden naar betonfietspaden.

Trends en ontwikkelingen

In de gebieden met veen in de ondergrond zien we dat wegen sneller afschrijven door droogteschade. We moeten vaker groot onderhoud uitvoeren en sneller vervangen. Ook is een andere duurzame constructie in de fundering van de wegen vereist. We zien langs de wegen steeds meer het verzakken van bermen en wortelopdruk van bomen. Deze aspecten hebben te maken met een matige opbouw in de ondergrond, beperkte groeiruimte van bomen en het steeds grotere en zwaardere verkeer op de buitenwegen. Deze problematiek monitoren we nauwgezet en nemen we zo goed als mogelijk mee in de jaarplannen. In 2020 zijn we als Gemeente de Fryske Marren deelnemer geworden van het initiatief Bouw Circulair en in het bijzonder de Betonketen Fryslân. Met behulp van deze keten willen we een verdere circulariteit en CO2 reductie in de betonketen realiseren. Ook voor de asfaltketen is er een soortgelijk initiatief opgestart. Een andere trend is dat er tijdens de coronapandemie niet of nauwelijks voorraden zijn aangelegd voor grondstoffen, zoals asfalt, beton, kunststof, staal en elektronica. Door schaarste en aantrekkende economie stijgen de prijzen van deze grondstoffen en daarmee de kosten bij de wegenprojecten.

4. Openbare verlichting

Context en achtergrond

Het totale areaal openbare verlichting is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
lichtpunten	10.283 st.
Aandeel sox en son	14%
Aandeel PLL	37%
Aandeel LED	41%
Aandeel TL	1%

Gemeente De Fryske Marren heeft een groot aantal lichtpunten in beheer. De gemeente heeft door het landelijke karakter een groot verschil tussen de kernen die verlicht zijn en het open gebied dat alleen op kruisingen en risicoplekken verlichting heeft. De gemeente behoort daarmee (bewust) tot de donkerste gemeenten in Nederland.

Kaderstellende beleidsnota's

- Beleidsplan Openbare Verlichting, Doelmatig verlichten met zorg 2016 - 2024

In 2016 is een integrale visie voor openbare verlichting vastgesteld. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn duurzaamheid, veiligheid en beheerbaarheid. Het toepassen van LED verlichting past hier goed bij. Dit komt de duurzaamheid en de onderhoudskosten ten goede. De lopende afspraken met de coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF) voldoen goed voor zowel de inkoop van energie voor de verlichting als het inkopen van diensten.

Financiële structuur

Alle activiteiten ten aanzien van openbare verlichting dekken we uit de begroting. Daarnaast is er een jaarlijks krediet van € 178.000 beschikbaar voor de vervangingsinvesteringen van masten en armaturen. Daarbij is het uitgangspunt vervanging in LED.

Wat willen we bereiken?

Een goed werkend, duurzaam te onderhouden openbare verlichting. Zowel licht als donker horen daarbij.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor de uitvoering van het jaarplan 2022 zijn vooral oude armaturen met SON lampen (hoge druk natrium) vervangen door LED varianten. Dat levert, per lichtpunt, een energiebesparing van ongeveer 70% op. Daarnaast zijn er diverse oude vooral aluminium lichtmasten vervangen om de veiligheid te kunnen blijven waarborgen. Ook hebben we enkele lichtmasten verplaatst naar aanleiding van gegronde klachten. Op een aantal punten zijn lichtmasten toegevoegd aan het areaal. Dit betreffen uitbreidingsplannen en op enkele plekken waar dit de verkeersveiligheid verhoogd.

Trends en ontwikkelingen

Door wereldwijde schaarste in elektronica zijn leveringen van componenten van LED armaturen moeilijk te verkrijgen. Hierdoor loopt de vervanging vertraging op. Een andere trend is dat de kosten voor energie flink zijn gestegen. Voor 2023 zijn de financiële gevolgen voor de inkoop van elektra ongewis. Op dit moment is reeds 30% van onze elektriciteitsbehoefte voor het jaar 2023 vastgeklekt tegen een gunstig tarief. In het meest negatieve scenario moet de volledige gas – en elektrabehoefte opnieuw worden aanbesteed tegen veel hogere prijzen.

5. Kunstwerken

Context en achtergrond

Het areaal kunstwerken is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
vaste bruggen	177
duikerbruggen	26
beweegbare bruggen	17
onderdoorgangen	6
sluis	2
viaduct	1

Kaderstellende beleidsnota's

In 2019 is het nieuwe beleidsplan kunstwerken 2020-2023 vastgesteld door de raad. Hieraan koppelen we een meerjarenplanning en het jaarplan. Het jaarplan is uitgewerkt met behulp van de beheerssoftware iASSET. Eind 2021 is er een globale visuele inspectie van het areaal uitgevoerd. De gegevens zijn in het beheerprogramma iASSET ingevoerd, dit is de basis voor het opstellen van de jaarplannen. Onderdeel van het jaarplan zijn het uitvoeren van nadere gerichte inspecties. Deze zijn in 2022 uitgevoerd en op basis van deze uitkomsten wordt najaar 2022 een herijkt meerjarenprogramma onderhoud en vervanging 2022-2030 aan de raad aangeboden.

Financiële structuur

Dekking van het dagelijks onderhoud kunstwerken vindt vanuit de exploitatiebudgetten plaats. Daarnaast is er een voorziening, waaruit we het groot onderhoud dekken. De jaarlijkse stortingen en onttrekkingen vanuit de voorziening vindt conform het vooraf opgestelde en door de raad vastgestelde beheerplan plaats. Jaarlijks stelt het college een jaarplan vast. De geplande stand van de voorziening bedraagt op 1 januari 2023 € 355.821. Rekening houdende met de gehonoreerde aanmelding bedraagt de storting in 2023 € 510.915. In de meerjarenplanning wordt in 2023 met een onttrekking van € 736.231 rekening gehouden. De stand van de voorziening is dan voldoende om het groot onderhoud voortvloeiende uit het vastgestelde beheerplan de komende jaren te dekken.

Wat willen we bereiken?

Een areaal van functionele en veilige kunstwerken. Het verbeteren van het inzicht in de onderhoudstoestand en de verwachte restlevensduur van de bruggen. Ook risico gestuurd beheren krijgt vorm. Alle kunstwerken krijgen een risicoafweging faalkansen en de daardoor mogelijke effecten. Dit is de basis voor het tijdig en doelmatig investeren in het vernieuwen van onderdelen of vervangen van gehele bruggen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van alle inspectieresultaten is er een meerjarenprogramma onderhoud en vervanging gemaakt. Binnen dit programma worden de komende jaren onderhoudswerken en vervangingen geprioriteerd, voorbereid en uitgevoerd.

Trends en ontwikkelingen

Het vervangen van de kleinere bruggetjes door kunststof composiet exemplaren in combinatie met betonfunderingen gaan we mee door. Een andere trend is dat er tijdens de coronapandemie niet of nauwelijks voorraden zijn aangelegd voor grondstoffen, van asfalt tot beton en kunststof en elektronica, in de bouw. Door schaarste en aantrekkende economie stijgen de prijzen van deze grondstoffen en daarmee de kosten bij de kunstwerken projecten.

6. Riolering

Context en achtergrond

Het totale areaal is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
Lengte vrij verval riolering	472 km
Lengte persleidingen	219 km
Gemalen	942 stuks

Kaderstellende beleidsnota's

In oktober 2019 is het vGRP (2020-2024) voor gemeente De Fryske Marren door de raad vastgesteld. In het vGRP wordt naast de zorgplicht voor de afvoer van afvalwater tevens de zorgplicht voor de afvoer van hemelwater en grondwater meegenomen. Met de vaststelling van dit vGRP is tevens een nieuwe rioolheffing voor 2020 en daaropvolgende jaren vastgesteld.

Financiële structuur

Vanuit het verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan (vGRP) is de dekking aangegeven voor de komende jaren. Een mogelijke onttrekking vanuit de voorziening vindt plaats conform de vooraf opgestelde en door het college geaccordeerde jaarplannen. Het resultaat op de begroting wordt ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht.

Wat willen we bereiken?

Een goed werkend riolsysteem met een beperkt risico op wateroverlast dat geleidelijk wordt omgebouwd tot een meer duurzaam riolsysteem. Verder is er een ambitieus vGRP vastgesteld waarbij drie belangrijke speerpunten zijn benoemd. Het zijn de volgende speerpunten:

1. Werken aan klimaatadaptatie
2. Invulling geven aan het thema duurzaamheid
3. Bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen (binnen de reikwijdte van de wettelijke zorgplichten) bij aan ontwikkelingen, die meerwaarde hebben voor onze leefomgeving. Daarbij stellen we ons omgevingsgericht op en kijken nadrukkelijk ook naar mogelijke bijdragen aan of effecten op o.a. gezondheid en omgevingskwaliteit. Voor een goede kwaliteit van ons water blijven we handelen in lijn met de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn (GWR). Daarbij hebben we oog voor de ecologie, de morfologie (beperken piekafvoeren), de stoffen in het water én het vermijden van (nieuwe) gezondheidsrisico's.

We kijken zowel binnen als buiten de gemeentegrens of en hoe we ontwikkelingen die gaande zijn, slim kunnen combineren. We wentelen waterproblemen niet af, tenzij dit op regionaal niveau doelmatiger is. In ons eigen handelen kijken we bewust naar hoe klimaatproef en energie-efficiënt wij dit doen en leggen hierbij de nadruk op het bevorderen van duurzame initiatieven.

Trends en ontwikkelingen

Een belangrijke trend is dat er een toename is van heftige regenbuien en extreme droogte (klimaatverandering). In het nieuw opgestelde vGRP is daarop ingespeeld. In de begroting 2022 zijn middelen opgenomen om de hiervoor genoemde thema's uit te werken.

We zijn per 1 januari 2020 lid van de stichting Operatie Steenbreek. Met behulp van deze stichting willen we een verdere vergroening van de stedelijke omgeving realiseren. Bij meer vergroening wordt regenwater beter gebufferd.

7. Vaarwegen en havens

Context en achtergrond

Het totale areaal is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
Vaarwegen	72 km
Lengte vaarwegen in baggerbeheer	23 km
Lengte oeverconstructies vaarwegen	29 km
Lengte geulen IJsselmeerwater	6 km
Passantenhavens	5 stuks
Kleine havens	10 stuks
Verhuurde ligoevers	20 stuks

Onze gemeente bezit 72 km aan vaarwegen, waarvan circa 23 kilometer onder onze onderhoudsverplichting valt. Voor het overige valt dit grotendeels onder de verantwoordelijkheid van de provincie. De oeverconstructies zijn geïnventariseerd en de kwaliteit van de oeverconstructies is beoordeeld. De totale lengte van de door ons te beheren oeverconstructies vaarwegen is 29 km. Verder bezit onze gemeente 5 passantenhavens, een aantal kleinere havens en een groot aantal ligoevers.

De kleinere havens en ligoevers zijn geïnventariseerd. De havens hebben naast oeverconstructies nog steigers, meerpalen, gebouwen, walstroom- en watervoorzieningen. Kostenbepalend zijn de kosten voor de oeverconstructies en het baggeronderhoud. Drie van de passantenhavens (Balk, Joure en Langweer) worden verhuurd en geëxploiteerd door derden. De passantenhavens in Lemmer en in Sloten worden door ons zelf geëxploiteerd en onderhouden.

Kaderstellende beleidsnota's

- **Beleid passantenhavens**

Zoals hierboven staat aangegeven worden drie van de passantenhavens verhuurd en worden de havens in Lemmer (het Dok + ligoevers binnen en buiten) en Sloten beheerd door onze eigen havendienst. In 2015 is de beleidsnotitie service gericht passantenhavenbeheer door het college vastgesteld. Hierbij is gekozen voor maatwerk. In januari 2017 is een notitie "Uitwerking service gericht passantenhavenbeheer" door het college vastgesteld. In deze notitie zijn maatregelen omschreven. Dit ter bevordering van service gericht passantenhavenbeheer.

- **Beleid vaarwegen**

Dit is vastgelegd in het Meerjarenplan oeverconstructies vaarwegen 2019 – 2022 en het Meerjarenplan baggeren vaarwegen 2019 – 2022. De geactualiseerde meerjarenplannen worden in de loop van 2023 aan u voorgelegd.

Financiële structuur

Baggeren vaarwegen

De dagelijkse kosten voor onderzoek en klein baggeronderhoud wordt gedekt vanuit de begroting. Daarnaast is er sprake van een voorziening baggeren vaarwegen ter dekking van het groot baggeronderhoud. De jaarlijkse onttrekking vanuit de voorziening vindt plaats conform de vooraf opgestelde en door het college geaccordeerde jaarplannen. De stand van de voorziening op 1 januari 2022 € 560.000. De jaarlijkse storting is € 175.000. De stand van de voorziening is voldoende om het groot onderhoud voortvloeiende uit het vastgestelde beheerplan de komende jaren te dekken.

Wat willen we bereiken?

Wij willen bereiken dat ons areaal van vaarwegen (baggeren, oeverconstructies en steigers) in goede staat verkeert en dat onze passantenhavens op een goede manier beheerd kunnen worden. Het beleid ten aanzien van de passantenhavens is vastgesteld. De notitie 'Uitwerking service gericht passantenhavenbeleid' is door het college vastgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij willen onze vaarwegen baggeren conform de afspraken in het meerjarenplan baggeren. Daarnaast vervangen we de oeverconstructies ook conform het meerjarenplan oeverconstructies vaarwegen. Om aan de kwaliteitseisen van het passantenhavenbeleid te voldoen nemen we de benodigde organisatorische maatregelen mee.

Trends en ontwikkelingen

Jachthavens zijn de 'toegangspoort' vanaf het water naar de verschillende dorpen en steden. In het afgelopen seizoen zien we een toename in het aantal passanten in onze passantenhavens. Dit heeft voor een deel te maken met het mooie weer van afgelopen zomer. Verder is er een toename te zien van dagtoerisme bij mooi weer.

Ten gevolge van de coronacrisis hebben onze passantenhavens in het begin van het seizoen 2021 een iets mindere start gehad. Nu er versoepelingen zijn doorgevoerd nemen het aantal boten en daarmee de passanten weer toe. Verwacht wordt dat er ten opzichte van voorgaande jaren geen grote achterstand ontstaat.

Verder vergrijst de belangrijkste doelgroep en het botenbestand in Nederland wordt steeds ouder. Nieuwe generaties hebben minder behoefte aan bezit, kopen minder snel een duur zeiljacht of motorboot en kiezen vaker voor bijzondere, kleinschaligere vormen van waterrecreatie.

Paragraaf Financiering

Korte omschrijving

De financieringsfunctie (treasuryfunctie) ondersteunt de uitvoering van de programma's. Zij omvat de financiering van de uitgaven en het eventueel uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De financieringsfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De treasuryfunctie bestaat uit verschillende deelfuncties, te weten:

- A. financiering
- B. uitzettingen
- C. renteresultaat

Onder het kopje "Wat gaan we ervoor doen" gaan we nader in de op deze drie onderdelen.

Context en achtergrond

Wettelijke bepalingen betreffende de financieringsfunctie zijn opgenomen in het BBV en de wet FiDO (wet Financiering Decentrale Overheden) en diverse daaraan gelieerde uitvoeringsregelingen, zoals de RUDDO, Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) en Regeling schatkistbankieren.

De door de gemeenteraad gestelde hoofdlijnen van de financieringsfunctie binnen onze gemeente zijn vastgelegd in artikel 15 van de Financiële verordening. In dit artikel zijn de kaders gegeven waarbinnen we werken. De kaders uit deze Financiële verordening zijn door het college nader uitgewerkt in een treasurystatuut. In dit statuut is de beleidsmatige infrastructuur voor de uitvoering van de treasuryfunctie vastgelegd.

Kaderstellende beleidsnota's

In de hiervoor genoemde financiële verordening is aandacht besteed aan de financieringsfunctie. Hieruit blijkt duidelijk een terughoudend beleid ten aanzien van de financiering. Zowel bij het aantrekken als uitzetten nemen we geen onnodige risico's. Om renterisico's en kredietrisico's te beperken zetten we middelen uitsluitend uit tegen vastrentende waarden. Om koersrisico's te beperken luiden overeenkomsten voor het aangaan van leningen, het uitzetten van middelen of het verlenen van garanties uitsluitend in euro's.

Wat willen we bereiken?

Door middel van de treasuryfunctie streven we de volgende doelstellingen na:

- a. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van overtollige gelden om de programma's binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting te kunnen uitvoeren;
- b. Het beheersbaar houden van financiële risico's, zoals: renterisico, kredietrisico, koersrisico en intern liquiditeitsrisico;
- c. Het minimaliseren van de in- en externe verwerkingskosten bij het beheren van de geldstromen en de financiële posities;
- d. Het optimaliseren van het rendement van de beschikbare liquiditeiten, binnen de gegeven wettelijke kaders, respectievelijk de richtlijnen en limieten in dit statuut;
- e. Het bewaken van een gezonde balansstructuur.

Deze doelstellingen zijn vastgelegd in het treasurystatuut. In het treasurystatuut zijn daarnaast specifieke uitgangspunten en richtlijnen vastgelegd. Deze duiden op een voorzichtig en terughoudend beleid op het gebied van uitzetten en aantrekken van financiële middelen en het verstrekken van garanties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Financiering

Wij willen de benodigde externe financiering zo beperkt mogelijk te houden door primair de beschikbare interne liquiditeiten te gebruiken. Indien we aanvullend gebruik moeten maken van externe financiering, dan trekken we deze tegen zo laag mogelijke kosten aan. Daarbij maken zo veel mogelijk gebruik van kortlopende financieringen, omdat de rente voor kortlopende financiering normaliter lager is dan de rente voor langlopende financieringen. De ontwikkeling van de rentetarieven volgen we nauwlettend. Bij het afsluiten van leningen houden we rekening met de, in de uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden vastgestelde, kasgeldlimiet en renterisiconorm.

Leningenportefeuille

Onze leningenportefeuille laat een zeer divers beeld zien. Alle leningen zijn aangetrokken met een vast rentepercentage gedurende de gehele looptijd en luiden uitsluitend in euro's. De huidige portefeuille bestaat per 1 januari 2022 uit 16 leningen voor een totaalbedrag van € 74,4 miljoen.

Het verloop van de huidige leningenportefeuille is als volgt:

Bedragen x € 1.000				
Jaartal	Boekwaarde 1 januari	Aflossing	Rentelast	Gemiddeld rentepercentage
2022	74.704.172	2.236.876	1.931.254	2,59%
2023	72.467.296	10.236.876	1.737.986	2,40%
2024	62.230.419	10.236.876	1.337.690	2,15%
2025	51.993.543	5.236.876	1.108.289	2,13%
2026	46.756.667	2.091.667	1.001.475	2,14%

* In 2023 en 2024 vervalt er een fixe-lening van € 8 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm betreft dat deel van de langlopende financieringsbehoefte dat maximaal per jaar aan schuldvernieuwing onderhevig is in de vorm van aflossingen en renteherziening. Het doel van de renterisiconorm is het risico bij herfinanciering te beheersen.

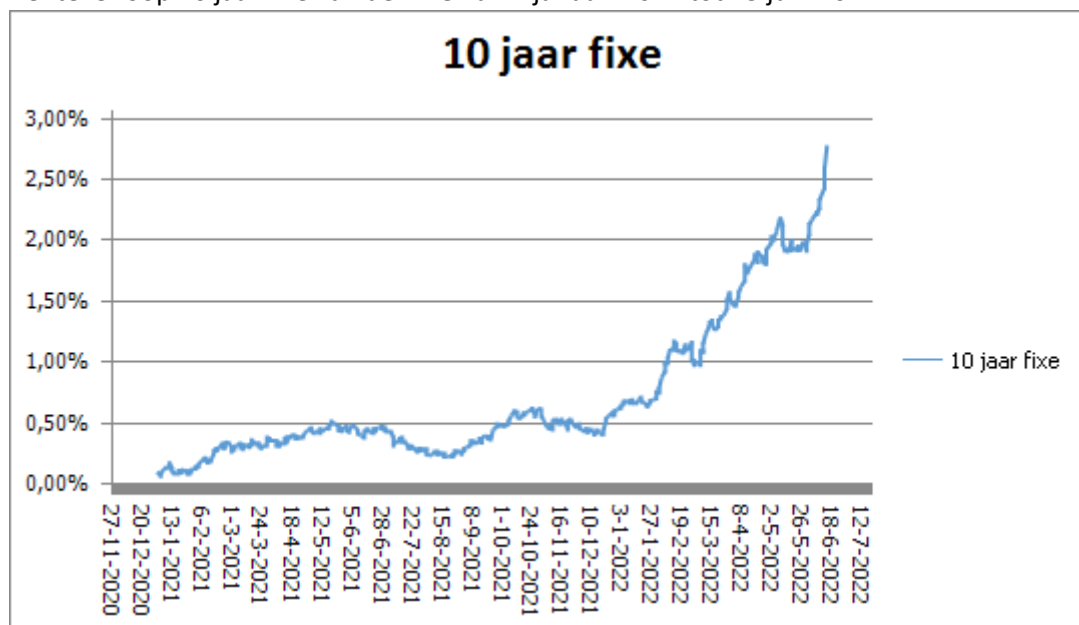
De renterisiconorm is bepaald op 20% van de begrotingsomvang 2023 van € 152,4 miljoen is € 30,5 miljoen. Het totaal van de aflossingen 2023 bedraagt op basis van de huidige langlopende geldleningen € 10,2 miljoen, waarmee wij ruim binnen de renterisiconorm blijven. Ook de jaren daarna blijven we ruimschoots onder deze norm. Zie hiervoor de hiervoor opgenomen tabel betreffende de leningenportefeuille.

Rentevisie

Het geven van een rentevisie is en blijft een lastige aangelegenheid. De praktijk leert dat op de rentemarkt een groot aantal variabelen een rol kunnen spelen. Er zijn echter diverse instanties die rentevisies afgeven. Eén daarvan is Thésor. Maandelijks stellen zij een rentenotitie op, waarin wordt ingegaan op actuele ontwikkelingen. Daarnaast publiceert de BNG wekelijks een economisch beeld, waarin zij een rentevisie opnemen.

In de eerste maanden van 2022 is de rente sterk gestegen als gevolg van de naweeën van corona, verstoringen in de productieketens en de oorlog in Oekraïne. In mei is de inflatie in Europa opgelopen tot 8,1%. Als de inflatie rond de huidige niveaus blijft, zijn verdere rentestijgingen waarschijnlijk. De ECB heeft al renteverhogingen aangekondigd.

Renteverloop 10 jaar fixe van de BNG van 1 januari 2021 tot 15 juni 2022.

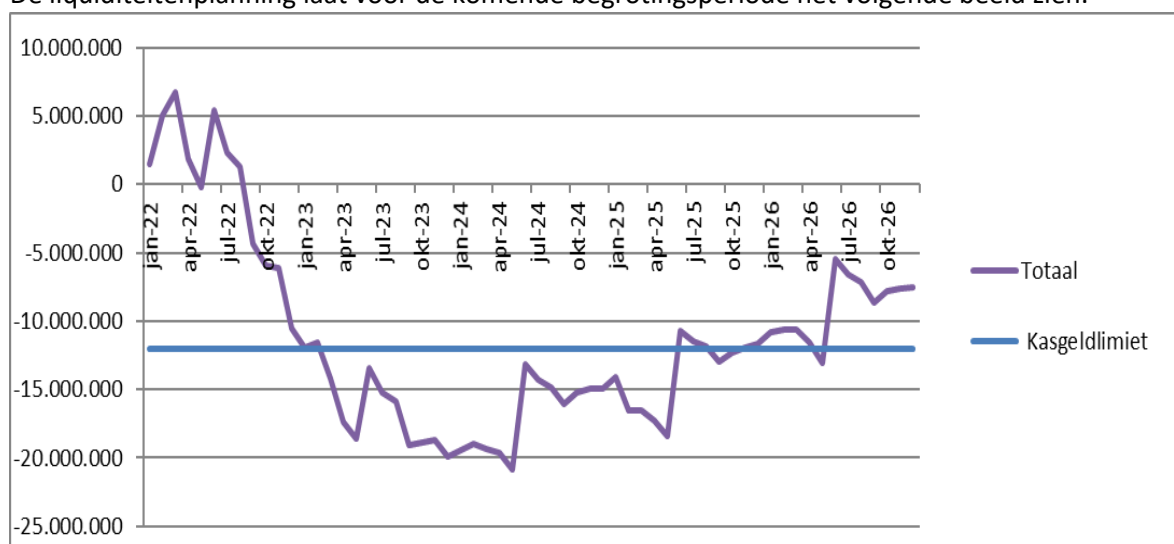
Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is de limiet voor de toegestane omvang van de netto vlottende schuld (kort geld). Bij overschrijding van deze limiet kan de gemeente door de toezichthouder verplicht worden om een langlopende lening aan te trekken. Daarnaast kan de toezichthouder bepalen dat voor het aantrekken van kortlopende financieringen vooraf toestemming is vereist. Een overschrijding is gedurende maximaal 3 achtereenvolgende kwartalen toegestaan.

De kasgeldlimiet is bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal van De Fryske Marren bedraagt afgerond € 152,4 miljoen, daarmee komt de kasgeldlimiet op € 13,0 miljoen. In de jaarrekening rapporteren we over de werkelijke omvang van de netto vlottende schuld (kort geld).

Liquiditeitenplanning

De liquiditeitenplanning laat voor de komende begrotingsperiode het volgende beeld zien.

Uitzettingen

Uitzettingen onderscheiden we in uitzettingen uit hoofde van de publieke taak en uitzettingen uit hoofde van de uitoefening van de treasuryfunctie. Dit laatste is alleen nog maar mogelijk bij de Nederlandse schatkist. Hier wordt geen enkel risico gelopen.

Wat betreft uitzettingen en garanties uit hoofde van de publieke taak voeren we een terughoudend beleid. We proberen zo veel mogelijk zekerheden te verkrijgen bij het verstrekken van een geldlening. Indien het voornemen bestaat om uit hoofde van de publieke taak een lening af te geven voor een bedrag groter dan € 100.000 stellen we de raad in de gelegenheid zijn wensen en bedenkingen kenbaar te maken. In de toelichting op de balans in de jaarrekening informeren wij u jaarlijks over het verloop van de verstrekte en gegarandeerde geldleningen.

Renteresultaat

Hieronder is een schema opgenomen waarin wij de verplichte BBV-onderdelen zoals de rentebaten, de rentelasten en het renteresultaat weergeven.

Bedragen x € 1.000

	2023
De externe rentelasten	2.117
De externe rentebaten	-60
Saldo	2.057
De rente die aan de grondexploitatie wordt doorberekend	-338
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1.719
De aan taakvelden toegerekende rente	-2.147
Renteresultaat op het taakveld Treasury	-428

Paragraaf Bedrijfsvoering

Korte omschrijving

Doelstelling van de (interne) bedrijfsvoering is de werkzaamheden naar onze klanten zo optimaal mogelijk faciliteren. Actuele onderwerpen en toekomstige ontwikkelingen hebben daarbij onze aandacht. We hebben oog voor resultaat. Wij zetten de middelen in die het best passen.

Personeel en organisatie

Kerngegevens

Enkele kerngegevens van de organisatie met als peildatum 1 september 2022:

Omschrijving	Eenheden
Toegestane formatie in fte	497,4
Aantal medewerkers in dienst	547
Ziekteverzuimpercentage 2021 (excl. zwangerschapsverlof)	4,58%
Gemiddelde leeftijd	48,1

De gemeente De Fryske Marren streeft naar het optimaliseren van haar dienstverlening. Een dienstverlening die gebruik maakt van de mogelijkheden van automatisering en digitalisering. Daarbij stelt zij de klant centraal, wat zich vertaalt naar een dienstbare, transparante en toegankelijke houding. Met behoud van persoonlijke aandacht en korte lijnen tussen gemeente en inwoner.

Wat willen wij bereiken

De gemeente levert kwaliteit, is efficiënt, transparant en betrouwbaar. Dat vraagt om een bestuurlijke organisatie die is ingesteld op innovatie, met medewerkers die op hun taak zijn berekend en zich blijven ontwikkelen. Medewerkers beschikken over de kennis, kunde en middelen om hun werk goed te kunnen doen. De werkprocessen zijn in de toekomst gericht op het behalen van resultaten in plaats van gericht zijn op het vervullen van taken. Dit betekent dat er geïnvesteerd wordt in geautomatiseerde systemen die bijdragen aan een efficiënte inrichting van alle werkprocessen.

Resultaatgerichtheid vraagt om een cultuur waarin het leren van elkaar wordt bevorderd en het vanzelfsprekend is om elkaar aan te spreken en met elkaar samen te werken. Medewerkers zijn het belangrijkste kapitaal. Daarom is er een sterke focus op de ontwikkeling van medewerkers. Onze medewerkers zijn een afspiegeling van de diversiteit in onze samenleving.

Wat willen wij er voor doen

Met onze P&O strategie willen wij op dynamische wijze aansluiten bij de opgaven waarvoor onze organisatie zich gesteld ziet. Nieuwe ontwikkelingen en trends vragen om flexibel en wendbaar om te gaan met elkaar steeds sneller opvolgende veranderingen. Deze flexibiliteit wordt gevraagd van ons als werkgever, maar vragen wij ook van onze medewerkers. Om kansen te zien en te benutten en om uitdagingen aan te gaan, uitgerust met de nodige “21^e-eeuwse competenties”. Onze focus is gerelateerd aan die trends en ontwikkelingen die een belangrijke rol spelen bij het werken voor onze gemeente. Deze focuspunten bepalen waarop we anticiperen en wat voor organisatie we willen zijn.

Belangrijke (externe) trends en ontwikkelingen zijn:

- Digitalisering die zich in sneltreintempo voortzet. Welke invloed heeft dit op thema's als onboarding, opleiden en ontwikkelen en ethische dilemma's die hieruit voortvloeien?
- Duurzaamheid als het gaat om het duurzaam inzetbaar houden van medewerkers.
- Participatie, waarbij de verhouding tussen gemeente en haar inwoners verandert.
- Transitie van een klassiek hiërarchische organisatie naar een wendbare organisatie met zelforganiserende teams. Dit vraagt andere competenties van de huidige medewerker zoals procesvaardigheden, co-creatie, onderhandelen, belangenafweging, schakelkracht.

- De arbeidsmarkt is een terrein waarop maatschappelijke veranderingen zich manifesteren. Het aanbod van arbeidskrachten vermindert. Het gaat daarbij om ontgroening, vergrijzing, toename van opleidingsniveau en flexibilisering.

Wij willen bovenstaande bereiken door

P&O geeft, samen met de organisatie, invulling aan de opgaven die voortkomen uit bovenstaande punten. We gebruiken passende instrumenten en systemen om leidinggevend en medewerkers op professionele wijze te ondersteunen en onze doelen te behalen. Onderstaand geven wij op hoofdlijnen weer welke beleidsterreinen de grootste impact hebben en daarmee bijdragen aan het realiseren van de organisatiedoelen.

1. **Strategische personeelsontwikkeling**
 - Business Partner directie: door op regelmatige basis met elkaar het gesprek aan te gaan over organisatieontwikkelingen.
 - Strategische Personeelsplanning: uitwerken projectplan voor het neerzetten van een cyclisch proces tussen leidinggevend en medewerkers om een gezamenlijke toekomst analyse en actieplan te maken voor een optimale inzet van personeel. Waarbij het verschil inzichtelijk gemaakt wordt tussen de huidige en gewenste situatie.
 - Onboarding: implementatie uitvoeringsprogramma onboarding.
 - Traineeprogramma/stageplekken: Binden van jong talent aan onze organisatie door ze een combinatie van een organisatiegerichte opleiding en brede werkervaring aan te bieden.
 - Arbeidsmarktcommunicatie: uitwerken van een plan van aanpak om De Fryske Marren als aantrekkelijke werkgever te profileren zodat we getalenteerde kandidaten kunnen aantrekken en behouden.
2. **Klant gedreven dienstverlening**
 - Cultuurontwikkeling: bijdragen aan cultuurontwikkelingen door deelname in de werkgroep, maar ook door P&O instrumenten te ontwikkelen die bijdragen aan deze cultuurontwikkeling.
 - Team- en Leiderschapsontwikkeling: door ontwikkelen MD-traject.
 - Serviceformules: medewerker reis ontwikkelen in relatie tot in-, door en uitstroom.
3. **Medewerker centraal**
 - Vitaliteit & Werkplezier: gezondheidsmanagement.
 - Opleiden & Ontwikkelen: centraal opleidingsbeleid ontwikkelen.
 - Mobiliteit: visie ontwikkelen.
4. **Basis op orde**
 - E-HRM: door ontwikkelen van het personeelsinformatiesysteem YouForce, waarbij procesoptimalisatie en digitalisering van de processen de kerntaak is.
 - Door ontwikkelen (HR) Dashboard.

Programma en projectsturing

Het verder door ontwikkelen van de begroting blijft een speerpunt voor de komende jaren. Het meer richten op inhoud en minder op cijfers staat hierin centraal. Hiervoor zijn weloverwogen keuzes nodig, die vragen om een ambtelijk/bestuurlijk projectmatige aanpak. Het oriënteren op landelijke ontwikkelingen, zoals begrotingsapp, benchmarking en open data, willen we ook in dit project betrekken.

Kaderstellende beleidsnota's

- Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025
- Financiële verordening 2022

Wat willen wij bereiken

De voorgestelde werkwijze bevordert een meer beleidsinhoudelijke insteek dan alleen financiële overwegingen.

Wat willen wij ervoor doen

Er is een project vernieuwen rapportages gestart om een kwaliteitsimpuls te geven aan onze Planning & Control documenten. Uniformiteit en compactheid in de programma's zijn onderwerpen die we meenemen in dit project. Hoe zorgen we ervoor dat de begroting uniform is en de programma's onderling dezelfde uitgangspunten hebben? Verder is het SMART formuleren van de doelstellingen in de programma's een ontwikkeling voor de komende jaren.

Trends en ontwikkelingen

In 2021 zijn er twee bijeenkomsten met een afvaardiging van de raad geweest over de doorontwikkeling van de P&C-documenten. Ook in 2023 zullen we dit voortzetten door themabijeenkomsten met de raad te organiseren. Financieel beleid werkt voor deze themabijeenkomsten diverse keuzes en alternatieven uit met een onderverdeling in quickwins en ontwikkelingen. Het moment van behandelen van de thema's met een afvaardiging van de raad stemmen we af op de tijdsplanning van onze planning & control documenten.

Financiën

In het einddocument organisatie ontwikkeling is ook het onderdeel financiën aan de orde gesteld. We richten onze bedrijfsvoering met de bijbehorende instrumenten (bijvoorbeeld op het gebied van HRM, ICT-systemen, financiën, etc.) zo in, dat het hanteren van zowel gestandaardiseerde processen als complexe opgaven gemakkelijk(er) kan. De coronacrisis heeft grote invloed op het beleid en de financiën van onze gemeente. Het realiseren van de eerder gestelde doelstellingen vergt hierdoor meer tijd dan verwacht.

Kaderstellende beleidsnota's

- Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025
- Financiële verordening 2022
- Nota reserves en voorzieningen 2022
- Nota risicomanagement 2019-2022
- Treasurystatuut 2015

Wat willen wij bereiken

We willen een efficiënte verwerking van de algemene dekkingsmiddelen en een efficiënt(e) beheer en besteding van de beschikbare financiële middelen. Met een optimale inzet van deze middelen kunnen we uitvoering geven aan het beleid van onze gemeente. Dit willen wij bereiken door het voeren van een gezond financieel beleid, waarbij structurele uitgaven in evenwicht zijn met structurele inkomsten.

Wat willen wij ervoor doen

Bovenstaande willen we bereiken door:

- Een deugdelijke financiële vastlegging en verslaggeving ten behoeve van sturing en bijstelling van het financiële beleid, zodat sprake is van een sluitend(e) meerjarenperspectief en begroting;
- Het beheersbaar maken en houden van risico's (in relatie tot het weerstandvermogen) door middel van risicoanalyse, gevolgd door de noodzakelijk te nemen maatregelen;
- Actief vermogensbeheer.

Juridische zaken

Juridische zaken (JZ) bewaakt structureel de juridische kwaliteit van de (juridische) gemeentelijke producten. JZ is in dat kader consulent voor de teams, het college, de burgemeester, de directie en de griffie. Het secretariaat van de commissie bezwaarschriften ligt bij JZ. We bewaken de voortgang en afhandeling van ingediende klachten. In verband met de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) houdt JZ zich sinds een aantal jaren bezig met privacy beheer. Tenslotte

handelen we verzoeken in het kader van de Wet open overheid (Woo) en de Wet hergebruik overheidsinformatie (Who) af.

Kaderstellende beleidsnota's

- Verordening commissie bezwaarschriften
- Klachtenregeling

Wat willen wij bereiken

Wij willen de juridische kwaliteit van de gemeentelijke producten bevorderen.

Wat willen we er voor doen

In het kader van juridische kwaliteitszorg willen wij zicht hebben op wat er speelt in de organisatie en meedenken in oplossingen. Dit doen wij onder andere via de commissie bezwaarschriften en via het juridisch consulentenschap, waarmee we veel informatie krijgen over wat er speelt in de organisatie. Wij willen in dit kader ook periodiek een zogenaamde legal audit (in de vorm van een afstudeeronderzoek) laten doen naar een bepaald juridisch onderwerp in de organisatie.

Trends en ontwikkelingen

Zoals bekend vraagt het privacy beheer veel aandacht en tijd van JZ. Dit vanwege het van toepassing zijn van de AVG, maar ook van de Wet politiegegevens (Wpg). De AVG bevat open normen die (landelijk en lokaal) steeds verder ingevuld worden. Onze organisatie heeft in zijn geheel te maken met de AVG. Zodra er echter persoonsgegevens worden verwerkt ten behoeve van de uitvoering van een politietaak, moeten wij ons ook houden aan de Wpg. Hierbij moet worden gedacht aan gemeentelijke Boa's. Gezien deze ontwikkelingen (beleidsmatig en praktisch) binnen de organisatie zijn de inhoud en omvang van de bijbehorende functies (Privacy-beheerder en FG) eveneens in ontwikkeling. Binnen de reguliere werkzaamheden van JZ is er met name aandacht voor de (verdere) ontwikkeling rond privacy beheer en de Functionaris Gegevensbeheer (FG).

De Wet open overheid (Woo) is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en is gedeeltelijk in werking getreden per 1 mei 2022. Concreet betekent dit dat openbaarmaking op verzoek, de voormalige Wob-verzoeken, nu worden afgedaan onder de nieuwe bepalingen van de Woo. De Woo regelt daarnaast ook de actieve openbaarmaking van verschillende documenten en verplicht gemeenten daarmee hun informatiehuishouding op orde te brengen en deze duurzaam toegankelijk te maken. De komende jaren zal deze verplichting gefaseerd in werking treden. De wijze waarop en de daarmee samenhangende kosten zijn dus nog een vraagteken, maar het is een ontwikkeling die op (o.a.) JZ afkomt.

Rechtmatigheid, administratieve organisatie en interne controle

Bij de uitvoering van de gemeentelijke taken moet de gemeente volgens wettelijke richtlijnen handelen (denk aan Gemeentewet, BBV). Hierbij gaat het om de rechtmatigheid van beheershandelingen die tot financiële transacties leiden. Door een (beoogde) wetswijziging is het college vanaf 2023 verantwoordelijk voor het opnemen van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Hiermee wordt verantwoording afgelegd over de naleving van geldende wet- en regelgeving bij de totstandkoming van de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening.

De wijziging in de verantwoordelijkheden ten aanzien van rechtmatigheid betekent niet dat er minder rechtmatigheidscontroles moeten worden uitgevoerd, maar dat het college deze zelfstandig/intern moet inrichten, uitvoeren, controleren en rapporteren. Op basis van deze rapportages kan het college een rechtmatigheidsverklaring afgeven waarmee zij inzicht geeft in hoeverre zij financieel rechtmatig heeft gehandeld. De accountant toets die werkzaamheden vervolgens, om te kunnen controleren en verklaren dat de rechtmatigheidsverklaring van het college een getrouw beeld geeft.

Kaderstellende beleidsnota's

- BBV-voorschriften

- Financiële verordening 2022

Wat willen wij bereiken

Goede procesbeschrijvingen zijn de basis voor een professionele Administratieve Organisatie en Interne Controle (AO-IC). We willen onze interne processen verder optimaliseren. Tijdens de accountantscontrole van de jaarrekening stelt de accountant vervolgens vast of de tot stand gekomen baten en lasten en balansmutaties in de rekening in overeenstemming zijn met de begroting en de van toepassing zijnde (nieuwe) wettelijke regelingen (o.a. gemeentelijke verordeningen, waaronder de financiële verordening).

Wat willen wij ervoor doen

De interne controle wordt verder geprofessionaliseerd aan de hand van het plan van aanpak rechtmatigheidsverantwoording en in nauwe samenwerking met de accountant. Basis voor de opzet van de interne controle is een risicoanalyse van de verschillende processen. Voor de accountant is de kwaliteit van de verbijzonderde interne controle bepalend voor de noodzakelijke breedte en diepgang van zijn controle. Hoe hoger de kwaliteit van de verbijzonderde interne controle door de organisatie, hoe minder controlewerkzaamheden de accountant hoeft uit te voeren. De jaarlijkse interimcontrole van de accountant is specifiek gericht op de kwaliteit van de Administratieve Organisatie en de verbijzonderde interne controle. Het Controleprotocol met nadere aanwijzingen voor de accountantscontrole op de jaarrekening leggen we, tezamen met het normenkader, ter besluitvorming voor aan de raad.

Trends en ontwikkelingen

We richten ons op het professionaliseren van werkprocessen. Hiervoor is een projectstructuur opgericht die op uniforme wijze de organisatie, werkzaamheden, interne controles en risico's in kaart brengt middels werkprocessen. Het koppelen van de werkprocessen aan het interne controle plan is erg belangrijk voor de doorontwikkeling van de Administratieve Organisatie en Interne Controle.

Informatisering en automatisering

Daar waar informatisering eerder “slechts” ondersteunend was aan de bedrijfsvoering van de gemeente, is het inmiddels onmisbaar geworden om onze taken als gemeente uit te voeren. Bij alles wat we doen leunen we op gegevens en data, verzameld en verwerkt in en door informatiesystemen. Het is geen “feestje van het team Informatie”, maar informatisering is van de gehele organisatie. Maar ook daarbuiten: zonder een kwalitatief hoogwaardige informatievoorziening is het niet meer mogelijk om onze bedrijven en inwoners de juiste (digitale) dienstverlening te bieden. En juist dat digitale karakter wordt steeds belangrijker: men is gewend om gedurende 24 uur per en 7 dagen per week zaken te kunnen doen met bedrijven en organisaties, de gemeente mag daarbij niet achterblijven. Digitalisering helpt om de terugkerende en minder complexe werkzaamheden van een gemeente te vergemakkelijken voor zowel inwoners, bedrijven als medewerkers waardoor er tijd en ruimte wordt gecreëerd om de complexere zaken en zaken die een persoonlijke aanpak vereisen de juiste aandacht te kunnen geven.

Kaderstellende beleidsnota's:

- Collegeprogramma
- Informatiebeleid 2019-2022
- Informatiebeveiliging beleid 2019-2022
- Visie-document 'Geo op de Kaart' 2019

Wat willen wij bereiken

- Een zo optimaal mogelijke informatievoorziening bouwen en onderhouden
- Werken aan bewustzijn rondom adequate informatiebeveiliging en de juiste technische en organisatorische maatregelen hiervoor nemen.
- Processen zoveel mogelijk digitaal laten verlopen met als uitgangspunt betere dienstverlening voor onze inwoners en bedrijven.

- Informatisering en digitalisering inzetten voor efficiencyverbetering, verbeterde dienstverlening en kostenreductie.
- Data omzetten in informatie om besluit- en beleidsvorming te ondersteunen (data-analyse).
- Meer gebruik maken van geo-gerelateerde informatie, zodat veel informatie ook op basis van beeld- en kaartmateriaal ontsloten kan worden.
- Werkplekken door ontwikkelen die plaats-, tijds- en device-onafhankelijk werken ondersteunen zodat we de trend naar meer thuiswerken kunnen (blijven) volgen.
- Digitalisering een middel laten zijn om burgerparticipatie te laten groeien.
- Een beschikbaarheid van de systemen realiseren binnen de norm van 99,5%.
- Een goed functionerende helpdesk I&A.
- Professioneel ingericht functioneel beheer voor centrale en “snipper”-applicaties.
- De weerbaarheid van onze informatievoorziening vergroten.

Wat willen wij ervoor doen

- Basisautomatisering op orde houden c.q. brengen waar nodig.
- Bij inkoop van hard- en software het gebruik van Single Sign On en andere beveiligingstechnieken realiseren waar mogelijk.
- Minder “plaatsgebonden” hardware en meer mobiele hardware t.b.v. werkplekken inzetten.
- Continue monitoring op het gebied van (beveiligings-)gebeurtenissen.
- Samenwerken met de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) op het gebied van security en bewustwording.
- Samen met de rest van de organisatie de juiste keuzes maken over wat we wel en wat we niet doen (portfoliomanagement).
- Samenwerken met (buur-)gemeenten daar waar mogelijk en haalbaar.
- Inzet van service-ondersteunende systemen als e-diensten, digitale producten via de website en klantcontactsystemen om dienstverlening te verbeteren en kosten te verlagen. Inmiddels zijn vanuit het programma digitalisering ongeveer 100 producten gedigitaliseerd.
- Daar waar mogelijk aansluiten bij landelijke initiatieven die op korte termijn (aankopen van de VNG) of op langere termijn (Common Ground) kostenverlagend en kwaliteit verhogend kunnen werken.
- Meer inzet van clouddiensten (zoals bv. Office365) om technologische ontwikkelingen beter bij te kunnen houden.
- Een nieuw informatiebeleidsplan opstellen voor de periode 2023-2026. In samenwerking met alle domeinen, voor Informatie, Automatisering, Geo en Data en zaakgericht werken met zowel een actuele visie als een routekaart.

Trends en ontwikkelingen

Binnen het gemeentelijk domein zien we momenteel een aantal belangrijke trends en ontwikkelingen:

- De invoering van de Omgevingswet is nog steeds niet voltooid, het is onzeker of de wet per 1 januari 2023 een feit kan zijn. De werking van het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) baart nog steeds zorgen. Pas in de tweede helft van 2022 komt er (mogelijk) duidelijkheid of die problemen dusdanig zijn opgelost dat eerdergenoemde datum ook daadwerkelijk gehaald kan gaan worden.
- De Wet Open Overheid is in 2022 in werking getreden. Een projectgroep bewaakt de voortgang binnen de gemeente. We zijn daarbij afhankelijk van richtlijnen en voorzieningen die centraal worden aangeleverd. Als organisatie zijn we voorbereid.
- De data gedreven overheid: Data (en de daaruit afgeleide informatie) gaat een steeds grotere rol spelen bij gemeenten om
 - Gefundeerde beleidsbeslissing te kunnen nemen
 - Slimme beleidskeuzes te kunnen maken
 - Dienstverlening te optimaliseren
 - Kosten te kunnen besparen.

Inmiddels hebben we de eerste producten opgeleverd; twee voorbeelden: dashboard wonen, ondersteuning bestrijding eikenprocessierups.

- Robotisering: er komen steeds meer mogelijkheden om niet-complexe, repeterende en tijdsintensieve processen te kunnen laten uitvoeren door “robots”: kleine programmatjes die menselijk handelen kunnen simuleren en daarbij zelflerend zijn (dus steeds slimmer worden). Hiermee komt capaciteit vrij om op een andere, meer waarde creërende, manier in te zetten, bv. voor meer persoonlijke benadering. We hebben drie pilots uitgevoerd, en kijken naar verdere toepassingen. Hiermee kan ook ingespeeld worden op de krapte in de arbeidsmarkt.
- Ook binnen het Sociaal Domein zijn grote veranderingen aanstaande. Hier speelt vooral kostenbesparing een grote rol. Meer digitale dienstverlening dus tegen lagere kosten.
- Burgerparticipatie: digitalisering biedt kansen om inwoner en bedrijf meer te betrekken bij besluitvorming door de gemeente. Samenwerkingsplatformen en digitale bijeenkomsten gaan de drempel verlagen en de inbreng verhogen.
- Een andere balans tussen thuiswerken en op kantoor werken. Als de coronapandemie één ding duidelijk heeft gemaakt is het wel dat er minder op kantoor gewerkt kan/gaat worden. Dat zal besparingen opleveren in de sfeer van gebouwenbeheer en vierkante meters, maar aan de andere kant ook een aangepast informatievoorziening vereisen waarmee deze hybride manier van werken ondersteund kan worden. De basis is op orde, we werken aan nieuwe voorzieningen voor vergaderen en communiceren.
- Cyber-security: gemeenten zijn een prominent doelwit voor cybercriminelen, de gebeurtenissen rondom Hof van Twente staan nog vers in het geheugen gegrift. Het blijft een continue strijd tussen nieuwe bedreigingen en de maatregelen die nodig zijn om de gevolgen ervan te voorkomen of te beperken.
- Common Ground: inmiddels zijn de eerste voorzichtige schreden gezet op weg naar een totaal nieuwe vorm van informatieverwerking: met Common Grond wordt een grote stap gezet in de richting van een open, transparante overheid waarbinnen met inachtneming van de privacyregels gegevens sneller en veiliger kunnen worden uitgewisseld, intern zowel als extern.
- (Keten-)Samenwerking: de gemeente is geen op zichzelf staande entiteit maar maakt deel uit van een veel grotere (informatie-)samenleving. Dat vergt technieken om elkaar te kunnen vinden en met elkaar te kunnen verbinden.

Facilitaire dienstverlening

Het team ondersteuning is grofweg opgesplitst in twee groepen. De ene groep bestaat uit een facilitaire ondersteuning en de andere bestaat uit een secretarieel/administratief deel. De kern van de facilitaire dienstverlening ligt in het integraal organiseren van alle ondersteunende activiteiten. Dit is nodig om de organisatie haar doelstellingen optimaal te kunnen laten realiseren op zowel strategisch als operationeel niveau van de individuele werknemers. Dit betekent dat de facilitaire dienstverlening inspeelt op de werkprocessen van de organisatie en op de besturingsprocessen daarvan.

Wat willen wij bereiken

De facilitaire ondersteuning gaat over de huishouding van de gemeente, te denken valt aan de catering, beveiliging, onderhoud, schoonmaak, etc. Daarnaast zorgt de facilitaire ondersteuning voor de materialen die nodig zijn zodat iedereen zijn werk goed kan doen. Denk hierbij aan een bureau, bureaustoel, goede werkomgeving, etc.

De administratieve ondersteuning is vooral secretarieel en administratief. College, directie en teammanagers worden zo goed mogelijk op een eenduidige manier ondersteund.

Wat willen wij ervoor doen

We willen dit op een kwalitatief hoog niveau en op een proactieve wijze doen. We stellen ons flexibel op en communiceren duidelijk en open over de facilitaire vraagstukken. De kernwaarden van onze organisatie maken deel uit van ons dagelijks handelen. Belangrijke aspecten daarbij zijn: attent zijn op mogelijke kostenbesparingen en de ontwikkeling van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Trends en ontwikkelingen

In 2023 geven we verder invulling aan het verbeteren van de dienstverlening, zowel op de locaties van De Fryske Marren als vanaf de thuiswerkplek. Het flexwerken en het hybride vergaderen staat hier onder andere in centraal. De catering gaat op een andere manier georganiseerd worden. Tot slot, nadat de raad een besluit heeft genomen over het voorlopig ontwerp voor de huisvesting betekent dit voor facilitair dat zij een groot project uit moeten voeren. De centrale huisvesting is een belangrijk vraagstuk waar de facilitaire ondersteuning over meedenkt. Na het besluit over het voorlopig ontwerp zal er in de uitvoering naar nieuwe huisvesting veel werk te doen zijn.

Inkoop en aanbesteding

Inkoop is een middel om een bijdrage te leveren aan het behalen van de vele doelstellingen van de gemeente – veel van onze dienstverlening wordt gezamenlijk met leveranciers, waarmee we een inkooprelatie onderhouden, tot stand gebracht.

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen en daarmee bijdragen aan de realisatie van de maatschappelijke doelstellingen van de Gemeente. De Gemeente heeft een grote rol bij de aanpak van belangrijke maatschappelijke en sociale vraagstukken. De Gemeente wil bij de inkopen waar mogelijk een bijdrage leveren aan het oplossen daarvan.

Kaderstellende beleidsnota's:2

- Coalitieakkoord;
- Werkprogramma college van B&W 2019-2022, waarbij wij aansluiten bij het nieuwe programma zodra deze er is;
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2016. Deze wordt in Q3 2022 vervangen door een geüpdatet beleid.

De thema's Mensen, Werk en Omgeving in het Coalitieakkoord bevatten uitgangspunten die verregaande impact hebben op de inkoop(functie). Met als voorbeelden: Werk en inkomen (Social Return/MVI), Werk (de duurzaamheidsvisie, het Midden- en Kleinbedrijf stimuleren).

In het inkoop- en aanbestedingsbeleid van De Fryske Marren staan de uitgangspunten en doelen die de gemeente wil bereiken met inkoop:

- Doelmatigheid; oog voor goede prijs-/kwaliteitsverhouding;
- Rechtmatigheid; het volgen van de wet- en regelgeving;
- Oog voor lokale/regionale economie en mkb binnen de mogelijkheden van de wet- en regelgeving;
- Maatschappelijk verantwoord inkopen (Klimaatbewust, biobased, circulair, sociaal);
- Innovatie - de gemeente moedigt innovatiegericht aanbesteden aan.

In 2019 heeft het college besloten het ambitiedocument circulair inkopen van de vereniging Circulair Friesland te ondertekenen. De ambities die worden genoemd in de samenwerkingsagenda "Fryslân koopt circulair in 2021-2035" zijn:

- In 2025 is 25% van de inkopen van Friese overheden circulair.
- In 2030 is 75% van de inkopen van Friese overheden circulair.
- In 2035 is 100% van de inkopen van Friese overheden circulair.
- Jaarlijks ontwikkelen we tenminste 1 Fries icoonproject circulair inkopen.
- In 2025 hebben Friese overheden tenminste één gezamenlijk circulair inkooptraject gerealiseerd.

In 2020 is vastgesteld dat per 1 januari 2021 bij meervoudig onderhandse aanbestedingen voor werken (bij RAW-bestekken) alleen leveranciers worden uitgenodigd die trede 5 zijn gecertificeerd op CO2-Prestatieladder.

Wat willen wij bereiken

Bovenstaande uitgangspunten en doelen willen we door goed adviseurschap samen met de eigenaren van de aanbestedingsvraagstukken bereiken. We willen de kwaliteit borgen van alle inkoop binnen de gemeente en voelen ons daar verantwoordelijk voor. Onze inkopers kennen de hoed en de rand van inkoopprocedures en aanbestedingen en zijn goed op de hoogte van doelen in het beleid en de geldende wet- en regelgeving.

Wat willen we ervoor doen

We gaan vanuit de centrale inkoopcoördinatie, net zoals voorgaande jaren, de inkoopkalender onderhouden, informatiebijeenkomsten organiseren en onze inkoopformats actualiseren. We helpen de decentraal verantwoordelijken met de implementatie van contractmanagement. We voeren de Europese procedures die wij begeleiden professioneel en met oog op de toekomst uit. We informeren budgethouders per kwartaal over de spend in hun contracten. We voeren gesprekken met hen. Daarbij blijft uiteraard aandacht voor het voldoen aan de rechtmatigheid en de aandachtspunten welke voortkomen uit de accountantscontrole.

Trends en ontwikkelingen

De complexiteit van inkoop en aanbestedingen neemt toe – er moeten steeds meer – geconcretiseerde - doelstellingen met inkoop worden behaald, met daarnaast de doelmatigheid en rechtmatigheid als blijvend aandachtsgebied. We zien met name dat het voldoen aan de wet- en regelgeving – rechtmatigheid – een grote zorg is – en veel aandacht vergt. Tevens ligt de nadruk de komende jaren op duurzaamheid en circulariteit.

Multidisciplinaire en integrale onderwerpen, zoals de Social Return paragraaf en circulariteit binnen het thema duurzaamheid, moeten binnen de organisatie centraal gecoördineerd worden vanuit programma duurzaamheid.

De wet- en regelgeving (de Aanbestedingswet) draagt eraan bij dat er bij inkoop en aanbesteden sprake is van een verregaande jurisdisering. We zien dat het voldoen aan de wet- en regelgeving – rechtmatigheid – een grote opgave is – en veel aandacht vergt. Binnen de huidige wijze van organisatie van de inkoopfunctie (decentrale verantwoordelijkheid/inkopers en een centrale coördinatie) is en blijft dit een lastige opgave. Het is van belang om te blijven investeren in vaardigheden en het vergaren van kennis van de materie en wet- en regelgeving.

Paragraaf Verbonden partijen

Korte omschrijving

De gemeente is met andere partijen samenwerkingsvormen aangegaan. Deze paragraaf gaat over samenwerkingsvormen, waarbij de gemeente zowel een financieel- als een bestuurlijk belang heeft. We noemen dit verbonden partijen. Verbonden partijen kunnen onderverdeeld worden in publiekrechtelijke verbonden partijen en in privaatrechtelijke verbonden partijen. Ook is er een mengvorm, de Publieke Private Samenwerkingsverbanden.

Context en achtergrond

Verbonden partijen zijn organisaties, waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Deze organisaties zijn rechtspersoon.

Een bestuurlijk belang bestaat uit zeggenschap

Het kan gaan om zeggenschap in de vorm van vertegenwoordiging in het bestuur van de verbonden partij of in de vorm van stemrecht. Wanneer de gemeente als partij alleen een benoemingsrecht of voordrachtsrecht heeft, is er formeel gezien geen sprake van een verbonden partij.

Een financieel belang: het bedrag is niet verhaalbaar

Een financieel belang is een aan de verbonden partij beschikbaar gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat c.q. het bedrag waarvoor de gemeente aansprakelijk gesteld kan worden wanneer de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij leningen en garantstellingen is er dus geen sprake van een verbonden partij, omdat de gemeente haar juridische verhaalsmogelijkheden behoudt als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij omdat het hier gaat om overdrachten.

Wet gemeenschappelijke regeling

De publiekrechtelijke samenwerking is geregeld in een aparte wet: de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). Op grond van deze wet kunnen vijf vormen van samenwerking worden aangegaan. De gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam is de zwaarste en meest voorkomende vorm van samenwerking. Deze regeling heeft, als enige, rechtspersoonlijkheid en een algemeen bestuur. Dat algemeen bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de colleges B&W van de deelnemende gemeenten, dat het dagelijks bestuur controleert. Gemeenten kunnen aan dit openbaar lichaam in principe alle gemeentelijke taken en bevoegdheden overdragen

Op 1 juli 2022 is de Wgr op een aantal punten gewijzigd. De wetswijziging richt zich met name op het versterken van de rollen en verantwoordelijkheden van de raad. Om de positie van de raad te verstevigen zijn er diverse aanvullende instrumenten benoemd

De wijzigingen zijn onder te verdelen in drie categorieën:

1. De versterking van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen.
2. De introductie van aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden.
3. Het verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling.

Een aantal van deze wijzigingen is op 1 juli direct in werking getreden, maar een ander deel zal binnen twee jaar na inwerkingtreding geïmplementeerd moeten worden in alle gemeenschappelijke regelingen.

In juni 2022 is de nieuwe Nota verbonden partijen door de raad vastgesteld, waarin de wijzigingen zijn benoemd en de gevolgen op de verbonden partijen, de raad en het college zijn beschreven.

Visie

In de nieuwe Nota verbonden partijen 2022 is tevens de visie ten aanzien van verbonden partijen en de daarmee samenhangende richtlijnen voor het aangaan van een samenwerkingsverband vastgelegd. In de nota wordt geen eensluidend antwoord gegeven op de vraag of wij wel of niet moeten deelnemen aan een

verbonden partij. Dit is namelijk maatwerk. De eerste vraag die we ons moeten stellen is: is dit de geëigende vorm om de doelstelling van de gemeente te realiseren? Zo ja:

- Welke juridische vorm: publiekrechtelijk of privaatrechtelijk?
- Welke algemene uitgangspunten hanteren we?
- Wat zijn de voor- en nadelen van deelnemen aan een verbonden partij?
- En hoe beëindigen we een samenwerking?

Publiekrechtelijke samenwerking: ja, mits

We hebben, mede op basis van de Gemeentewet, een positieve grondhouding als aan een aantal voorwaarden op het terrein van aansturing, beheer en verantwoording is voldaan. Afhankelijk van de aard van samenwerking kan wel of geen rechtspersoon worden gecreëerd.

Privaatrechtelijke samenwerking: nee, tenzij

Dit is een vorm waaraan we niet deelnemen, tenzij er bijzondere redenen zijn om hierop een uitzondering te maken. Belangrijkste reden om terughoudend te zijn, is de vermenging van functies, die zowel in persoon als qua belang optreden. Er is immers vaak sprake van vermenging van publieke en particuliere belangen. Daarnaast zijn de mogelijkheden van borging van publieke belangen en democratische controle beperkter dan bij publiekrechtelijke samenwerking.

De volgende algemene uitgangspunten gelden voor gemeentelijke deelnemingen in afzonderlijke rechtspersonen:

- het participeren in een verbonden partij is alleen toegestaan als daarmee een publiek belang wordt gediend;
- participatie in een privaatrechtelijke rechtsvorm vindt uitsluitend plaats als onderzocht en gemotiveerd is waarom uitvoering van beleidsvoornemens niet in een publieke rechtsvorm kan plaatsvinden;
- de gemeenteraad bepaalt van geval tot geval tot welk bedrag het financiële belang in een privaatrechtelijke rechtsvorm strekt;
- jaarlijks wordt in de paragraaf verbonden partijen, behorende bij de jaarstukken en de begroting, aangegeven welke algemene-, voor de gemeente, relevante ontwikkelingen bij de verbonden partijen hebben plaatsgevonden of naar verwachting zullen gaan plaatsvinden.

Overzicht verbonden partijen

Gemeente De Fryske Marren heeft bestuurlijke- en financiële belangen in de volgende gemeenschappelijke regelingen of vennootschappen:

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	FUMO
Vestigingsplaats	Grou
Publiek belang	De FUMO (Fryske Ûtfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing) is de regionale uitvoeringsdienst van Fryslân. De FUMO is een gemeenschappelijke regeling van de Friese gemeenten, Provinsje Fryslân en Wetterskip Fryslân. De FUMO voert voor de deelnemende organisaties taken uit op het gebied van het omgevingsrecht. Het gaat daarbij minimaal om de basistaken, zoals vastgelegd in het Besluit omgevingsrecht (VTH-milieutaken). Daarnaast kan de FUMO voor individuele deelnemers aanvullende taken uitvoeren. Voor onze gemeente voert de FUMO aanvullende taken uit op het gebied van geluid, bodem, externe veiligheid en BOA-toezicht. Met de komst van de Omgevingswet worden er veranderingen doorgevoerd in het (basis)takenpakket, de werkwijze en de daaraan gekoppelde financiering van de FUMO. De uiteindelijke impact van deze veranderingen is thans nog niet bekend.

Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer in de FUMO is bestuurlijk vertegenwoordigd in het Algemeen bestuur van de FUMO.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2023	€ 740.000
Eigen vermogen	1-1-2023	€ 1.300.000
	31-12-2023	€ 1.300.000
Vreemd vermogen	1-1-2023	€ 4.000.000
	31-12-2023	€ 4.000.000
Verwacht resultaat	2023	€ 0

Naam	Hûs en Hiem welstandsadviesing en monumentenzorg	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	Hûs en Hiem behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van bouwkunst, monumentenzorg, stedenbouw en landschappelijke schoonheid in de Provinsje Fryslân.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het algemeen bestuur.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2023	€ 0
Eigen vermogen	1-1-2023	NNB
	31-12-2023	NNB
Vreemd vermogen	1-1-2023	NNB
	31-12-2023	NNB
Verwacht resultaat	2023	€ 0
Opmerking	Doorberekening bijdrage gemeente in de vorm van geïnde leges. Hus en Hiem heeft geen geprognoseerde balans opgenomen.	

Naam	Ontwikkelingsmaatschappij Bedrijvenparken A7 Heerenveen-Joure	
Vestigingsplaats	Heerenveen	
Publiek belang	De Ontwikkelingsmaatschappij Bedrijvenparken A7 Heerenveen-Joure (IBF) stimuleert de ontwikkeling van en verzorgt een optimale afstemming op het in het werkingsgebied gelegen bedrijventerrein, overeenkomstig de op 11 maart 2010 afgesloten regeling.	
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door beide voltallige colleges.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2023	€ 0
Eigen vermogen	1-1-2023	€ 1.465.000
	31-12-2023	€ 1.465.000
Vreemd vermogen	1-1-2023	€ 50.000
	31-12-2023	€ 50.000
Verwacht resultaat	2023	€ 0

Naam	Recreatieschap voor het Friese waterland "De Marrekrite"	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	De Marrekrite behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van een evenwichtige- en gecoördineerde ontwikkeling van de watersport en van andere vormen van recreatie op en aan het water in Fryslân, dat met inachtneming van de belangen van natuur en landschap.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het algemeen bestuur.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2023	
	Waterrecreatie, landrecreatie en	€ 192.101

	baggerbijdrage	
	Gegarandeerde winstuitkering	€ -37.610
	Voorgenomen resultaatsbestemming	€ -686
	Totaal	€ 153.805
Eigen vermogen	1-1-2023	€ 4.486.000
	31-12-2023	€ 4.169.000
Vreemd vermogen	1-1-2023	€ 8.060.000
	31-12-2023	€ 7.773.000
Verwacht resultaat	2023	€ 0
Opmerking	De Marrekrite start in begroting 2022 met de komende vier jaar een bedrag van € 250.000 van dit vermogen bij resultaatsbestemming terug te geven aan de deelnemers, naar rato van de deelnemersbijdrage. Naast deze afbouw vindt er geen verdere opbouw van vermogen plaats. Eventuele rekeningresultaten keren ze tevens aan de deelnemers uit bij resultaatsbestemming.	

Naam	Veiligheidsregio Fryslân	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	De VRF behartigt de belangen van de gemeenten in Fryslân op het gebied van: · publieke gezondheidszorg · brandweezorg · geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen · rampen- en crisisbeheersing In het kader van het hiervoor genoemde taakvelden bevordert de VRF de multidisciplinaire samenwerking en coördinatie in de uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Daarnaast richt de VRF zich op het in stand houden en beheren van de gemeenschappelijke meldkamer in Drachten.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft de burgemeester zitting in het algemeen bestuur.	
Bijdrage gemeente	Begroet 2023	€ 5.969.000
Eigen vermogen	1-1-2023	€ 7.253.000
	31-12-2023	€ 6.814.000
Vreemd vermogen	1-1-2023	€ 74.073.000
	31-12-2023	€ 81.277.000
Verwacht resultaat	2023	€ 0

Naam	Werkvoorzieningschap Fryslân-West	
Vestigingsplaats	Sneek	
Publiek belang	Fryslân-West richt zich op de bedrijfsmatig verantwoorde uitvoering van taken van en voor de deelnemende gemeenten op het terrein van de gesubsidieerde arbeid en het adviseren van de gemeenten op het terrein van gesubsidieerde arbeid.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het algemeen bestuur.	
Bijdrage gemeenten	Begroet 2023	€ 219.558
Eigen vermogen	1-1-2023	€ 6.389.000
	31-12-2023	€ 6.714.000
Vreemd vermogen	1-1-2023	€ 932.000
	31-12-2023	€ 932.000

Verwacht resultaat	2023	€ 75.000
Opmerking		

Naam	Centrumregeling Samenwerking Sociaal Domein Friese Gemeenten	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	De Centrumregeling Samenwerking Sociaal Domein Friese Gemeenten is belast met de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de uitvoering van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. Daarnaast verzorgt deze organisatie de inkoop ten behoeve van uitvoering van deze taken, waardoor één en ander doelmatig en kwalitatief hoogwaardig met de gezamenlijke Friese gemeenten wordt georganiseerd.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het portefeuillehouders-overleg.	
Bijdrage gemeenten	Begroot 2023	Nog niet bekend
Eigen vermogen	1-1-2023	Nog niet bekend
	31-12-2023	Nog niet bekend
Vreemd vermogen	1-1-2023	Nog niet bekend
	31-12-2023	Nog niet bekend
Verwacht resultaat	2023	Nog niet bekend
Opmerking	SDF heeft de begroting over 2023 nog niet vastgesteld.	

Deelnemingen

Naam	Afvalsturing Fryslân NV	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	Het op een efficiënte en milieu hygiënische wijze verzamelen, afvoeren, verwerken en bewerken van huishoudelijk afval, bouw- en sloopafval, bedrijfsafval, het reinigen van openbare ruimtes en het recyclen van afval tot grondstoffen voor diverse productieprocessen.	
Bestuurlijk belang	Stemrecht naar rato van aandelenbezit.	
Bijdrage gemeente	In de vorm van tarieven voor afvalinzameling	
Eigen vermogen	1-1-2023	Wordt niet verstrekt
	31-12-2023	Wordt niet verstrekt
Vreemd vermogen	1-1-2023	Wordt niet verstrekt
	31-12-2023	Wordt niet verstrekt
Verwacht resultaat	2023	€ 1.574.000
Opmerking	De afvalsturing is een NV. Voor een NV gelden andere begrotingsregels. De BBV is niet van toepassing. De afvalsturing neemt daarom geen geprognoseerde balans op in de begroting.	

Naam	NV Bank Nederlandse Gemeenten	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Publiek belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Bestuurlijk belang	Stemrecht naar rato van aandelenbezit.	
Bijdrage gemeente	Aandelenpakket van 108.436 x € 2.50 = € 271.090	

	0,19% van aandelenkapitaal	
	Begroot 2023	€ 277.000
Eigen vermogen	1-1-2023	Wordt niet verstrekt
	31-12-2023	Wordt niet verstrekt
Vreemd vermogen	1-1-2023	Wordt niet verstrekt
	31-12-2023	Wordt niet verstrekt
Verwacht resultaat	2023	Wordt niet verstrekt
Verwacht resultaat	BNG Bank emitteert leningen, die beursgenoteerd zijn. Om die reden is BNG Bank gehouden aan de regels die de Autoriteit Financiële Markten stelt aan het verstrekken van mogelijk koersgevoelige informatie. Het verstrekken van cijfers en verwachtingen over eigen vermogen en netto resultaat valt daar uitdrukkelijk onder. BNG Bank gaat pas tot publicatie van de gerealiseerde resultaten over na behandeling van de door de externe accountant goedgekeurde jaarrekening en het voorstel tot winstuitkering door de Raad van Commissarissen. Gegeven de complexiteit van de boekhoudkundige regelgeving die voor het bankwezen geldt en de omvang van de balans van BNG Bank, kunnen de gegevens over een jaar pas in maart na afloop van dat jaar beschikbaar worden gesteld.	

Naam	BV Sportbedrijf De Fryske Marren	
Vestigingsplaats	Joure	
Publiek belang	Het exploiteren van sport-, recreatie- en welzijnsaccommodaties binnen gemeente De Fryske Marren.	
Bestuurlijk belang	Alle aandelen zijn in het bezit van gemeente De Fryske Marren. Het college van burgemeester en wethouders wordt in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders vertegenwoordigd door twee portefeuillehouders.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2023	€ 640.000
Eigen vermogen	1-1-2023	Nog niet bekend
	31-12-2023	Nog niet bekend
Vreemd vermogen	1-1-2023	Nog niet bekend
	31-12-2023	Nog niet bekend
Verwacht resultaat	2023	Nog niet bekend
Opmerking	De BV Sportbedrijf De Fryske Marren heeft de begroting over 2023 nog niet vastgesteld.	

Naam	Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A. (hierna: OVEF) is een samenwerkingsverband op het gebied van beheer en onderhoud van openbare verlichting en op het gebied van gezamenlijke inkoop duurzame energie. De leden zijn 17 Friese gemeenten en de Provinsje Fryslân. Afnemers zijn onder meer de VRF, diverse maatschappelijk organisaties en culturele instellingen in Fryslân.	
Bestuurlijk belang	In de algemene ledenvergadering is ieder lid vertegenwoordigd. Stemrecht naar rato van afgenomen dienst, maximaal twee stemmen bij afname van zowel openbare verlichting als energie.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2023	Nog niet bekend
Eigen vermogen	1-1-2023	Nog niet bekend
	31-12-2023	Nog niet bekend

Vreemd vermogen	1-1-2023	Nog niet bekend
	31-12-2023	Nog niet bekend
Verwacht resultaat	2023	Nog niet bekend
Opmerking	De begroting van OVEF 2023 is nog niet ontvangen.	

Kaderstellende beleidsnota's

Op 22 juni 2022 heeft de gemeenteraad de nota verbonden partijen 2022 vastgesteld.

Wat willen we bereiken?

De belangrijkste redenen om onderdelen van ons takenpakket te laten verlopen via verbonden partijen zijn het door schaalvergroting behalen van efficiencyvoordeel, risicospreiding en een toename van bestuurlijke kracht en effectiviteit. De gemeente dient daarbij voldoende inhoudelijk en financieel toezicht te hebben op het uitvoeren van de taak door de verbonden partij.

Wat gaan we daarvoor doen?

Periodiek, bij de actualisatie van de Nota Verbonden Partijen, wordt overwogen of de verbonden partijen nog wel voldoen aan de criteria die zijn opgenomen in de betreffende Nota. Het bestuurlijk belang in een verbonden partij kan worden aangewend om de verbonden partij aan te sturen, zodat deze blijft voldoen aan de gestelde criteria.

Paragraaf Grondbeleid

Korte omschrijving

Gemeente De Fryske Marren heeft, afgezien van haar ruime areaal openbare ruimte, ook grondposities op een aantal strategische locaties. Met deze grondposities streeft de gemeente twee doelen na: het mogelijk maken van ontwikkelingen én financieel gezonde exploitaties. Voor zover gronden in eigendom zijn van derden faciliteren we gewenste ontwikkelingen. De kaders voor gebiedsontwikkeling zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid.

Voor wat betreft de grondeigendommen in het openbaar gebied streven we naar een kostenneutrale aanpak en het faciliteren van maatschappelijk gebruik.

Kaderstellende beleidsnota's

De Nota Grondbeleid 2020-2024 en de Notitie Grondprijsbeleid 2020-2024 omschrijven de beleidsregels en uitgangspunten voor het grondbeleid van de gemeente. De Nota Grondbeleid geeft de instrumenten die de gemeente kan gebruiken bij het voorzien in bijvoorbeeld voldoende goede woningen, ruimte voor bedrijvigheid en ruimte voor zorgfuncties. De ambities op deze terreinen zijn onder andere terug te vinden in ruimtelijke visies en de Woonvisie 2019 – 2023 “Kwaliteit van leven in de Fryske Marren”. De woonvisie vormt de basis voor woningbouw in de gemeente en voor samenwerkingsafspraken op het terrein van wonen, zoals de prestatieafspraken met de woningcorporaties en huurdersorganisaties.

Wat willen we bereiken?

Gemeente De Fryske Marren zet in op een haalbare, gewogen ontwikkeling van in- en uitbreidingslocaties. Het grondbeleid ondersteunt daarmee gemeentelijke beleidsvelden zoals volkshuisvesting en economische zaken. Daar waar grondposities aanwezig zijn zetten we door middel van economisch gezonde exploitaties in op bouwgrondproductie, waardoor de gemeente de regie heeft over de invulling van de plannen en de opbrengsten ten goede komen aan de gemeente. Daar waar wij samenwerken met derden willen we de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen binnen een adequaat juridisch kader bereiken. Voor het kostenverhaal benutten we de mogelijkheden die de Grondexploitatiewet biedt optimaal. Posities die we niet meer als strategisch definiëren stoten we af.

Wat gaan we daarvoor doen?

De Fryske Marren zet zich in voor een professionele wijze van planontwikkeling. Hiervoor is een goede samenwerking en communicatie met diverse belanghebbenden van belang. De gemeente heeft momenteel 16 complexen in exploitatie. Gezien de grote vraag naar bouwgrond werken wij aan nieuwe grondexploitaties en volgende fases van bestaande grondexploitaties.

Financiën

Algemeen

Grondcomplexen zijn in te delen in twee categorieën: Bouwgrond in exploitatie (BIE) en de gronden die nog niet in exploitatie zijn genomen. De laatste categorie gronden zijn op de balans ondergebracht bij de Materiële vaste activa (Mva).

BIE (Bouwgrond in exploitatie)

Per 31 december 2021 had gemeente De Fryske Marren 16 complexen in exploitatie met een totale boekwaarde van € 4,8 miljoen.

In onderstaande tabel zijn de resultaatprognoses van de afzonderlijke complexen weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Bouwgrond in exploitatie (BIE)	Raming resultaat voordelig	Raming resultaat nadelig	Looptijd t/m
Balk, Op 'e Golfbaan	435	0	2022
Oudega, It Stalt	78	0	2023
Balk, Boslust Noordoost	325	0	2026
Lemmer, Tramdijs Oost	1.271	0	2026
Bantega uitbreiding	33	0	2022
Oosterzee West	0	-235	2024
Haskerhorne, Haulsterweg	0	0	2022
Joure, Lyts Luchtenveld	178	0	2022
Joure, Broek Zuid	1.617	0	2028
Joure, Wyldehoarne 3	469	0	2023
Rottum, Nij Sâ Rotten	0	-1.322	2024
Bedrijventerrein De Ekers, Joure	0	-1.010	2025
Bedrijventerrein De Ekers 3A, Joure		-18	2027
Bedrijventerrein Woudfennen III, Joure	280	0	2035
Bedrijventerrein De Burde fase 1, Bakhuizen	90	0	2025
Bedrijventerrein Slotmolen, Sint Nicolaasga	0	-213	2027
	4.776	-2.798	

Toelichting op tabel:

- Voor het totaal voorziene nadelig resultaat ad. € 2.798.672,41 is, conform voorschriften, een voorziening getroffen ter grootte van dit bedrag. Uiteraard spannen we ons in deze prognoses zo veel als mogelijk positief te beïnvloeden.

De raad heeft bij de Perspectiefnota 2021 besloten om tussentijdse toekomstige winstnemingen grondexploitatie in de algemene reserve meerjarig op te nemen. Voorzichtigheidshalve wordt tot en met 2024 50% van de verwachte tussentijdse winstnemingen meegenomen (2023 en 2024: € 200.000 per jaar).

Daarnaast is in de reserve onderhanden werk een bedrag van € 769.000 gereserveerd voor eventuele tegenvallers in de grondexploitatie De Ekers 3A.

Mva (Materiële vaste activa)

De niet in exploitatie genomen gronden zijn op de balans ondergebracht bij de Materiële vaste activa als Strategische Gronden. Er worden aan deze gronden geen rente en andere kosten toegerekend. De boekwaarde van deze gronden bedroeg ultimo 2021 € 4,9 miljoen.

Voorzieningen

Zodra een grondexploitatie een negatief te verwachten resultaat laat zien wordt een voorziening getroffen ter grootte van het voorziene verlies. Ultimo 2021 was de stand van deze voorziening € 2.798.000 (zie bovenstaande tabel "Bouwgrond in exploitatie"). Naast de voorziening voor de lopende grondexploitaties hebben we ook een voorziening voor de gronden die nog niet in exploitatie zijn genomen. Deze voorziening dient het risico af te dekken van situaties waarbij grond niet tegen boekwaarde in een financieel haalbare exploitatie ingebracht kan worden. De grootte van de voorziening wordt jaarlijks bij het opmaken van de jaarrekening opnieuw bepaald. Hierbij wordt een systematiek gevolgd in het kader van risicomanagement. Deze systematiek resulteerde per 31-12-2021 in een grootte van de voorziening van € 0 (nihil). De boekwaarde van het geheel aan niet in exploitatie genomen grond is namelijk, evenals in 2020,

lager dan de agrarische marktwaarde. Er wordt dus geen financieel risico gelopen voor wat betreft deze gronden.

Trends en ontwikkelingen

Op het gebied van grondbeleid is een aantal trends & ontwikkelingen te onderscheiden:

- Stevige vraag naar bouwgrond voor woningen en bedrijven;
- Vergrijzing, ontgroening en op langere termijn afnemende bevolkingsgroei;
- Meer aandacht voor inbreiding;
- Rijksoverheid- en provinciale kaders.

Paragraaf Subsidies

Korte omschrijving

Binnen gemeente De Fryske Marren gaan jaarlijks miljoenen euro's aan subsidiegeld om. De doelen variëren van inwonersinitiatieven tot welzijnswerk en van sport tot cultuur. Subsidieverstrekking is geen doel op zichzelf. Subsidie wordt door de gemeente ingezet om beleidsdoelen te realiseren.

Context en achtergrond

Subsidies zijn een belangrijk instrument voor het voeren van een effectief beleid. Door middel van subsidies kan de gemeente activiteiten stimuleren die bijdragen aan de beoogde doelstellingen en ambities.

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) is het wettelijk kader voor subsidieverstrekking. In artikel 4:21, eerste lid staat: 'de aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten'.

Kaderstellende beleidsnota's

- Algemene subsidieverordening De Fryske Marren
- Nota 'Subsidiëring in De Fryske Marren'
- Subsidieregelingen De Fryske Marren

De inhoudelijke kaders en gemeentelijke doelstellingen staan in de beleidsnota's en programmabegroting van De Fryske Marren. Daarnaast worden in de begroting kaders gesteld aan de hoogte van subsidies. Hieronder zijn de subsidieplafonds 2023, zoals vastgesteld door het college op 14 en 28 juni 2022, weergegeven:

Bedragen x € 1.000	
Subsidieregeling	Subsidieplafond 2023
Subsidieregeling Armoedebelaid	325
Subsidieregeling Culturele activiteiten	63
Subsidieregeling Duurzaamheid De Fryske Marren	43
Subsidieregeling Gezond Opgroeien Onderwijs	15
Subsidieregelingen Meidwaan yn De Fryske Marren & Inwonersinitiatieven	500
Subsidieregeling Internationale betrekkingen	5
Subsidieregeling Peuterwerk en Voorschoolse educatie (VVE), hoofdstuk 2 Peuterwerk	312
Subsidieregeling Peuterwerk en Voorschoolse educatie (VVE), hoofdstuk 3 VVE	465
Subsidieregeling Rijksmonumenten De Fryske Marren	18
Subsidieregeling Gemeentelijke Monumenten De Fryske Marren	200
Subsidieregeling Verkeersveiligheid	25
Subsidieregeling VVE aanvullende activiteiten	400
Subsidieregeling Taalnetwerken	50
Subsidieregeling Scholing VVE	50
Subsidieregeling Groen- en Blauwe maatregelen	75
Subsidieregeling Tûk Wenjen aanvullende producten	35
Subsidieregeling Nationaal Programma Onderwijs	270

Subsidies moeten rechtmatig worden verstrekt

Op basis van drie categorieën kunnen subsidies rechtmatig worden toegekend:

1. Subsidies verstrekt op basis van een subsidieregeling. Onderdeel van een subsidieregeling is het door het college vastgestelde bijbehorende subsidieplafond;
2. Begrotingspostsubsidies: hierbij wordt voor een specifieke subsidieontvanger het bedrag opgenomen waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld (artikel 4:23 lid 3c van de Algemene wet bestuursrecht);
3. Resterende subsidies (incidentele subsidies en andere subsidies artikel 4:23 Algemene wet bestuursrecht subsidies).

Begrotingspostsubsidies 2023

Voor onderstaande subsidieontvangers is een begrotingspostsubsidie opgenomen in de begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Organisatie	Begrotingssubsidie 2023
Stichting Bibliotheken Mar en Fean	1.083,8
Stichting Vluchtelingenwerk Noord-Nederland	200,0
Stichting Kulturhûs Oudehaske	97,1
Stichting Kunstzinnige Vorming It Toanhûs	614,4
Stichting Erfgoed, Landschap en Natuur	357,1
Stichting Museum Stedhûs Sleat	44,6
Stichting Oudheidkamer Lemster Fiifgea	6,1
Stichting Afûk	1,7
Stichting Bibliotheekservice Fryslân - platfoarm Lêsbefoarding Frysk (it Tomke projekt)	2,5
Stichting Behoud van Rijksmonumenten	125,0
VVV Waterland van Friesland	318,5
Stichting IJswegencentrale Sloten	0,5
Stichting IJswegencentrale Gaasterland	0,5
Stichting IJswegencentrale Skarsterlân	0,5
Stichting Sociaal Samen Goud	69,0
Stichting De Hege Gerzen	2,0
Energie Coöperatie Gaasterland	200,0
Enerzjykoöperaasje De Poask*	200,0
Stichting Halt	€ 0,01 per inwoner van gemeente De Fryske Marren. De peildatum is 1 oktober voorafgaand aan het subsidiejaar.
Stichting Tûmba, expertisebureau discriminatie en diversiteit	€ 0,77 per inwoner van gemeente De Fryske Marren. De peildatum is 1 oktober voorafgaand aan het subsidiejaar.
Stichting Fonds Slachtofferhulp	€ 0,25 per inwoner van gemeente De Fryske Marren. De peildatum is 1 oktober voorafgaand aan het subsidiejaar.

* onder voorbehoud

Wat willen we bereiken?

- Het nastreven van beleidsdoelen door middel van subsidies.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De beleidsnotities verder uitgewerkt in subsidieregelingen.

Trends en ontwikkelingen

- Vanaf 2018 zijn subsidieontvangers die een subsidie groter dan € 100.000 ontvangen verplicht om 2% van de totale subsidie aan te wenden in het kader van Social Return on Investment (SR), om bij voorkeur mensen met afstand tot de arbeidsmarkt concreet toe te leiden naar werk.
- Vanaf 2018 werken we bij jaarlijkse subsidies groter dan € 50.000 met prestatie indicatoren om beleidsdoelen te realiseren.
- Vanaf 3 maart 2022 is de subsidieregeling Groen- en blauwe maatregelen 2022-2025 in werking getreden.

Financiële begroting

1.1 Kaders

De Perspectiefnota 2023 van De Fryske Marren is het uitgangspunt voor het opstellen van de Programmabegroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 van De Fryske Marren. Normaliter is de begroting de financiële vertaling van de perspectiefnota. Echter ten tijde van het opstellen van de Perspectiefnota 2023 was het financieel meerjarenperspectief nog niet duidelijk door onzekerheden over de hoogte van de meerjarige algemene uitkering. Hierdoor heeft de integrale afweging van nieuw beleid niet bij de Perspectiefnota 2023 plaatsgevonden, maar worden de nieuwe aanmeldingen voor 2023 en volgende jaren bij de Begroting 2023 meegenomen. Hieronder volgen de kaders voor deze begroting.

Algemene uitkering / herijking gemeentefonds

In de Perspectiefnota 2023 is wat betreft de berekening van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds uitgegaan van de decembercirculaire 2021. Inmiddels is er eind mei een nieuwe circulaire voor de algemene uitkering verschenen. Hierin is ook de herverdeling gemeentefonds meegenomen. Over de uitwerking van deze meicirculaire is afzonderlijk besloten. De financiële gevolgen zijn opgenomen in deze begroting (zie 1.2 algemene financiële situatie). De begroting gaat dus uit van de meicirculaire 2022.

Loon- en prijscompensatie

In de berekening van de algemene uitkering gaan wij uit van lopende prijzen. Dit houdt in dat de loon- en prijscompensatie aan de inkomstenkant verwerkt is. Aan de uitgavenkant is er een reservering opgenomen voor de loon- en prijscompensatie. Deze is geactualiseerd bij de meicirculaire 2022, zie ook 1.2 algemene financiële situatie, autonome ontwikkeling.

We reserveren op basis van de macro-economische verkenningen van het CBS (Centraal Bureau Statistiek) een voorgestelde OZB-verhoging 1,9% in 2023, 1,75% in 2024 en 1,95% in 2025 en 2026 voor het budget van loon- en prijscompensatie.

Reserves en voorzieningen

In de financiële verordening zijn de uitgangspunten vastgelegd voor het vormen en besteden van (bestemmings-) reserves en voorzieningen. In januari 2014 is de Nota Reserves en voorzieningen aangenomen door de gemeenteraad. In deze nota zijn alle reserves en voorzieningen, met bijbehorende uitgangspunten, opgenomen. De mutaties in de reserves en voorzieningen zijn conform de Perspectiefnota 2023 verwerkt in deze begroting (zie 1.4 Reserves en voorzieningen, 1.9 Overzicht reserves en voorzieningen en 1.11 Overzicht bestemmingsreserve onderhanden werk).

Structureel – incidenteel

Structurele middelen kenmerken zich doordat zij vanaf het startjaar jaarlijks in de begroting worden opgenomen. Incidentele middelen daarentegen beperken zich tot één of een beperkt aantal jaren. De incidentele budgetten worden gedekt ten laste van de algemene Reserve.

Overzichten meerjarenbalans en taakvelden

Wij presenteren een geprognostiseerde meerjarenbalans voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar en de baten en lasten per taakveld meerjarig en per programma in de financiële begroting conform de vernieuwingen BBV. Hiervoor verwijzen wij naar paragraaf 1.7 “overzicht meerjarenbalans” en paragraaf 1.8 “overzicht baten en lasten per taakveld”.

Overhead

Naast de directe kosten wordt een deel van de indirecte kosten - de zogenaamde overhead - toegerekend aan investeringswerken (vooral grondexploitatie), projecten en dienstverlening voor derden. In het BBV staat de volgende definitie van overhead: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De overheadkosten bestaan onder andere uit:

- personele lasten van de overheadfuncties;
- kosten ICT-systemen van de overheadfuncties;
- huisvestingskosten en facilitaire kosten die betrekking hebben op kantoorruimten, etc.

Btw en betalen VPB

Verrekenbare btw is buiten beschouwing gelaten.

Met ingang van 1 januari 2016 hebben overheidslichamen te maken met de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht Overheidsondernemingen. Dit betekent dat de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is over de winstgevende ondernemingsactiviteiten (zie 1.8 overzicht baten en lasten per taakveld en onder taakveld 0.9 vennootschapsbelasting € 5.000).

Rente

Rentepercentage nieuwe investeringen

Voor nieuwe investeringen, waarmee in de liquiditeitenplanning nog geen rekening is gehouden, dient nieuw geld aangetrokken te worden. De marktrente bedraagt op het moment van de Perspectiefnota 2023 1,54% (10 jaar Fixe BNG). Gelet op de onzekerheid in de markt is het gerechtvaardigd hier een risico-opslag bij te tellen. In deze begroting (conform Perspectiefnota 2023) houden we daarom rekening met een rentepercentage van 2% voor nieuwe investeringen. Gezien de huidige renteontwikkeling zien we hier een risico. Dit risico is meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen, zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Rentepercentage grondexploitatie

Voor de berekening van het rentepercentage toe te rekenen aan gronden in exploitatie. Hiervoor maken we gebruik van een rekenmethode die door de het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is voorgeschreven. In deze berekening komt het rentepercentage wat wij nog door mogen rekenen aan gronden in exploitatie uit op 1,92%.

Afschrijvingen

In het jaar van de investering starten we met het afschrijven van investeringen met een economisch nut en een maatschappelijk nut (in het aanvangsjaar nemen we 50% in plaats van de volledige kapitaallasten mee). In de gewijzigde BBV voorschriften is opgenomen dat we investeringen met economisch nut en maatschappelijk nut afschrijven.

Lastenontwikkeling

Algemene dekkingsmiddelen

De onroerendezaakbelastingen (OZB), forensenbelasting en toeristenbelasting zijn algemene dekkingsmiddelen. De verhoging OZB is gebaseerd op de inflatie en de loonontwikkeling (zie 2.2. loon- en prijscompensatie). De verhogingen blijven beperkt tot 1,9% in 2023, 1,75% in 2024 en 1,95% in 2025 en 2026. In het laatste kwartaal van 2022 ontvangt u de voorstellen voor de tarieven 2023.

Specifieke dekkingsmiddelen

Het rioolrecht en de afvalstoffenheffing zijn specifieke dekkingsmiddelen. Uitgangspunt is dat we hiervoor kostendekkende tarieven hanteren. Dit betekent dat we als algemeen beleidsuitgangspunt hanteren dat we geen kosten van de riolering en de afvalinzameling ten laste van de algemene middelen brengen (veegkosten is bijv. een uitzondering hierop).

1.2 Algemene financiële situatie

De basis voor het geactualiseerde financieel perspectief voor de Programmabegroting 2023 is de in de raadvergadering van 4 juli 2022 vastgestelde perspectiefnota 2023-2026.

Hieronder is de aansluiting van de saldi van het financieel meerjarenperspectief tussen de Perspectiefnota 2023-2026 en de nu voorliggende Programmabegroting 2023-2026 op hoofdlijnen weergegeven. Vervolgens worden de verschillende mutaties verder toegelicht.

bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Saldi Perspectiefnota 2023-2026	1.534	275	259	95
Reeds genomen raadsbesluiten	4.341	7.173	9.433	847
Autonome mutaties	-	1.271	1.168	87
Saldi meerjarenperspectief excl. aanmeldingen	5.875	8.719	10.860	1.029
Totaal te honoreren aanmeldingen	-8.646	-7.878	-6.714	-6.539
Te honoreren incidentele aanmeldingen dekking algemene reserve	3.005	1.808	848	760
Rentelasten te honoreren incidentele aanmeldingen	-51	-86	-104	-119
Saldi programmabegroting 2023 - 2026	183	2.563	4.890	-4.869

Raadsbesluiten

Nadat de Perspectiefnota 2023-2026 is vastgesteld heeft de raad nog de volgende besluiten genomen met financiële effecten ten laste van het begrotingssaldo.

bedragen x € 1.000

Raadsbesluiten	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
14/09/2022 Meicirculaire 2022	4.451	7.283	9.543	957
13/07/2022 Benoeming college	-110	-110	-110	-110
Totaal raadsbesluiten	4.341	7.173	9.433	847

Autonome mutaties

In deze Begroting 2023-2026 zijn de onderstaande autonome ontwikkelingen opgenomen.

Loon- en prijscompensatie

Het betreft het verdelen van de stelpost loon-prijsmutaties die bij de meicirculaire 2022 beschikbaar is gesteld. Deze mutaties hebben dus geen invloed op het saldo. Gelet op de extreme inflatieontwikkeling is bij de meicirculaire 2022 besloten niet alleen een stelpost op te voeren voor reguliere uitgaven maar ook voor investeringen. Uit een inventarisatie van de prijsstijgingen bij exploitatiebudgetten en investeringen is gebleken dat de opgevoerde stelposten toereikend zijn.

Middelen jeugdzorg

In de begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2026 was voor de middelen jeugdzorg rekening gehouden met 75% van de hervormingsagenda jeugd. Vanuit de provincie is nu aangegeven dat de gemeenten vanaf 2024 rekening kunnen houden met 100% in hun meerjarenbegroting.

bedragen x € 1.000

Autonome mutaties	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Loon- en prijsmutaties exploitatie	-951	-951	-951	-951
Loon- en prijsmutaties investeringen	-404	-404	-404	-404
Loon- en prijsmutaties tlv de stelpost loon/prijs	1.355	1.355	1.355	1.355
Stelpost middelen jeugdzorg naar 100%		1.271	1.168	87
Totaal autonome mutaties	-	1.271	1.168	87

Gehonoreerde aanmeldingen

In deze Begroting 2023-2026 zijn de gehonoreerde aanmeldingen reeds financieel verwerkt. De aanmeldingen worden in het volgende hoofdstuk toegelicht. Bij de aanmeldingen die betrekking hebben op formatie is rekening gehouden met een opslagpercentage voor overhead. De totaalbedragen per programma zijn als volgt:

Bedragen x € 1.000

Totalen aanmeldingen per programma	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Programma 1 Bestuur en Organisatie	951	953	897	897
Programma 2 Ruimte	5.859	5.391	4.420	4.158
Programma 3 Economie	263	92	4	35
Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs	704	669	699	851
Programma 5 Sociaal Domein	760	664	585	489
Algemene dekkingsmiddelen	109	109	109	109
Totaal	8.646	7.878	6.714	6.539
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)	3.005	1.808	848	760
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)	5.641	6.070	5.866	5.779

Een deel van de aanmeldingen heeft betrekking op de verbonden partijen. In onderstaand overzicht zijn deze nog eens afzonderlijk benoemd.

Bedragen x € 1.000

Nr.	Verbonden partij	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
1	Veiligheidsregio Fryslân	298	300	301	301
18	Ontwikkelingen en nieuwe taken FUMO	200	200	200	200
50	Bijdrage Marrekrite	-7	-3	4	35
57	Verhoging jaarlijkse exploitatiebijdrage Sportbedrijf	220	220	220	220
66	Sociale werkvoorziening	38	-20	-99	-195
	Totaal verbonden partijen	749	697	626	561

Overzicht investeringskredieten

Nr.	Gehonoreerde investeringskredieten	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
21	Herstellen wegkanten	150	150	150	150
24	Vervanging brug Terherne	680			
25	Vervanging wegen 2023 en 2024	125	1.588	938	
36	Vervanging vaste bruggen 2023-2025	970	490	735	
28	Calamiteiten steiger	85			
29	Loopsteiger Vuurtorenweg	165			
35	Verduurzaming en vervanging openbare verlichting		185	185	
38	Vervanging pont Griene Dyk Joure	70			
45	Uitbreiding bedrijfsauto's	68			
48	Automatisering slagbomen Teernstrabrug Balk	100			
52	Stroompunt haven Lemmer	50			
55	Grootschalig onderhoud sportvelden 2023	125			
60	Integraal huisvestingsplan onderwijshuisvesting	848	54		4.000
	Totaal kredieten gehonoreerde aanmeldingen	3.436	2.467	2.008	4.150

1.3 Opbouw financieel meerjarenperspectief

Het hierna volgende overzicht is de cijfermatige samenvatting van voorliggende programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026. Het biedt inzicht in de lasten en baten per programma, de algemene dekkingsmiddelen en het begrotingssaldo voor en na verrekeningen met de reserves.

Bedragen € 1.000

Programma	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten				
1. Bestuur en Organisatie	-8.713	-8.749	-8.735	-8.735
2. Ruimte	-44.829	-43.735	-42.521	-42.016
3. Economie	-1.388	-1.220	-1.133	-1.164
4. Leefbaarheid en onderwijs	-14.612	-14.585	-14.177	-14.239
5. Sociaal Domein	-57.988	-57.721	-57.627	-57.532
8. Bedrijfsvoering	-22.780	-22.580	-22.516	-22.509
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	-2.057	-5.604	-10.270	-15.205
Totaal Lasten	-152.367	-154.195	-156.980	-161.399
Baten				
1. Bestuur en Organisatie	514	514	514	514
2. Ruimte	19.061	18.668	18.710	18.729
3. Economie	94	97	97	97
4. Leefbaarheid en onderwijs	1.665	1.665	1.665	1.665
5. Sociaal Domein	15.623	15.626	15.632	15.632
8. Bedrijfsvoering	296	296	296	296
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	110.959	117.815	123.806	117.735
Totaal Baten	148.212	154.682	160.721	154.669
Saldo van baten en lasten	-4.156	487	3.740	-6.731
Stortingen	-3.198	-2.693	-838	-750
Onttrekkingen	7.537	4.770	1.988	2.612
Mutatie reserves	4.339	2.077	1.150	1.862
Resultaat	183	2.563	4.890	-4.869

Structureel evenwicht

Wanneer we de structurele lasten in de begroting 2023 kunnen dekken door de structurele baten dan is er sprake van structureel evenwicht. De toezichthouder toetst hierop per jaarschijf. Hieronder een overzicht:

bedragen x € 1.000

Presentatie structureel begrotingssaldo	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Saldo baten en lasten	-4.156	487	3.740	-6.731
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	4.339	2.076	1.150	1.862
Begrotingssaldo	183	2.563	4.890	-4.869
Elimineren verrekeningen algemene reserve	-398	200		
Elimineren stelpost	500	500	500	500
Verrekeningen meerjarenperspectief perspectiefnota 2023				-800
Incidentele baten en lasten	102	700	500	-300
Structureel begrotingssaldo	285	3.263	5.390	-5.169

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat er in 2023 sprake is van een evenwicht tussen structurele baten en lasten.

De incidentele baten en lasten maken onderdeel uit van de posten stortingen en onttrekkingen t/m perspectiefnota 2023 en onttrekkingen programmabegroting 2023 uit het overzicht ontwikkeling algemene reserve 2022-2026 in de paragraaf 1.10 Algemene reserve.

1.4 Reserves en voorzieningen

In paragraaf 1.9 is een overzicht opgenomen van alle (bestemmings-)reserves en voorzieningen afzonderlijk. Daarnaast is in paragraaf 1.11 een detailoverzicht opgenomen van de bestemmingsreserve Onderhanden werk. In de reserve Onderhanden werk zijn de concrete beslagen op de algemene reserve ondergebracht, zodat de algemene reserve een volledig vrije algemene reserve is. Hieronder wordt de ontwikkeling van de reserves en voorzieningen weergegeven.

bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Algemene reserves (waaronder 8,2 mln. weerstandsvermogen)				
Stand per 1 januari	15.687	11.698	12.609	16.548
Stortingen	800	4.660	4.787	-
Onttrekkingen	-4.789	-3.749	-848	-1.560
Stand per 31 december	11.698	12.609	16.548	14.988
Bestemmingsreserves				
Stand per 1 januari	8.863	8.523	7.980	7.669
Stortingen	3.791	1.949	848	760
Onttrekkingen	-4.131	-2.492	-1.159	-1.071
Stand per 31 december	8.523	7.980	7.669	7.358
Totaal Reserves	20.221	20.589	24.217	22.346
Voorzieningen				
Stand per 1 januari	13.396	13.789	12.981	12.508
Stortingen	2.268	2.302	2.302	2.302
Onttrekkingen	-1.875	-3.110	-2.775	-2.479
Stand per 31 december	13.789	12.981	12.508	12.331
Totaal Voorzieningen	13.789	12.981	12.508	12.331
Totaal Reserves en voorzieningen	34.010	33.570	36.725	34.677

1.5 Overzicht incidentele baten en lasten

De voorschriften bepalen dat we inzicht moeten bieden in onze incidentele baten en lasten in de begroting. De begroting bestaat uit incidentele en structurele baten en lasten. De volgende incidentele baten en lasten zijn in de begroting verwerkt.

bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Incidentele lasten				
Programma 1 - Bestuur en organisatie				
Nieuw beleid				
Formatie weerbaarheid	-57	-57		
Doorontwikkeling dienstverlening	-38	-38	-38	
Programma 2 - Ruimte				
Bestaand beleid				
Verhoging begrotingssubsidie aan stichting BRM	-25	-25		
Vervangen brug Slingerak/Huiberweg Langweer				
voorbereidingskrediet	-30			
Uitvoering klimaatakkoord - capaciteit	-200			

Nieuw beleid				
Uitvoering nationale bouw- en woonagenda	-250	-250		
Uitvoering warmtetransitie aardgasvrije dorpen	-600	-600	-600	
Administratief medewerker	-51	-51	-51	
Opstellen basisgeluidemissietaken	-30	-30		
Verhoging budget Ziekten en Plagen in groen	-161	-161		
Vorbereidingskrediet verduurzaming vastgoed	-115	-115	-115	
Onderhoud en vervanging speeltoestellen	-100			
Invoering omgevingswet	-350	-350		
Vorbereidingskrediet doorfietsroute Oudehaske	-50			
Landbouw transitie	-20	-20		
Aanstellen energiecoördinator	-53	-53	-53	
Renovatie groen	-400			
Realiseren kwaliteitsniveau groen	-299			
Automatiseren slagbomen Teernstrabrug Balk	-10			
Programma 3 - Economie				
Nieuw beleid				
Aanleg glasvezelnetwerk	-150	-75		
Bijdrage marrekrite	37	37	34	
Programma Recreatie & Toerisme	-100			
Toeristische (visitor)data	-20	-20		
Gebiedspilot Tsjûkemark: kitesurfzone	p.m.			
Programma 4 - Leefbaarheid en onderwijs				
Bestaand beleid				
Huisvestingsplan onderwijs		-206		
Beheer en onderhoud buitensportaccommodaties	-138			
Onderwijshuisvesting 2022	-140	-21		
Huisvesting verenigingen Balk	PM	PM		
Beleidsnotitie sport en bewegen "Scoren door Samenspel"	-120	-120		
Fryske boeken voor basisscholen	-8			
Nieuw beleid				
Projectleider Brûsplak	-80			
Jeugdketenbeleid	-10			
Vorbereidingskrediet sportpark VV Lemmer en CVVO	-35			
Programma 5 - Sociaal Domein				
Bestaand beleid				
Formatie voor maatwerk bij zorg en participatie	-150			
Nieuw beleid				
Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)	-25	-25	-25	
AED	-38			
Totaal incidentele lasten	-3.816	-2.180	-848	-
Incidentele baten				

Programma 1 - Bestuur en organisatie				
Reserves	95	95	38	
Programma 2 - Ruimte				
Reserves	2.744	1.655	819	
Programma 3 - Economie				
Reserves	233	58	-34	
Programma 4 - Leefbaarheid en onderwijs				
Reserves	531	347		
Programma 5 - Sociaal Domein				
Reserves	213	25	25	
Algemene dekkingsmiddelen				
Reserves	398	-200		800
Totaal incidentele baten	4.214	1.980	848	800
Totaal incidentele baten en lasten	398	-200	-	800

1.6 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

In de programma's worden de baten en lasten zichtbaar gemaakt van de activiteiten die de gemeente ten behoeve van haar burgers uitvoert. Het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen laat zien op welke manier de baten en lasten van die programma's worden gedekt. De algemene dekkingsmiddelen betreffen met name de OZB en de uitkeringen uit het gemeentefonds. Deze middelen kennen geen vooraf bepaald bestedingsdoel en zijn daarmee vrij besteedbaar. De niet vrij besteedbare heffingen en specifieke uitkeringen worden in de programma's, waarvan ze voor een deel de kosten dekken, onder de baten verantwoord. Aan de lastenkant staan de posten die niet, of nog niet, toe te rekenen zijn aan de programma's (voorbeeld: lasten van het heffen van belastingen).

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Uitkeringen Gemeentefonds	95.486	102.042	107.895	101.510
Treasury	680	654	506	370
OZB gebruik	1.807	1.850	1.895	1.943
OZB eigendom	10.164	10.400	10.663	10.929
Overige belastingen	88	88	88	88
Totaal algemene dekkingsmiddelen volgens BBV	108.225	115.034	121.047	114.839
Vennootschapsbelasting	-5	-5	-5	-5
Totaal vennootschapsbelasting	-5	-5	-5	-5
Overhead	-22.484	-22.284	-22.220	-22.213
Totaal overhead	-22.484	-22.284	-22.220	-22.213
Algemene baten en lasten	-1.354	-4.884	-9.613	-14.411
Baten forensenbelasting	1.558	1.589	1.589	1.589
Baten toeristenbelasting	960	960	1.000	1.000
Kwijtscheldingen	-312	-312	-312	-312
Lasten heffingen en belastingen	-170	-170	-170	-170
Totaal overige algemene dekkingsmiddelen	681	-2.818	-7.506	-12.305
Totaal algemene dekkingsmiddelen	86.418	89.926	91.315	80.317
Storting	-3.198	-2.693	-838	-750
Onttrekkingen	3.459	2.353	898	1.610

Totaal mutatie reserves	261	-340	60	860
Totaal	86.679	89.586	91.375	81.177

Overhead

De kostentoerekening aan de vijf beleidsprogramma's en algemene dekkingsmiddelen is in de nu voorliggende begroting geactualiseerd. De wet en regelgeving (Besluit Begroten en Verantwoorden) over het verantwoorden van de kosten is de leidraad geweest voor de verdere uitwerking. Gemeenten moeten alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces verantwoorden in het onderdeel overhead. De kosten van personeel (en goederen en diensten) in het primaire proces worden rechtstreeks doorberekend aan de vijf programma's. Na de actualisatie worden er minder kosten toegerekend aan overhead en meer aan de vijf beleidsprogramma's. Na deze aanscherping ontstaat er beter inzicht in de directe kosten die de gemeente maakt voor het leveren van haar producten en het halen van haar doelstellingen. Per saldo heeft dit geen resultaatteffect voor de begroting in zijn geheel. (de vijf beleidsprogramma's en algemene dekkingsmiddelen). In 2023 wordt deze kostentoerekeningsmethode geëvalueerd.

1.7 Overzicht meerjarenbalans

In deze paragraaf is conform de BBV-voorschriften een meerjarenbalans opgenomen. Deze geprognosticeerde balans is de input voor de kengetallen in de paragraaf weerstandsvormen en de berekening van het EMU-saldo. Deze zijn berekend op basis van de werkelijk verwachte stand van de balansposten. Dit kan betekenen dat de in onderstaande balans opgenomen bedragen afwijken van overzichten elders in deze begroting. De begroting is opgesteld op basis van beschikbaar gestelde bedragen. In onderstaande balans hebben we er echter rekening mee gehouden dat niet alle beschikbaar gestelde kredieten direct (in hetzelfde jaar) worden uitgegeven. De uitgaven volgen veelal pas na uitvoering van een werk. Dit zorgt voor vertraging in de kasstromen. Omdat dit grote gevolgen kan hebben voor de te presenteren kengetallen zijn hiervoor in onderstaande meerjarenbalans correcties toegepast.

bedragen x € 1.000

Prognose meerjarenbalans	Begroting ultimo 2022	Begroting ultimo 2023	Begroting ultimo 2024	Begroting ultimo 2025	Begroting ultimo 2026
Activa					
Vaste Activa					
(Im)materiële vaste activa	111.456	109.147	105.632	100.573	94.388
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	140	140	140	140	140
Financiële vaste activa : Leningen	6.092	5.500	5.000	4.500	4.500
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar					
Totaal vaste activa	117.688	114.787	110.772	105.213	99.028
Vlottende Activa					
Voorraden: Onderhanden werk en Overige grond- en hulpstoffen	9.642	9.642	9.642	9.642	9.642
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen en vooruitbetalingen	20	20	20	20	20
Uitzettingen < 1 jaar	11.000	11.000	11.000	11.000	11.000
Liquide middelen	500	500	500	500	500
Overlopende activa	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal vlottende activa	24.162	24.162	24.162	24.162	24.162
Totaal activa	141.850	138.949	134.934	129.375	123.190
Passiva					
Vaste Passiva					
Eigen vermogen	39.550	30.404	30.653	34.107	22.477

Voorzieningen	13.396	13.790	12.981	12.508	12.330
Vaste schuld	72.503	72.266	72.029	66.792	64.701
Totaal vaste passiva	125.449	116.460	115.663	113.407	99.508
Vlottende Passiva					
Vlottende schuld	-	-	-	-	-
Overlopende passiva	16.401	22.489	19.271	15.968	23.682
Totaal vlottende passiva	16.401	22.489	19.271	15.968	23.682
Totaal passiva	141.850	138.949	134.934	129.375	123.190

1.8 Overzicht van baten en lasten per taakveld

Deze paragraaf overzicht van baten en lasten per taakveld speelt een rol bij de aanlevering van informatie aan derden, zoals het CBS en de provincie. Om gemeenten uniformer te laten werken zijn er in de BBV taakvelden vastgesteld. Hieronder een overzicht van baten en lasten per taakveld in meerjarenperspectief en de baten en lasten per taakveld per programma van jaarschijf 2023.

bedragen x € 1.000

Taakvelden per programma	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en Organisatie			
0.1 Bestuur	-2.458	-	-2.458
0.2 Burgerzaken	-1.316	478	-838
0.4 Ondersteuning organisatie	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	-90	-	-90
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-3.563	-	-3.563
1.2 Openbare orde en Veiligheid	-1.286	36	-1.250
Totaal 1. Bestuur en Organisatie	-8.713	514	-8.199
2. Ruimte			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-1.032	270	-762
0.8 Overige baten en lasten	-2.586	-	-2.586
2.1 Verkeer, wegen en water	-12.188	686	-11.502
2.2 Parkeren	-10	-	-10
2.3 Recreatieve Havens	-297	-	-297
2.4 Economische Havens en waterwegen	-1.259	282	-977
2.5 Openbaar vervoer	-299	84	-215
3.1 Economische ontwikkeling	-4	4	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	-	-
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	-6	-	-6
4.2 Onderwijshuisvesting	-107	58	-48
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-6	31	25
5.2 Sportaccommodaties	-2.546	1.293	-1.253
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-41	29	-12
5.4 Musea	-106	-	-106
5.5 Cultureel erfgoed	-533	36	-497
5.6 Media	-12	76	65
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-5.574	369	-5.205
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-91	29	-62
7.2 Riolering	-4.795	5.596	801
7.3 Afval	-5.868	7.013	1.145
7.4 Milieubeheer	-2.289	19	-2.270
7.5 Begraafplaatsen	-612	401	-212
8.1 Ruimtelijke Ordening	-881	129	-752

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-993	1.148	155
8.3 Wonen en bouwen	-2.696	1.508	-1.188
Totaal 2. Ruimte	-44.829	19.061	-25.769
3. Economie			
0.8 Overige baten en lasten	-236	3	-233
3.1 Economische ontwikkeling	-383	5	-378
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	-175	51	-124
3.4 Economische promotie	-501	-	-501
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-93	35	-58
Totaal 3. Economie	-1.388	94	-1.294
4. Leefbaarheid en onderwijs			
0.8 Overige baten en lasten	-526	-	-526
4.1 Openbaar basisonderwijs	-277	-	-277
4.2 Onderwijshuisvesting	-3.866	988	-2.878
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-2.546	298	-2.248
5.1 Sportbeleid en activering	-685	-	-685
5.2 Sportaccommodaties	-2.872	328	-2.544
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1.118	43	-1.075
5.4 Musea	-394	2	-392
5.6 Media	-1.097	-	-1.097
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	-	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-1.231	6	-1.225
Totaal 4. Leefbaarheid en onderwijs	-14.612	1.665	-12.947
5. Sociaal Domein			
0.8 overige baten en lasten	-48	-	-48
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.987	7	-2.980
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-3.261	-	-3.261
6.3 Inkomensregelingen	-18.105	15.283	-2.822
6.4 WSW en beschut werk	-3.580	12	-3.568
6.5 Arbeidsparticipatie	-2.897	2	-2.895
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.932	320	-1.611
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-2.983	-	-2.983
6.71b Begeleiding (WMO)	-3.977	-	-3.977
6.71c Dagbesteding (WMO)	-1.989	-	-1.989
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-	-
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-2.759	-	-2.759
6.72b Jeugdhulp behandeling	-2.207	-	-2.207
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-1.103	-	-1.103
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	-	-
6.73a Pleegzorg	-552	-	-552
6.73b Gezinsgericht	-552	-	-552
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-1.103	-	-1.103
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-552	-	-552
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZverblijf	-2.207	-	-2.207
6.74c Gesloten plaatsing	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-994	-	-994
6.81b Maatschappelijke en vrouwenopvang (WMO)	-	-	-
8.82a Jeugdbescherming	-871	-	-871
6.82b Jeugdreclassering	-708	-	-708
7.1 Volksgezondheid	-2.623	-	-2.623
Totaal 5. Sociaal Domein	-57.988	15.623	-42.365

8. Bedrijfsvoering			
0.4 Ondersteuning organisatie	-22.780	296	-22.484
Totaal 8. Bedrijfsvoering	-22.780	296	-22.484
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen			
0.5 Treasury	343	337	680
0.61 OZB woningen		7.598	7.598
0.62 OZB niet-woningen	-108	4.373	4.265
0.64 Belastingen Overig		88	88
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-500	95.986	95.486
0.8 Overige baten en lasten	-1.413	59	-1.354
0.9 Vennootschapsbelasting	-5		-5
3.4 Economische promotie	-62	2.518	2.456
6.3 Inkomensregelingen	-312		-312
Totaal 9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	-2.057	110.959	108.902
Totaal programma's	-152.367	148.212	-4.156
1. Bestuur en Organisatie			
0.10 Mutaties reserves	-	90	90
2. Ruimte			
0.10 Mutaties reserves	-	2.734	2.734
3. Economie			
0.10 Mutaties reserves	-	233	233
4. Leefbaarheid en onderwijs			
0.10 Mutaties reserves	-	783	783
5. Sociaal Domein			
0.10 Mutaties reserves	-	238	238
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen			
0.10 Mutaties reserves	-3.198	3.459	261
Mutatie reserves	-3.198	7.537	4.339
Begrotingssaldo	-155.565	155.749	183

1.9 Overzicht reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserve of voorziening	Saldo 1-1-2023	Saldo 1-1-2024	Saldo 1-1-2025	Saldo 1-1-2026	Saldo 1-1-2027
Algemene reserves:					
Algemene reserve	7.687	3.498	4.409	8.348	6.788
Weerstandsvermogen	8.000	8.200	8.200	8.200	8.200
Totaaal algemene reserves	15.687	11.698	12.609	16.548	14.988
Bestemmingsreserves:					
Kapitaallasten	8.607	8.292	7.981	7.669	7.358
Onderhanden werk	256	231	-	-	-
Totaal bestemmingsreserves	8.863	8.523	7.981	7.669	7.358
Voorzieningen:					
Personeel	6	12	17	23	29
Pensioenen wethouders	5.326	5.344	5.361	5.379	5.397
Afwikkeling grondexploitaties	684	684	684	684	684
Baggeren	503	503	503	503	503
Vastgoed	2.458	2.588	1.576	873	470
Kunstwerken	464	391	384	335	354

Groot onderhoud Swimfun	67	240	298	423	473
Derdengelden	6	3	1	-	-
Egalisatie riolering	3.882	4.025	4.157	4.288	4.420
Totaal voorzieningen	13.396	13.790	12.981	12.508	12.330
Rekeningresultaat	-	-	-	-	-
Totaal reserves en voorzieningen	37.946	34.011	33.571	36.725	34.676

1.10 Algemene reserve

De ontwikkeling van de algemene reserve over de periode 2022 -2026 wordt weergegeven in deze tabel :

bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve stand per 01/01	12.831	15.687	11.698	12.609	16.548
Stortingen t/m perspectiefnota 2023	8.330	1.000	2.200	-	0
Onttrekking t/m perspectiefnota 2023	-5.474	-1.984	-1.941		-800
Stortingen programmabegroting 2023	-	-	2.460	4.787	
Onttrekkingen programmabegroting 2023	-	-			
Aanmeldingen programmabegroting 2023	-	-3.005	-1.808	-848	-760
Algemene reserve stand per 31/12	15.687	11.698	12.609	16.548	14.988

De stand van de algemene reserve per 01/01/2022 van € 12.831.000 sluit aan bij de in de jaarrekening 2021 gepresenteerde stand per 31/12/2021.

Vergelijking stand algemene reserve per 31/12/2026 tussen begroting 2023 en perspectiefnota 2023 :

Stand algemene reserve per 31/12/2026	begroting 2023	€ 14.988.000
Stand algemene reserve per 31/12/2026	perspectiefnota 2023	€ 14.213.000
Verschil	+	€ 775.000

Het verschil betreft :

Resultaatbestemming jaarrekening 2021	-/-	€ 51.000
Stortingen jaarschijven 2024 en 2025 programmabegroting 2023	+	€ 7.247.000
Incidentele meldingen begroting 2023	-/-	€ 6.421.000
Totaal	+	€ 775.000

1.11 Overzicht bestemmingsreserve onderhanden werk

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025	2026
Stand 1-1	9.947	256	231	-	-
Stortingen					
Voeding vanuit Algemene Reserve (perspectiefnota 2022)	736	320	21		
Voeding vanuit Algemene Reserve (perspectiefnota 2022 amendement)	35				
Voeding vanuit Algemene Reserve (prioriteitenlijst)	1.538	458	120		
Voeding vanuit Algemene Reserve (programmabegroting 2022 amendement)	265	8			

Resultaatbestemming jaarrekening 2021: claims reserve corona	1.801				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: invoeren Omgevingswet per 1-1-2023	700				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: te oormerken middelen dec. circulaire 2021	339				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: resultaat gerichte inkoop WMO	100				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: kerkenvisie	75				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: centrale huisvesting	74				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: onderwijshuisvesting	55				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: reiskostenvergoeding dienstreizen 2022	58				
Voeding vanuit Algemene Reserve (programmabegroting 2023)		3.005	1.808	848	760
Totaal Stortingen	5.776	3.791	1.949	848	760
Onttrekkingen					
Programma 1 - Bestuur en organisatie					
Opbouwen BGT aanvulling kadernota 2016	41				
Traject lokale democratie	5				
Onderzoek toekomst internationale betrekkingen	6				
Jubileum 30 jaar stedenband Medias Roemenië	15				
Onderzoeken nieuwe vormen van dienstverlening	25				
Aanschaf mobiele telefoons (2021)	40				
Coronakosten programma 1: communicatiemiddelen	5				
Coronakosten programma 1: openbare orde en veiligheid	31				
Coronakosten programma 1: APV, bijzondere wetten en verkiezingen	40				
Coronakosten programma 1: onvoorzien	72				
Formatie weerbaarheid (programmabegroting 2023)		57	57		
Doorontwikkeling dienstverlening (programmabegroting 2023)		38	38	38	38
Programma 2 - Ruimte					
Verkeerskundige aanpassingen knooppunt Joure	33				
Aanleg fietspaden	232				
Kosten opruimen A7	118				
Kade 5-7 St Nic.	109				
Lemmer, locatie gemeentehuis	231				
KN14 Structuurvisie De Friese Meren (Omgevingsvisie)	46				
Tunnel Hollandiastraat	39				
Startersleningen marktconsultatie	226				
Actualisatie bestemmingsplan Buitengebied	118				
Opstellen gemeentelijk monumentenbeleid	41				
Landschapsontwikkelingsplan	10				
Harmonisatie wegenlegger	30				

Afronden Delfstrahuizen-west	136				
Landschapsbiografie	5				
Tijdelijke maatregelen brandveiligheid camping Lemmer	130				
Aanpak maatschappelijke voorzieningen Balk	75				
Energietransitie De Fryske Marren	345				
Vervolgaanpak Tûk Wenjen	370				
Plan van aanpak speelvoorzieningen	8				
Bijdrage biodiversiteitscampagne bewustzijn iedere Fries	5				
Verhoging budget Ziekten en Plagen in groen	271				
Vervangen brug Oenemawei Terkaple (2021)	25				
Vervangen elektrische installatie Flevobrug Lemmer	8				
Areaaluitbreiding groen	17				
Areaaluitbreiding openbare verlichting	10				
Onderhoud stranden	50				
Verhoging begrotingssubsidie aan stichting BRM		25	25		
Wegnemen obstakels openbare ruimte	50				
Verhogen dotatie voorziening wegen	700				
Beheerplan wegen	634				
Transitievise warmte	169				
Energieloketten	44				
Verwijderen rietpollen Strand Lemmer	35				
Resultaatbestemming jaarrekening 2020 De Ekers 3A (progr. 2)	798				
1-M-P Duurzaamheidsvisie(K)	271				
Grootschalig onderhoud pont Langweer (perspectiefnota 2022)	60				
Vervangen brug Slingerak/Huiberweg Langweer voorbereidingskrediet		30			
Herbestemming Blikken Skuorre Sloten	35				
Uitvoering klimaatakkoord - capaciteit	200	200			
Aquatermy Balk	100				
Build to order	50				
Duurzaamfonds kleine initiatieven (programmabegroting 2022; amendement)	100				
Coronakosten programma 2: grondbedrijf	6				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: invoeren Omgevingswet per 1-1-2023	700				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: kerkenvisie	75				
Uitvoering nationale bouw- en woonagenda (programmabegroting 2023)		250	250		
Uitvoering warmtetransitie aardgasvrije dorpen (programmabegroting 2023)		600	600	600	600
Administratief medewerker (programmabegroting 2023)		51	51	51	51
Opstellen basisgeluidemissietaken (programmabegroting 2023)		30	30		
Verhoging budget Ziekten en Plagen in groen (programmabegroting 2023)		161	161		
Vorbereidingskrediet verduurzaming vastgoed (programmabegroting 2023)		115	115	115	

Onderhoud en vervanging speeltoestellen (programmabegroting 2023)		100			
Invoering omgevingswet (programmabegroting 2023)		350	350		
Vorbereidingskrediet doorfietsroute Oudehaske (programmabegroting 2023)		50			
Landbouw transitie (programmabegroting 2023)		20	20		
Aanstellen energiecoördinator (programmabegroting 2023)		53	53	53	53
Renovatie groen (programmabegroting 2023)		400			
Uitwerken groenvisie (programmabegroting 2023)		299			
Automatiseren slagbomen Teernstrabrug Balk (programmabegroting 2023)		10			
Programma 3 - Economie					
Sociaal economisch beleid	17				
Stimulering bedrijven vestiging / Glasvezel	31				
Economische Zaken	49				
Ontwikkeling recreatie en toerisme Tsjûkemar	191				
Versterken onderwijs bedrijfsleven	33				
Lemmer Poort van Zuidwest Friesland	38				
Cultuurtoerisme Tsjukemar (progr. 3)	7				
Camping Lemmer (prioriteitenlijst)	750				
Coronakosten programma 3: brug- en sluisgelden	25				
Coronakosten programma 3: precariobelasting	82				
Coronakosten programma 3: huren/pachten gemeentelijke objecten	150				
Coronakosten programma 3: weekmarkten en jaarmarkt	2				
Coronakosten programma 3: kermissen	38				
Coronakosten programma 3: leges en evenementen	15				
Aanleg glasvezelnetwerk (programmabegroting 2023)		150	75		
Bijdrage marrekrite (programmabegroting 2023)		-37	-37	-34	-7
Programma Recreatie & Toerisme (programmabegroting 2023)		100			
Toeristische (visitor)data (programmabegroting 2023)		20	20		
Gebiedspilot Tsjûkemar: kitesurfzone		p.m.			
Programma 4 - Leefbaarheid en onderwijs					
Aanschaf materiaal zelfwerkzaamheid (sport)	105				
Temporiseren bezuiniging sportaccommodaties	8				
Bouwvoorbereiding nieuwbouw Zuyderzee Lyceum	229				
Vorbereidingskrediet RKPC de Toekomst Bakhuizen	110				
Vorbereidingskrediet renovatie Wumkesskoalle Joure	51				
Uitbreiding It Klimmerblêd Sint Nicolaasga	193				
Constructiefout ventilatie/verwarming De Bolster Balk	27				
Onderwijshuisvesting (progr. 4)	53				
Constructiefout De Arke Lemmer	72				
Procesbegeleiding en Bouwkundigadvies Brûsplak Joure	-				
Rijksbijdrage i.v.m. lokaal sport- en beweegakkoord	30				

Huisvestingsplan onderwijs			206		
Areaaluitbreiding binnensportaccommodaties	25				
Beheer en onderhoud buitensportaccommodaties (prioriteitenlijst)	163	138			
Uitvoering cultuurnota	25				
Vorbereidingskrediet realisering sportpark t.b.v. VV Renado en VV Idskenhuzen	15				
Onderwijshuisvesting 2022 (perspectiefnota 2022)	281	140	21		
Huisvesting verenigingen Balk (prioriteitenlijst)	245	PM	PM		
Beleidsnotitie sport en bewegen "Scoren door Samenspel" (prioriteitenlijst)	80	120	120		
Fryske boeken voor basisscholen (programmabegroting 2022; amendement)	8	8			
Stichting bibliotheken (programmabegroting 2022; amendement)	10				
Coronakosten programma 4: kunstzinnige vorming	100				
Coronakosten programma 4: culturele activiteiten	100				
Coronakosten programma 4: musea	50				
Coronakosten programma 4: zwembad	500				
Coronakosten programma 4: coronasubsidie maatschappelijke instellingen	486				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: onderwijshuisvesting	55				
Projectleider Brûsplak (programmabegroting 2023)		80			
Jeugdketenbeleid (programmabegroting 2023)		10			
Vorbereidingskrediet sportpark VV Lemmer en CVVO (programmabegroting 2023)		35			
Programma 5 - Sociaal Domein					
Huisvestingsoplossingen statushouders	77				
Vluchtelingendossier	93				
Sociale Veiligheid	69				
Formatie beleid/bedrijfsvoering samenleving	44				
Vorbereiding nieuwe wet inburgering/extra middelen pilots nieuwe wet inb.	16				
Koploper project cliëntenondersteuning	-				
Formatie voor maatwerk bij zorg en participatie(perspectiefnota 2022)	150	150			
Formatie beleid Sociaal Domein (perspectiefnota 2022)	245				
Inkoop leerroutes Wet Inburgering 2022 (programmabegroting 2022 amendement)	35				
Uitvoering nieuwe Wet inburgering ambitie 2022 (programmabegroting; amend.)	112				
Coronakosten programma 5: onderuitputting WMO maatwerk	50				
Coronakosten programma 5: armoedebestrijding en bijzondere bijstand	50				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: te oormerken middelen dec. circulaire 2021	339				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: resultaat gerichte inkoop WMO	100				

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) (programmabegroting 2023)		25	25	25	25
AED (programmabegroting 2023)		38			
Algemene dekkingsmiddelen					
Project garantiebanen	21				
Digitale dienstverlening	77				
Div in beweging	83				
I-bewustzijn	65				
Flankerend beleid zero base	170				
Verhogen arbo-budget/maatregelen R,I&E/inbedding VCA-normering	5				
Bantegaplein Lemmer	140				
Vorbereidingskrediet huisvesting	69				
Digitaal hulpmiddel rapportages	90				
Digitale dienstverlening	257				
Arbowet en VCA	45				
Keuringen NEN 3140	25				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: centrale huisvesting	74				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: reiskostenvergoeding dienstreizen 2022	58				
Storting in voorziening vastgoed t.l.v. reserve onderhanden werk	1.250				
Vrijval reserve Onderhanden Werk jaarrekening 2021 (actualiseren verplichtingen)	214				
Totaal onttrekkingen	15.467	3.816	2.180	848	760
Stand 31-12	256	231	-	-	-

1.12 Overzicht EMU

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie van de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente.

Het EMU-saldo vervult een rol bij de afspraken die in Europees verband zijn gemaakt over het toegestane maximale tekort ervan op nationaal niveau om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden. Aangezien de decentrale overheden onderdeel uitmaken van de sector overheid in de economische statistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en Eurostat, is daarbij bepaald dat niet alleen het saldo van de centrale overheid meetelt, maar ook het saldo van de decentrale overheden. In de Wet houdbare overheidsfinanciën (wet HOF) is daarom bepaald dat de verschillende overheidslagen een gelijkwaardige inspanningsverplichting hebben om te voldoen aan de Europese begrotingseisen en daarmee bij te dragen aan een gunste budgettaire positie voor Nederland.

In onderstaande tabel de berekening van het EMU-saldo voor onze gemeente. De berekening is opgesteld aan de hand van de geprognostiseerde balans.

bedragen x € 1.000

		Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1.	Exploitatiesaldo vóór storting in c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	4.766	-9.146	249	3.454	-11.630
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	14.594	-2.309	-3.515	-5.059	-6.185
3.	Mutatie voorzieningen	1.756	394	-809	-473	-178
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-10.356	-	-	-	-
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa		-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		2.284	-6.443	2.955	8.040	-5.623

Gehonoreerde aanmeldingen

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 1 Bestuur en Organisatie				
1	Veiligheidsregio Fryslân	298	300	301	301
2	Wet Open overheid	64	64	64	64
3	Toezichthouder domein (BOA)	42	42	42	42
4	Toezichthouder domein 1	76	76	76	76
5	Capaciteit bestuursondersteuning	66	66	66	66
6	Formatie bestuurssecretariaat	39	39	39	39
7	Formatie weerbaarheid *	57	57		
8	Doorontwikkeling dienstverlening	98	98	98	98
8	Doorontwikkeling dienstverlening *	38	38	38	38
9	Borging procesmanagement	86	86	86	86
10	Borging Wikselwurk beleid inwoners- en overheidsparticipaties	87	87	87	87
	Programma 2 Ruimte				
11	Uitvoering nationale bouw- en woonagenda *	250	250		
12	Uitvoering warmtetransitie aardgasvrije dorpen *	600	600	600	600
13	Tijdelijke capaciteit duurzaamheid structureel invullen	-	265	265	265
14	Juridisch beleidsmedewerker VTH	95	95	95	95
14	Juridisch beleidsmedewerker VTH	-95	-95	-95	-95
15	Vergunningverlener milieu	57	57	57	57
16	Administratief medewerker *	51	51	51	51
17	Beleidsmedewerker vergunningen	284	284	284	284
17	Beleidsmedewerker vergunningen	-284	-284	-284	-284
18	Ontwikkelingen en nieuwe taken FUMO	200	200	200	200
19	Opstellen basisgeluidemissietaken *	30	30	-	-
20	Beheerder kunstwerken technisch specialist	86	86	86	86
21	Herstellen wegkanten	5	14	23	32
22	Verhoging dotatie voorziening wegen	1.700	1.700	1.500	1.500
23	Verhoging dotatie kunstwerken niveau gemiddeld	310	310	310	175
24	Vervanging brug Terherne	16	31	31	31
25	Vervanging wegen 2023 en 2024	13	73	149	177
26	Vervanging vaste bruggen 2023-2025	22	55	82	99
27	Planvorming en voorb. meerjarenprogramma kunstwerken	50	75	75	75
28	Calamiteiten steiger	2	4	4	4
29	Loopsteiger Vuurtorenweg	4	7	7	7
30	Implementatie gedragscode	86	86	86	86
31	Verhoging dotatie vastgoed t.b.v. verduurzaming	665	665	665	665
31	Verhoging dotatie vastgoed t.b.v. verduurzaming	-	-50	-100	-157
32	Areaaluitbreiding bankjes openbare ruimte		15	15	15
33	Verhoging budget ziekten en plagen in het groen	100	100	100	100
33	Verhoging budget ziekten en plagen in het groen *	161	161		
34	Areaaluitbreiding wegen	3	3	3	3
35	Verduurzaming en vervanging openbare verlichting	-	11	33	44
35	Verduurzaming en vervanging openbare verlichting	-	-1	-3	-4

36	Onderhoud en vervanging speeltoestellen *	100	-	-	-
37	Invoering omgevingswet *	350	350	-	-
38	Vervanging pont Grienedyk Joure	3	6	6	6
39	Vorbereidingskrediet verduurzaming vastgoed *	115	115	115	-
40	Verhogen budget duurzaamheid	35	35	35	35
41	Verhogen budget verkeersveiligheid	20	20	20	20
42	Vorbereidingskrediet doorfietsroute Oudehaske *	50			
43	Landbouw transitie *	20	20		
44	Aanstellen energiecoördinator *	53	53	53	53
44	Aanstellen energiecoördinator	-19	-29	-71	-90
45	Uitbreiding bedrijfsauto's	6	11	11	11
46	Renovatie groen *	400			
47	Realiseren kwaliteitsniveau groen *	299			
48	Automatiseren slagbomen Teernstrabrug Balk *	10			
48	Automatiseren slagbomen Teernstrabrug Balk	6	12	12	12
Programma 3 Economie					
49	Aanleg glasvezelnetwerk *	150	75	-	-
50	Bijdrage Marrekrite	30	34	38	42
50	Bijdrage Marrekrite *	-37	-37	-34	-7
51	Programma Recreatie & Toerisme *	100			
52	Stroompunt haven Lemmer	3	6	6	6
52	Stroompunt haven Lemmer	-3	-6	-6	-6
53	Toeristische (visitor)data *	20	20		
54	Gebiedspilot Tsjûkemar: kitesurfzone	PM			
Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs					
55	Grootschalig onderhoud sportvelden 2023	5	11	11	11
56	Aanvullen jaarlijks tekort bibliotheken	10	10	10	10
57	Verhoging jaarlijkse exploitatiebijdrage Sportbedrijf	220	220	220	220
58	Peuteropvang	60	60	60	60
59	Kinderopvang handhaving en controle	40	40	40	40
60	Integraal huisvestingsplan Onderwijshuisvesting	78	127	157	309
61	Beleid Onderwijs-onderwijshuisvesting	84	84	84	84
62	Projectleider Brûsplak *	80	-	-	-
63	Uitvoering beleidsplan Kunst en Cultuur	25	60	60	60
64	Jeugdketenbeleid	57	57	57	57
64	Jeugdketenbeleid *	10			
65	Vorbereidingskrediet sportpark VV Lemmer en CVVO *	35			
Programma 5 Sociaal Domein					
66	Sociale werkvoorziening	38	-20	-99	-195
67	Middelen inburgering uitvoering leerroutes	147	147	147	147
68	Formatie uitvoering schuldhulpverlening	154	154	154	154
69	Formatie uitvoering Wmo	204	204	204	204
70	Formatie KCC zorg	74	74	74	74
71	Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) *	25	25	25	25
72	AED	41	41	41	41
72	AED *	38			
73	Formatie subsidiebureau duurzaamheid	39	39	39	39

	Algemene dekkingsmiddelen en overhead				
74	Verzekeringen	65	65	65	65
75	Doorontwikkeling horizontaal toezicht belastingdienst	44	44	44	44
	Totaal gehonoreerd	8.646	7.878	6.714	6.539
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	3.005	1.808	848	760
	Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)	5.641	6.070	5.866	5.779

1. Bestuur en organisatie

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 1 Bestuur en Organisatie				
1	Veiligheidsregio Fryslân	298	300	301	301
2	Wet Open overheid	64	64	64	64
3	Toezichthouder domein (BOA)	42	42	42	42
4	Toezichthouder domein 1	76	76	76	76
5	Capaciteit bestuursondersteuning	66	66	66	66
6	Formatie bestuurssecretariaat	39	39	39	39
7	Formatie weerbaarheid *	57	57	0	0
8	Doorontwikkeling dienstverlening	98	98	98	98
8	Doorontwikkeling dienstverlening *	38	38	38	38
9	Borging procesmanagement	86	86	86	86
10	Borging Wikselwurk beleid inwoners- en overheidsparticipaties	87	87	87	87
	Totaal	951	953	897	897
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	95	95	38	38
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	856	858	859	859

1. Veiligheidsregio Fryslân

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
298	300	301	301

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Jaarlijks ontvangen wij van de VRF de begroting. De conceptbegroting 2023 is gebaseerd op de reeds door het AB vastgestelde kaderbrief. In deze kaderbrief en in de conceptbegroting 2023 is geen nieuw beleid opgenomen. Wel zijn een aantal onderwerpen financieel vertaald waarover al eerder besluitvorming heeft plaatsgevonden. Dit betreffen het rijksvaccinatieprogramma (RVP) en de het prenataal huisbezoek. Het RVP betreft een uitbreiding van de huidige taken. Voor beide onderdelen worden we gecompenseerd via het gemeentefonds. Daarnaast is een loon-/prijscompensatie toegepast.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Indien de conceptbegroting 2023 van de VRF wordt vastgesteld door het AB, dan is het daarmee voor onze gemeente een onontkoombare uitgave. Aangezien er geen nieuw beleid is opgenomen waarover nog niet eerder besluitvorming is geweest in het AB, is de kans groot dat de conceptbegroting ongewijzigd wordt vastgesteld.

2. Wet Open overheid

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
64	64	64	64

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Contactpersoon Wet Open Overheid

Gemeente De Fryske Marren is wettelijk verplicht om een contactpersoon Wet Open Overheid te hebben. Dit is een nieuwe wettelijke taak en een uitbreiding op de bestaande taken. De Wet Open Overheid ging op 1 mei 2022 in. Hiervoor is 0.44 FTE extra inzet nodig. De taken van de contactpersoon komen bij het Team KCC te liggen.

De contactpersoon is zichtbaar voor de buitenwereld en is het eerste aanspreekpunt voor een inwoner bij de Wet Open Overheid. Deze helpt de inwoner om informatie te vinden, ook als deze informatie nog niet openbaar is.

Platform Wet Open Overheid

Gemeente De Fryske Marren is daarnaast verplicht om overheidsinformatie openbaar te maken en te publiceren op platform Wet Open Overheid (PLOOI). PLOOI is een onderdeel van overheid.nl en biedt de burgers een zoekmachine aan om overheidsinformatie te zoeken. Wij zullen als gemeente moeten aansluiten op deze landelijke voorziening waarbij de jaarlijkse kosten naar verwachting € 31.000 zijn. De verwachting is dat we in 2023 aansluiten op het platform. Dit is een nieuwe wettelijke taak.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Contactpersoon

We voldoen niet aan de Wet Open Overheid en voor de inwoner is er geen contactpersoon Wet Open Overheid. Los van het feit dat we niet voldoen aan de wettelijke verplichting zal dit ten koste gaan van de dienstverlening en kan het leiden tot imago schade omdat we verwachten dat er journalistieke aandacht wordt besteed aan dit onderwerp bij alle gemeenten.

Platform Wet Open Overheid

We voldoen niet aan de Wet Open Overheid en het past niet in het principe dat we gezamenlijk één overheid zijn. Als we niet aansluiten op het platform wordt de informatie binnen gemeente De Fryske Marren niet meegenomen. Voor de burger wordt het moeilijker om informatie te vinden over gemeente De Fryske Marren.

3. Toezichthouder domein (BOA)

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
42	42	42	42

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Op 4 mei is een brief ontvangen van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

In deze brief wordt aangegeven dat het Rijk structureel 13 miljoen euro vrijmaakt voor gemeenten om de inzet van extra capaciteit van boa's in de openbare ruimte mogelijk te maken.

De middelen zullen jaarlijks in de vorm van een Du-uitkering (decentralisatie uitkering) bestedings- en beleidsvrij worden overgemaakt.

Het bedrag zal via de 1e suppletoire begroting worden overgeheveld naar het gemeentefonds. De uitkering vindt dan plaats via de meicirculaire.

De middelen die beschikbaar worden gesteld zullen dus plaatsvinden via de meicirculaire. Er is door het ministerie een verdeelsleutel gebruikt, hetgeen betekent dat onze gemeente € 37.972,- jaarlijks krijgt overgemaakt.

Het ministerie heeft de middelen speciaal vrijgemaakt voor de investeringen om de lokale veiligheid en handhaving te versterken. De Tweede Kamer heeft tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen d.d. 23 september 2021 de motie Hermans c.s. aangenomen. Daardoor is 200 miljoen euro vrijgemaakt voor handhaving en veiligheid.

Hiervan is 13 miljoen vrijgemaakt voor de structurele inzet van Boa's in de openbare ruimte.

Om deze middelen te labelen aan de gestelde voornemens vanuit het ministerie, is het nodig om ze na overmaking te boeken op de budgetten voor de inzet van de Boa's in het openbare domein.

4. Toezichthouder domein 1

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
76	76	76	76

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Er wordt meer van ons gevraagd om de politie te ondersteunen en bij te springen.

Daarnaast zijn er (wettelijke) taken die nog niet adequaat kunnen worden uitgevoerd:

- De APV zorgt voor extra werk (onder meer mbt misbruik lachgas en bij ondermijning).
- We worden vaker gevraagd om mee te doen bij 'inlopen' in het kader van ondermijning.
- Uitvoering LAA (Landelijke Aanpak Adrescontroles), deze taken waren niet goed belegd in de organisatie. Samen met Burgerzaken en Fraudezaken zijn we hiermee gestart.
- Steeds meer administratie moet AVG proof zijn. Dat kost extra werk en tijd. Een voorbeeld hiervan is de Wet Politiegegevens.
- Het opkopersregister/heling gaat een steeds belangrijker rol spelen. Ook daar zal meer werk en tijd in gaan zitten.
- Vanuit de Opiumwet komen taken op ons af zoals (woning)sluitingen.
- Het onderwerp mensenhandel komt steeds meer op de kalender te staan; ook daar krijgen wij een 'oog en oor' functie krijgen.

- De politie trekt zich steeds meer terug en verwacht tegelijkertijd van de gemeente juist meer samenwerking en inzet.
- Het intensiveren van toezicht op recreatiewoningen en oneigenlijk gebruik van particuliere woningen zal toenemen.

We hebben 3 toezichthouders. Gelet op bovenstaande is het cluster het afgelopen jaar tijdelijk uitgebreid met een 4e toezichthouder voor de duur van 1 jaar. Wij stellen u voor om het aantal toezichthouders structureel uit te breiden. Het gaat om 1 fte, schaal 8.

In april zal het VTH beleid naar verwachting worden vastgesteld. We bezien dan de noodzakelijke en werkelijke formatie.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Er zullen veel extra wettelijke taken niet (adequaat) kunnen worden uitgevoerd.

Druk op de interne en externe samenwerking.

5. Capaciteit bestuursondersteuning

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
66	66	66	66

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het coalitieakkoord van juli 2022 geeft uitbreiding aan de formatie plus het feitelijke aantal collegeleden en kent enkele specifieke uitvoeringsopdrachten aan de organisatie die extra inzet van de bestuursadviseur vragen (oa kwaliteitsverbetering). Om de huidige en beoogde kwaliteit te kunnen borgen is extra formatie noodzakelijk.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De huidige en beoogde kwaliteit kan niet worden geborgd en collegeleden krijgen niet de noodzakelijke ondersteuning.

6. Formatie bestuurssecretariaat

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
39	39	39	39

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het bestuurssecretariaat werkt ten dienste van het college, burgemeester en gemeentesecretaris. Door de uitbreiding van het aantal wethouders kan het college niet meer voldoende worden ondersteund binnen de huidige formatie.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De werkdruk neemt verder toe, de kwaliteit kan onder druk komen te staan.

7. Formatie weerbaarheid

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Nieuw beleid	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
57	57		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Deze aanvraag vloeit voort uit de bestuurlijke ambitie:

- gemeentelijke organisatie weerbaar maken tegen verschillende vormen van ondermijning (zoals misbruik van de geboden diensten door criminele organisaties);
- voorkomen dat criminele organisaties voet aan de grond krijgen in onze gemeente, door drempels op te werpen (zoals bijvoorbeeld een Bibob-toets).

De basis voor deze ambitie is gelegd in de volgende gemeentelijke stukken:

- Integraal veiligheidsplan DFM 2018-2022;
- Plan van aanpak ondermijning DFM 2018-2022;
- Ondermijningsbeeld BT Sneek, 20 juni 2018;
- Weerbaarheidsscan DFM, september 2021.

Om deze ambitie te kunnen realiseren is het noodzakelijk om de komende jaren onze organisatie bewust te maken van haar kwetsbaarheden en om de concrete aanbevelingen uit het ondermijningsbeeld en de weerbaarheidsscan om te zetten in acties/aanpassingen binnen de diverse teams. De aanpak van ondermijnende criminaliteit gaat onze hele organisatie aan en om hier succesvol in te kunnen zijn is het noodzakelijk om hiervoor een aanjager aan te stellen die de gehele organisatie hierin mee kan nemen en ondersteuning, kennis en expertise kan bieden.

Op 9 december 2021 is de rapportage van de weerbaarheidsscan met aanbevelingen in de directie besproken en vervolgens aan het college voorgelegd. Daarbij is aangegeven dat wanneer de aanbevelingen worden overgenomen, er zo nodig een kadernota aanvraag zou worden gedaan. Om de aanbevelingen uit de weerbaarheidsscan en de punten die naar verwachting worden opgenomen in de Friese intentieverklaring uit te kunnen voeren, is er formatie uitbreiding nodig. De functie van interne aanjager is een nieuwe functie, die niet vanuit bestaande formatie bij OOV kan worden opgepakt.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Zonder aanjager, lukt het niet om de stappen te zetten die nodig zijn voor een organisatie die weerbaar is tegen ondermijning en om drempels op te werpen tegen misbruik van gemeentelijke diensten. Het risico van het onbewust faciliteren van criminele organisaties is zonder deze investering groter en hierdoor kan naast maatschappelijke schade, ook de geloofwaardigheid en integriteit van de gemeente onder druk komen te staan.

8. Doorontwikkeling dienstverlening

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Nieuw beleid	Incidenteel*/structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
38*	38*	38*	38*
98	98	98	98

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De raad heeft de nieuwe dienstverleningsvisie 2022 – 2026 ‘Dienstverlening ons visitekaartje’ vastgesteld op 22 juni 2022. Duidelijk is dat de implementatie van de dienstverleningsvisie hoog op de politiek bestuurlijke agenda staat. De verwachting is dat dit prominent onderdeel zal uitmaken van het nieuwe collegeprogramma. Via het vorige coalitieakkoord hebben we al ingezet op goede dienstverlening en bereikbaarheid en doorontwikkeling van het bestaande beleid door digitalisering van de dienstverlening.

De nieuwe dienstverleningsvisie borduurt hierop voort en bevat een stevige ambitie voor de periode 2022 – 2026. We willen inzetten op een nog meer dienstbare cultuur, met een passende houding van onze medewerkers is. Dit is naast hoogwaardig informatievoorziening en efficiënte en transparante dienstverleningsprocessen, de sleutel tot excellente dienstverlening aan inwoners en ondernemers. Om de dienstverleningsvisie tot en met 2026 te implementeren en onze ambities daadwerkelijk te realiseren, zijn we voornemens om een meerjarig programma dienstverlening op te zetten (2023 – 2026). Hiervoor is het nodig om extra formatie beschikbaar te stellen voor de invulling van de functie programma manager.

We vragen hierbij om structurele invulling van deze functie, zodat na afronding van het programma Dienstverlening in 2026, de programmanager de organisatie programmatisch kan ondersteunen in andere complexe (verander) opgaven die op onze gemeente afkomen.

Naast het structureel beschikbaar stellen van formatie voor het aantrekken van een programmanager, is het nodig om incidenteel over voldoende ontwikkel- en innovatie budget te beschikken tijdens de looptijd van het programma (tot 2026). Dit budget geeft ruimte om onderzoek te doen en implementaties te realiseren ten aanzien van nieuwe, innovatie dienstverleningsvormen zoals videobellen, maatwerk dienstverlening op afspraak en om andere nieuwe, slimme services voor onze inwoners te ontwikkelen ter verbetering van dienstverlening en communicatie.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De doorontwikkeling van de dienstverlening kan maar deels worden gerealiseerd. Er is geen tot zeer weinig ruimte om te ontwikkelen (zowel op het gebied van cultuur als op ICT gebied) en nieuwe services aan te bieden aan onze inwoners. Bijvoorbeeld in het toepassen van de Serviceformule methode voor procesoptimalisatie vanuit inwonersperspectief, of om te investeren in opleiding en training omtrent (begrijpelijke) schrijfvaardigheden.

9. Borging procesmanagement

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
86	86	86	86

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In 2022 is met het project Procesmanagement een (her)start gedaan om procesmanagement binnen de gemeente in te voeren. Dit project draagt bij aan de verdere ontwikkeling van zaakgericht werken, digitalisering en de dienstverleningsvisie. De focus van het project waren de (12+)processen m.b.t. de rechtmatigheidsverklaring. Het project wordt afgerond in 2022. Vanaf 2023 dient procesmanagement structureel geborgd te zijn in onze organisatie. Met deze aanmelding wordt 1,0 FTE bij deze begroting aangevraagd. Deze FTE zal worden ingezet voor het aantrekken van een senior procesmodelleur.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

- Geen borging van de behaalde resultaten uit het project van 2022

- Geen (voortzetting van de) invoering van het beoogde procesmanagement
- In kaart gebrachte processen raken verouderd, verbeteringen verwateren, men moet opnieuw beginnen mits een wet/beleid erom vraagt

10. Borging Wikselwurk beleid voor inwoners- en overheidsparticipatie

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
87	87	87	87

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Op 1 juni 2022 heeft de gemeenteraad het Wikselwurk beleid voor inwoners- en overheidsparticipatie vastgesteld. Hiermee heeft de gemeente De Fryske Marren een kader vastgesteld waarmee we de ambitie om meer samen te werken met inwoners en de lokale democratie te versterken meer vorm geven. Versterken van lokale democratie en organiseren van nieuwe vormen van inspraak, vraagt om andere werkwijzen, beleidscycli en (inspraak)structuren.

Implementatie van dit beleid door het opleveren en laten vaststellen van een participatieverordening en het aanpassen van werkwijzen (zoals opstellen van startnotities met aanpak voor inwonerspacticipatie bij het vormgeven van nieuw beleid), wordt in 2022 projectmatig opgepakt.

Voor structurele borging van inwoners- en overheidsparticipatie op bestuurlijk en ambtelijk niveau en dit thema blijvend aandacht te geven in de organisatie, bij het bestuur en onder de inwoners, is het nodig om vanaf 2023 structurele formatie beschikbaar te stellen in de vorm van een 'Beleidsmedewerker Inwonerspacticipatie'. Daarnaast is het nodig om middelen beschikbaar te stellen voor organisatiekosten.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het organiseren van nieuwe vormen van inspraak, andere werkwijzen en het aanpassen van beleidscycli en (inspraak)structuren, is niet alleen een kwestie van eenmalige (projectmatige) implementatie in 2022. Er zal een cultuurverandering teweeg gebracht dienen te worden bij het bestuur en in de organisatie. Inwoners- en overheidsparticipatie is een thema dat blijven aandacht nodig heeft, zodat aanpassingen en veranderingen daadwerkelijk beklijven. Zo is het nodig dat we flexibel met kaders om kunnen en inwoners vroegtijdig betrekken in beleidscycli. Een 'beleidsmedewerker inwonerspacticipatie' heeft een aanjagende en verbinding de rol richting het bestuur en in de organisatie om hier invulling aan te geven.

2. Ruimte

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 2 Ruimte				
11	Uitvoering nationale bouw- en woonagenda *	250	250	-	-
12	Uitvoering warmtetransitie aardgasvrije dorpen *	600	600	600	600
13	Tijdelijke capaciteit duurzaamheid structureel invullen	-	265	265	265
14	Juridisch beleidsmedewerker VTH	95	95	95	95
14	Juridisch beleidsmedewerker VTH	-95	-95	-95	-95
15	Vergunningverlener milieu	57	57	57	57
16	Administratief medewerker *	51	51	51	51
17	Beleidsmedewerker vergunningen	284	284	284	284
17	Beleidsmedewerker vergunningen	-284	-284	-284	-284
18	Ontwikkelingen en nieuwe taken FUMO	200	200	200	200
19	Opstellen basisgeluidemissietaken *	30	30	-	-
20	Beheerder kunstwerken technisch specialist	86	86	86	86
21	Herstellen wegkanten	5	14	23	32
22	Verhoging dotatie voorziening wegen	1.700	1.700	1.500	1.500
23	Verhoging dotatie kunstwerken niveau gemiddeld	310	310	310	175
24	Vervanging brug Terherne	16	31	31	31
25	Vervanging wegen 2023 en 2024	13	73	149	177
26	Vervanging vaste bruggen 2023-2025	22	55	82	99
27	Planvorming en voorb. meerjarenprogramma kunstwerken	50	75	75	75
28	Calamiteiten steiger	2	4	4	4
29	Loopsteiger Vuurtorenweg	4	7	7	7
30	Implementatie gedragscode	86	86	86	86
31	Verhoging dotatie vastgoed t.b.v. verduurzaming	665	665	665	665
31	Verhoging dotatie vastgoed t.b.v. verduurzaming	-	-50	-100	-157
32	Areaaluitbreiding bankjes openbare ruimte	-	15	15	15
33	Verhoging budget ziekten en plagen in het groen	100	100	100	100
33	Verhoging budget ziekten en plagen in het groen *	161	161		
34	Areaaluitbreiding wegen	3	3	3	3
35	Verduurzaming en vervanging openbare verlichting	-	11	33	44
35	Verduurzaming en vervanging openbare verlichting	-	-1	-3	-4
36	Onderhoud en vervanging speeltoestellen *	100	-	-	-
37	Invoering omgevingswet *	350	350	-	-
38	Vervanging pont Grienedyk Joure	3	6	6	6
39	Vorbereidingskrediet verduurzaming vastgoed *	115	115	115	-
40	Verhogen budget duurzaamheid	35	35	35	35
41	Verhogen budget verkeersveiligheid	20	20	20	20
42	Vorbereidingskrediet doorfietsroute Oudehaske *	50	-	-	-
43	Landbouw transitie *	20	20	-	-
44	Aanstellen energiecoördinator *	53	53	53	53
44	Aanstellen energiecoördinator	-19	-29	-71	-90
45	Uitbreiding bedrijfsauto's	6	11	11	11
46	Renovatie groen *	400	-	-	-
47	Realiseren kwaliteitsniveau groen *	299	-	-	-

48	Automatiseren slagbomen Teernstrabrug Balk *	10	-	-	-
48	Automatiseren slagbomen Teernstrabrug Balk	6	12	12	12
	Totaal	5.859	5.391	4.420	4.158
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	2.489	1.630	819	704
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	3.370	3.761	3.601	3.454

11. Uitvoering nationale bouw- en woonagenda

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
250	250		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Wonen is één van de belangrijkste maatschappelijke opgaven op dit moment. De Fryske Marren heeft behoefte aan een toegankelijk, betaalbaar woonlandschap van goede kwaliteit. De opgave is complex: ze vraagt om een gerichte inspanning van alle betrokkenen. Samen met belangrijke partners in het woonveld, zoals medeoverheden, woningcorporaties en marktpartijen en het Rijk bundelen we de krachten om de geconstateerde problemen en oorzaken aan te pakken. Het Rijk heeft in maart 2022 de Nationale Woon- en Bouwagenda opgesteld. Met als eerste programmalijn het programma Woningbouw. We vragen middelen aan om dit programma en de volgende vier programma op lokaal niveau te realiseren in de komende vier jaar.

De Rijksoverheid wil vanaf nu samenwerken als één overheid door het maken van gezamenlijke afspraken over woningbouwproductie. Het rijk, provincie en gemeente, gaan (harde) prestatieafspraken maken over de plancapaciteit, het tempo, de betaalbaarheid en bouwen voor aandachtsgroepen. Eind 2022 is er een woonregio-deal die we afsluiten met het Rijk. Er zullen in totaal 5 rijksprogramma's binnen het woondomein worden uitgerold waarbij ook rijksmiddelen (volkshuisvestingsfonds) en middelen voor ontsluiting van woonwijken beschikbaar komen. De provincie zet ook in op een nieuw subsidieprogramma voor herstructurering. De gemeentelijke middelen zijn deels bedoeld voor co-financiering om een beroep te doen op Rijks- en provinciale middelen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het Rijk stuurt aan op een veel sterker accent op betaalbare woningen en verhoging van de beschikbaarheid. Zonder extra middelen kunnen wij deze opgave niet invullen op lokaal niveau en is cofinanciering niet mogelijk.

12. Uitvoering warmtetransitie aardgasvrije dorpen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
600	600	600	600

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Vanuit het Klimaatakkoord hebben we als gemeente de regie gekregen over het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. In november 2021 heeft de gemeenteraad hiervoor de Warmtevisie vastgesteld. Uitgangspunt is dat we aansluiten bij bewonersinitiatieven en hen zo goed mogelijk ondersteunen bij het

aardgasvrij maken van hun dorp. We hebben 4 startdorpen aangewezen omdat in deze dorpen al bewonersinitiatieven actief zijn, dit zijn Balk, Elahuizen, Terherne en Boornzwaag. Inmiddels zijn hier 3 bewonersinitiatieven bijgekomen: een BiogasHub in de Haskerveenpolder, een buurtinitiatief in Oudehaske en een initiatief in Bakhuizen, Mirns & Rijs. Al deze projecten zijn van start en verlopen goed. Initiatiefnemers ondersteunen we ze door te adviseren, ons netwerk in te zetten, samen plannen op te stellen en uit te voeren en door financiën voor onderzoek en projectkosten beschikbaar te stellen. Als gemeente werken we daarnaast ook nauw samen met de woningcorporaties Dynhus en Accolade, die betrokken zijn bij de projecten in Balk en Oudehaske. Ook werken we veel samen met buurgemeenten, provincie, Wetterskip, FSFE en Liander.

Om de 7 bewonersinitiatieven in staat te stellen ook de komende jaren uitvoering te blijven geven aan hun plannen is uitvoeringsbudget nodig. Dit budget zal worden gebruikt voor het organiseren van bijeenkomsten en activiteiten, inhuur van externe expertise, het op gang brengen van innovaties, deelname aan de stuurgroep aquathermie, het aantrekken van co-financiering en het verstrekken van subsidies aan initiatiefnemers.

Voor de projecten in Balk en Terherne hebben een grote financieringsbehoefte vanwege de inzet van betaalde krachten uit het eigen dorp omdat deze projecten voor de energiecoöperaties te groot zijn om alleen met vrijwilligers uit te voeren. Voor Balk en Terherne is per dorp ongeveer € 200.000 per jaar nodig. Met dit geld kan men een participatieproces met heel het dorp organiseren, activiteiten organiseren, vervolgonderzoek uitvoeren, expertise inhuren, uitvoeringsplannen opstellen en een verkenning uitvoeren voor de oprichting van een coöperatief lokaal warmtebedrijf. We zetten ons er voor in om voor deze grote projecten co-financiering aan te trekken. Met het aquathermie project in Terherne doen we mee aan een aanvraag bij Interreg North Sea en voor het project Warmtenet Balk zijn we in overleg met het Waddenfonds.

Naast de lopende projecten is er ook budget nodig om nieuwe initiatieven te ondersteunen. Met de 7 lopende projecten kan de helft van de doelstelling voor 2030 (1/5e van de gebouwen aardgasvrij) worden behaald, mits alle inwoners meedoen. Er zijn dus meer projecten nodig. De wens is om in Joure een groot project te starten voor het benutten van restwarmte van Douwe Egberts, waarvoor in 2019 door JDE, gemeente en Accolade een intentieverklaring is getekend. Ook is er behoefte aan financiële ruimte om nieuwe initiatieven vanuit de Mienskip direct op te kunnen pakken zodra initiatiefnemers zich bij de gemeente melden.

Deze aanvraag richt zich op de periode t/m 2026. Omdat er tot 2050 financiering nodig is zal over een aantal jaar een aanvraag ingediend worden voor aanvullende investeringen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De uitvoering van de Warmtetransitie wordt gedaan door bewonersinitiatieven die afhankelijk zijn van gemeentelijke financiering. Zonder projectfinanciering zullen de lopende projecten stil vallen. Risico hiervan is dat initiatiefnemers afhaken en de aanwezige energie uit de projecten verdwijnt.

De startdorpen hebben als pilotproject een zeer belangrijke rol in het op gang brengen van de gehele warmtetransitie. Zij dienen als voorbeeld en stimulans voor andere dorpen en zijn voor de gemeente belangrijk voor het opdoen van leerervaringen. Uiterlijk in 2050 moeten alle 51 dorpen aardgasvrij zijn, daarvoor is het nodig om te zorgen dat deze kansrijke projecten vanuit de mienskip uitgevoerd kunnen worden. Als deze pilotprojecten geen doorgang vinden stagneert de hele warmtetransitie. Daarmee komen de doelstellingen om in 2030 1/5e deel van de gebouwen aardgasvrij te maken en de gehele gebouwde omgeving volledig aardgasvrij te maken voor 2050 in gevaar. Het effect daarvan is dat we te weinig zullen bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering en niet aan onze verplichtingen uit het Klimaatakkoord zullen voldoen.

13. Tijdelijke capaciteit duurzaamheid structureel invullen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
	265	265	265

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De gemeenteraad heeft voor de uitvoering van zowel het duurzaamheidsprogramma als de warmtevisie voor 2022 en 2023 per jaar € 200.000 beschikbaar gesteld voor tijdelijke extra capaciteit. Hiervoor zijn drie professionals (ca. 2,8 fte) aangetrokken op een (vooralsnog) tijdelijke arbeidsovereenkomst (niet op inhuurbasis). Deze personen werken hoofdzakelijk aan de warmteuitvoeringsplannen en aan de circulaire economie.

In de door de raad vastgestelde plannen zijn stevige ambities voor 2022 en de daarop volgende jaren neergelegd. In een eerder stadium is al aangegeven welke gevolgen het uitvoeren van het landelijke Klimaatakkoord heeft voor gemeenten zoals de onze.

Het Rijk heeft toegezegd gemeente uitvoeringsbudget te geven om de doelstellingen uit het klimaatakkoord te kunnen halen. Echter, er is nog geen duidelijkheid en daarmee zekerheid vanuit het Rijk over hoe en wanneer zij deze opgaven structureel willen financieren. Wij hebben voor onze eigen ambities gekwalificeerd personeel nodig. Omdat in de markt een schreeuwend tekort of grote schaarste aan gekwalificeerd personeel is, is het raadzaam nu al proactief te handelen en de eerder toegekende tijdelijke capaciteit-uitbreiding om te zetten naar structurele capaciteit-uitbreiding. De voortgang van de uitvoering is dan beter geborgd.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het wegvallen van o.a. deze tijdelijke extra fte's gaat onherroepelijk leiden tot vertragingen, uitstel en zeer waarschijnlijk afstel van de uitvoering van de vastgestelde plannen. Dat haalt het draagvlak bij onze direct betrokken inwoners weg terwijl dat juist cruciaal is voor het slagen van het bereiken van onze ambities. Er is overal behoefte aan gekwalificeerd personeel. Als niet op zeer korte termijn een goed perspectief kan worden geboden, zullen andere werkgevers gaan concurreren met bv. vaste aanstellingen. Er zullen zeker inwoners zijn die niet meer gaan rondkomen door de enorm gestegen gasprijzen terwijl de alternatieven, zoals de warmte-uitvoeringsplannen, ook geen doorgang vinden door gebrek aan menskracht.

14. Juridisch beleidsmedewerker VTH

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
95	95	95	95
-95	-95	-95	-95

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De werkvoorraad voor handhavingsszaken stijgt. In 2016 betrof dat nog 22 dossiers, maar in 2021 was dat al opgelopen tot 93 dossiers. In de afgelopen jaren is hierop extra ingehuurd met het idee dat het een piek betreft. Na een aantal jaren merken we nu dat de stijging een trend is. De huidige beleidsmedewerker VTH

deed voorheen ook handhavingssdossiers en moet steeds meer aandacht geven aan de inzet van toezichthouders in met name domein 1 (BOA's) en in VTH beleidszaken. Invloeden zijn hierbij de omgevingswet, de Wet kwaliteitsborging, maar ook de ontwikkelingen rondom de toename in taken van de BOA's. Om de formatie aan te laten sluiten op de workload is het aantrekken van vast personeel noodzakelijk.

Het voorstel is om 1 fte schaal 10 aan te stellen bij de vaste formatie in de functie van juridisch beleidsmedewerker VTH.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Jaarlijks blijvend hoge kosten door inhuur middels een budget dat hiervoor niet is bedoeld (wel voor calamiteiten zoals vervanging wegens uitval door ziekte en kortstondige piekbelasting). Kans op wegtrekken huidige tijdelijke inzet wordt groter door krappe arbeidsmarkt (perspectief elders is groter). Het wegnemen van de huidige inzet levert juridische risico's op met claims tot gevolg.

15. Vergunningverlener milieu

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatietlasten			
2023	2024	2025	2026
57	57	57	57

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Er is sinds een paar jaar een constante hoge stroom van milieumeldingen en aanvragen. Daar hebben we in beginsel op ingehuurd, (16 u/w en 24 u/w) er vanuit gaande dat er sprake zou zijn van piek. Inmiddels blijkt dat er een continue hoge instroom blijft.

Met de komst van de Omgevingswet worden er meer activiteiten dan nu (onder de Wabo) als basistaak voor Fumo aangewezen. En daardoor ook meer taken voor VTH. De gemeente zal voor meer activiteiten bevoegd gezag worden. Bovendien moet de gemeente meer milieuthema's lokaal regelen waarvan ook de afhandeling van vergunningaanvragen en meldingen afhankelijk zijn.

Vanuit onze organisatie zien we dat het cluster milieu een steeds vastere rol krijgt (overigens niet te verwarren met duurzaamheid: dat is belegd bij RO).

De samenwerking/coördinatie met de Fumo vergt inmiddels 1 fte aan inzet. Er zijn veel projecten en onderwerpen waar we goed vat op moeten blijven houden. Het scherp blijven en focus houden op de samenwerking vergt nu eenmaal energie en inzet. We hebben veel kennis en kunde en dat willen we behouden en uitbouwen.

Invloeden zijn hierbij de omgevingswet, de Wet kwaliteitsborging, maar ook de ontwikkelingen rondom de taken van de BOA's.

Het voorstel is om vaste formatie toe te voegen van 24 u/w, schaal 9.

Mogelijke dekking kan gevonden worden in het heffen van leges. In het kader van de Omgevingswet mogen we leges gaan heffen voor milieutaken. Hierover volgt nog nadere besluitvorming door de raad.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Jaarlijks hoge kosten indien op tijdelijke basis capaciteit wordt aangesteld.

Kans op wegtrekken tijdelijke inzet wordt groter door krappe arbeidsmarkt.

Taken kunnen niet meer adequaat worden opgepakt, continuïteit is in gevaar.

16. Administratief medewerker

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
51	51	51	51

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Voor de administratieve ondersteuning zijn de taken fors toegenomen, ook door de aard van de aanvragen en noodzakelijke overleggen die zijn gestegen. Naast de administratie van het inboeken en het verdelen van werk, zien we een forse toename van mailverkeer en bijv. publicaties, CBS doormeldingen, leges berekenen. Door de formatie uit te breiden beperken we de kwetsbaarheid; elke dag dient er immers te worden ingeboekt. Doordat de toename in taken structureel geworden is, is het logisch om vaste formatie in te zetten. Het werk verdelen en inboeken is een essentieel proces in de aanvragen, termijnen hangen hier aan vast. Continuïteit is noodzaak en kan nu niet worden gegarandeerd.

De applicatiebeheerder is tevens achtervang voor inboeken en dat is geen goede oplossing.

In de toekomst zie je dat de functie van administratief medewerker ook breder kan worden ingezet, door bijvoorbeeld ondersteuning in de omgevingstafels. Maar ook om vragen over vergunningvrije bouw op te pakken.

Om te bezien of de huidige formatie op orde is, starten wij daartoe onderzoek. Belangrijke invloeden zijn hierbij de omgevingswet, de Wet kwaliteitsborging, maar ook de ontwikkelingen rondom de taken van de BOA's.

Het voorstel is om de vaste formatie uit te breiden met 24 u/w inhuur, schaal 8.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Jaarlijks hoge kosten indien op tijdelijke basis capaciteit wordt ingezet.

Kans op wegtrekken tijdelijke inzet wordt groter door krappe arbeidsmarkt.

Kwetsbaarheid blijft aanwezig door te klein cluster, continuïteit is in gevaar in het cruciale proces van inboeken en werk verdelen.

17. Beleidsmedewerker vergunningen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
284	284	284	284
-284	-284	-284	-284

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Al sinds 2019 zien we forse stijgingen van aanvragen om omgevingsvergunningen en vooroverleggen. In de afgelopen jaren is hierop extra ingehuurd, we merken we dat het een trend geworden is en geen piek. Thuiswerken is normaal geworden. De vastzittende woningmarkt zorgt ervoor dat men hierdoor veel thuis gaat verbouwen. De kavels die vrijkomen zijn vrijwel meteen verkocht. Ook de economie draait erg goed, hetgeen we terugzien in veel economische bedrijvigheid, expansie. Ook de komende jaren zal er veel gebouwd worden, de prognose is dan ook dat we veel aanvragen blijven krijgen.

Om hoge inhuurkosten te beperken en om de vaste formatie meer aan te laten sluiten op de workload is het aantrekken van vast personeel noodzaak.

Op dit moment worden er 6 medewerkers (bijna structureel) ingehuurd die vergunningen en vooroverleggen behandelen. Om een gezonde flexibele schil te houden wordt voorgesteld om 3 fte schaal 10 in vaste dienst te nemen.

De forse stijgingen van aanvragen omgevingsvergunningen levert ook fors meer inkomsten uit leges op. In 2020 hadden wij bijna 200K meer aan inkomsten uit leges. Vorig jaar hadden wij zelfs ruim 700K aan extra inkomsten uit leges (t.o.v. de primitieve begroting). Ook voor 2022 is de verwachting dat wij zo'n 400K extra inkomsten uit leges ontvangen. De extra inzet van formatie kan gedekt worden uit de extra inkomsten uit leges.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Jaarlijks blijvend hoge kosten door inhuur. Kans op wegtrekken huidige inhuur wordt groter door krappe arbeidsmarkt, daardoor gevaar voor de continuïteit en termijnen.

18. Ontwikkelingen en nieuwe taken FUMO

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
200	200	200	200

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Met het van kracht worden van de Omgevingswet – voorzien op 1 januari 2023 – verschuiven er bevoegd gezag taken Wet bodembescherming en Ontgrondingenwet van de provincie naar de gemeenten. De FUMO voert deze taken momenteel uit voor de provincie en blijft deze taken onder de Omgevingswet ook namens de gemeenten uitvoeren omdat deze taken (grotendeels) als wettelijke basistaak zijn aangewezen. Omdat er op dit moment nog geen kentallen beschikbaar zijn, is lastig te bepalen welke kosten exact met deze nieuwe gemeentelijke taken zijn gemoeid. Op basis van de omzetting van de taken vanuit de Wet bodembescherming en Ontgrondingenwet naar de Omgevingswet is in ieder geval de verwachting dat de taakomvang als geheel niet kleiner wordt onder de Omgevingswet. Uitgaande van de inzet die de FUMO momenteel voor de provincie op de taken pleegt, worden de kosten bij verdeling over de gemeenten voor De Fryske Marren begroot op €100.000.

Een tweede verandering als gevolg van de Omgevingswet is dat er straks vanuit oogpunt milieu niet meer gesproken wordt van inrichtingen en niet-inrichtingsgebonden activiteiten, maar alleen nog maar van milieubelastende activiteiten; kortweg Mba's genoemd. Er worden onder de Omgevingswet meer Mba's als basistaak aangewezen dan er onder de Wabo inrichtingen en niet-inrichtingsgebonden activiteiten als basistaak zijn aangewezen. De VTH-milieu taakomvang neemt daarmee toe. Op basis van de huidige gegevens wordt die toename van de taakomvang begroot op €75.000.

Een derde onderdeel van deze aanmelding heeft betrekking op de geluidsadvisering door de FUMO. De FUMO ondersteunt de gemeente op het gebied van geluid. En voor zover die ondersteuning niet betrekking heeft op de basistaken wordt deze ondersteuning als plustaak in rekening gebracht. Binnen de huidige begroting is rekening gehouden met 131 uren voor de plustaak geluid. De daadwerkelijke uitvraag bij de FUMO is de afgelopen jaren hoger gebleken. En dit kan als structureel worden gezien. Om deze reden wordt €25.000 extra budget gevraagd, zodat er structureel 350 geluidsuren bij de FUMO als plustaak afgenomen kunnen worden.

De totale omvang van deze aanmelding is €200.000

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd dan kunnen de rekeningen van de FUMO niet binnen het beschikbare budget worden betaald.

19. Opstellen basisgeluidemissietaken

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wettelijk	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
30	30		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De gemeente krijgt er volgend jaar met het van kracht worden van de Omgevingswet een nieuwe taak bij: Het inzichtelijk maken en monitoren van de geluidsemissie van gemeentelijke wegen. Het inzichtelijk maken gebeurt door het verzamelen van gegevens en op basis daarvan vastleggen van de basisgeluidsemissie (verder BGE). Deze BGE wordt vastgelegd in een landelijk geluidregister en op kaart zichtbaar gemaakt als geluidaandachtsgebied. Het geluidaandachtsgebied is een zone rondom de wegen waar het geluid hoger is dan de wettelijk bepaalde standaardwaarde (voor gemeentelijke wegen is dat 53 Lden). Na vastlegging van de BGE moet de ontwikkeling van geluid ten opzichte van deze BGE worden gemonitord.

De eerste klus is dus het vastleggen van de BGE. Voor gemeentewegen met een verkeersintensiteit van 4.500 of meer motorvoertuigen per etmaal moet de BGE binnen één jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn vastgelegd. Bij inwerkingtreding op 1 januari 2023 is dat dus uiterlijk voor 1 januari 2024. Voor gemeentewegen met een verkeersintensiteit van tussen de 1.000 en 4.500 motorvoertuigen per etmaal moet de BGE uiterlijk in 2026 zijn vastgelegd. Voor het vastleggen van de BGE is externe ondersteuning nodig van een partij die daarvoor de juiste instrumenten heeft. Deze aanmelding is bedoeld om externe ondersteuning in te kunnen schakelen voor het vastleggen van de BGE. Voor de monitoring daarna is vooralsnog de verwachting dat dit binnen de reeds beschikbare structurele middelen opgevangen kan worden en is dus geen onderdeel van deze aanvraag.

De omvang van deze aanmelding is € 60.000 verdeeld over twee jaren (2023 en 2024).

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd dan kan niet worden voldaan aan de wettelijke verplichting de BGE vast te leggen. Besluitvorming ten aanzien van geluidgevoelige gebouwen in de buurt van gemeentewegen kan dan daardoor niet juist worden verantwoord, met de nodige bestuurlijke, imago en financiële risico's als gevolg.

20. Beheerder kunstwerken technisch specialist

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
86	86	86	86

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In 2021 is door Unafact Advies onderzoek gedaan naar de staat van de organisatie ruimtelijk beheer van de gemeente De Fryske Marren in het licht van onze verantwoordelijkheden en de recente organisatiewijziging. Om het beheer en onderhoud van onze kunstwerken en beschoeiingen en daarmee onze wettelijke verplichtingen niet in gevaar te brengen, is het van belang om als eerste stap de basiscapaciteit van het team Ruimtelijk beheer op orde te brengen. Uit het onderzoek van Unafact blijkt dat dit niet op orde is. Dit wordt ondersteund door de uitkomsten Benchmark Formatie Gemeenten waarin staat dat er op groot- en planmatig onderhoud te weinig capaciteit is. Voor de beleidsthema's wegen, bebording en belijning, openbare verlichting, kunstwerken en beschoeiingen is nu 1fte beschikbaar. Willen we de basiscapaciteit op orde hebben dan heeft het team Ruimtelijk beheer een uitbreiding van 1 fte nodig namelijk een:

- Specialist kunstwerk- en beschoeiingen beheer

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het niet honoreren van de uitbreiding betekent dat of de kwaliteit en gebruiksveiligheid van het areaal nog verder vermindert. We kunnen niet voldoen aan de eisen die vanuit wetgeving verplicht zijn. Naast de wettelijke plichten uit de BBV geeft de Provincie Fryslân via de begrotingscirculaire 2022 aan dat de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen extra aandacht vergt. De extra aandacht gaat uit naar:

- de actualiteit van de diverse onderhoudsplannen;
- de looptijd van de onderhoudsplannen;
- het al dan niet hebben van achterstanden in het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen;
- het reserveren van middelen voor de uitvoering van regulier klein en groot onderhoud;
- vervangingsinvesteringen in kapitaalgoederen.

De beleidsmedewerker pakt veel van deze uitvoerende taken op en daardoor is er weinig tot geen capaciteit voor het maken, harmoniseren en vernieuwen van beleid. Ook bevorderen van integraliteit en verduurzamen van het areaal blijven achter ten opzichte van de gemeentelijke ambities.

21. Herstellen wegganten

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel	600	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
5	14	23	32

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Door de steeds grotere verkeersdruk en groter en zwaarder wordende voertuigen zijn er op veel locaties terugkerende berm schade en rijsporen. Ook het asfalt heeft hierdoor minder opsluiting en steun. Hierdoor brokkelt het asfalt steeds verder af. Huidige herstelmaatregelen zijn minimaal en er zijn veel klachten en ongevallen. Voor de meest terugkerende locaties willen we berm beton aanbrengen. Dit is geen groot onderhoud en valt dus niet binnen de voorziening wegen. Wanneer de bermen gereed zijn worden ze wel opgenomen in het areaal en daarmee ook onderhouden. Hiervoor willen we een programma opstarten waarbij we jaarlijks een aantal wegen ten uitvoer brengen. Onderstaand de locaties waar de meeste klachten en ongevallen gemeld zijn en waar we het eerst willen beginnen:

- Lange en Koarte Ekers
- Badweg
- Nij Amerika
- Streek
- Overig nog nader te onderzoeken

Deels kunnen we deze stroken projectmatig meenemen in het asfaltonderhoud. Dit levert een aanbestedingsvoordeel op. Daarom willen we dit planmatig oppakken tussen 2023 en 2026. Hier is € 150.000,- per jaar voor nodig.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De kwaliteit van wegenareaal verslechtert door slechte opsluiting (steun) van de berm ten opzichte van de wegverharding. Dagelijks onderhoud komt steeds meer onder druk door het moeten herstellen van de bermen. Ook nemen klachten en aansprakelijkstellingen toe en daarmee de kosten voor de aansprakelijkheidsverzekering.

22. Verhoging dotatie voorziening wegen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
1.700	1.700	1.500	1.500

Algemene (bestuurlijke) toelichting

September 2022 heeft de raad het herijkte MJOP wegen vastgesteld. Het MJOP maakt integraal onderdeel uit van het in 2020 door de raad vastgestelde beleidsplan wegbeheer. Uitkomst van deze herijking en het te realiseren onderhoudsniveau is dat er voor 2023 en 2024 € 1.700.000 per jaar en voor 2025 en 2026 € 1.500.000,- per jaar extra in de voorziening gedoteerd moet worden. Dit omdat een voorziening niet negatief mag zijn.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het door de raad gekozen kwaliteitsscenario kan niet worden gerealiseerd door een gebrek aan middelen. Er zal minder levensduur verlengend onderhoud gepleegd worden. Hierdoor ontstaan onveilige situaties en is er op lange termijn sprake van kapitaalsvernietiging.

23. Verhoging dotatie kunstwerken niveau gemiddeld

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
310	310	310	175

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In het najaar 2022 heeft de raad het herijkte MJOP kunstwerken vastgesteld. Het MJOP maakt integraal onderdeel uit van het in 2020 vastgestelde beleidsplan kunstwerken. Uitkomst van deze herijking en het te realiseren onderhoudsniveau 'gemiddeld' is dat er van 2023 tot en met 2025 € 310.000 per jaar en vanaf 2026 € 175.000 extra in de voorziening gedoteerd moet worden om niet negatief te komen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het door de raad gekozen kwaliteitsscenario kan niet worden gerealiseerd door een gebrek aan middelen. Er zal niet of nauwelijks levensduur verlengend onderhoud gepleegd worden. Hierdoor ontstaan onveilige situaties, moeten er kunstwerken afgesloten worden en is er sprake van kapitaalsvernietiging.

24. Vervanging brug Terherne

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel	380	Honoreren
Wens	Structureel	300	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
9	17	17	17
7	14	14	14

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Bij de inspecties in 2021 (algemeen) en 2022 (gedetailleerd) aan de brug Terherne is geconstateerd dat de betonnen aanbrug (het vast gedeelte) ernstig is aangetast en zo spoedig mogelijk vervangen moet worden. De raming voor deze vervanging is € 380.000. Echter in het dorp leeft de wens om de brug geschikt te maken voor sloepen (1.50m doorvaarthoogte) om vermenging tussen plezier- en beroepsvaart te verminderen. Deze kosten zijn geraamd op €680.000,-

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De brug wordt momenteel maandelijks geïnspecteerd en wanneer er een acute onveilige situatie ontstaat zal de brug moeten worden afgesloten. De brug ligt in de hoofdroute Joure – Akkrum en is de levensader van het dorp. Er zullen langdurige mitigerende maatregelen genomen moeten worden zoals omleidingen voor wegverkeer en openbaar vervoer. Voor fiets- en voetgangers zal er een noodbrug aangelegd moeten worden.

25. Vervanging wegen 2023 en 2024

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel	2.950	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
13	73	149	177

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het op juiste wijze onderhouden van de wegen en fiets- en voetpaden en daarmee de veiligheid voor de weggebruiker garanderen, is een wettelijk verantwoordelijkheid van de gemeente.

Uit de in 2021 uitgevoerde weginspecties en levenscyclusplanning blijken locaties in aanmerking te komen voor vervanging. I.v.m. planning en overlast willen we dit deels gefaseerd uitvoeren.

- Lemmer, Lemstervaart diverse straten i.c.m. riolering
- Lemmer, Straatweg en parkeerterrein CVVO Lemmer
- Echtenerbrug, Duimstraat en Veenscheiding
- Oudehaske, Wiidswal
- Sint Nicolaasga, Kerkstraat
- Bantega, Otterweg en Ringvaart
- Goïngarijp, Reidlânsdyk
- Fietspad Noordzijde Langwarderwielen (tussen de Tramwei en Muzekamp)
- Fietspad Scharsterrijn (Oldeouwer – Scharsterbrug – Woudfennen)

De benodigde investering voor deze vervangingen in 2023 bedraagt € 1.700.000,- en in 2024 € 1.250.000,-

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De onderhoudstoestand van de betreffende wegen en fietspaden wordt onacceptabel en er wordt niet langer voldaan aan de wettelijke zorgplicht van de gemeente. Het risico op ongevallen en claims is groot. De personele inzet om de risico's in te perken leggen een te zware druk op het overige onderhoud waardoor ook hier kwaliteitsrisico's en klachten ontstaan.

26. Vervanging vaste bruggen 2023-2025

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel	2.195	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
22	55	82	99

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In het meerjarenplan kunstwerken zijn vanuit meerdere inspecties een aantal bruggen opgenomen om te vervangen. In totaal bedraagt de investeringsbehoefte € 2.195.000,- Medio 2023 is er meer inzicht in de vervangingskosten 2026 en verder.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De bruggen kunnen niet worden vervangen. Vervanging is noodzakelijk om te voldoen aan de wettelijke zorgplicht van de gemeente. Veilig gebruik is in het geding.

27. Planvorming en voorbereiding meerjarenprogramma kunstwerken

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
50	75	75	75

Algemene (bestuurlijke) toelichting

September 2022 is het herijkte MJOP en vervangingen kunstwerken vastgesteld. In dit document zijn onder andere grote verkeersbruggen opgenomen welke einde levensduur zijn of grote renovatie behoeven. De vervanging en renovatie van deze bruggen moet geprioriteerd en voorbereid worden. Hiermee kunnen we een goede kostenraming en programmering voorleggen aan de raad voor aanpak vanaf 2023. Deels kunnen we werkzaamheden intern uitvoeren of uitbesteden maar voor projectleiding, participatie trajecten en specialistisch onderzoek is onvoldoende interne capaciteit, kennis en budget aanwezig. Voor 2023 is een bedrag van € 50.000 benodigd. Dit bedrag is lager dan de opvolgende jaren omdat dit jaar en volgend jaar al drie bruggen zijn opgenomen voor vervanging inclusief voorbereiding. Voor de jaren 2024 tot en met 2026 is een bedrag van € 75.000,- per jaar benodigd.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

We krijgen geen inzicht in de totale omvang kostenindicatie van de vervangings- en renovatie opgave kunstwerken. Benodigde budgetten kunnen niet aangevraagd worden en projecten niet voorbereid en tot uitvoering worden gebracht. Vervanging en renovatie is echter noodzakelijk om te voldoen aan de wettelijke zorgplicht van de gemeente. Veilig gebruik is in het geding.

28. Calamiteiten steiger

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel	85	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
2	4	4	4

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Aan het eind van de Vuurtorenweg te Lemmer bevindt zich een auto- en calamiteitensteiger. De steiger dient er voor om auto's op de wal of aan dek zetten van binnenvaartschepen. Tevens dient de steiger om bij calamiteiten personen aan de wal te krijgen. De dekdelen en draagconstructie van de steiger zijn verrot en moeten vervangen worden. Het houten dek met haar draagconstructie is onbetrouwbaar. Verder voldoen de aanmeerpalen en het remmingswerk niet aan de huidige eisen. De binnenvaartschepen zijn te groot voor de huidige constructie.

Twee jaar geleden is een krediet toegekend. Bij de voorbereiding van het project bleken de geraamde kosten niet toereikend te zijn. Voor het project zijn geen voorbereidingskosten gerekend en verder zijn de prijzen van de materialen (met name staal) en de bouwkosten het afgelopen jaar extreem gestegen. Berekend is dat nog een bedrag benodigd is van € 85.000,-.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd zijn er geen middelen beschikbaar om de steiger te vervangen en ontstaat een onveilige situatie. Het risico bestaat dat er ongelukken gebeuren. Verder is de wens van onze gemeente de openbare ruimte een visitekaartje te laten zijn, ondanks de beperkte middelen. Met beperkte middelen en met de nodige inventiviteit wordt gewerkt om het maximale te bereiken. De gemeente heeft een aanzienlijk vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, openbare verlichting, riolering, openbaar groen, oevers en kaden, vaarwegen, kunstwerken en gebouwen. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

29. Loopsteiger Vuurtorenweg

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel	165	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
4	7	7	7

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Aan de Vuurtorenweg te Lemmer bevindt zich een loopsteiger. De steiger loopt parallel aan de Vuurtorenweg en is bedoeld voor de recreatieve beroepsvaart. Aan de steiger meren vooral passagiersschepen en charterschepen aan. Het dek van de steiger en een deel van de draagconstructie van het dek is aan het einde van hun levensduur en moet vervangen worden. Twee jaar geleden is een krediet toegekend. Bij de voorbereiding van het project bleek dat de geraamde kosten niet toereikend te zijn. Er is onder andere van uitgegaan dat bestaande palen konden worden hergebruikt. Dit blijkt bij nader onderzoek niet te kunnen. Ook de gordingen bleken niet goed te zijn en niet te kunnen worden hergebruikt. Daarnaast zijn de prijzen van de materialen en de bouwkosten het afgelopen jaar extreem gestegen. Berekend is dat nog een bedrag benodigd is van € 165.000,-.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd zijn er geen middelen beschikbaar om de steiger te vervangen en ontstaat een onveilige situatie. Het risico bestaat dat er ongelukken gebeuren. Verder is het de wens van onze gemeente om de openbare ruimte een visitekaartje te laten zijn, ondanks de beperkte middelen. Met de huidige beperkte middelen en met de nodige inventiviteit wordt gewerkt om het maximale te bereiken. De gemeente heeft een aanzienlijk vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, openbare verlichting, riolering, openbaar groen, oevers en kaden, vaarwegen, kunstwerken en gebouwen. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

30. Implementatie gedragscode

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
86	86	86	86

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Om te voldoen aan de Wet natuurbescherming moet de gemeente werken conform de nieuwe vastgestelde gedragscode "Gedragscode soortenbescherming gemeenten voor Ruimtelijke Ontwikkeling of inrichting en Bestendig beheer of onderhoud". Hiervoor is inzet van een ecologisch medewerker vereist.

De ecologische medewerker onderzoekt vooraf waar beschermde soorten voorkomen. Daarna bepaalt deze hoe het werk aangepast moet deze beschermde planten en dieren niet te verstoren of te beschadigen. Dit soort vooronderzoeken moet voor bijna alle werkzaamheden gebeuren. Voor repeterende werkzaamheden kan dit via werkprotocollen. Voor herinrichtingen en vernieuwingen moet dit met een vooronderzoek en een voorgeschreven werkmethode.

De ecologische medewerker wordt ingezet bij meerdere teams, waar men fysiek bezig is in de openbare ruimte:

- Ruimtelijk beheer
- Realisatie
- Wijkbeheer
- Wijkoverschrijdend
- Diensten
- Ruimtelijke ontwikkeling

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Niet werken conform een door de provincie vastgestelde gedragscode kan leiden tot boetes als voor de werkzaamheden geen ontheffing is aan gevraagd. Ook het aanvragen van de vele ontheffingen vergt meer tijd en leidt tot meer capaciteitsbehoefte. Het zal zeer lastig worden om aan de Wet natuurbescherming te kunnen voldoen.

31. Verhoging dotatie vastgoed t.b.v. verduurzaming

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
665	665	665	665
	-50	-100	-157

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Voor het verduurzamen van de vastgoedportefeuille is een Routekaart geschreven. In de periode 2023 t/m 2036 moeten jaarlijks ca. 5 panden worden verduurzaamd. De kosten hiervan bedragen gemiddeld € 664.868 per jaar over genoemde periode. Het voorstel is om in de betreffende periode dit bedrag jaarlijks toe te voegen aan de voorziening Vastgoed en hieruit de verduurzamingsplannen uit de Routekaart te bekostigen (egalisatiefonds). Van de verduurzamingsplannen wordt een gescheiden boekhouding bijgehouden.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet gehonoreerd wordt, kunnen we niet voldoen aan de eisen uit het Klimaatakkoord van Parijs (2015), het nationale Klimaatakkoord (2019) en de Klimaatwet (2 juli 2019, ingangsdatum 1-1-2020). Hierin is opgenomen dat 49% minder CO2 wordt uitgestoten in 2030, en 95% minder in 2050. Bij het niet voldoen aan genoemde eisen kunnen boetes worden opgelegd aan de gemeente, waarmee het dus geen vrijblijvende zaak is.

32. Areaaluitbreiding bankjes openbare ruimte

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
	15	15	15

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In de afgelopen jaren zijn nieuw geplaatste bankjes niet als areaaluitbreiding opgenomen. Het onderhoud van de bankje is bij een sociaal werkvoorzieningsschap ondergebracht. Voor het benodigde budget voor het beheer en onderhoud van de bankjes is gekeken naar het areaal in 2021. In 2021 is het onderhoud (B-kwaliteit onderhoud) van de bankjes weggezet voor €34.000,- (begroot €26.000). Dit is een tekort van €8.000,-, daarnaast zijn er prijsstijgingen in de lonen en materialen van circa 20%. Hiermee is voor het onderhoud van de bankjes voor de komende jaren 3 een budget nodig van €40.800 en betreft de aanvraag voor budgetverhoging €14.800 per jaar.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Bij het niet honoreren zal het onderhoudsniveau terug moeten worden gezet naar een C-kwaliteit. Dit betekent dat het niet meer jaarlijks gereinigd wordt maar 1x per twee jaar.

33. Verhoging budget ziekten en plagen in het groen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Wettelijk	Incidenteel *		Honoreren
Wens	Incidenteel *		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
100	100	100	100
136 *	136 *		
25 *	25 *		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Bij de kadernota 2020 is voor 2020 t/m 2022 jaarlijks €231.000 gehonoreerd voor de bestrijding van ziekten en plagen in het groen. In 2022 zou gekeken worden in hoeverre het budget toereikend is, dan wel verlaagd of verhoogd moet worden.

Wetgeving

Bestrijding van de Reuzenberenklauw is een wettelijke taak. Deze soort staat op de “Unielijst” van de Europese verordening exotenbestrijding. Bestrijding van de Japanse Duizendknoop staat nog niet op de Unielijst, maar zal daar binnen 2 jaar mogelijk wel aan toegevoegd worden. Deze soort kan een grote schade veroorzaken aan wegen, gebouwen, bruggen, etc. Bestrijding is noodzakelijk om hoge kosten door schade te voorkomen.

Eikenprocessierupsen veroorzaken een gevaar voor de volksgezondheid. De gemeente heeft als eigenaar en beheerder van eikenbomen een zorgplicht om de overlast die eikenprocessierups met zich brengt te voorkomen dan wel te beperken, omdat de rupsen een gevaar kan opleveren voor de volksgezondheid (rechtsoverweging 4.4). Het voorkomen van een, voor de volksgezondheid (voor mens en dier) gevaarlijke situatie is hier leidend bij de uitvoering van de zorgplicht.

Eikenprocessierups

In de gemeente De Fryske Marren zijn in 2021 in totaal 10448 nesten bestreden, in 2020 waren er 6520 nesten bestreden. Ten opzichte van 2020 is er een zeer sterke stijging van ruim 40% in het aantal bestreden nesten. De stijging van de vlinders en rupsen zien we ook terug bij de buurgemeenten.

Overzicht nesten.		
2019	2020	2021
6200	6520	10448

De afgelopen jaren hebben we zeer goede ervaringen met het inzetten van nematoden (aaltjes), deze verlagen de druk van de rupsen op locatie met ruim 95% gedurende het jaar. Naast het voortzetten van de huidige actieve bestrijding (wegzuigen) willen we de inzet van nematoden verhogen en daarmee de plaagdruk sterker verminderen. We bestrijden de eikenprocessierups nu een aantal jaren. Omdat de bestrijding van de eikenprocessierups nog volop in ontwikkeling is evalueren we in 2024 opnieuw onze aanpak en de behaalde resultaten en komen met een voorstel voor de verdere aanpak van eikenprocessierups. Voor de jaren 2023 en 2024 is er op basis van de huidige aanpak voor bestrijding van de eikenprocessierups een bedrag van € 161.000 benodigd. Hiervan heeft ongeveer € 15.000 betrekking op de bestrijding op particuliere bomen. Daarnaast heeft hiervan € 10.000 betrekking op bestrijding van

rupsen buiten de bebouwde kom. In totaal is dus € 25.000 van de € 161.000 niet voor een wettelijke taak van de gemeente.

Reuzenbereklaauw en de Japanse Duizendknoop

Vanuit het budget Ziekten en Plagen wordt ook de wettelijke bestrijding van de reuzenbereklaauw en de Japanse duizendknoop bekostigd. De soort Reuzenbereklaauw is licht afgenomen. De Japanse Duizendknoop is in aantal nauwelijks verminderd. Eén van de weinige methodes om deze te verwijderen is het uitgraven van de soort en het zeven van de grond. Voor de bestrijding van de Reuzenbereklaauw is jaarlijks €30.000 en voor de Japanse duizendknoop is jaarlijks circa €70.000 benodigd. In totaal dus € 100.000 per jaar.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het niet honoreren zal leiden tot zeer grote overlast van de eikenprocessierups en hiermee gepaarde volksgezondheidsrisico's en mogelijk gekoppelde claims. Oude nesten en hiermee verbonden brandharen van de rupsen kunnen overlast geven tot wel 8 jaar na het verpoppen van de rups tot vlinder.

Daarnaast kunnen we niet voldoen aan de wettelijke plicht om de Reuzenbereklaauw en de Japanse duizendknoop te bestrijden

34. Areaaluitbreiding wegen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
3	3	3	3

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Betreft totale areaal uitbreiding verhardingen door uitbreidingsplannen en nieuwe wegenprojecten. De areaaluitbreidingen zijn een autonome ontwikkeling waarvoor in een eerder stadium bestuurlijk akkoord is gegeven.

Locaties 2022: Rotonde en carpoolplaats Tramwei – Broek Sud, parkeerterrein brandweer Joure.

Totaal 4250m²

Wegen en straten dagelijks onderhoud (* € 0,50) = € 2.125,-

Gladheidsbestrijding (* € 0,12) = € 510,-

Signalering verkeer (* € 0,17) = € 723,-

Totaal areaaluitbreiding wegen € 3358,-

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De areaaluitbreidingen zijn een structurele autonome ontwikkeling waarvoor in een eerder stadium bestuurlijk akkoord is gegeven. De areaaluitbreidingen zijn direct gekoppeld aan het benodigde onderhoud en beheertaken en daarmee aan de instandhouding van de gemeentelijke eigendommen. Bij het niet structureel honoreren van de aanvraag zal het onderhoudsniveau niet worden gehaald en kan het kapitaalgoed niet worden beheerd en in stand gehouden. Het areaal zal sneller toe zijn aan een renovatie. Ook kunnen beheertaken zoals gladheidsbestrijding in gevaar komen.

35. Verduurzaming en vervanging openbare verlichting

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel	370	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
	11	33	44
	-1	-3	-4

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Jaarlijks terug komende investering in de vervanging naar LED verlichting

In het vastgestelde beleidsplan Openbare verlichting 2016-2024 zijn de beleidsuitgangspunten vastgelegd voor de openbare verlichting. Ook is aangegeven dat voor het in stand houden van het areaal een jaarlijkse vervangingsinvestering nodig is van €185.000,-. De investering wordt in lijn met het beleidsplan aangevraagd via de begrotingsbehandeling. De investering wordt aangewend om de masten en armaturen binnen De Fryske Marren te vervangen die technisch afgeschreven zijn. Deze lampen worden vervangen door led armaturen. Daarmee dragen we actief bij aan het verder verduurzamen van de gemeente.

Besparing op het cyclische onderhoud:

Jaarlijks worden met deze investeringen ongeveer 400 oude armaturen vervangen naar Led armaturen waarvan 50 inclusief mast. Deze investeringen leveren structurele besparing op van €2000,- per jaar. Dit op het reguliere onderhoud en energiekosten.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De aanmelding betreft een autonome ontwikkeling. Wanneer deze niet wordt toegekend kan er niet voldoende onderhoud aan de openbare verlichting worden uitgevoerd. Een direct gevolg is meer uitval van verlichting, meer klachten en meldingen en gaat de onderhoudstoestand van het aanwezige areaal achteruit. Daarmee lopen de onderhoudskosten op. Ook de gemeentelijke doelstelling om het areaal verder te verduurzamen (vervangen door LED) wordt niet gehaald.

36. Onderhoud en vervanging speeltoestellen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
100			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Uitwerken speelbeleid.

Het nieuwe speelbeleid zal rond de zomer 2023 worden voorgelegd aan de Raad. Bij de kadernota 2020 is een extra budget beschikbaar gesteld van €60.000,- voor onderhoud en vervanging van de speeltoestellen, dit was vooruitlopend op het speelbeleid en het onderzoek naar de toestellen. Voor het vervangen alleen is van de €60.000, €20.000 voor het vervangen van afgeschreven speeltoestellen. Het huidige budget is ontoereikend om de speeltoestellen tijdig te vervangen. Hiervoor is een extra €100.000 structureel nodig. Omdat het speelbeleid nog niet is vastgesteld is, is het voorstel om voor 2023 dit incidenteel beschikbaar te stellen en bij de perspectiefnota 2024 een structureel budget voor te leggen.

Met het incidentele budget kan een start gemaakt worden met het nieuwe speelbeleid in 2023.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Er kan geen start gemaakt worden met het nieuwe speelbeleid. Verzoeken voor nieuwe speelplekken kunnen enkel worden afgewezen. Het huidige areaalspeeltoestellen zal afnemen.

37. Invoering omgevingswet

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
350	350		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Vanaf 1-1-2023 is de Omgevingswet van kracht. Vanaf dat moment moeten we voldoen aan de minimale eisen en basistaken die wettelijk verplicht zijn om in de geest van de Omgevingswet te kunnen werken. Concreet betekent dit dat het implementatieproces dan pas begint en de volgende stappen in de processen gezet moeten worden om op 1 januari 2030 de gehele wet met de daarbij behorende eisen geïmplementeerd moeten hebben.

Voor de voorbereiding hiertoe zijn de afgelopen jaren (2019 tot en met 2022) middelen ter beschikking gesteld.

Vanaf 1-1-2023 zijn aanvullende werkzaamheden nodig:

- Doorontwikkeling van het digitale loket met de daarbij behorende processen/systemen/applicaties;
- Verder vorm en inhoud geven aan het Omgevingsplan;
- Monitoren van de processen vergunningverlening en Wet kwaliteitsborging;
- Monitoren van programma's i.r.t. de Omgevingsvisie;
- Opleidingen en trainingen.

Dat betekent dat er na de invoering nog steeds veel extra werkzaamheden in gang gezet worden (extra inzet team VTH, RO en informatievoorziening). De totale omvang van deze aanmelding is €350.000

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd dan kunnen we een verdere invoering van de omgevingswet niet goed uitvoeren waarbij risico's niet zijn uitgesloten. Daarnaast ontstaat er een confrontatie t.o.v. de reguliere werkzaamheden.

38. Vervanging pont Grienedyk Joure

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel	70	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
3	6	6	6

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De zelfbedieningspont aan de Grienedyk te Joure (passantenhaven) is vaak in storting. De destijds gekozen werktuigbouwkundige en elektrotechnische uitvoering blijkt zeer storingsgevoelig te zijn en niet te onderhouden door de eigen dienst. Het veelal moeten inschakelen van externe partijen is een zeer kostbare zaak. Kostenindicatie is € 70.000,-

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het onderhoud van deze pont legt een groot beslag op de, al onder grote druk staande, exploitatiemiddelen voor het dagelijks onderhoud van alle 6 pontjes. Het kan zijn dat deze pont, bij een nieuwe storing lange tijd uit de vaart is of helemaal niet meer te repareren is. Dan zal de pont uit de vaart genomen worden.

39. Voorbereidingskrediet verduurzaming vastgoed

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
115	115	115	

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Voor het verduurzamen van de vastgoedportefeuille is een Routekaart geschreven. Hiervoor worden separaat middelen aangevraagd. Om met de uitvoering van de verduurzaming aan de slag te kunnen is het noodzakelijk vooraf diverse onderzoeken uit te laten voeren. Dit betreft o.a. het opstellen van een energielabel en adviezen voor de bouwkundige schil, constructies en technische installaties. Deze voorbereidingskosten ramen wij voor de eerste drie jaar (2023-2025) op € 350.000. Dit betreft middelen die onderdeel uitmaken van de begrotingsaanvraag voor de periode 2023-2036. Het gaat hiermee om het naar voren halen van een deel van deze middelen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd zal het opstarten van de gemeentelijke verduurzamingsoperatie grote vertraging oplopen.

40. Verhogen budget duurzaamheid

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
35	35	35	35

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In november 2021 is het nieuwe duurzaamheidsprogramma vastgesteld. Hierin zijn duurzaamheidsambities opgenomen op het gebied van energie, leefomgeving, circulaire economie en inwoner. Vanuit het structurele budget duurzaamheid (€ 79.808) worden tot nu toe verschillende trajecten bekostigd op het gebied van duurzaamheid, waaronder subsidies voor bewonersinitiatieven op het gebied van duurzaamheid.

Gebleken is dat er te weinig geld beschikbaar was voor energie, leefomgeving en circulaire economie, ook omdat een groot deel van het budget werd besteed aan het verstrekken van subsidies voor duurzaamheidsinitiatieven van inwoners; van het totale beschikbare budget van € 79.808 was bepaald dat er maximaal € 40.000 beschikbaar was voor het verlenen van subsidies. Dit maximumbedrag voor te verstrekken subsidies is het subsidieplafond. Om toch meer geld te kunnen besteden aan de overige ambities is in 2018 besloten het subsidieplafond te verlagen tot € 17.500. Dit terwijl er juist over dit

subsidieplafond eerder al een motie was ingediend waarin men juist pleitte voor een verhoging van dit plafond. Het tegenovergestelde moest dus noodgedwongen plaatsvinden.

Vanwege de toegenomen capaciteit op duurzaamheid, de ontwikkelingen met de energieprijzen, de verplichtingen vanuit het Rijk om stappen te zetten binnen het klimaatakkoord en een toenemende maatschappelijke betrokkenheid, is het huidige budget duurzaamheid onvoldoende. Om de duurzaamheidsambities te kunnen waarmaken is het noodzakelijk om dit budget te verhogen. Deze aanvullende middelen willen we inzetten om inwonersinitiatieven op het gebied van duurzaamheid te ondersteunen met een verhoogd subsidieplafond (in ieder geval terug naar het oude niveau, maar beter is een verhoging van het plafond).

Daarnaast heeft het college besloten de volgende stap te willen nemen in de CO2 Prestatieladder van trede 3 naar trede 4. Ook dit brengt aanvullende kosten met zich mee. Vanwege de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, is het belangrijk dat we inwoners en bedrijven informeren over de transitie naar een duurzame gemeente. Communicatie is een belangrijk middel om inwoners te bereiken en te stimuleren om te verduurzamen, niet alleen op het gebied van energie maar ook gericht op de leefomgeving, circulair en sociaal. Om hier goede invulling aan te geven zijn aanvullende middelen noodzakelijk.

Daarnaast heeft de gemeente veel andere taken, verplichtingen en ambities zoals in de RES, diverse lidmaatschappen en het borgen van kennis. Een verhoging van het budget zorgt ervoor dat we kunnen voorzien in deze taken en verplichtingen.

Om beter te kunnen inspelen op de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en voldoende subsidiemogelijkheden te hebben is het van belang om het budget structureel te verhogen met € 35.000 per jaar.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Wanneer er geen verhoging van het budget plaatsvindt, kan het subsidieplafond voor duurzaamheid niet worden verhoogd naar het oorspronkelijke niveau van € 40.000. Hierdoor kunnen we inwoners-initiatieven van onderop beperkt stimuleren en ondersteunen en niet voorzien in de toenemende behoefte daaraan. We hebben beperkte middelen beschikbaar om invulling te geven aan verschillende taken, verplichtingen en ambities. Daarnaast hebben we onvoldoende middelen beschikbaar voor communicatie om inwoners en bedrijven goed te informeren en stimuleren duurzaamheid-breed.

De raad heeft in een motie op 13 november 2019 eerder aangegeven een sterke wens te hebben om het subsidieplafond duurzaamheid te verhogen. Dit is alleen mogelijk als het duurzaamheidsbudget structureel wordt verhoogd.

41. Verhogen budget verkeersveiligheid

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
20	20	20	20

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Jaarlijks is er een beperkt verkeersbudget van ca. € 11.000 beschikbaar voor externe verkeersonderzoeken/-analyses, het uitvoeren van genomen verkeersbesluiten en kleinschalige verkeersmaatregelen. Voor dit bedrag kunnen slechts minimaal onderzoek en enkele noodzakelijke eenvoudige verkeersmaatregelen, zoals het plaatsen van verkeersborden en aanbrengen van belijning,

worden uitgevoerd. Het nemen van verkeersmaatregelen behelst meer dan borden en markering. Voor kleinschalige infrastructurele maatregelen is dikwijls geen budget beschikbaar. Denk hierbij bijvoorbeeld aan fietsveiligheidsmaatregelen, haltevoorzieningen, parkeerplaats-inrichting. Ook projectkredieten en beheer- en dorpenbudget bieden vaak geen mogelijkheden voor de aanpak van verkeersknelpunten. Naast het treffen van verkeers- en inframaatregelen bestaat er ook steeds meer behoefte aan onderzoeks- en analysewerkzaamheden en opstellen van verkeersvisies en -plannen. Zo zal op enig moment, op basis van de Omgevingsvisie, het gemeentelijk verkeer en vervoerbeleid moeten worden geactualiseerd, uitgewerkt en vastgelegd in een mobiliteitsplan/-programma. Om adequaat en slagvaardiger te kunnen handelen en werk met werk te kunnen maken is het gewenst het verkeersbudget structureel te verhogen met € 20.000,- voor extern verkeersonderzoek/-analyse, opstellen verkeersplannen en het treffen van infrastructurele verkeers(veiligheids)maatregelen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Minder mogelijkheden om gedegen verkeersadviezen te geven en knelpunten adequaat aan te pakken.

42. Voorbereidingskrediet doorfietsroute en verkeersveiligheid/fietsknelpunten Oudehaske en Haskerhorne

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
50			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Om het gebruik van de fiets, vanuit gezondheid en duurzaamheid, te stimuleren wordt het grootschalig onderhoud van de fietsverbinding Sneek-Joure-Heerenveen op gemeentelijk grondgebied gecombineerd met de aanleg van een doorfietsroute. Eigenschappen van een doorfietsroute zijn aantrekkelijke, veilige en vlotte fietsroute. Deze projecten worden mede gefinancierd door rijk en provincie. De werkzaamheden worden in 2022/2023 uitgevoerd en beperken zich tot de gedeeltes binnen de gemeentegrenzen en buiten de bebouwde kommen.

Om het fietsgebruik op eerdergenoemde verbinding verder te stimuleren is het gewenst ook de fietsroute in de betreffende bebouwde kommen veiliger en aantrekkelijker te maken. Dit betreft concreet de bebouwde kommen van Oudehaske, Haskerhorne en Joure. Onderhavige aanmelding heeft betrekking op de bebouwde kommen van Oudehaske en Haskerhorne en heeft een relatie met de aanmelding 'Voorbereidingskrediet realiseren rechtstreekse doorfietsroute langs de Sewei te Joure en opheffen fietstunnel Scheen'.

Naast het completeren van de doorfietsroute is de Joustergweg in Oudehaske, in het in 2019 uitgevoerde Fietsveiligheidsonderzoek en daarbij behorende uitvoeringsprogramma, eveneens aangemerkt als fietsknelpunt met hoge prioriteit. Ook maakt de Joustergweg in Oudehaske onderdeel uit van de in voorbereiding zijnde risico-analyse als weg met een hoog risico op ongevallen. In de periode 2014 tot en met 2021 hebben in totaal 13 geregistreerde ongevallen plaatsgevonden in de bebouwde kommen van Oudehaske en Haskerhorne. Hierbij waren 5 slachtoffers te betreuren, allen (brom)fietsers.

De inrichting van een verkeersveilige doorfietsroute in Oudehaske en Haskerhorne is complex. De realisatie van de aansluitende (binnen de kommen van de genoemde dorpen onderbroken) doorfietsroute vindt de komende jaren plaats. Het in 2023 onderzoek doen naar veiligheidsknelpunten, mogelijkheden, verwachte kosten binnen de kommen, afstemming met belanghebbenden en draagvlak creëren sluit daar goed bij aan.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Met het niet honoreren van de aanvraag krijgen we geen inzicht in de mogelijkheden en kosten en kunnen we geen aanvraag voor middelen t.b.v. uitvoering indienen en uitvoeren.

De fietsveiligheidsknelpunten worden dan niet aangepakt. Hierdoor blijft het risico dat er (opnieuw) ongevallen gebeuren en (weer) slachtoffers vallen bestaan. Tevens ontbreekt er dan op belangrijke delen in de doorfietsroute Sneek - Joure – Heerenveen een veilige en comfortabele fietsinrichting. Dit komt het stimuleren van het gebruik van de fiets niet ten goede.

43. Landbouw transitie

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
20	20		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Momenteel komen er veel aanvragen vanuit de mienskip op ons af over de landbouwtransitie. Het gaat dan primair niet om het veenweide-vraagstuk maar om agrariërs die pro-actief een integraal gebiedsproces willen opzetten waarin opgaven zoals biodiversiteit, leefbaarheid, stikstof, innovatieve landbouwtechnieken en dergelijke zijn opgenomen. Om deel te nemen hebben we procesgeld nodig.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd dan wordt het lastiger om vanuit gemeente De Fryske Marren, als lokale overheid, genoemde agrariërs op weg te helpen met de landbouwtransitie.

44. Aanstellen energiecoördinator

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Nieuw beleid	Incidenteel */Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
53 *	53 *	53 *	53 *
-19	-29	-71	-90

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Energiecoördinator (0,6 fte)

Steeds meer bedrijven, overheden, zorginstellingen en onderwijsorganisaties stellen een energiecoördinator aan. De praktijk leert dat deze persoon zichzelf snel terugverdient. We zien op dit gebied zeker ook kansen voor De Fryske Marren. Het energieverbruik van de gemeente is namelijk fors*.

Het totaalbedrag aan energienota's (gas en elektriciteit) komt jaarlijks uit op circa € 950.000,-.

De gemeente verbruikt gas en elektriciteit voor vastgoed (huisvesting eigen organisatie, sportaccommodaties en gebouwen in tijdelijk beheer), openbare verlichting, rioolgemaal, bruggen, recreatie- en evenemententerreinen, havens, markten en oplaadpunten voor eigen voertuigen.

De (budget-)verantwoordelijkheid voor het diverse energieverbruik is verspreid over verschillende teams en personen in de organisatie. Hierdoor ontbreekt overzicht, tijd en specialistische kennis om besparingskansen te benutten.

We stellen daarom voor om een energiecoördinator aan te stellen voor vier jaar, die verantwoordelijk wordt voor het totale energiemangement van de gemeente. Hoofdtaken: monitoring verbruik,

voorkoming verspilling, controle van facturen en meetdata, beheer van aansluitregisters, optimalisering van installaties en gebruikstijden, advisering over energiebesparing en rapportering over verbruik en voortgang besparingsdoelstellingen. Voor het effectief uitvoeren van energiemangement is het noodzakelijk dat alle achterliggende (vastgoed-)data beschikbaar en up-to-date is en blijft. Deze taak wordt tevens belegd bij de energicoördinator.

* In de periode 2013-2019 verbruikten wij gemiddeld 4.000.000 kWh stroom en circa 450.000 a 500.000 m3 aardgas per jaar.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Gemeente De Fryske Marren maakt haar voortrekkersrol en ambities op het gebied van energiebesparing verduurzaming niet waar. Doelstellingen van het Klimaatakkoord worden voor de eigen organisatie niet gehaald. Besparingskansen worden gemist.

45. Uitbreiding bedrijfsauto's

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Structureel	68	Honoren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
6	11	11	11

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Er zijn onvoldoende bedrijfsvoertuigen beschikbaar voor de taken van begraven, afvalcoaches en coördinator wijkbeheer. Hiervoor is uitbreiding met drie bedrijfsvoertuigen noodzakelijk:

1. De verspreide ligging van de gemeentelijke begraafplaatsen vereist een bestelauto met trekhaak voor het transport van materieel voor het delven van graven; Deze bestelauto is reeds aangeschaft. Kapitaallasten vanaf 2022
2. Voor de nieuwe afvalcoaches ontbreekt een gesloten bestelauto. De functie van afvalcoach is nieuw. De 2 afvalcoaches krijgen een apart uniform en dienen als zodanig zichtbaar te zijn met een aparte auto. Ze opereren langs de diverse afval inzamelroutes. Ze brengen bezoeken aan scholen, dorpsbelangen en andere organisaties. Voor de 2 afvalcoaches is inzet van een eigen auto niet mogelijk.
3. Voor de coördinator wijkbeheer ontbreekt een bedrijfsauto.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Voor het beheer van begraafplaatsen, afvalcoaches en coördinator wijkbeheer is inzet van eigen auto's niet mogelijk.

46. Renovatie groen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
400			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het groen langs de Geert Knolweg, Helmhout en Tjotter te Joure, als De Bast te St. Nicolaasga en Herenweg te Oosterzee is afgeschreven. En uitstel van een groenrenovatie is niet meer reëel. Om dit weer naar een B niveau te brengen vragen we voor 2023 eenmalige middelen aan.

Om ook in de toekomst te beschikken over goede plantvakken en gezonde bomen (gemiddelde B-kwaliteit) zijn vervangingen, renovaties nodig. Omdat er geen budget wordt gereserveerd voor renovaties van bomen en groen, zijn vervangingen en renovaties vaak onverwacht. Deze vragen wij dan jaarlijks aan bij de perspectiefnota/behandeling van de begroting. Door te gaan werken met bijvoorbeeld afschrijven op groen kan De Fryske Marren veel planmatiger inzetten op het renoveren van groen. In 2023 gaan wij onderzoeken welke mogelijkheden hiervoor zijn en wat het beste past bij onze gemeente. Wij nemen deze uitwerking mee in de groenvisie.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het groen kan niet meer op een B of A kwaliteit terug gebracht worden zonder een grote groenrenovatie. We zullen de inwoners van de straat moeten melden dat renovatie niet plaats zal vinden. Het groen zal op een C-kwaliteit onderhouden worden.

47. Realiseren kwaliteitsniveau groen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
299			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

We zijn al een behoorlijk eind op weg met het opstellen van de groenvisie 2023-2027. Deze wordt naar alle waarschijnlijkheid begin 2023 aan de raad ter vaststelling voorgelegd. In de groenvisie zijn de belangrijkste thema's vastgelegd voor het nieuwe groenbeleid. De visie wordt met veel inbreng van stakeholders en inwoners vorm gegeven.

In de groenvisie wordt ook de benodigde capaciteitsuitbreiding omschreven, waarmee we kunnen voldoen aan het beeldkwaliteit en speerpunten uit de visie. Met deze capaciteitsuitbreiding kan de gemeente zich beter richten op het op orde brengen van het beeldkwaliteitsniveau B en op de thema's van biodiversiteit, klimaatadaptatie (o.a. operatie steenbreek) en krijgen we grip op het planmatig onderhoud.

Omdat de visie nog niet is vastgesteld door de gemeenteraad, is het nog niet bekend welke structurele middelen hiervoor nodig zijn. Vooruitlopend op deze aanvraag is extra inzet voor 2023 noodzakelijk om te kunnen voldoen aan het B niveau. Deze aanvraag betreft tijdelijke groenmedewerkers die in de buitendienst worden ingezet.

Rekening houdend met tijdelijke capaciteitsuitbreiding en het opstellen van de groenvisie is een bedrag van € 299.000 nodig voor 2023.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De vastgestelde groenvisie kan niet verder worden uitgewerkt. Er zal opnieuw gekeken moeten worden naar een nieuwe aangepaste groenvisie met beperkte mogelijkheden.

48. Automatiseren slagbomen Teernstrabrug Balk

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Incidenteel*/structureel	100	Honoreren
2023	2024	2025	2026
10 *			
6	12	12	12

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De handbediende slagboominstallatie noodzaakt de brugwachter om zich tijdens het openen en sluiten van de slagbomen op het wegdek te begeven. Ondanks de verkeersregelininstallatie passeren steeds vaker gemotoriseerd en fietsverkeer de brug tijdens het afzonderlijk openen en sluiten van de vier slagbomen. Dit gevaarlijke verkeersgedrag vormt een onbeheersbaar risico voor de brugwachter mbt een (aanzienlijke) kans op letselschade.

De opgave voor de brugwachter:

- Het algeheel overzicht hebben en houden op de situatie,
- het verantwoord bedienen van de slagbomen en brug,
- een veilige doorvaart bieden aan de passerende vaartuigen,
- het regisseren van het verkeer,
- de veiligheid bewaken t.b.v. de verkeersdeelnemers,
- plus de noodzakelijke aandacht voor de persoonlijke veiligheid.

Oplossing

Het elektrisch bedienbaar maken van de slagbomen en ontgrendelingshendels maakt dat de brugwachter tijdens het bedienen van brug, (verkeersseinen aan, slagbomen neer, ontgrendelen brug en ophalen, staat de brugwachter achter de hameistijl. Buiten het bereik van passerende verkeersdeelnemers. Vanuit deze positie houdt de brugwachter te allen tijde overzicht op de situatie en is in staat om zowel de passanten een veilige doorvaart te bieden als de verkeersdeelnemers veilig over de brug te geleiden.

Kosten

De kosten zijn op dit moment niet helemaal goed in te schatten. Dit vanwege de onzekerheid hoe het werk moet worden uitgevoerd en de tarieven en leveringsproblemen van elektrotechnische componenten. Daarom is de aanmelding ook gesplitst in een voorbereidingskrediet en een uitvoeringskrediet. Het laatste is daarom een PM post met geschatte waarde. Voor beide bedragen geldt dezelfde afschrijvingstermijn BBV technisch gezien.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De gemeente voldoet niet aan de normen voor veilige bediening van de brug in relatie tot de huidige normen en toegenomen verkeersdruk. De bediening van de Teernstrabrug is uitbesteed aan een externe partij. Deze partij heeft aangegeven zich niet meer veilig te voelen bij het bedienen van de brug.

3. Economie

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 3 Economie				
49	Aanleg glasvezelnetwerk *	150	75	-	-
50	Bijdrage Marrekrite	30	34	38	42
50	Bijdrage Marrekrite *	-37	-37	-34	-7
51	Programma Recreatie & Toerisme *	100	-	-	-
52	Stroompunt haven Lemmer	3	6	6	6
52	Stroompunt haven Lemmer	-3	-6	-6	-6
53	Toeristische (visitor)data *	20	20	-	-
54	Gebiedspilot Tsjûkemar: kitesurfzone	PM	-	-	-
	Totaal	263	92	4	35
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	233	58	-34	-7
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	30	34	38	42

49. Aanleg glasvezelnetwerk

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
150	75		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De aanleg door Delta van een glasvezelnetwerk in de buitengebieden en kleinere kernen in onze gemeente is nagenoeg afgerond. Sloten en Oudemirdum zijn de laatste twee kernen uit het oorspronkelijke project waar nog initiatieven lopen. Zowel KPN als Delta willen nu aan de slag met Joure, Lemmer en Balk. KPN is inmiddels gestart in Lemmer. Deze aanleg maakt geen onderdeel uit van het oorspronkelijke project. De kosten voor begeleiding en toezicht kunnen niet gedekt worden uit de reguliere budgetten en de eerder beschikbare kredieten voor de aanleg van glasvezel. De aanleg van een glasvezelnetwerk in Joure, Lemmer en Balk zal doorlopen tot medio 2024. Gelet op de omvang van deze projecten en de impact hiervan vraagt dit gedurende de looptijd van de projecten om extra begeleiding en toezicht vanuit de gemeente.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het begeleiden van en het houden van toezicht op de aanleg van deze werken kan alleen door het inhuren van tijdelijke extra capaciteit. De aanleg van deze grootschalige glasvezelnetwerken vraagt een intensieve begeleiding en toezicht. Zonder voldoende begeleiding en toezicht lopen we als gemeente grote risico's op de uitvoering en toekomstige schades aan het openbaar gebied met flinke financiële gevolgen voor de gemeente. De ervaringen met de reeds aangelegde glasvezelnetwerken leert dat wij er dagelijks bovenop moeten zitten om problemen te voorkomen.

50. Bijdrage Marrekrite

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Incidenteel*/structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
30	34	38	42
-37 *	-37 *	-34 *	-7 *

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Marrekrite is een gemeenschappelijke regeling (GR) van 13 Friese gemeenten en de provincie. Deze GR realiseert en beheert vrije ligplaatsen in het buitengebied van heel Fryslân. Daarnaast zorgt Marrekrite voor het baggeren van de recreatieligplaatsen, afvoer van recreatieafval en onderhoud van boeien en bakens in recreatievaarten. Ook de landrecreatie wordt sinds enige jaren bediend door de Marrekrite: Marrekrite beheert en onderhoudt het fietsknooppuntennetwerk en ook het wandelknooppuntennetwerk namens de aangesloten deelnemers. Op 28 februari 2022 is de (concept) begroting 2022 en de meerjarenbegroting 2023-2025 aangeboden. In de begroting is ook een nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdrage verwerkt. In de vergadering van het algemeen bestuur van de Marrekrite van woensdag 9 juni 2021 is deze integrale geactualiseerde bijdrageregeling goedgekeurd. In de nieuwe regeling is gekeken naar nieuwe verdeelpercentages voor de provincie en de overige deelnemers. Daarbij zou de nieuwe regeling integraal moeten zijn voor de domeinen Water en Land en dicht in de buurt moeten liggen van de huidige bijdragen. Die analyse heeft een verdeelpercentage van 40% voor de provincie, en 60% voor de gemeenten opgeleverd. Deze nieuwe verdeelsystematiek heeft voor de gemeente De Fryske Marren tot gevolg dat de jaarlijkse bijdrage afwijkt ten opzichte van de gepresenteerde meerjarenraming in de begroting 2022-2025. Door een gegarandeerde winstuitkering in verband met afbouw van het eigen vermogen is het effect per saldo tot 2025 positief. Zonder deze afbouw is het effect € 30.000 negatief in 2023.

	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026	
Opgenomen in de begroting	€ 162.134	€ 162.134	€ 162.134	€ 162.134	U
Op te nemen in begroting	€ 192.101	€ 195.943	€ 199.862	€ 203.859	U
	€ 29.967	€ 33.809	€ 37.728	€ 41.725	U
Afbouw eigen vermogen	€ -37.610	€ -37.668	€ -33.798	€ -6.473	I
Saldo	€ -7.643	€ -3.859	€ 3.930	€ 35.252	

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd houden we ons niet aan de afspraken die gemaakt zijn binnen deze GR.

51. Programma Recreatie & Toerisme

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
100			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Gemeente De Fryske Marren heeft voor het thema recreatie en toerisme de ambitie uitgesproken om water-, natuur- en cultuurgebonden recreatie verder te versterken. De Fryske Marren heeft de recreant en toerist op dit gebied veel te bieden. Bovendien is de sector belangrijk voor de vitaliteit van de gemeente. Er is sprake van een belangrijke banenmotor en consumentenuitgaven dragen bij aan de leefbaarheid van onze dorpen. Maar, de recreatiesector in onze gemeente staat ook onder druk. Het gedrag van de recreant is de afgelopen jaren sterk veranderd. De recreant stelt hoge(re) eisen aan de voorzieningen en bepaalt op het laatste moment haar bestemming. Innovatie en investeringen in de recreatiesector zijn van groot belang, zodat toeristen naar deze regio blijven komen. Kortom, op het gebied van recreatie en toerisme willen wij ons blijven profileren als een actieve en recreatieve gemeente, gecombineerd met aandacht voor het landschap. Om zaken in goede banen te kunnen leiden is een programma op de ontwikkeling van de recreatieve en toeristische sector in onze gemeente opgesteld. Aan dit programma moet een actieplan worden gekoppeld. Voor de uitwerking en uitvoering van dit actieplan is geld nodig. Het actieplan biedt vervolgens een basis voor projectmatige aanvragen en wellicht structureel benodigde middelen voor toekomst. Het actieplan moet dan ook als een eerste maar noodzakelijke stap worden gezien.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als er geen uitvoeringsbudget beschikbaar wordt gesteld zullen de geformuleerde ambities op het gebied van recreatie en toerisme niet gehaald worden.

52. Stroompunt haven Lemmer

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Structureel	50	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
3	6	6	6
-3	-6	-6	-6

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Gemeente De Fryske Marren heeft voor het thema recreatie en toerisme de ambitie uitgesproken om water-, natuur- en cultuurgebonden recreatie verder te willen versterken. Wij hebben de recreant en toerist op dit gebied dan ook veel te bieden. Bovendien is de sector belangrijk voor de vitaliteit van de gemeente. De aanlegsteiger aan de Vuurtorenweg in Lemmer is een plek die veel wordt gebruikt als aanlegplaats voor cruiseschepen. Voor komend jaar zijn er ruim 100 aanvragen om daar aan te kunnen meren. Deze schepen gebruiken veel stroom. Veelal wordt dit opgewekt door generatoren die milieuvervuilend zijn en veel lawaai maken. Bovendien is de huidige stroomvoorziening niet toereikend om deze stroom te leveren. Daarom is het noodzakelijk om hier een nieuwe voorziening te realiseren via een kast op de kade. Hier kunnen de schepen op inpluggen en worden ze voorzien van voldoende stroom. Voor de realisatie van deze nieuwe voorziening is geld nodig.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als er geen budget beschikbaar wordt gesteld zullen de schepen gebruik moeten blijven maken van de huidige generatoren die milieubelastend zijn en ook geluidsoverlast veroorzaken. Naast de ambities die geformuleerd zijn op het gebied van recreatie en toerisme (ook op het gebied van zo weinig mogelijk overlast voor onze inwoners), past dit ook niet binnen ons doelstellingen op het gebied van duurzaamheid. Mogelijk zullen we 'Nee' moeten verkopen aan de schepen omdat de capaciteit niet toereikend is.

53. Toeristische (visitor)data

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Nieuw beleid	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
20	20		

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Ondernemers en gemeenten in Fryslân beschikken over onvoldoende actuele en toepasbare toeristische data. Voor ons als gemeente zijn toeristische data nuttig voor het vormen van beleid, voor effectieve sturing als het gaat om spreiding, voor monitoring en strategische samenwerking in de regio. Ook voor citymarketingdoeleinden is de informatie nuttig. Twee van de vijf pijlers van het conceptprogramma recreatie en toerisme De Fryske Marren gaan over het streven naar een divers recreatief product en de balans in het aanbod. Dit betekent ook spreiding van toeristenstromen. Met behulp van toeristische data krijgen we betere inzichten in welke type toeristen ons bezoeken, waar ze verblijven en wanneer. Inzicht in deze data helpt bij het maken van beleidskeuzes over aanbodontwikkeling en locatie. Bovendien haken we met dit project aan op één van de zeven pijlers uit de beleidsnotitie Gastvrij Fryslân van de provincie, namelijk: data op orde, waarbij de ambitie is dat alle Friese gemeenten in 2028 participeren in de uitwisseling van toeristische data. Samen met de gemeente Súdwest-Fryslân onderzoeken we op dit moment het toepassen van visitor-data. Een regio-aanpak brengt ook een financieel voordeel met zich mee. We gaan er met deze aanmelding vanuit dat de Provincie Fryslân een bijdrage wil doen door het financieren van de investeringskosten en delen dan met de gemeente Súdwest-Fryslân de structurele kosten.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet gehonoreerd wordt blijven we in de situatie dat we geen beschikking hebben over voldoende actuele en toepasbare data. Omdat het project aansluit op één van de zeven opgaven uit de beleidsnota Toerisme van de Provincie Fryslân ligt er nu ook een kans in het mogelijk maken van dit initiatief met behulp van cofinanciering (investeringskosten) door de provincie.

54. Gebiedspilot Tsjûkemar: kitesurfzone

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Nieuw beleid	Incidenteel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
PM			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De Kitesurfzone ZO-oever is één van de projecten onder de plannen voor de gebiedspilot Tsjûkemar. Het terrein heeft alle potentie om uit te groeien tot een aantrekkelijke dagrecreatieve voorziening voor onder andere kitesurfers.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De investering bestaat deels uit publiek (gemeente en provincie) en deels uit privaat geld. Als de aanmelding niet wordt opgenomen verliezen we onze plek als gesprekspartner.

4. Leefbaarheid en onderwijs**Totaaloverzicht**

Bedragen x € 1.000

Nr.	Gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs				
55	Grootschalig onderhoud sportvelden 2023	5	11	11	11
56	Aanvullen jaarlijks tekort bibliotheken	10	10	10	10
57	Verhoging jaarlijkse exploitatiebijdrage Sportbedrijf	220	220	220	220
58	Peuteropvang	60	60	60	60
59	Kinderopvang handhaving en controle	40	40	40	40
60	Integraal huisvestingsplan Onderwijshuisvesting	78	127	157	309
61	Beleid Onderwijs-onderwijshuisvesting	84	84	84	84
62	Projectleider Brûsplak *	80	-	-	-
63	Uitvoering beleidsplan Kunst en Cultuur	25	60	60	60
64	Jeugdketenbeleid	57	57	57	57
64	Jeugdketenbeleid *	10	-	-	-
65	Vorbereidingskrediet sportpark VV Lemmer en CVVO *	35	-	-	-
	Totaal	704	669	699	851
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	125	-	-	-
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	579	669	699	851

55. Grootschalig onderhoud sportvelden 2023

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel	125	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
5	11	11	11

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Er is een meerjarenplanning grootschalig onderhoud en renovatie van sportgrasvelden gemaakt. Deze geeft een grote variatie aan in bedragen per jaar en wordt gekeken naar een instelling voor een voorziening. Voordat deze vastgesteld is, word er vanuit het meerjarenplan een incidentele aanvraag gedaan voor 2023.

In 2023 zijn voor de volgende velden grootschalige renovatie noodzakelijk:

- CVVO, veld E
- Delfstrahuizen, veld B

- Balk, veld A
- Oudehaske, veld B

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De genoemde velden zullen snel achteruit gaan waardoor deze niet meer gebruikt kunnen worden.

56. Aanvullen jaarlijks tekort bibliotheken

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
2023	2024	2025	2026
10	10	10	10

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Bibliotheken Mar en Fean hebben via een Amendement bij de begroting 2022 € 10.000,- extra subsidie ontvangen voor het jaar 2022 om hun begrotingstekort op te vangen. Bibliotheken Mar en Fean heeft jaarlijks een begrotingstekort van € 10.000,-. Om de continuïteit te behouden en een sluitende exploitatie te realiseren, is structureel extra geld nodig en niet alleen in 2022. Het gaat om activiteiten gericht op het digi-vaardiger maken van onze inwoners, bestrijding van laaggeletterdheid en het ondersteunen van persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid van inwoners. Het landelijke gemiddelde dat een gemeente uitgeeft aan een bibliotheek is ca. € 25 per inwoner. Gemeente De Fryske Marren geeft ca. € 19,68 uit per inwoner aan de bibliotheken.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Bibliotheken Mar en Fean gaat minder taken uitvoeren waardoor niet alle beleidsdoelen uit het WMO beleidsplan, de aanpak laaggeletterdheid en het bibliothekenbeleid uitgevoerd kunnen worden.

57. Verhoging jaarlijkse exploitatiebijdrage Sportbedrijf

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
220	220	220	220

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Op basis van de bestaande exploitatiebijdrage kost ons Sportbedrijf ons qua afschrijving, rente, onderhoud en exploitatiebijdrage, minus de huurinkomsten, € 483.317 per jaar.

Het college heeft op 15 februari 2022 besloten de raad bij de begrotingsvergadering 2023 voor te stellen om de exploitatiebijdrage aan ons Sportbedrijf te verhogen met € 220.000. Deze verhoging is bedoeld om de kostprijs dekkende huur te compenseren.

Het Sportbedrijf berekent in haar notitie "Actuele financiële situatie Sportbedrijf DFM eind 2021" dat gedurende periode 2017 – 2022 de exploitatiebijdrage is verhoogd met € 225.539 naar € 656.798 in 2022 en dat de huursom vanaf 2018 is verhoogd met € 445.109 naar € 853.413 in 2022. Het verschil tussen de ontwikkeling van de huursom (€ 445.109) en de ontwikkeling van de exploitatiebijdrage (€ 225.539) is afgerond € 220.000 (prijsspeil 2022).

De afgelopen jaren is ons Sportbedrijf geprofessionaliseerd en op het niveau gebracht dat van een maatschappelijke organisatie verwacht mag worden. Hiermee voldoet de organisatie vanaf 2018 aan zowel wettelijke wetgeving als eisen die vanuit de huur- en exploitatieovereenkomst aan de organisatie zijn

gesteld (bijvoorbeeld Keurmerk Veilig & Schoon en jaarlijkse accountantscontrole en goedkeuring op de jaarrekening). Deze kwaliteitsslag heeft geleid tot een structurele verhoging van de bedrijfslasten. In de door ons en het Sportbedrijf ondertekende exploitatieovereenkomst is het maatschappelijk belang van ons Sportbedrijf in relatie met onze exploitatiebijdrage beschreven. Er is vastgelegd dat de accommodatie die het Sportbedrijf van ons huurt een maatschappelijke functie heeft, bestemd voor sportief, recreatief en sociaal-cultureel gebruik ten behoeve van de volksgezondheid en participatie in de regio. Het Sportbedrijf heeft een verbindende rol in het ontwikkelen van gezamenlijke programma's met onderwijs, verenigingen, eerstelijnszorg, maatschappelijke organisaties, naschoolse opvang, bedrijven en gemeente.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Tot 2018 slaagde Stichting De Stienen Flier erin jaarlijks een positief exploitatie resultaat te halen. Dat resultaat kon onder andere gerealiseerd worden door een lage huursom en uitstel van meerjarig onderhoud. Ook was de personele bezetting kwalitatief en kwantitatief niet op het niveau om het Keurmerk Veilig & Schoon te realiseren.

Door enerzijds de structurele verhoging van de bedrijfslasten en anderzijds het, ondanks toezegging, niet compenseren van de verhoogde huurlasten, is de exploitatie van ons Sportbedrijf onder druk komen te staan. Hierdoor is er eind 2021 een negatief eigen vermogen ontstaan.

Wanneer de aanmelding niet wordt gehonoreerd zal ons Sportbedrijf verder in een financiële klem terecht komen. De verwachting is dat dit zal leiden tot een negatief resultaat dat gezien de verhouding tussen de huidige lasten en de exploitatiebijdrage jaarlijks verder zal oplopen.

58. Peuteropvang

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
60	60	60	60

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Jaarlijks wordt het subsidieplafond vastgesteld voor de peuteropvang. Het subsidieplafond is al jaren niet verhoogd; zelfs telkens iets verlaagd (2022: € 268.429,00).

Dit plafond dient te worden verhoogd met € 60.000 om de volgende redenen:

1. 'Regulier' peuters (door gemeente gesubsidieerd) en 'doelgroep' peuters (gesubsidieerd uit de Rijksbijdrage Onderwijsachterstandenbeleid) zitten in gemengde groepen. Door wettelijke verhoging van de urennorm voor 'doelgroep' peuters, verhoogt ook het aantal uren reguliere peuteropvang. Dit vraagt derhalve om een hoger subsidiebedrag.
2. Het uurtarief dient te worden aangepast aan de werkelijke kosten.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De gemeente heeft een taak in de opvang van peuters om ze goed voor te bereiden voor de instroom in het primair onderwijs. Wanneer hier onvoldoende middelen voor beschikbaar zijn, kunnen er minder peuters worden opgevangen.

59. Kinderopvang handhaving en controle

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
40	40	40	40

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Wij zijn belast met de uitvoering van de Wet kinderopvang. Hierbij gaat het om het inschrijven van nieuwe kindvoorzieningen in het Landelijk Kinderopvang Register(LRK). Daarnaast is de gemeente belast met de handhaving van deze Wet. Het toezicht wordt uitgevoerd door de GGD Fryslân. Alle bestaande kindvoorzieningen, kinderdagverblijven (KDV's), buitenschoolse opvang (BSO's) en gastouderbureaus (GOB's) in onze gemeente worden jaarlijks door de GGD gecontroleerd met betrekking tot of nog wordt voldaan aan alle eisen betreffende de Wet kinderopvang. Dit is een wettelijke verplichting. Voor gastoudervoorzieningen is dit jaarlijks toezicht in deze gemeente tot nu beperkt gebleven tot het wettelijk verplichte minimum van 5% van het bestaande gastouderbestand.

Vanaf 2023 wordt dit wettelijk verplicht minimum van 5% echter opgehoogd naar 50% van het totaal bestaande gastouderbestand op 1 januari van elk jaar.

Voor 2023 staat voor de post Kinderopvang handhaving en Controle € 92.048,00 begroot, maar als gevolg van de zeer forse toename van het aantal wettelijk verplichte inspecties van gastoudervoorzieningen moet dit bedrag vanaf 2023 verhoogd worden naar € 132.048,00 (deze extra € 40.000 is een realistische inschatting, gebaseerd op het aantal bestaande gastoudervoorzieningen per 1 april 2022, het benodigde aantal uren toezicht van de GGD tegen hun huidige uurtarief).

De verwachting is dat het aantal handhavingszaken ook zal stijgen en in de loop van 2023 en verder zal bekeken moeten worden of het huidige aantal fte voldoende zal zijn.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Voor de ophoging van het wettelijk toezicht van gastouderopvang naar 50% is extra geld voor gemeenten in het gemeentefonds beschikbaar gesteld. Daarnaast is het zo, dat het gaat om een wettelijke taak betreft die uitgevoerd moet worden en dus de kosten betaald. Het is daarom verstandig dat rekening wordt gehouden met de voorziene kostenstijging.

60. Integraal huisvestingsplan Onderwijshuisvesting

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel	4.902	Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
78	127	157	309

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Integraal huisvestingsplan (IHP)

Op 29-06-2016 is het Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld door de raad. Op 29-08-2018 heeft het college het geactualiseerde IHP vastgesteld. In het IHP is een fasering opgenomen om te komen tot toekomstbestendige onderwijshuisvesting. Jaarlijks kunnen schoolbesturen huisvestingsaanvragen indienen voor het volgende jaar om in aanmerking te kunnen komen voor de voorzieningen.

Huisvestingsaanvragen vanaf 2023

Voor 1 februari 2022 hebben de schoolbesturen hun huisvestingsaanvragen ingediend voor het programma 2023. Het college dient deze aanvragen voor 31 december 2022 te hebben beoordeeld. Voor de jaren 2023 en verder is een inschatting gemaakt van de fasering van de voorzieningen uit het IHP. Voor de inhoudelijke beoordeling van de huisvestingsaanvragen is de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs de leidraad.

Investerings

In de kadernota 2019 is voor het IHP onderwijs vanaf 2021 gemiddeld jaarlijks een investeringsbedrag van € 4.000.000 opgenomen. Met deze aanvraag voor de perspectiefnota actualiseren we de middelen voor de uitvoering van de voorzieningen in de onderwijshuisvesting. Het meerjarenperspectief van het IHP is bijgesteld aan de hand van de jaarlijkse stijging van de VNG-normvergoeding en actuele ontwikkelingen. Voor 2022 doen we hiervoor een aanvraag van € 847.541. Dit is bovenop het bedrag dat vorig jaar via de perspectiefnota in de begroting is opgenomen. De geraamde kosten zijn gebaseerd op het prijspeil 2022, inclusief Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG), inclusief een bijstelling van de normbedragen met 5% per 2023 en zijn exclusief verduurzaming van de schoolgebouwen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het beschikbaar stellen van adequate huisvesting voor scholen is een wettelijke taak van de gemeente. Dit betekent dat de huisvesting en inrichting qua kwantiteit en kwaliteit veilig en voldoende zijn. Als deze aanmelding niet gehonoreerd wordt, kunnen de huisvestingsvoorzieningen, die zijn ingepland in het vastgestelde IHP, niet uitgevoerd worden. De aanvragen dienen dan financieel geweigerd te worden. Daardoor kan een toekomstbestendige onderwijshuisvesting nog niet gerealiseerd worden. Dit betekent uitstel van het uitvoeren van de voorziening.

Onder andere de VNG heeft een voorstel ingediend bij de minister van OCW om het opstellen van een IHP en het opnemen van de (over meerdere jaren) financiële consequenties in de gemeentelijke begroting een verplichting te maken. Naar verwachting wordt een uitwerking van dit wetsvoorstel in 2022 aan de Tweede Kamer voorgelegd.

61. Beleid Onderwijs-onderwijshuisvesting

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
84	84	84	84

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Binnen het team Maatschappelijke Ontwikkeling worden diverse taken uitgevoerd die gebundeld zijn in het cluster Onderwijs. Het gaat om Onderwijsbeleid, Voor- en Vroegschoolse Educatie, Onderwijs Achterstanden Beleid, Peuterbeleid, Kinderopvang, Laaggeletterdheid, Onderwijshuisvesting, Leerlingenvervoer, Passend Onderwijs, Leerplicht en onderwijs op het AZC.

De afgelopen jaren zijn op alle genoemde aandachtgebieden de taken flink uitgebreid. Er zijn veel raakvlakken met de uitvoering van de Jeugdwet en dat vraagt afstemming met de uitvoering en implementatie bij SWT Jeugd en Gezin. Bestuurlijk zijn er veel lokale en regionale overlegstructuren die ondersteuning en goede voorbereiding van de portefeuillehouder vragen. Ook de uitvoering van het Gezondheidsbeleid (Gezonde school/Jongeren op gezond gewicht), het sport- en beweegbeleid en het Frysk taalbeleid vraagt om structurele aandacht vanuit Onderwijs. Activiteiten die eerder kleinschalig

waren zoals VVE en Laaggeletterdheid zijn toegenomen en structureel onderdeel van de werkzaamheden geworden.

Rond Onderwijshuisvesting spelen er belangrijke opgaven rond duurzaamheid en leefbaarheid. In de komende jaren zijn er daarom nieuwe- en verbouwprojecten gepland en daar is procesbegeleiding voor nodig inclusief integrale samenwerking met andere domeinen zoals Ruimtelijke Ontwikkeling en Ruimtelijk Beheer. Regelmatig zijn er externe factoren die invloed hebben op de formatiebehoefte, met name bij gevoelige onderwerpen als het sluiten van een school of de keuze voor een (gewijzigde) schoollocatie. Dergelijke onderwerpen vragen met regelmaat extra tijdsinvestering van de beleidsmedewerkers vanwege discussies in dorpen of incidenten die plaatsvinden.

Al sinds de fusie wordt er telkens een beroep op externe expertise gedaan voor deze werkzaamheden. Ieder jaar worden hiervoor middelen aangevraagd, er is echter sprake van een structurele behoefte.

Op basis van een goede inschatting van de werkzaamheden en jarenlange ervaringscijfers is de behoefte in kaart gebracht. De uitwerking staat onderaan deze aanvraag (*). Gelet op deze uitwerking zou er 1,6 fte nodig zijn. Wij stellen voor om nu 1fte structureel in te vullen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd kunnen niet alle geschetste werkzaamheden worden uitgevoerd door de vaste medewerkers. Portefeuillehouders worden in mindere mate ondersteund en er wordt minder intensief overleg gevoerd en samengewerkt met partners in het onderwijsveld. Er zal minder coördinatie en controle zijn op grote bouwprojecten waar veel gemeentelijke middelen aan uitgegeven worden.

Het zal nodig blijven om dure, specialistische medewerkers in te huren waardoor er geen permanente kennis en kunde in onze eigen organisatie te behouden.

62. Projectleider Brûsplak

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Autonoom	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
80			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In 2016 vormen vertegenwoordigers van verenigingen de werkgroep 'It Lokaal' waarin samen wordt gewerkt rond meerdere thema's, waaronder huisvesting. In 2019 sloten diverse sociale en culturele verenigingen zich aan bij 'It Lokaal', nadat deze organisaties geen gebruik meer konden maken van het voormalig MIKS gebouw in de Brugstraat. It Lokaal heeft een huisvestingsbehoefte. De opgerichte projectgroep van gebruikers heeft de essentie van het initiatief vastgelegd in het Kerndocument "Brûsplak Joure". De gemeente besloot invulling te geven aan een ondersteunende en faciliterende rol voor dit initiatief door middel van overheidsparticipatie via co-creatie. De projectgroep heeft, met ondersteuning van een projectleider die de gemeente heeft ingehuurd in de periode 2019 tot en met mei 2022, scenario's voor een Brûsplak onderzocht met uiteindelijk de voorkeur voor locatie De Stuit ten behoeve van de realisatie van de Brûsplak te Joure. De raad heeft besloten een krediet van 6,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de realisatie van een Brûsplak.

Tijdens de raadsvergadering op 11 mei 2022 is de verdere uitwerking van mogelijke locaties voorgelegd aan de raad met als voorkeurslocatie De Stuit. De bewoners rondom De Stuit hebben echter aangegeven het niet eens te zijn met de toevoeging van de Brûsplak aan deze mogelijke lijst van geschikte

accommodaties met als reden dat zij nu al veel parkeer overlast en overige overlast ondervinden en zich zorgen maken over een toename daarvan.

De partijen GroenLinks, PvdA en NCPN hebben op 11 mei een amendement ingediend waarin zij locatie De Stuit afwijzen en verzoeken aan het college om:

- De evenementenhal en It Haske aan te wijzen als de mogelijke locaties voor de realisatie van de Brûsplak Joure.
- Het college op te dragen om met een raadsvoorstel terug te komen bij de gemeenteraad met uitgewerkte ramingen van alle kosten inclusief exploitatie van beide scenario's, zodat de gemeenteraad op basis daarvan een definitieve keuze kan maken voor de locatie en pas daarna het reeds gereserveerde krediet kan vrijgeven.
- In die uitwerking mee te nemen: de bereidheid tot financiële bijdrage uit de mienskip.

Dit Amendement Brûsplak PvdA, GroenLinks, NCPN is met 27 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen.

Om het amendement uit te voeren is er een projectleider nodig. Het voorstel is om de opdracht aan de projectleider op te splitsen in 2 fases. Fase 1 richt zich op de uitwerking van het amendement en het daarbij gehorende besluitvormingsproces richting de raad en fase 2 is de fase die volgt na de besluitvorming bij de raad. Fase 2 richt zich op de uitwerking en implementatie van het genomen besluit. De werving is gericht op fase 1 met optie tot verlenging om fase 2 uit te voeren. Bekostiging van fase 2 wordt opgenomen in het antwoord op het amendement.

Er is geen budget voor het inhuren van een projectleider voor de uitvoering van het amendement en daarom wordt aan de raad gevraagd dit budget beschikbaar te stellen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Dan kan het amendement niet worden uitgevoerd en valt het project stil.

63. Uitvoering beleidsplan Kunst en Cultuur

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Nieuw beleid	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
25	60	60	60

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Op 26 januari 2022 is het nieuwe beleidsplan kunst en cultuur vastgesteld. Hierin is als besluitpunt opgenomen om de daarbij behorende financiële consequenties te verwerken in de Programmabegroting vanaf 2023. In deze aanvraag zijn de financiële consequenties derhalve verwerkt voor de komende jaren. Voor het jaar 2023 is er een bedrag van € 25.000 benodigd. Dit bedrag is benodigd om een subsidieregeling sociale basis te laten lopen, kunstroutes te ontwikkelen en voor de organisatie voor de culturele UIT-dag/UIT-festival. Voor de jaren 2024-2026 zal dit € 60.000 zijn. Dit bedrag is bedoeld voor de activiteiten die bij 2023 genoemd zijn, plus het talentenprogramma cultuur dat vanaf dat jaar gaat lopen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het beleidsplan kunst en cultuur kan niet (volledig) worden uitgevoerd.

64. Jeugdketenbeleid

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Incidenteel*/structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
10*			
57	57	57	57

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De raad wordt binnenkort geïnformeerd over de uitkomsten van het participatietraject met jongeren, ouders en partners. Aansluitend daarop wordt het jeugdketenbeleid ter besluitvorming aan het college en de raad aangeboden, waarna in 2023 uitvoering kan plaatsvinden. Het principe achter het jeugdketenbeleid zal zijn dat jeugdketen worden toegestaan onder bepaalde voorwaarden.

Deze voorwaarden in het beleid hebben als doel preventie van met name brandgevaar, onveilige situaties, overlast en overmatig middelengebruik. Voor de controle op naleving van deze voorwaarden zal inzet nodig zijn van o.a. jongerenwerkers, handhaving en brandweer. Deze aanvraag is gericht op de inzet van deze disciplines.

De gevraagde inzet van jongerenwerkers wordt opgenomen in de opdracht van welzijnswerk de Kear.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het jeugdketenbeleid kan maar gedeeltelijk worden uitgevoerd. Er kan geen controle plaatsvinden op de gestelde voorwaarden zoals handhaving.

65. Voorbereidingskrediet realisering gezamenlijk te gebruiken sportpark VV Lemmer en CVVO

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
35			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De besturen van de voetbalverenigingen VV Lemmer en CVVO hebben van de leden het mandaat gekregen om voorbereidingen te treffen voor een fusie en voor het gezamenlijk gaan gebruiken van het sportpark waar CVVO al gebruik van maakt. Door deze ontwikkeling van onderaf ontstaat in Lemmer een toekomstbestendige gebruiker van één sportpark en vervalt een ander sportpark. En daarmee ook de gemeentelijke beheers- en onderhoudslasten van dit sportpark. Deze ontwikkeling sluit aan bij onze ambities van het gemeentelijk sport- en beweegbeleid.

Voor nu is nog niet duidelijk hoe dat gezamenlijk te gebruiken sportpark er uit komt te zien en wat daar financieel voor nodig is. Wel is duidelijk dat een aantal voorbereidende stappen noodzakelijk zijn zoals behoeftebepaling, ontwerpen van een gezamenlijk te gebruiken sportpark, opstellen investeringsramingen en exploitatieramingen en de voorbereiding van een aanbesteding als er bijvoorbeeld kunstgrasvelden gerealiseerd gaan worden. Om deze voorbereidende stappen te kunnen zetten is het wenselijk om te kunnen beschikken over een voorbereidingskrediet dat de kosten dekt voor deze stappen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Enerzijds laat dat zien dat de urgentie die de beide voetbalverenigingen ervaren niet door ons wordt gedeeld. Ook doet het geen recht aan ons belang, te weten minder beheer en exploitatielasten buitensportaccommodaties en aan de ambities van ons sport- en beweegbeleid. Tenslotte kunnen door niet te investeren in een goede voorbereiding aan de realisatiekant onverwachte en onwenselijke situaties ontstaan.

5. Sociaal domein

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 5 Sociaal Domein				
66	Sociale werkvoorziening	38	-20	-99	-195
67	Middelen inburgering uitvoering leerroutes	147	147	147	147
68	Formatie uitvoering schuldhulpverlening	154	154	154	154
69	Formatie uitvoering Wmo	204	204	204	204
70	Formatie KCC zorg	74	74	74	74
71	Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) *	25	25	25	25
72	AED	41	41	41	41
72	AED *	38	-	-	-
73	Formatie subsidiebureau duurzaamheid	39	39	39	39
	Totaal	760	664	585	489
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	63	25	25	25
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	697	639	560	464

66. Sociale werkvoorziening

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
38	-20	-99	-195

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De Gemeenschappelijke Regeling Fryslân-West ontvangt een rijkssubsidie en een gemeentelijke bijdrage per SW-medewerker. Naar aanleiding van de businesscase werkleerbedrijf, vastgesteld door gemeenteraad op 3 maart 2022, is de meerjarenraming geactualiseerd. De gemeentelijke bijdrage kan door de verbetering van het subsidieresultaat SW in de komende jaren naar beneden worden bijgesteld. Dit is in de begroting 2023 GR inmiddels verwerkt. Vanuit de Businesscase is ook een reservering voor eventuele transitiekosten opgenomen t/m 2025. Deze komen voor 50% ten laste van de begroting van de GR en voor 50% ten laste van Empattec NV.

De begroting is op 8 juli 2022 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GR Fryslân-West. Dat leidt tot de volgende veranderingen op de oude situatie (huidige begroting € 2.000 per SE, gerekend met 105 SE):

2023 - € 38.235 (nadeel)

2024 € 20.341

2025 € 98.808

2026 € 194.567

Deze reeks is op basis van de tot nu toe beschikbare informatie. Daarin nemen we alle plussen en minnen mee.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Omdat het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Fryslân-West op 8 juli 2022 de begroting GR 2023 heeft vastgesteld is het noodzakelijk daar met deze aanvraag onze begroting op aan te passen. Als de aanvraag niet wordt gehonoreerd dan ontstaan er juridische en financiële risico's.

67. Middelen inburgering uitvoering leerroutes

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatatielasten			
2023	2024	2025	2026
147	147	147	147

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Op 15 december 2021 is het beleidsplan inburgering 'Welkom in De Fryske Marren 2022-2025' door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe wet Inburgering is in werking getreden op 1 januari 2022. De uitvoering van het beleidsplan sluit aan bij het coalitieakkoord.

Om de taken van de nieuwe wet Inburgering goed te kunnen uitvoeren en de volledige ambitie van de dienstverlening te realiseren zijn bij de Perspectiefnota 2022 extra middelen aangevraagd voor de inkoop van de nieuwe leerroutes inburgering én de uitvoering van de nieuwe Wet Inburgering. Deze aanvraag is toen niet gehonoreerd.

Bij het vaststellen van de begroting 2022 is voor de uitvoering een aanvullende bijdrage gevraagd op de rijksmiddelen van € 113.000 voor 2022 en € 100.000 voor de daarop volgende jaren.

Met een raadsbreed ondersteund amendement, van de Christen Unie en Kleurrijk Fryske Marren, is toen voor 2022 incidenteel € 147.000 beschikbaar gesteld.

De raad heeft verzocht om een aanvraag voor structurele middelen mee te nemen in de Perspectiefnota 2023. Daarmee kan de volledige ambitie worden gerealiseerd. Met deze aanvraag wordt daar gevolg aangegeven.

Als deze aanvraag wordt gehonoreerd kan de volledige ambitie worden gerealiseerd en zal de formatie voor beleid en uitvoering van de nieuwe wet Inburgering van bestaan uit 6,1 fte:

- drie regievoerders (2,5 fte), dit zijn de medewerkers die de nieuwe gemeentelijke taken uitvoeren (brede intake en PIP, taalvaardigheidstoets, voortgangsgesprekken enz) en die ook de gesprekken voeren met de ondertussengroep (statushouders die onder de wet inburgering 2013 vallen),
- drie ondersteuners (2 fte), zij ondersteunen de regievoerders en zijn afkomstig uit de doelgroep. Als bruggenbouwer en tolk bieden zij ondersteuning aan beide sociaal wijkteams,
- één medewerker (1,0 fte) voor het financieel ontzorgen van de statushouders gedurende het eerste half jaar om te voorkomen dat statushouders in de financiële problemen komen en het voorbereiden van statushouders op financiële zelfredzaamheid,
- één beleidsadviseur voor 0,6 fte om integraal de regie te blijven voeren op de inburgeringswet, de uitvoering daarvan, contact te houden met de uitvoeringspartijen en sturen op afspraken en het bijhouden en initiëren van (door) ontwikkelingen om de inburgering te blijven optimaliseren.

Naast het op sterkte brengen van de formatie, zoals hierboven omschreven resteert hiermee een bedrag van € 35.000 voor de in te zetten leerroutes.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Wanneer de aanvraag niet gehonoreerd wordt zal er sprake zijn van afgeslankte dienstverlening aan de 'ondertussengroep', de statushouders die onder de wet inburgering 2013 vallen. Met de juiste

ondersteuning en begeleiding zorgen we ervoor dat statushouders sneller onafhankelijk zullen zijn, dit heeft anders een negatief effect op het bijstandsbestand.

68. Formatie uitvoering schuldhelpverlening

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
154	154	154	154

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Door de nasleep van de coronacrisis, de stijgende kost- en consumptieprijs en inflatie zien wij een toename van inwoners met betalingsachterstanden en (problematische) schulden. Dit raakt niet alleen inwoners met lage inkomens maar met name de groep inwoners die hier net boven zit.

Sinds januari 2021 zijn wij gestart met een nieuwe wettelijke taak binnen de Wet Gemeentelijke Schuldhelpverlening. Wij zijn als gemeente verplicht uitvoering te geven aan vroegsignalering binnen de Schuldhelpverlening. Voor het uitvoeren van deze nieuwe wettelijke taak vond toen geen formatie uitbreiding plaats. Om een reële en eventueel noodzakelijke aanvraag voor formatie te kunnen doen, hebben wij namelijk eerst de ontwikkelingen afgewacht.

Wij zien nu dat maandelijks ongeveer 100 mensen zich melden met betalingsachterstanden. Met de raad is afgesproken dat wij bij meervoudige meldingen een huisbezoek afleggen. Voor de uitvoering van deze huisbezoeken is er nu volstrekt onvoldoende capaciteit. Daarom worden nu meervoudige meldingen afgedaan met een brief of SMS. Voor 2023 verwachten wij, vanwege de in de eerste alinea geschetste ontwikkelingen, een zeer grote toename van het aantal meldingen. Daarom wordt een formatieve uitbreiding van 1,8 fte aangevraagd om deze wettelijke taak uit te kunnen voeren. Hiermee kunnen wij de afgesproken doelstelling en kwaliteit leveren zoals vastgesteld door de raad in december 2020.

Op dit moment zien wij dat wij, met de beperkte inzet van nu, de inwoners die wij bereiken nog maar amper tijdig kunnen ondersteunen met de problemen die er zijn. In de meeste gevallen kunnen wij hiermee onze inwoner behoeden voor grotere problemen en voorkomen dat wij meer inzet, en dus meer middelen, moeten gebruiken om deze inwoners te helpen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Zonder extra formatie kan de nieuwe wettelijke taak niet naar behoren worden uitgevoerd. Wij kunnen dan niet voldoen aan de doelstelling en kwaliteitsafspraken met de raad in december 2020.

Wij zullen minder inwoners vroegtijdig kunnen ondersteunen en hierdoor zullen meer inwoners gebruik moeten maken van duurdere oplossingen ingekocht bij de Kredietbank.

69. Formatie uitvoering Wmo

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
204	204	204	204

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Binnen de Wmo is er de afgelopen jaren veel op ons afgekomen. Vele beleids- en andere veranderingen hebben reeds plaatsgevonden. Hierdoor zullen we nu ook op de uitvoering moeten investeren. Op basis van bestuurlijke besluitvorming is vanaf januari 2022 de werkwijze van het team gewijzigd. Wij indiceren nu begeleiding en dagbesteding resultaat gericht. Deze aangepaste werkwijze kost extra tijd. De medewerkers voeren per aanmelding/herindicatie een extra gesprek met de zorgaanbieder, voeren een extra controle op het zorgplan van de aanbieder uit en er vindt per aanmelding/herindicatie een extra evaluatie plaats. Met deze verandering beogen wij meer klantgerichtheid, een betere regievoering en een verbetering van onze kwaliteit.

Deze veranderingen brengen met zich mee dat de huidige formatie niet meer passend is ten opzichte van de werkzaamheden. De werkdruk is de afgelopen jaren gegroeid en met de huidige veranderde werkwijze is deze abrupt en zeer substantieel toegenomen. Om deze reden is tijdelijk extra formatie nodig.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Wanneer deze formatie uitbreiding niet gehonoreerd wordt, kan het team Zorg en Participatie geen uitvoering geven aan de resultaatgerichte inkoop Wmo. Daarnaast zullen de doorlooptijden van de aanmeldingen nog verder oplopen waardoor wij ons niet langer aan de wettelijk vastgestelde normtijden van een aanmelding in het kader van de Wmo en AWB kunnen houden.

70. Formatie KCC zorg

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wettelijk	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
74	74	74	74

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het cluster KCC-zorg valt onder programma 1. Omdat met deze aanvraag beoogd wordt om dit cluster te laten vallen onder het Sociaal Wijkteam is er voor gekozen om deze aanvraag binnen programma 5 te doen.

In 2015 was de start van het Sociaal Domein zoals wij dit nu hebben ingericht. Bijna alle aanmeldingen voor het Sociaal Wijkteam Zorg en Participatie en een deel van de aanmeldingen voor het Sociaal Wijkteam Jeugd en Gezin komen binnen via het KCC-zorg. Dit cluster heeft in de afgelopen jaren een ontwikkeling doorgemaakt.

In het begin waren de werkzaamheden van het KCC-zorg vooral gericht op kort cyclische dienstverlening. Door het KCC-zorg was de bereikbaarheid van het Sociaal Wijkteam gewaarborgd, werden onze inwoners deskundig te woord gestaan en kwam de vraag bij de juiste medewerker of ketenpartner terecht. Ondertussen heeft het cluster een ontwikkeling doorgemaakt. De werkzaamheden van de medewerkers van het KCC-zorg gaan verder. Er is geen sprake meer van alleen aanhoren en doorzetten. De medewerkers voeren hun gesprekken meer in de hulpverleningssfeer. De vraagstelling vanuit de samenleving wordt meer divers en zeker meer complex en dat leidt tot gesprekken die intensiever zijn en langer duren. De gesprekken gaan verder dan alleen een eerste uitvraag en zorgen er soms voor dat de vraag van de klant niet hoeft te worden doorgezet naar het wijkteam.

Deze ontwikkelingen hebben invloed op de bereikbaarheid van KCC-zorg en daarmee het Sociaal Domein. Wachttijden worden langer en het aantal terugbelnotities neemt toe.

Beide ontwikkelingen, de toename van het aantal (complexe) vragen en veranderende rol van de medewerker, maken dat het huidige aantal Fte's niet meer passend is. Daar waar voorheen een bezetting van 2 medewerkers voldoende was, blijkt dit nu niet meer toereikend. Een uitbreiding met 0,8 Fte is noodzakelijk om de kwaliteit van de dienst/hulpverlening te waarborgen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Mocht de aanvraag niet gehonoreerd worden dan kan de continuïteit van de dienstverlening niet worden gewaarborgd met als gevolg dat we vanuit het KCC én Sociaal Domein niet meer kunnen voldoen aan de afspraken rondom onze dienstverleningsvisie.

71. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Incidenteel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
25	25	25	25

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In het Preventie- en handhavingsplan middelengebruik 2022 – 2026 is vastgesteld dat er de komende jaren een stevige aanpak nodig is voor het tegengaan van middelengebruik onder jongeren in De Fryske Marren. Met 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)' (de Nederlandse vertaling van het IJslandse preventiemodel) werken gemeenten aan het verbeteren van het welbevinden van jongeren en aan het voorkomen van het gebruik van alcohol, drugs en tabak door jongeren. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving is een gerichte aanpak welke wordt aangeboden en ondersteund door Trimbos en het NJi. In het Preventie- en handhavingsplan middelengebruik 2022 – 2026 is vastgelegd dat wij ons in 2022 aanmelden voor het vierjarige implementatietraject.

De totale kosten voor het vierjarige implementatietraject zijn € 200.000 per jaar (namelijk € 159.600 voor het traject en € 40.400 activiteitenbudget). Voor dit totaalbedrag is jaarlijks € 100.000 beschikbaar uit het budget Gezondheidsbeleid (5.5). Met toekenning van deze middelen kunnen de resterende kosten (€ 100.000) gedekt worden.

Dit bedrag wordt deels gefinancierd vanuit het budget Gezondheidsbeleid omdat OKO bijdraagt aan meerdere ambities van het Beleidsplan Gezondheid 2020 – 2024. Bijvoorbeeld NIX18, een rookvrije omgeving, gezonde leefstijl, beweegaanbod, ontspanning, ontmoeting, (mentale) weerbaarheid en veerkracht van jongeren.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd zal de aanmelding en inzet voor het vierjarige traject met OKO, zoals vastgesteld in het Preventie- en handhavingsplan middelengebruik 2022 - 2026, binnen een jaar stop moeten worden gezet. We kunnen dit plan dan niet verder uitvoeren. Er zal beperkter ingezet kunnen worden op de doelen uit het Gezondheidsbeleid.

72. AED

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Incidenteel*/structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
38*			
41	41	41	41

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Aanleiding; motie 10 november 2021, mbt AED's

Tijdens de raadsvergadering van 10 november 2021 is een motie ingediend mbt de AED's in ons gemeente. De raad heeft deze motie unaniem aangenomen.

Aanleiding voor de motie is de ongelijkheid qua kosten voor aanschaf en onderhoud van de betreffende AED's. Een aantal (25) AED's die in de gemeente aanwezig zijn, zijn door de gemeente aangeschaft (gefinancierd) en ook het onderhoud wordt door ons geregeld.

Andere AED's zijn door organisaties (bijv. sportvereniging, wijk/ dorpsverenigingen) zelf bekostigd en worden door hen onderhouden.

Inhoud motie

In de motie wordt gesteld dat het voor de verenigingen die zelf het beheer hebben en dus ook financieel verantwoordelijk zijn voor deze AED's voelt als een vorm van rechtsongelijkheid. Harmonisatie van beleid kan een oplossing zijn om voor gelijke behandeling te zorgen.

Met de volgende aanpak is ingestemd:

1. In overleg met de dorpencoördinatoren en/of plaatselijke belangen een inventarisatie te maken van de gemeentelijke en niet-gemeentelijke AED's in onze gemeente;
2. De kosten van al deze AED's inzichtelijk te maken;
3. Bij de behandeling van de perspectiefnota te komen met een voorstel welke tegemoet komt aan de wens om alle dorpen (en stad) gelijk te behandelen als het gaat om de financiering van AED's en zo te zorgen voor een eerlijke spreiding van gemeentelijke AED's.

Uitwerking motie

Aantal AED's

Stap 1 en 2 zijn in kaart gebracht. Hierbij is gekeken naar de AED's die bij 'hartslagnu.nl' zijn aangemeld. Hartslagnu organiseert het oproepsysteem dat burgerhulpverleners inschakelt op het moment van acute circulatiestilstand.

Op dit moment zijn er 125 AED's aanwezig in gemeente De Fryske Marren. Hiervan zijn er 102 AED's die 24/7 beschikbaar zijn. 17 AED's zijn beperkt beschikbaar (hangen bijv. in een locatie die niet altijd toegankelijk is) en 6 AED's zijn als 'inactief' geregistreerd. (Hier wordt door hartslagnu actie op ondernomen.)

Volgens het advies van Hartslagnu zou het aantal AED's met 16 aangevuld moeten worden om alarmering in een straal rondom de AED's in de kernen van 500 meter hemelsbreed en een straal van 2000 meter hemelsbreed die meer in het buitengebied liggen te realiseren.

Burgerhulpverleners

Bij Hartslagnu zijn 901 burgerhulpverleners aangesloten voor De Fryske Marren.

Meldingen

In 2020 waren er 32 reanimatiemeldingen en in 2021 waren dat er 51.

De inzet, aanschaf en het beheer van AED's is geen wettelijke taak voor de gemeente. In 2014 heeft het college hier het volgende over besloten: 'omdat AED's geen gemeentelijke taak zijn worden aanschaf, onderhoud, vervanging en (herhalings)trainingen niet door de gemeente vergoed.' Dat komt er op neer dat de eigenaar van een gebouw bepaalt of er een AED aan het pand komt te hangen. Die eigenaar is dan verantwoordelijk voor de kosten van aanschaf, onderhoud, vervanging en trainingskosten.

De verschillen die er waren in de verschillende gebieden (als gevolg van verschillend beleid voorafgaande aan de fusie) blijven hiermee bestaan.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

In de motie is de wens geuit om alle dorpen (en stad) gelijk te behandelen als het gaat om de financiering van AED's en zo te zorgen voor een eerlijke spreiding van gemeentelijke AED's.

Als de aanmelding niet gehonoreerd wordt kan niet aan deze wens tegemoet gekomen worden en blijven er verschillen binnen gemeente De Fryske Marren bestaan in de vergoeding van aanschaf en onderhoud van de AED's.

73. Formatie subsidiebureau duurzaamheid

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Nieuw beleid	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
39	39	39	39

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het Subsidiebureau bedient voor de subsidieverlening/-verantwoording alle domeinen binnen de gemeente. Het afgelopen jaar 2021 en dit jaar 2022 laat zien dat voor duurzaamheid en klimaat meer subsidieregelingen en structurele subsidieaanvragen ontstaan, bijvoorbeeld de subsidieregeling groen- en blauwe maatregelen.

Om deze groei in aanvragen op te kunnen vangen is de bijhorende uitvoeringscapaciteit als 0,5 Fte nodig in schaal 8.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Een keuze is om per nieuwe subsidieregeling in het advies aan het college ook een vraag in te dienen voor (structureel) extra formatie. Deze formatie per subsidieregeling is van een geringe omvang, zodat het lastig wordt om hiervoor een medewerker te werven.

Als de formatie van het Subsidiebureau niet wordt uitgebreid dan kan het Subsidiebureau alleen de bestaande werkvoorraad uitvoeren en de nieuwe regelingen niet oppakken en dus niet worden uitgevoerd.

Algemene dekkingsmiddelen

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Algemene dekkingsmiddelen				
74	Verzekeringen	65	65	65	65
75	Doorontwikkeling horizontaal toezicht belastingdienst	44	44	44	44
	Totaal	109	109	109	109
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	-	-	-	-
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	109	109	109	109

74. Verzekeringen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
65	65	65	65

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Door de toenemende mate van complexiteit bij verzekeringskwesties is het noodzakelijk externe expertise te consulteren.

Er staan de komende periode verschillende aanbestedingstrajecten (met veranderende wet- en regelgeving) in de planning waarbij verschillende niet in de organisatie aanwezige deskundigheid noodzakelijk is. Op grond van de omvang en prioriteit is een budget van € 65.000 noodzakelijk.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Er zal sprake zijn van een structurele overschrijding van het verzekeringsbudget.

75. Doorontwikkeling horizontaal toezicht belastingdienst

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Autonoom	Structureel		Honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
44	44	44	44

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Op dit moment valt onze gemeente wat betreft het toezicht door de belastingdienst onder het toezichtsregime van Horizontaal Toezicht (HT). Daarbij steunt de belastingdienst op onze (fiscale) werkprocessen. Het toezichtsregime kende een doorlopende looptijd. Dat is veranderd en teruggebracht tot een looptijd van 3 jaar. Daarnaast gaan we van een werkwijze waarbij “tell me” voldoende was naar “show me”.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

We kunnen dan niet voldoen aan de criteria voor HT. De belastingdienst zal dan terugvallen op gegevensgerichte controles die bijzonder veel werk voor de organisatie betekenen waardoor andere taken

blijven liggen. HT helpt daarnaast onze organisatie om structureel en integraal naar fiscale vraagstukken en processen te kijken. Hieraan voldoen betekent automatisch een betere beheersing van onze fiscale key risks. Naast een ander toezichtsregime is de consequentie ook dat we een beduidend minder beheersing hebben van onze key risks.

Niet gehonoreerde aanmeldingen

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Niet gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 1 Bestuur en Organisatie				
	Programma 2 Ruimte				
76	Verlengde Jachthavendyk en deel Trompstraat Balk	-	6	19	32
77	Doorfietsroute Sewei en onderzoek fietstunnel Scheen Joure *	70			
78	Uitvoeringsmaatregelen verkeersveiligheid wegen	-	5	14	25
79	Structurele formatie-uitbreiding duurzaamheid	261	261	261	261
80	Verkeersmaatregelen Fjildwei en Kleasterwei		5	10	10
81	Aanschaf elektrische bedrijfsauto's	6	6		
81	Aanschaf elektrische bedrijfsauto's	3	12	18	18
82	Verhogen onderhoudsniveau vastgoed van 4 naar 3	191	191	191	191
83	Bestrijding rivierkreeft *	50			
84	Aanpak roekenoverlast	30	30	30	30
85	Renovatie groen en paden begraafplaatsen	5	16	22	22
86	Herstel oevers, kade en koningsvarens Sminkevaart	2	3	3	3
87	Onderzoek circulaire reststromen binnen openbare ruimte *	20			
88	Elektrificeren fiets- en voetveren	2	4	6	8
	Programma 3 Economie				
89	Gebiedspilot Tsjûkemar: dagrecreatieterrein Ôlesprong	15	29	29	29
	Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs				
90	Nieuwbouw permanent ingerichte turnhal Lemmer *	35			
	Programma 5 Sociaal Domein				
91	Formatie beleid sociaal domein	243	243	243	243
92	Versterking ondersteuning wijkteams	104	106	109	109
	Totaal niet gehonoreerd	1.036	916	954	980
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)	140	-	-	-
	Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)	896	916	954	980

2. Ruimte

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Niet gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 2 Ruimte				
76	Verlengde Jachthavendyk en deel Trompstraat Balk	-	6	19	32
77	Doorfietsroute Sewei en onderzoek fietstunnel Scheen Joure *	70	-	-	-
78	Uitvoeringsmaatregelen verkeersveiligheid wegen	-	5	14	25
79	Structurele formatie-uitbreiding duurzaamheid	261	261	261	261
80	Verkeersmaatregelen Fjildwei en Kleasterwei	-	5	10	10
81	Aanschaf elektrische bedrijfsauto's	6	6	-	-
81	Aanschaf elektrische bedrijfsauto's	3	12	18	18
82	Verhogen onderhoudsniveau vastgoed van 4 naar 3	191	191	191	191
83	Bestrijding rivierkreeft *	50	-	-	-
84	Aanpak roekenoverlast	30	30	30	30
85	Renovatie groen en paden begraaftplaatsen	5	16	22	22
86	Herstel oevers, kade en koningsvarens Sminkevaart	2	3	3	3
87	Onderzoek circulaire reststromen binnen openbare ruimte *	20	-	-	-
88	Elektrificeren fiets- en voetveren	2	4	6	8
	Totaal	640	539	574	600
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)	140	-	-	-
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	500	539	574	600

76. Verlengde Jachthavendyk en deel Trompstraat Balk

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Structureel	645	Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
	6	19	32

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Een groot deel van het centrum van Balk is opnieuw ingericht. Het gaat daarbij om De Lytse Side, een klein deel van de Meerweg, de Dubbelstraat en het Haskeplein. Voor een resterend deel van het centrum zijn echter nog maatregelen wenselijk. Deze aanmelding is een vervolg op de eerdere toekenning van middelen voor het eerste deel van de Jachthavendijk. In deze aanmelding wordt de herinrichting van de Jachthavendyk doorgetrokken naar de nieuwe jachthaven.

Zeker met de beoogde plannen voor het havenkwartier, het hotel-restaurant met appartementen, wordt dit een toeristisch waardevol gebied. De toeristische route tussen het centrum en de jachthaven is hard aan vernieuwing toe, zodat het goed voor deze recreatieve functie gebruikt kan worden. Ook een deel van de Mr C.J. Trompstraat, van de Jachthavendyk tot de Lytse Side, willen we opwaarderen, aangezien ook deze route naar het centrum voert.

Voor dit werk kan een combinatie gemaakt worden met beheerwerkzaamheden. Er is een verzoek ingediend om de provinciale middelen die voor de rondweg Spaans Babcock gereserveerd waren voor het opwaarderen van deze route in te zetten. Dit verzoek is nog in behandeling.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Dan blijft dit deel van de Jachthavendyk en de Trompstraat een 'armoedige' uitstraling houden wat geen recht doet aan het toeristische belang van deze route.

77. Doorfietsroute Sewei en onderzoek fietstunnel Scheen Joure

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Incidenteel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
70			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Om het gebruik van de fiets vanuit gezondheidsbelang en duurzaamheid te stimuleren, wordt de fietsverbinding Sneek-Joure-Heerenveen op het gemeentelijk grondgebied buiten de bebouwde kommen opgewaardeerd tot een aantrekkelijke, veilige en vlotte doorfietsroute. De werkzaamheden worden in 2022/2023 uitgevoerd. Om het fietsgebruik op eerdergenoemde verbinding verder te stimuleren is het gewenst de fietsroute ook in de betreffende bebouwde kommen veiliger en aantrekkelijker te maken. Dit betreft concreet de bebouwde kommen van Joure, Oudehaske en Haskerhorne.

Deze aanmelding heeft betrekking op de bebouwde kom van Joure en heeft een relatie met de aanmelding 'Vorbereidingskrediet realiseren doorfietsroute en aanpak verkeersveiligheids-/ fietsknelpunten bebouwde kom Oudehaske en Haskerhorne'.

Voor Joure is het van belang de fietsroute langs de Sewei in de bebouwde kom op te waarderen tot doorfietsroute, door het verbreden van de route en het vervangen van asfalt door beton. Daarnaast is het wenselijk de fietsroute ter hoogte van de Scheen op maaiveld rechtdoor te trekken tot voorbij de Roazebosk. Hierdoor ontstaat een logische, eenduidige en directe fietsroute. Ook wordt gedacht aan het opheffen van de fietstunnel aan het eind van de Scheen en de minirotunde Scheen/Sewei te voorzien van vrijliggende fietspaden op maaiveld. Hiermee ontstaat een eenduidige inrichting van de minirotondes op de hele rondweg van Joure. Ook kan dan een directere fietsverbinding tussen Roazebosk en centrum Joure worden gerealiseerd. Het vervangen van de fietstunnel Sewei door vrijliggende fietsvoorzieningen rondom de minirotunde heeft als bijkomend voordeel dat het aantal oversteekbewegingen op de Sewei ter hoogte van de Groenhof aanzienlijk zal verminderen. Ook zullen er minder oversteken plaatsvinden bij de Hollandiastraat ter hoogte van de Roazebosk. Dit verhoogt de verkeersveiligheid op zowel de Sewei als de Hollandiastraat.

Het verwijderen van de fietstunnel is een complexe aangelegenheid en vraagt diverse onderzoeken. Uit inspecties is gebleken, dat de tunnel over enige tijd toe is aan groot onderhoud.

Daarom is nu het moment om onderzoek te doen naar de mogelijkheden, de daarmee gepaard gaande kosten en draagvlak voor het al dan niet opheffen van de tunnel. Daarnaast staat het fietspad Sewei (gedeelte ovatonde – Roazebosk / Haulstersingel) op de planning voor groot onderhoud op korte termijn en kan daarmee werk met werk gemaakt worden.

Vanwege de complexiteit wordt een voorbereidingskrediet gevraagd voor het doen van onderzoeken, kostenberekeningen, afstemming diverse stakeholders, maken definitief ontwerp en peilen draagvlak. Tevens worden subsidiemogelijkheden nader onderzocht.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De illegale oversteken Sewei blijven bestaan. Hierdoor blijft het risico op ongevallen bestaan. Doel van de doorfietsroutes is het gebruik van de fiets te stimuleren. Met het niet honoreren van deze aanmelding ontbreekt er op belangrijke delen in de doorfietsroute Sneek – Joure – Heerenveen een veilige en comfortabele fietsinrichting. Dit komt het stimuleren van het gebruik van de fiets niet ten goede.

78. Uitvoeringsmaatregelen verkeersveiligheid wegen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Structureel	500	Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
	5	14	25

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het landelijk Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 gaat uit van het beheersen van factoren waarvan bewezen is dat ze leiden tot potentieel gevaarlijke situaties, met als doel het terugbrengen van het aantal verkeersslachtoffers naar 0 in 2050.

Met behulp van een risicoanalyse worden de belangrijkste risico's in het verkeerssysteem in kaart gebracht: welke wegkenmerken, situaties of gedragingen van verkeersdeelnemers vormen een potentieel gevaar voor de verkeersveiligheid. Een risicoanalyse is een proactief instrument om inzicht te krijgen op welke punten het lokale verkeerssysteem moet worden verbeterd om onveilige situaties te voorkomen. Wij hebben in 2021 een extern bureau opdracht verstrekt om een analyse van de belangrijkste verkeersveiligheidsrisico's uit te voeren voor het gemeentelijke wegennet. De risicoanalyse resulteert in een lijst met verkeersveiligheidsrisico's en een overzichtskaart met risicolocaties. Vervolgens worden de doelstellingen en maatregelenrichtingen uitgewerkt in concrete maatregelen en opgenomen in een uitvoeringsprogramma. De risicoanalyse met uitvoeringsprogramma is inmiddels opgeleverd.

Met behulp van de Rijksbijdrage Verkeersveiligheid zorgt het Rijk de komende jaren voor een stevige financiële impuls voor regionale overheden. Dit betekent o.a. dat beheersmaatregelen, die voortkomen uit een risicoanalyse verkeersveiligheid, waarschijnlijk voor 50% subsidiabel zijn. Het Rijk is nog bezig met de uitwerking van de precieze subsidieregeling (2e tranche SPV). Wel is duidelijk, dat voor het verkrijgen van rijkssubsidies voor de aanpak van risicolocaties een vastgestelde risicoanalyse een voorwaarde is. Door het externe bureau is aangegeven dat volgens de in voorbereiding zijnde subsidieregeling onze gemeente naar verwachting in aanmerking komt voor een rijksbijdrage van maximaal ruim € 500.000 (op basis van 50/50). Dit resulteert dan in een bedrag van max. € 1.000.000,- (€ 500.000,- gemeente en € 500.000,- Rijk).

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De verkeersveiligheids-risico-locaties worden niet aangepakt. Hierdoor blijft het risico dat er ongevallen gebeuren en de beleidsdoelstelling niet bereikt wordt.

79. Structurele formatie-uitbreiding duurzaamheid

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Structureel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
261	261	261	261

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het in november vastgestelde duurzaamheidsprogramma en de eveneens vastgestelde warmtevisie zorgen naast de al lopende grote projecten, zoals de energietransitie en duurzame mobiliteit, voor veel werk in onze gehele organisatie. Dit leidt tot (gewenste) resultaten die ook leiden tot een respons in onze gemeenschappen. Meer verzoeken om subsidies, inzet energicoaches, dorpsgemeenschappen die

ondersteuning willen om van het aardgas af te komen, etc. Dus meer draagvlak ook voor de komende jaren.

De afgelopen jaren is al extra capaciteit beschikbaar gesteld voor duurzaamheid, maar om onze ambities waar te kunnen maken is wel meer inzet nodig. Dit is goed voor het draagvlak en het soepel kunnen doorlopen van de uitvoering.

In de door de raad vastgestelde plannen zijn stevige ambities voor 2022 en de daarop volgende jaren neergelegd. In een eerder stadium is al aangegeven welke gevolgen het uitvoeren van het landelijke Klimaatakkoord heeft voor gemeenten zoals de onze.

Dit behelst een veelheid aan functies in verschillende onderdelen van onze organisatie. Onze genoemde programma's en projecten vormen daarvoor de eerste gestructureerde en systematische aanpak. Op grond hiervan zijn er zeker voor de gehele organisatie nog 3 extra medewerkers nodig (naast de reeds eerder beschikbaar gestelde tijdelijke formatie-uitbreiding voor 2022 en 2023, die nu ook voor vast wordt aangevraagd voor 2024 e.v. (zie aanmeldingnummer 13).

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Het wordt niet goed mogelijk de doelstellingen zoals vastgelegd in het Klimaatakkoord te halen. Wij gaan de door ons geformuleerde resultaten uit de vastgestelde programma's en projecten niet halen. Ook zullen wij veel (mogelijk zelfs alle) draagvlak in onze gemeenschappen kwijtraken en dat heeft een negatief effect op het vertrouwen in onze gemeente.

80. Verkeersmaatregelen Fjildwei en Kleasterwei

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Structureel	165	Niet honoreren
Exploitatietlasten			
2023	2024	2025	2026
	5	10	10

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De Fjildwei-Kleasterwei door Akmarijp-Terkaple maakte onderdeel uit van de snelste verbinding tussen Joure en Akkrum (en oorspronkelijk met Leeuwarden). Het is nog steeds een relatief drukke weg. De maximumsnelheid buiten de bebouwde kom is 80 km/uur, binnen de kom 50 km/uur. Dit past niet in het duurzaam veilig verkeersbeleid, om te komen tot een eenduidig, functioneel en verkeersveilig wegennet. De route Joure-Terherne is in het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan gecategoriseerd als verblijfsgebied met een maximumsnelheid van 60 respectievelijk 30 km per uur. De werkelijk gereden snelheid op dit traject is (fors) hoger en ook hoger dan op veel andere wegen in het buitengebied. In de periode januari 2014 tot december 2021 hebben op de Fjildwei in de bebouwde kom van Akmarijp/Terkaple 4 ongevallen plaatsgevonden. Vorig jaar is bij wijze van proef een aantal (kleine) verkeersmaatregelen genomen om 60 km/uur meer af te kunnen dwingen. Het gaat in dit verband om ca. 1.500 meter weg. Plaatselijk Belang Akmarijp/Terkaple heeft verzocht om het 60 km per uur-gebied te handhaven en uit te breiden en voor de bebouwde kom een maximumsnelheid van 30 km per uur in te stellen. De betreffende weggedeeltes moeten hierop ingericht worden. Het gaat hierbij om 11 wegvak-kruispuntmaatregelen voor gemiddeld € 15.000 exclusief BTW per maatregel. De ontwerp-opgave is de mogelijkheden van een 30- en 60 km per uur inrichting te verkennen in samenspraak met PB en omgeving. Dit moet resulteren in een veilig ingerichte weg.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De weg blijft (gevoelsmatig) verkeersonveilig en levert overlast op. De inrichting van de weg is (zeer) sober als het gaat om eisen gesteld vanuit het verkeersveiligheidsbeleid.

81. Aanschaf elektrische bedrijfsauto's

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Incidenteel*/structureel	136	Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
6*	6*		
3	12	18	18

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Voorgesteld wordt om de komende 2 jaren 4 elektrische bedrijfswagens aan te schaffen ten behoeve van het team vergunning, toezicht en handhaving. Door de aanschaf van deze bedrijfswagens zal het te vergoeden bedrag aan de medewerkers in verband met gebruik eigen vervoermiddelen verminderen. Dit geeft het volgende financiële beeld:

aanschaf elektrische auto's VTH						
2023	€ 68.000,00					
2024	€ 68.000,00					
		2023	2024	2025	2026	
kapitaallasten totaal		€ 5.500,00	€ 16.600,00	€ 22.100,00	€ 22.100,00	
onderhoud, verz. Belastingen		€ 2.400,00	€ 4.800,00	€ 4.800,00	€ 4.800,00	
Elektriciteit		€ 4.200,00	€ 8.400,00	€ 8.400,00	€ 8.400,00	
		€ 12.100,00	€ 29.800,00	€ 35.300,00	€ 35.300,00	
		2023	2024	2025	2026	
Kosten aanschaf bedrijfswagens VTH		€ 12.100,00	€ 29.800,00	€ 35.300,00	€ 35.300,00	
Besparing huidige kilometervergoeding		€ -8.750,00	€ -17.500,00	€ -17.500,00	€ -17.500,00	
Budgetuizetting		€ 3.350,00	€ 12.300,00	€ 17.800,00	€ 17.800,00	
aanschaf laadpalen						
eenmalige kedielen		€ 6.400,00	€ 6.400,00			

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De medewerkers VTH blijven privé vervoermiddelen gebruiken.

82. Verhogen onderhoudsniveau vastgoed van 4 naar 3

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Structureel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
191	191	191	191

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Voor het planmatig onderhoud aan het vastgoed wordt een conditieafhankelijke onderhouds- systematiek volgens NEN 2767 gehanteerd. In december 2021 is bij de behandeling van de meerjaren onderhoudsplannen voor het vastgoed door de raad gevraagd de financiële consequenties inzichtelijk te maken als het onderhoudsniveau van het gemeentelijk vastgoed verhoogd wordt van 4 (matige conditie) naar 3 (redelijke conditie). De nieuwe dotatie aan de voorziening Vastgoed is berekend over de periode 2021 t/m 2040. Het verschil tussen niveau 4 en 3 is over die periode becijferd op een bedrag van € 3.438.512. Over 2021 en 2022 kan het niveau niet meer verhoogd worden Dit betekent dat de dotatie

gemiddeld met € 3.438.512/18 = € 191.028 per jaar verhoogd moet worden om van niveau 4 naar 3 te gaan (= + 15%).

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als de aanmelding niet wordt gehonoreerd zal het vastgoed er minder goed blijven uitzien dan bij onderhoudsniveau 3 het geval zal zijn. Er treedt nog net geen onontkoombare schade op.

83. Bestrijding rivierkreeft

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Incidenteel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
50			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De Amerikaanse rivierkreeft is een invasieve soort welke de laatste jaren in aantallen in de gemeente sterk is toegenomen. Deze soort staat ook op de Europese Unie lijst invasieve exoten. Volgens de Europese verordening (EU) nr. 1143 2014 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten, moeten we deze rivierkreeften bestrijden/ beheersen. De reden is dat deze soort door zijn eet- en graafgedrag niet alleen schade veroorzaakt aan de oevers van sloten, maar dat hij ook de waterkwaliteit aantast. De kreeften eten de sloten kaal, waardoor ander leven er onmogelijk wordt. Soms veroorzaken de kreeften ook schade aan opritten, dijken en kades. Die kunnen daardoor verzakken.

Om een goed beeld te krijgen van de grootte van de populaties wordt er gestart met een breed onderzoek naar de locaties en populaties, door op diverse plekken fuiken uit te zetten en deze opbrengst gedurende een jaar bij te houden. Vervolgens wordt er een plan van aanpak gemaakt en bestrijding uitgezet. Naast het actief bestrijden van de soort worden er ook roofvissen (als natuurlijke vijand) uitgezet welke de populaties ook sterk kunnen terug dringen. Voor de aanpak van twee jaar is een bedrag nodig van eenmalig 50.000 euro. Na het eerste jaar wordt er gekeken welk structureel bedrag er nodig is om de populaties Amerikaanse rivierkreeften te beheersen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Vanuit de Europese verordening zijn wij verplicht om uitheemse invasie soorten te beheersen en te bestrijden. De populaties kunnen van de Amerikaanse Rivierkreeften kunnen zo hoog worden, dat het bijna onmogelijk wordt om de populatie terug te dringen. Nu ingrijpen kan dit voorkomen en zal op termijn hoge kosten voorkomen. Niets doen zal de waterkwaliteit van alle sloten, beken, open wateren en kanalen in de Fryske Marren de komende 10 jaar fors doen dalen omdat de Amerikaanse Rivierkreeft het water vertroebelt en natuurlijke soorten verdringt.

84. Aanpak roekenoeverlast

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Structureel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
30	30	30	30

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De roekenpopulaties en locaties van nestelende roeken zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen. De roeken zijn beschermd conform de Wet natuurbescherming, maar mogen verjaagd worden met een beheerplan en een ontheffing vanuit de provincie.

In 2017 heeft het college de notitie "Beperken roekenoverlast, Roekenbeheerplan 2017-2020 vastgesteld. Bij de kadernota 2017 is de aanvraag voor budget door de raad afgewezen en kon het Roekenbeheerplan niet worden uitgevoerd. Deze notitie ging in op het bestrijden van roekenoverlast. Wij stellen hierbij voor om de overlast in de directe omgeving van woningen aan te pakken (binnen 25 meter) Hiervoor gaan we bezien of samenwerking met vrijwilligers mogelijk is.

De afgelopen jaren zijn naast de roeken ook de klachten omtrent overlast van roeken toegenomen. Zo zien we nu ook populaties dicht bij woningen en krijgen we meer meldingen van overlast.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

We kunnen de onrust en klachten omtrent de roeken van de inwoners niet verzachten of wegnemen. Hierdoor zal er een toename komen van klachten en krijgen we meer schade meldingen.

85. Renovatie groen en paden begraafplaatsen

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Structureel	360	Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
5	16	22	22

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Het groen op de begraafplaatsen is sterk verouderd en op bijna alle 15 begraafplaatsen is er sprake van achterstallig onderhoud door de verouderde beplanting en padenstructuur. De vastgestelde A-kwaliteit kan niet gehaald worden. Voor het vervangen van de verouderde beplanting is €200.000 nodig. De paden op de begraafplaatsen Langweer, Scharsterbrug, Sint Nicolaasga en Joure zijn verouderd en zijn toe aan een renovatie. Om beter te kunnen voldoen aan een A-kwaliteit is omvormen van de hoofdpaden naar asfalt noodzakelijk. Vooral de paden zijn beeldbepalend voor de begraafplaatsen. Voor de renovatie van deze paden is €190.000 nodig

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De A-kwaliteit van de begraafplaatsen kan niet meer gehaald worden.

86. Herstel oevers, kade en koningsvarens Sminkevaart

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Structureel	75	Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
2	3	3	3

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De kade/wal van de Sminkevaart zakt in de vaart weg. Door baggerwerkzaamheden en aanpassingen van de wal en kanten van de Sminkevaart in het verleden zijn de oude koningsvarens langs de vaart sterk verminderd. Naast het herstellen van de kade moeten ook de oevers hersteld worden. Dit dient zo te

gebeuren dat de oude zeldzame koningsvarens (sommige tot 200 jaar oud) behouden blijven en groei van de soorten gestimuleerd wordt.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De wal en kade zal verzakken in de Sminkevaart en de koningsvarens zullen verder gaan afnemen

87. Onderzoek circulaire reststromen binnen de openbare ruimte

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Incidenteel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
20			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

In de openbare ruimte komen veel reststromen vrij die nu nog gestort worden, maar mogelijk ook binnen de circulaire afvalstromen verwerkt zouden kunnen worden. Om uit te zoeken wat we als gemeente nog kunnen doen willen we een onderzoek laten uitvoeren naar onze reststromen

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

We missen een kans om reststromen te gebruiken en een slag qua duurzaamheid te maken.

88. Elektrificeren fiets- en voetveren

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Structureel	160	Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
2	4	6	8

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De gemeente heeft 4 gemotoriseerde voet- fietsveren in beheer. Deze veren worden bediend door lokale bedrijven (tegen vergoeding) en vrijwilligers. Vanuit de duurzaamheidsvisie 2013 – 2030 en het programma duurzaamheid is het voorstel om deze met dieselmotoren aangedreven ponten te verduurzamen. Dit behelst het plaatsen van een elektromotor, accu's en zonnepanelen.

Geraamde kosten totaal €160.000

De geraamde kosten voor het elektrificeren bedragen € 40.000,- per pont. Dit na afstemming met buurgemeente Sudwest Fryslân waar al enkele pontjes zijn omgebouwd. Uitvoering is gezien het gebruik in het seizoen, gepland onderhoud en spreiding van de kosten over 4 jaar (2023, 2024, 2025 en 2026) gepland. Vanaf 2025/2026 kan dan de pachtvergoeding naar beneden worden bijgesteld. Dit i.v.m. het vervallen van de brandstofkosten. Een en ander afhankelijk van de contractuele verplichtingen. Ook zullen de reguliere onderhoudskosten aanzienlijk dalen aangezien diesel motoren meer onderhoud vragen.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De gemeente heeft in 2013 de duurzaamheidsambitie vastgesteld. Wanneer we ons materieel niet verder verduurzamen voldoen we niet aan de ambitie om meer CO2 reductie te bewerkstelligen.

3. Economie

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Niet gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 3 Economie				
89	Gebiedspilot Tsjûkemark: dagrecreatieterrein Ôlesprong	15	29	29	29
	Totaal	15	29	29	29
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)	-	-	-	-
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	15	29	29	29

89. Gebiedspilot Tsjûkemark: dagrecreatieterrein Ôlesprong

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Structureel	645	Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
15	29	29	29

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De Ôlesprong is één van de projecten onder de plannen voor de gebiedspilot Tsjûkemark. Het terrein heeft alle potentie om uit te groeien tot een aantrekkelijke dagrecreatieve voorziening.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De investering bestaat deels uit publiek (gemeente en provincie) en deels uit privaat geld. Als de aanmelding niet wordt opgenomen verliezen we onze plek als gesprekspartner.

4. Leefbaarheid en onderwijs

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Niet gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs				
90	Nieuwbouw permanent ingerichte turnhal Lemmer *	35	-	-	-
	Totaal	35	-	-	-
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)	35	-	-	-
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	-	-	-	-

90. Investing nieuwbouw permanent ingerichte turnhal lemmer

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investing	Status
Wens	Incidenteel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
35			

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Gymnastiekvereniging Pegasus Lemmer heeft de raad op 26 april geïnformeerd over haar wens voor een permanent ingerichte turnhal in Lemmer. Op verzoek van de raad is een aantal keren gesproken met Pegasus. Dat heeft geresulteerd in een concreet plan.

Pegasus is een actieve vereniging met bijna 400 leden die kwalitatief hoogwaardige lessen ontvangen. Kwaliteit is een groot speerpunt van de vereniging en tegelijkertijd een aandachtspunt. Pegasus merkt dat het steeds lastiger wordt om deze kwaliteit te waarborgen, omdat vele verenigingen beschikken over een permanent ingerichte turnhal met de juiste trainings-mogelijkheden. Deze ongelijkheid ziet Pegasus terug bij wedstrijden; immers deze turners en turnsters kunnen meer trainingsuren maken en genieten van optimale trainingsmogelijkheden. Een ander aandachtspunt is dat haar trainers naar eigen beleving veel tijd en energie steken in het telkens opbouwen en afbreken van turnbenodigdheden in sporthal de Hege Fonnen. Ook mist Pegasus specifieke toestellen en mogelijkheden, zoals een turnvloer en valkuilen. In een turnhal horen deze naar eigen inzichten aanwezig te zijn zodat op een veilige manier moeilijkere onderdelen getraind kunnen worden. Door een permanent ingerichte turnhal te gebruiken kunnen de trainingen effectiever, efficiënter en kwalitatiever plaatsvinden. Verder maakt ook een snoezelruimte deel uit van de plannen van Pegasus. Met een dergelijke ruimte richt Pegasus zich op inwoners met zorg die nu nog geen gelegenheid hebben om te snoezelen in onze gemeente en een ruime straal daar om heen. Naast een gemeentelijke bijdrage is de insteek dat ook Pegasus zelf gaat investeren in het voorliggende plan. Deze aanmelding betreft een voorbereidingskrediet om verdere stappen te kunnen zetten. Zo zal de te verwachten bezetting door zowel turners als door inwoners met zorg nader onderzocht moeten worden. Dat geldt ook voor de locatie. Verder moeten de investeringslasten en exploitatielasten berekend worden.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Enerzijds laat dat zien dat wij de urgentie die Pegasus ervaart niet door ons wordt gedeeld. Anderzijds doet het geen recht aan de ambities van ons sport- en beweegbeleid om ons sportareaal kwantitatief en kwalitatief te verbeteren. Tenslotte kunnen door niet te investeren in een goede voorbereiding aan de realisatiekant onverwachte en onwenselijke situaties ontstaan indien de raad wel instemt met de ontwikkeling daarvan.

5. Sociaal domein

Totaaloverzicht

Bedragen x € 1.000

Nr.	Niet gehonoreerde aanmeldingen	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
	Programma 5 Sociaal Domein				
91	Formatie beleid sociaal domein	243	243	243	243
92	Versterking ondersteuning wijkteams	104	106	109	109
	Totaal	347	349	352	352
	Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)	-	-	-	-
	Waarvan: ten laste van de exploitatie (structureel)	347	349	352	352

91. Formatie beleid sociaal domein

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Wens	Structureel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
243	243	243	243

Algemene (bestuurlijke) toelichting

De raad heeft bij het bespreken van de kadernota 2018 3 fte beleid en 1 fte bedrijfsvoering toegekend aan team Maatschappelijke Ontwikkeling. Er is een krediet beschikbaar gesteld voor 3 jaren. Daarna is in 2021 een aanvraag gedaan om dit structureel toe te kennen. Dat is niet toegekend er is besloten om dit met één jaar (2022) te verlengen (PN21/punt 33).

In 2021 is een aanvraag gedaan om 1fte bedrijfsvoering structureel te maken voor team Financieel Beleid. Bij de organisatiewijziging is deze functie verplaatst van team MO naar team FB. Deze aanvraag is wel toegekend.

Deze aanvraag gaat dus over 3fte beleid Sociaal domein voor team MO.

De aanvraag van 2018 is gedaan omdat bij de start van de decentralisaties in 2015 in het bedrijfs- en organisatieplan de fte's vooral zijn verdeeld onder de SWT's en backoffice. Het onderdeel beleid is destijds minimaal opgehoogd. Door de inzet van de 3fte is in de afgelopen jaren uitvoering gegeven aan forse opgaven binnen het sociaal domein zoals de door de raad gewenste financiële grip en beheersing. Die opgaven zijn niet verminderd. Het blijft nodig om voldoende capaciteit beschikbaar te hebben voor bijv. het monitoren van de aantallen en uitgaven.

Om te kunnen voldoen aan de wettelijke taken van de Participatiewet, Jeugdwet en de WMO is naast de huidige vaste formatie deze capaciteit van 3 fte structureel nodig. Denk hierbij aan taken als het opstellen van integrale beleidsplannen, uitvoeringsplannen, verordeningen en beleidsregels en het opstarten en begeleiden van inkoopprocessen.

Eind 2020 is een intern onderzoek gedaan naar de formatie van team MO door bureau Stimulansz. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de formatie op dat moment vergelijkbaar was als gemeenten met dezelfde omvang qua inwoners. Echter wel inclusief de 3fte die nog tijdelijk werden gefinancierd. Uit de in opdracht van de raad uitgevoerde benchmark door Berenschot kwam hetzelfde beeld naar voren. Beide onderzoeken gaven aan dat er in onze gemeente sprake is van een hoog ambitieniveau. Om de ambities waar te kunnen maken is deze omvang van de formatie nodig.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

De beleidsontwikkeling, evaluatie en monitoring van de uitvoering en financiële grip en beheersing van de wettelijke taken komt onder druk te staan. Beleidsmedewerkers, die budgethouder zijn, hebben onvoldoende tijd voor het analyseren van rapportages en kunnen daarmee niet tijdig adviseren over aanpassing van beleid en daarmee taken in de uitvoering.

Er zullen prioriteiten gesteld moeten worden in de uit te voeren werkzaamheden. Als de prioriteit aan de wettelijke taken in het sociaal domein wordt gegeven gaat dit ten koste van beleidsontwikkeling op de beleidsterreinen Sociale basis, Gezondheid, Leefbaarheid en Onderwijs.

92. Versterking ondersteuning wijkteams

Bedragen x € 1.000

Categorie	Incidenteel/structureel	Investering	Status
Nieuw beleid	Structureel		Niet honoreren
Exploitatielasten			
2023	2024	2025	2026
104	106	109	109

Algemene (bestuurlijke) toelichting

Bij de decembercirculaire 2021 zijn aan gemeenten de zogenaamde POK-middelen toegekend voor de versterking ondersteuning wijkteams. Het kabinet heeft voor de jaren 2021 tot en met 2025 € 45 miljoen per jaar beschikbaar gesteld ter compensatie van de extra uitgaven die gemaakt worden om de toegang van cliënten tot de gemeentelijke dienstverlening en ondersteuning te verbeteren. Dit naar aanleiding van de bevindingen van de Parlementaire Onderzoekscommissie Kinderopvangtoeslag. Met deze middelen beoogt de overheid dat gemeenten zich inspannen om het integraal werken van hun wijkteams te verbeteren. Met als doel om inwoners op een goede manier diensten te verlenen in het sociaal domein. De overheid wil hiermee voorkomen dat inwoners verstrikt raken in bureaucratie vergelijkbaar met de toeslagenaffaire.

De middelen van de jaren 2021 en 2022 zijn ingezet voor extra tijdelijke formatie in het SWT Zorg en Participatie. De inzet van deze middelen is betrokken bij het vaststellen van de Jaarrekening 2021 en in de begroting verwerkt bij de voorjaarsrapportage. Zo kan voldoende tijd worden besteed aan de invoering van de werkwijze 'resultaatgericht indiceren'. Een werkwijze die bijdraagt aan integraal werken tussen inwoner, gemeente en zorgaanbieder.

Wij stellen voor om de middelen 2023 en verder beschikbaar te stellen voor het Programma Samenhang Sociaal Domein. Een van de hoofddoelen is om het integraal werken in het sociaal domein verder te ontwikkelen. We willen de dienstverlening van onze wijkteams verbeteren.

Met de middelen kunnen projecten en extra scholing van wijkteammedewerkers worden gefinancierd. Een voorbeeld daarvan is een pilot die we aan het voorbereiden met de Doorbraakmethode. Een methode die toepasbaar is bij multi-problematiek en gericht is op maatwerk, waarbij vastlopen in bureaucratie wordt voorkomen of doorbroken.

Wat zijn de consequenties als de aanmelding niet wordt gehonoreerd?

Als deze aanmelding niet wordt gehonoreerd dan moet worden gezien welke taken vervallen of in mindere mate kunnen worden uitgevoerd.

Bijlage 1 Kostendekkendheid tarieven

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid	Afval	Afval bedrijven	Riool	Graven	Precario rechten	Precario belasting
Kosten taakveld(en)						
personeel	1.177	32	812	333	7	
· inhuur	310					
· heffingen	34	3	34		1	
materieel/ (inhuur) derden	708	25		37	1	
planning & onderzoek			535			
onderhoud & maatregelen	17		1.326	3		
baggeren & hekelen			160			
straatvegen (zwerfafval)	28		72			
afschrijvingen	269		1.050	9		
verwerkingskosten Omrin	2.071					
afvalbelasting						
milieustraat	32					
overige	890	43	40	42		
af trek gratis containers	-7					
Inkomsten (excl. heffingen)	-1.032			-4		
Netto kosten taakvelden	4.497	103	4.029	420	9	
Overhead	499	15	352	133	3	
Rente	36		612			
Btw (compensabel)	729	14	668	16		
Totale kosten	5.761	132	5.661	569	12	-
Heffingen	5.774	149	5.268	397	11	77
Heffingen milieuterreinen	159					
Winsten/dividenden (Omrin)	7					
Kwijtschelding	-170		-120			
Oninbare vorderingen	-10		-9			
Btw-correctie/Dotatie (-)		-17	520			
Totaal baten	5.760	132	5.659	397	11	77
% dekking	100,0%	100,0%	100,0%	69,8%	91,7%	n.v.t
Bestemmingsvoorziening			3.689			
Onttrekking (-) of dotatie (+)			-520			
Ontvangen btw		30				

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid	Marktgelden	Liggelden	Liggelden steiger	Haven	Brug-/ sluisgelden	Veergelden
Kosten taakveld(en)						
personeel	49			291	333	242
· inhuur				45	314	
vastgoed				6	7	
voorziening onderhoud				4	238	2
baggeren (oeverconstructies)				122		
overige	8			118	121	6
Inkomsten (excl. heffingen)				-26	-36	
Netto kosten taakvelden	57			560	977	250
Overhead	20			115	149	108
Rente						
Btw	1			59	91	1
Totale kosten	78	-	-	734	1.217	359
Totaal baten	51	-	-	239	387	83
% dekking	65,4%			32,6%	31,8%	23,1%

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid	Leges					
	Titel 1	Titel 2	Titel 3			
	Burgerzaken	Omgeving	Overige diensten EDR			
			H1	H2	H3	H4 & 5
Kosten taakveld(en)						
personeel	498	1.343	46	121	0	0
materieel	5					
rijksafdrachten	192					
overige	197	226				
Inkomsten (excl. heffingen)						
Netto kosten taakvelden	892	1.569	46	121	0	0
Overhead	224	332	19	50	0	0
Rente						
Btw						
Totale kosten	1.116	1.901	65	171	0	0
Baten	710	1.180	17	19	0	0
Baten naturalisatie	14					
Totaal baten	724	1.180	17	19	0	0
% dekking	64,9%	62,1%	26,2%	11,1%	99,9%	52,1%
Kruissubsidiëring	ja	ja	nee	nee	nee	nee
Totaal heffingen	1.941					
% dekking	59,6%					
Overhead toegerekend aan heffingen	2.019					

Baten afvalstoffenheffing	Containers	Tarieven	Baten x € 1.000	Kosten x € 1.000
Container 180 liter restafval + GFT	15.082	€ 226	3.409	
Container 240 liter restafval + GFT	6.359	€ 290	1.844	
Ondergrondse container (collectief)	1.954	€ 226	442	
Extra container 240 liter GFT-afval	637	€ 68	43	
Extra container 180 liter restafval	165	€ 133	22	
Extra container 240 liter restafval	78	€ 192	15	
Gratis container voor medicijnen	29			7
Totaal	24.304		5.774	7
Gemiddelde containerprijs		€ 237		

Baten reinigingsrechten	Containers	Tarieven	Baten x € 1.000	Kosten x € 1.000
Container van 240 liter afval	569	€ 247	141	30
Container 240 liter GFT-afval	137	€ 68	9	2
Overige opbrengsten				
Totaal	706		150	31

Baten rioolheffing	Eenheden	Tarieven	Baten x € 1.000
Eenpersoonshuishouden	7.586	€ 125	948
Meerpersoonshuishouden	14.416	€ 214	3.085
Recreatief gebruik (woningen)	2.541	€ 125	318
Recreatief gebruik (roerende zaken)	1.331	€ 58	77
Bedrijfsmatig gebruik	2.064	€ 119	246
Hemelwaterafvoer	259	€ 58	15
Extra waterafvoer			580
Totaal	28.197		5.269

Bijlage 2 Beleidsindicatoren per programma

In deze bijlage presenteren we de verplichte beleidsindicatoren per programma. De verklaring om deze indicatoren in een bijlage en niet in de programma's op te nemen is dat de invloed van gemeenten op deze beleidsindicatoren gering is te noemen. Deze verplichte beleidsindicatoren van alle gemeenten staan weergegeven op de site waarstaatjegemeente.nl. Hieronder de verplichte beleidsindicatoren gerubriceerd per programma.

1. Bestuur en organisatie

Nummer	Beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
01.	Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2021	0,8	1,8
02.	Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2021	2,2	4,3
03.	Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2021	0,6	1,3
04.	Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000 inwoners	2021	4,3	6,1
05.	Verwijzingen Halt	per 10.000 inw., 12-17 jr	2021	8	8
06.	Jongeren met delict voor rechter	%, 12-21 jr	2020	1	1
07.	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2021	9,13	nb
08.	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2021	10,22	nb
09.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner (€)	2023	431,64	nb
10.	Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur	2023	3,50	nb
11.	Overhead	% van totale lasten	2023	16,7	nb

2. Ruimte

Nummer	Beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
12.	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2022	698	nb
13.	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2022	848	nb
14.	WOZ-waarde woningen	duizend euro	2021	258	290
15.	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2021	4,9	8,9
16.	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2020	186	170
17.	Hernieuwbare elektriciteit	%	2020	36,9	26,9
18.	Demografische druk	%	2022	84,5	70,3

3. Economie

Nummer	Beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
19.	Functiemenging	%	2021	48	53,3
20.	Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw, 15-64 jr	2021	194,7	165,1
21.	Banen	per 1.000 inw, 15-64 jr	2021	688,9	805,5
21.b	Werkloze jongeren	per 1.000 inw, 15-64 jr	2020	2	2

4. Leefbaarheid en onderwijs

Nummer	Beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
22.	% Niet- sporters	%	2020	49,1	49,3
23.	Voortijdige schoolverlaters totaal (vo + mbo) %	%, 12-23 jr	2021	1,6	1,9
24.	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	0,6	2,5
25.	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	2	19

5. Sociaal domein

Nummer	Beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
26.	Jongeren met jeugdhulp	%, tot 18 jr	2021	9,9	12,9
27.	Netto arbeidsparticipatie	%	2020	70,1	68,4
28.	Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw, 15-65 jr	2020	226,1	202
29.	Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inw, 18 jr eo	2021	269,4	431,2
30.	% kinderen in uitkeringsgezin	%	2020	4	6
31.	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw	2021	560	nb
32.	Jongeren met jeugdreclassering	%, 12-22 jr	2021	0,2	0,3
33.	Jongeren met jeugdbescherming	%, tot 18 jr	2021	0,8	1,2